

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Václav Syruček

Společná obranná politika v kontextu práva EU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michal Říha, Ph.D.

Katedra: Katedra evropského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 20. 11. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce, včetně poznámek pod čarou, má 358 681 znaků, včetně mezer.

Bc. Václav Syruček

V Praze dne 20. 11. 2023

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Michalu Říhovi, Ph.D., za vedení mé diplomové práce, cenné rady a konzultace. Především však za podporu při výběru tématu a jeho zpracovávání.

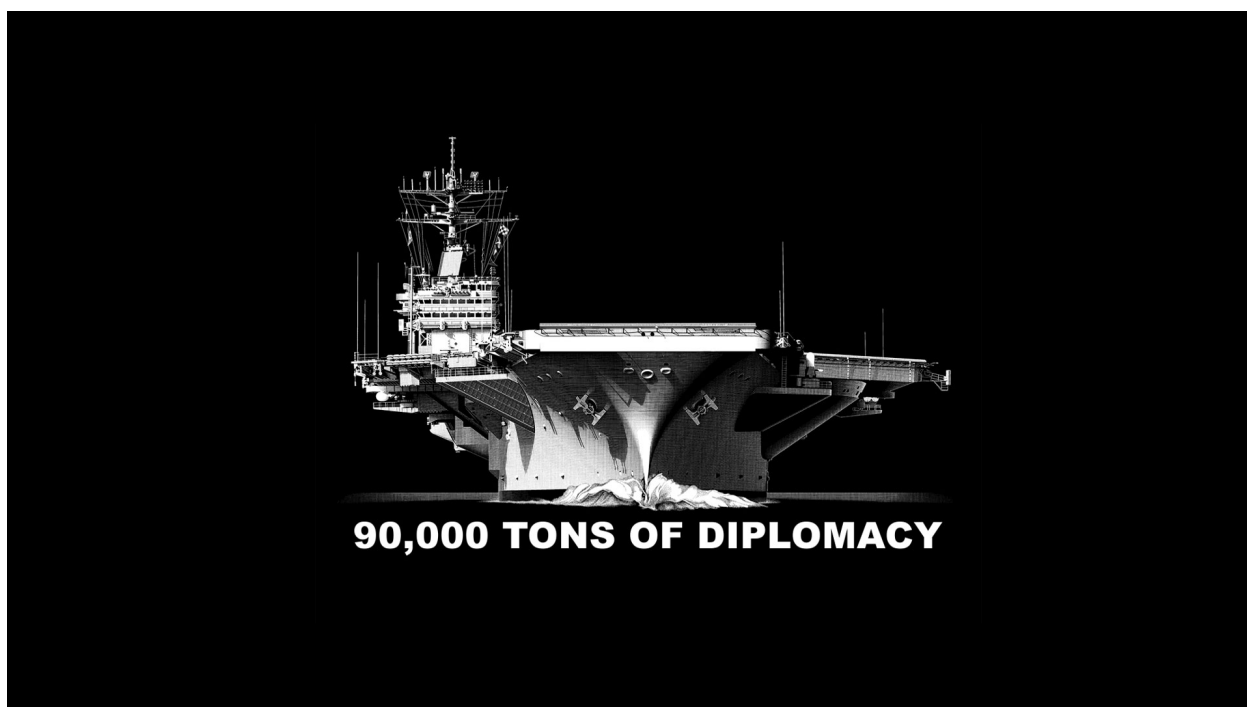
Dále bych rád poděkoval Mgr. Janu Beránkovi, Ph.D., za opakovaná pročtení jednotlivých částí této práce, rady, trpělivost při diskuzích nad tématem a velmi vítanou zpětnou vazbu. Limity vyjádření osobního názoru v akademické práci a vhodnost některých mých postupů se mnou konzultoval Bc. Jan Kutil, jemuž za to patří dík. Tematiku nasazení vojenských sil mi pomohl pochopit rtm. Bc. Ondřej Linhart.

Není v mých silách dostatečně vyjádřit vděčnost, kterou cítím k dalším přátelům, se kterými jsem probíral své otázky a kteří mi poskytli vítané rady. Bez chápavého rodinného zázemí by bylo nemyslitelné, abych dokázal dokončit tento text. Za to děkuji své rodině.

Obsah

1.	ÚVOD	1
1.1.	VYMEZENÍ TÉMATU PRÁCE	1
1.2.	VÝZKUMNÁ OTÁZKA	4
1.3.	JAZYKOVÁ POZNÁMKA	4
1.4.	PŘEHLED LITERATURY A VÝZKUMU V OBLASTI	4
1.5.	METODOLOGIE	5
2.	TEORETICKÁ ČÁST: VYMEZENÍ PROBLEMATIKY, BEZPEČNOSTNÍ TEORIE A HISTORICKÉHO VÝVOJE	6
2.1.	BEZPEČNOST, BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA A BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM	6
2.1.1.	<i>Bezpečnost jako lidské právo</i>	11
2.2.	GRAND STRATEGY	14
2.3.	STRATEGIE ODSTRAŠOVÁNÍ	16
2.4.	TVORBA STRATEGIE	19
2.5.	SOFT POWER	20
2.6.	HISTORICKÁ VÝCHODISKA: OD VESTFÁLSKÉHO MÍRU PO LISABONSKOU SMLOUVU	22
2.6.1.	<i>Vestfálský systém</i>	22
2.6.2.	<i>Koncert velmocí</i>	25
2.6.3.	<i>Evropská integrace po druhé světové válce</i>	26
2.6.4.	<i>Evropská unie</i>	31
3.	PRÁVNÍ RÁMEC SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY EU	37
3.1.	ČESKÁ REPUBLIKA A MEZINÁRODNÍ PRÁVO	37
3.2.	PRIMÁRNÍ, SEKUNDÁRNÍ A TERCIÁRNÍ PRÁVO EVROPSKÉ UNIE	40
3.3.	SPOLEČNÁ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA	43
3.4.	SPOLEČNÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	48
3.4.1.	<i>Právo na kolektivní obranu</i>	50
4.	VYBRANÉ SUBJEKTY REALIZUJÍCÍ SPOLEČNOU BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNOU POLITIKU	55
4.1.	EVROPSKÁ RADA	55
4.2.	RADA EVROPSKÉ UNIE	56
4.3.	VYSOKÝ PŘEDSTAVITEL UNIE PRO ZAHRANIČNÍ VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKU	58
4.4.	EVROPSKÁ SLUŽBA PRO VNĚJŠÍ ČINNOST	60
4.5.	EVROPSKÁ OBRANNÁ AGENTURA	62
4.6.	DG DEFIS	64
5.	VYBRANÉ NÁSTROJE SPOLEČNÉ OBRANNÉ POLITIKY	66
5.1.	PESCO, PADR, EDIDP	67

5.2.	EVROPSKÝ OBRANNÝ FOND	71
5.2.1.	<i>Nařízení o Evropském obranném fondu</i>	75
5.2.2.	<i>Programový rok a projektový cyklus</i>	79
5.2.3.	<i>Proces podání návrhu, hodnocení návrhu a získání grantu</i>	82
5.2.4.	<i>Význam Evropského obranného fondu pro obranný průmysl</i>	86
5.3.	DALŠÍ PROGRAMY	87
5.4.	EVROPSKÉ MISE A EU BATTLEGROUPS	91
5.4.1.	<i>EU Battlegroups</i>	99
6.	CÍLE, HODNOTY A VÝZVY SPOLEČNÉ OBRANNÉ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY	105
6.1.	CÍLE A HODNOTY EU VE SPOLEČNÉ OBRANNÉ A BEZPEČNOSTNÍ POLITICE	105
6.2.	STRATEGICKÝ KOMPAS	114
6.3.	REAKCE EU NA RUSKOU AGRESI NA UKRAJINĚ.....	120
6.3.1.	<i>Politická podpora</i>	122
6.3.2.	<i>Hospodářská pomoc</i>	126
6.3.3.	<i>Nařízení o podpoře výroby munice</i>	128
6.3.4.	<i>Vojenský výcvik</i>	131
6.4.	PERSPEKTIVA ČESKÉ REPUBLIKY	132
7.	ZÁVĚR	136
7.1.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ PRO BUDOUCÍ VÝVOJ SPOLEČNÉ OBRANNÉ POLITIKY EU	136
7.2.	KRITICKÉ ZHODNOCENÍ PRÁCE A NAVRHOVANÉ SMĚRY PRO DALŠÍ VÝZKUM	142
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	143
8.1.	POZNÁMKA K CITAČNÍMU STYLU	143
8.2.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	144
8.3.	SEZNAM POUŽITÝCH ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ.....	146
8.4.	SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.....	162
8.5.	SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY	168
8.6.	SEZNAM POUŽITÝCH AKADEMICKÝCH PRACÍ	168
8.7.	SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ	169

---

¹ SMITH, Cairo, 2015. "90,000 Tons of Diplomacy" – Northrop Grumman [Military, U.S., 2010s]. In: *reddit* [online]. [cit. 2023-05-08]. Dostupné z: https://www.reddit.com/r/PropagandaPosters/comments/3qqc7n/90000_tons_of_diplomacy_northrop_grumman_military.

1. Úvod

1.1. Vymezení tématu práce

Ve světle současných událostí na východní a jižní hranici Evropské unie (EU) se jako stále aktuálnější ukazuje otázka zajištění společné obrany v rámci unijních zemí. Členské státy Evropské unie společně představují jednu z nejmocnějších aliancí světa jak z hospodářského úhlu pohledu, hrubý domácí produkt dvaceti sedmi států EU je druhý největší na světě po USA a před ČLR, tak potenciálně i z obranného.² I přes značné finanční prostředky vynaložené jednotlivými členskými státy na obranu, kdy státy Unie v celosvětovém srovnání vykazují druhou nejvyšší hodnotu, jsou jejich schopnosti v komparaci se spojenci i systémovými protivníky relativně nízké.³

Práce si klade otázku, jak vnímáme Evropskou unii, a tedy i její případnou společnou obrannou politiku. Je Unie samostatnou entitou, která může mít vlastní obrannou politiku? Je natolik samostatná, aby byla schopná sjednotit zájmy členských států, anebo dokonce prosadit výkon společné obranné politiky proti zájmům některých členů? Může realizovat svou obrannou politiku nezávisle na vůli členských států a potřebuje unijní armádu? Nebo je naopak jen souhrnem svých členů a obrannou politiku musí formulovat v těchto limitech? Má EU pouze hledat kompromisy, vytvářet politiku jen na základě jednomyslnosti a omezit se na podporu existujících státních obranných politik? Má evropská armáda znamenat konglomerát ozbrojených sil členských států, v němž Unie bude hrát roli pouze při tvorbě interoperability? Na některé tyto otázky se hlavní kapitoly práce pokusí odpovědět, nebo alespoň vytyčit cestu dalšímu výzkumu.

Evropská unie se snaží čelit nebezpečím nebezpečného světa tlakem na sjednocování, nebo alespoň standardizaci vybavení evropských ozbrojených sborů. Evropský obranný fond představuje příklad posunu z administrativních nástrojů standardizace k nástrojům ekonomickým. Avšak stačí to, abychom se ubránili v nebezpečném světě?

Společná obranná politika Evropské unie představuje zajímavé propojení primárního a sekundárního práva Evropské unie, které bude mít v budoucnosti výrazný vliv na obranné politiky členských států. O významu, který Evropská unie přikládá společné obranné politice, svědčí i zřízení specializovaného generálního ředitelství DG DEFIS (*Directorate-General for Defence*

---

² *The EU in the World: 2020 Edition* [online], 2020. Luxembourg: Publications Office of the European Union [cit. 2023-02-15]. ISBN 978-92-76-15703-8. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/15241600/KS-EX-20-001-EN-N.pdf/802b9bd6-cbf6-a84a-136b-6c82dfdc42b?t=1667386501062>.

³ *The Military Balance 2022* [online], 2022. 122. [cit. 2023-02-15], s. 521–526. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/04597222.2022.2034359>.

Industry and Space).⁴ S ohledem na právní základ bude podrobněji zkoumána otázka, co Unie může a nemůže činit na poli obranné politiky. Po představení úpravy *de lege lata* bude prostor věnován úvahám nad úpravou *de lege ferenda*.

Na první stránku práce jsem umístil zdánlivě nesouvisející obrázek. Je na něm letadlová loď a výrok *90 000 tun diplomacie*. Zahájit diplomovou práci vtipem by se mohlo zdát nemístné. Mým úmyslem ale rozhodně nebylo kohokoli urazit nebo znevažovat akademickou práci. Použití hyperboly nebo nadsázky v seriózním prostředí může vzbudit řadu otázek. Jestli se však nejedná o vtip zcela nemístný a neruší ve zbytku textu, může být užit pro zjednodušující úvod nebo vysvětlení složitého fenoménu.⁵ Pokud jinak bude text obsahově dobrý, můžeme vtip užít jako symbol svobodné akademické diskuze.⁶ Dobrý základ pro diskuzi o vhodnosti humoru pro pochopení pravé podstaty komplikovaných záležitostí nabízí rozhovor Viléma z Baskervillu s Jorgem z Burgosu v románu *Jméno růže* od Humberta Eca.⁷ Římský státník Marcus Tullius Cicero často využíval vtipy pro otevření jinak seriózní diskuze.⁸ Já tímto postupem chci otevřít otázku, zda lze vojenskou sílu, a tedy i úroveň své bezpečnosti, považovat za nástroj zahraniční diplomacie Evropské unie. Tato otázka bude tvořit jednu část předkládané práce, v níž bude demonstrováno, jaký vztah mezi sebou mají vojenské kapacity a diplomatická síla. Tedy, jakou *hard power* a *soft power* Unie disponuje a jak je využívá. Protože EU stojí na humanistických, liberálních ideálech, je vůbec morálně přípustné, aby se prosazovala pomocí *hard power*? Má vlastně EU konceptuální strategii na budování a používání své moci v zahraničních záležitostech?

Evropská unie je stále běžícím experimentem, který nemá v dějinách obdoby. Za osmdesát let evropské integrace po druhé světové válce dokázala těžko myslitelné věci, které dnes bereme jako samozřejmost, a vlastně se nad nimi ani nepozastavujeme. Za osmdesát let dokázala usmířit poválečnou Evropu a existencionální nepřátelství mezi Francouzi a Němci přetavit v přátelství. Formující se Unie dokázala nejen přinutit nepřátele zasednout k jednomu stolu, ale

---

⁴ *Defence Industry and Space*, 2023. European Commission [online]. Brusel: European Commission [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/defence-industry-and-space_en.

⁵ NILSEN, Alleen P., December 1994. In *Defense of Humor*. *College English* [online]. National Council of Teachers of English, **56**(8), 928–933 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/378770>.

⁶ SCHMULOWITZ, Nat, May 1948. *Liberty, Laughter and the Law: Jests and Jokes as Symbols of a Free People*. *American Bar Association Journal* [online]. **34**(5), 360–363, 430–431 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25716408>.

⁷ ECO, Umberto, 2018. *Jméno růže*. 11. vydání (v Argu 3.). Praha: Argo. ISBN 978-80-257-2435-4, s. 134–137.

⁸ KELSEY, F. W., January 1909. *Cicero's Jokes on the Consulship of Caninius Rebilus*. *The Classical Journal* [online]. The Classical Association of the Middle West and South, **4**(3), 129–131 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3286857> a CICERO, Marcus T., FONTAINE, Michael, ed., 2021. *How to Tell a Joke: An Ancient Guide to the Art of Humor* [online]. Princeton: Princeton University Press [cit. 2023-05-13]. ISBN 9780691211077. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctv160btp8>.

postupně je sblížit a vybudovat mezi nimi silné partnerství. Po překonání studené války integrovala Západ a Východ v Evropě. Ze zbytků železné opony, dělících kontinent na svobodný svět a komunistickou totalitu, se stala turistická atrakce. Nikdy v dějinách nebylo myslitelné, že by lidé mohli svobodně cestovat od mysu Fisterra ve Španělsku po Košice bez jediné hraniční kontroly. Olivy ze Sicílie doputují do Stockholmu bez zaplacení jediného cla na své cestě Evropou. Evropská unie disponuje neskutečně přitažlivým příběhem o tom, jak válkou zničený kontinent dovedla k demokracii a prosperitě. Příběhem o tom, jak jsme dokázali překonat vzájemná příkoří a mluvit o svých traumatech. Snad celý svět chtěl po pádu říše zla věřit v to, že evropské národy si navzájem řeknou „odpouštíme a prosíme za odpuštění“, a společně vykročí do nového tisíciletí s vidinou míru a blahobytu. Tento sen dostal první trhliny během krvavých událostí v bývalé Jugoslávii. Po následujících dvacet let se EU rozšiřovala a své ozbrojené síly stále více vnímala jako expediční sbory, které pomůžou řešit krize v rozvojovém světě a na domácí půdě se budou zaměstnávat maximálně pomocí při povodních.

Poté přišlo ráno 24. února 2022 a probudili jsme se do jiného světa. Světa, kde opět v Evropě zuří rozsáhlá válka a kde jeden stát napadne svého souseda s cílem si ho podrobit. Není pravdou, že by brutální ruská agrese přišla jako blesk z čistého nebe. Již delší dobu přicházel z Kremle mráz. Putinovo Rusko se v posledních letech stávalo stále arogantnějším vůči mezinárodním pravidlům a agresivnějším vůči svým sousedům. Evropská unie po devadesátých letech pochopila, že funguje v nebezpečném světě. Proto postupně vytyčovala společnou zahraniční politiku, společnou bezpečnostní politiku a společnou obrannou politiku s vidinou společné obrany. Před únorem 2022 do jisté míry věřila, že je agresora proti *Pax Europaea* schopna odradit. Jednak jeho samotnou přitažlivostí, jednak odepřením obchodních příležitostí, vyobcováním ze světové komunity, a i evropskou vojenskou mocí.

To se ale nestalo. Kremelský vládce spuštěním generální invaze nezaútočil jen na Ukrajinu. Zaútočil i na nás. Na náš způsob života, na naše hodnoty, na naše ideje. Rusko vyzvalo na souboj současný světový řád, kterému dominují liberální demokracie. Podepsáním asociační dohody s Ukrajinou se EU stala garantem její suverenity. Putin svou válkou říká, že Unie nemá moc ho od ničeho odradit a její záruky jsou bezcenné.

Rusko musí být poraženo. Nejen proto, že je to správné, ale i protože pokud chceme zachovat svůj svět, musíme obnovit svou schopnost odstrašovat. Nebude to jednoduché, ale chceme-li pokračovat v experimentu jménem Evropa, musíme se s odstupem podívat na to, co EU dělá na poli společné obranné politiky, najít chyby a ty opravit. Takový troufalý cíl si vytyčuje tato práce.

1.2. Výzkumná otázka

Tato diplomová práce se bude zabývat výzkumnou otázkou: „Současná podoba právního ukotvení společné obranné politiky Evropské unie a proměny její implementace v období let 1991–2023. Jak se vyvíjela společná obranná politika EU, jak vypadá nyní a jak by se mohla rozvíjet do budoucna?“. Cílem této diplomové práce je představit historická východiska koncepce společné obranné a bezpečnostní politiky Evropské unie, úpravu *de lege lata* a možnou úpravu *de lege ferenda*.

1.3. Jazyková poznámka

V textu budou užívány české názvy organizací a české podoby jejich zkratk. Výjimku budou tvořit názvy a zkratky v cizím jazyce, které jsou zaužívané. Pokud je to ustálenou praxí, bude v některých případech docházet k užití české podoby názvu a anglické podoby zkratky (např. Severoatlantická aliance – NATO). V textu bude vždy nejprve užit celý název, a až poté jeho zkratka.

Při citování z dokumentů bude užit český překlad, pokud existuje jeho oficiální podoba. Anglická verze textu bude užitá v případech, že neexistuje oficiální český překlad. Texty v jiném jazyce než češtině, slovenštině nebo angličtině budou doplněny autorským českým překladem.

1.4. Přehled literatury a výzkumu v oblasti

Společná obranná politika Evropské unie doposud nebyla v české prostředí předmětem dostatečného výzkumu. Ani zahraniční autoři se společnou obrannou politikou jako takovou příliš nezaobírají. Zejména v právní oblasti prakticky neexistují zdroje věnující se komplexní právní úpravě této oblasti práva Evropské unie.

Oblast výzkumu konceptu *grand strategy* je v Evropě poměrně přehlížená, proto ani neexistuje příliš zdrojů věnujících se unijní *grand strategy*. V zásadě ale lze nalézt zdroje, které popisují minulé případy důsledků vnějších činností Unie a uplatňování zásad a hodnot EU v zahraničí, které lze zkoumat prizmatem teorie *grand strategy*.

Zcela mimořádným počinem v české literatuře je publikace Vybrané kapitoly o bezpečnosti kolektivu autorů vedeného Vladimírem Karaffou. Tato publikace tvoří zcela dostačující rámec pro studium bezpečnosti a bezpečnostní teorie pro účely této diplomové práce.

Strategii odstrašování, teorii tvorby strategie a míru jako teoretickému konceptu byl v minulosti věnován extenzivní výzkum, který dal vzniknout kvalitní vědecké literatuře. Jestliže ale existuje extenzivní teoretický výzkum, prakticky chybí výzkum aplikující tyto teoretické koncepty na Evropskou unii. Taktéž relativně nové fenomény jako Evropský obranný fond a implikace ruské agrese na Ukrajině na unijní obrannou politiku nejsou dostatečně prozkoumány a

existuje jen minimum analytických zdrojů. Většina výzkumu v této práci tak musí být originální opírající se o primární zdroje a jejich analýzu pomocí pevné teoretické základny. Z těchto důvodů musí samotná práce vycházet z velkého množství primárních zdrojů a vědeckých článků věnujících se jen části problematiky.

1.5. Metodologie

Tato práce se zaměřuje na komplexní analýzu a hodnocení společné obranné politiky (SOP) Evropské unie s důrazem na právní aspekty. Pro dosažení tohoto cíle byla zvolena metodologie, která bude popsána v této podkapitole. Výzkum používá kvalitativní metodu.

Prvním krokem ve výzkumu byl důkladný průzkum literatury v oblasti evropské bezpečnostní politiky, práva EU a mezinárodních vztahů. Literární přehled umožnil identifikaci klíčových teoretických rámců, konceptů a debat, které jsou důležité pro porozumění SOP. Výsledky analýzy teoretického výzkumu bezpečnosti jsou obsaženy v teoretické části práce. Teoretická část obsahuje stručný přehled historického vývoje evropské integrace od třicetileté války po Lisabonskou smlouvu. Tento historický rámec je následně využit pro deskripci změn přístupu k evropské bezpečnosti.

Následným krokem bylo důkladné zkoumání relevantních právních textů, zejména primárního práva Evropské unie a ústavního práva České republiky, které se zabývá otázkami zajišťování bezpečnosti státu. Oblast společné obranné a bezpečnostní politiky je také přímo i nepřímo upravena sekundárním právem EU.

Nakonec byly všechny tyto informace syntetizovány a analyzovány, aby bylo možné vytvořit komplexní pohled na SOP v kontextu práva EU. Analýza obsahuje kritické zhodnocení současné úpravy a implementace se zaměřením se na nedostatky. Byla provedena komparativní analýza současné úpravy SBOP (a tedy i SOP) s předchozí právní úpravou. Závěr práce nastiňuje možnou právní úpravu *de lege ferenda*.

Tato metodologie umožnila komplexní zkoumání SOP z právního hlediska, přičemž integrovala teoretické pohledy s praktickými zkušenostmi a odbornými názory. Zvolený přístup k analýze poskytuje pevný základ pro pochopení současné situace SOP v rámci práva Evropské unie a navrhovaných směrů pro budoucí vývoj této politiky.

2. Teoretická část: Vymezení problematiky, bezpečnostní teorie a historického vývoje

Nabízí se otázka. Potřebuje Evropská unie obranou politiku? Ještě donedávna se šlo ptát, zda potřebují opravdu jednotlivé unijní státy obranou politiku. Navzdory optimismu devadesátých let dvacátého století žijeme v nebezpečném světě. Francis Fukuyama ve své knize *Konec dějin a poslední člověk* načrtl přívětivou vizi demokratického liberálního světa, ve kterém nemají racionální aktéři zájem o konflikty.⁹ Již druhá polovina devadesátých let Evropě však ukázala, že konflikty se nebudou vyhýbat ani jí. Státy nevyvodily dostatečné důsledky z ruské agrese proti Gruzii (2008) a okupace Krymu (2014). Ruská válka proti Ukrajině z roku 2022 amplifikuje potřebu jednotného unijního postupu.

Bohužel lze mír často zaručit jen pomocí dostatečného odstrašení protivníků pomocí vojenské síly. Armády nemusíme budovat kvůli vedení války, ale právě proto, aby k válce nedošlo, a investice do obranných kapacit se nejlépe zúročí, pokud tyto kapacity nikdy nebudou potřeba. Fiskálně odpovědnému ministrovi financí se musejí zdát ošklivé sny, když hlavním výsledkem investice finančních prostředků do armády je absence jejího užití k primárnímu účelu.¹⁰ Členské státy Evropské unie potřebují obranné kapacity, aby si nadále zachovaly svůj mírový status, demokracii, život, zdraví a svobodu obyvatel a jejich blahobyť.¹¹

Tato kapitola bude tvořit přehled teoretického a historického základu pro následující kapitoly věnující se podrobně Evropské unii a právu Evropské unie. Je do práce zařazena, aby představila základní východiska evropské obranné politiky a jejich etablování v dějinách evropské integrace.

2.1. Bezpečnost, bezpečnostní politika a bezpečnostní systém

Úkolem této podkapitoly je zaměřit se na teoretická východiska bezpečnostní politiky státu, a potažmo tak na východiska kolektivní bezpečnosti v rámci Evropské unie.

Neexistuje jedna univerzálně přijímaná vyčerpávající definice bezpečnosti. Pro účely této práce bude využita obecná definice bezpečnosti pomocí negativního a pozitivního přístupu. Bezpečnost je podle negativního vymezení stav absence hrozby.¹² Pozitivní vymezení bezpečnosti

---

⁹ FUKUYAMA, Francis, 2002. *Konec dějin a poslední člověk*. Praha: Rybka Publishers. ISBN 80-861-8227-4.

¹⁰ Ozbrojené síly mohou plnit i jiné funkce – například vypomáhat při živelných pohromách (např. povodně 2002, tornádo 2021) nebo jiných krizích (např. pandemie covid-19) či vést specifické oblasti výzkumu (např. ochrana před CBRN). Přesto primárním úkolem ozbrojených sil je příprava na ozbrojený konflikt.

¹¹ VON MOLTKE, Helmuth a Daniel HUGHES, ed., 1997. *Moltke on the Art of War: Selected Writings*. New York: Presidio Press. ISBN 9780891415756, s. 21–35.

¹² KARAFFA, Vladimír, HRINKO, Martin, ZŮNA, Jaromír, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*. Praha: CEVRO Institut (vysoká škola). ISBN 978-808-7125-359, s. 12.

se vždy vztahuje ke konkrétnímu objektu (stát, konkrétní člověk, obydlí...). Pozitivní bezpečnost je schopnost negovat negativní stavy. Bezpečný je takový objekt, který se nachází mimo dosah přímých a naléhavých hrozeb, nebo je schopen se před hrozbami spolehlivě ubránit. Bezpečnost je ideálním stavem, kterého prakticky nelze dosáhnout, přičemž reálné bezpečnosti je dosahováno vyhodnocováním a moderací rizik.¹³ Středobodem bezpečnosti jsou hodnoty, které jsou předmětem ohrožení a ochrany,¹⁴ a tyto hodnoty mohou být morální i vyjádřitelné v penězích.

Bezpečnostní politika je souhrn klíčových cílů státu a nástrojů pro jejich dosažení. Životním zájmem státu je zabezpečení státní svrchovanosti, územní celistvosti, vládního systému (v našem kontextu demokratických základů státu) a jeho institucí, ochrana života a zdraví občanů, hospodářského a sociálně-společenského rozvoje.¹⁵ Extenzivně můžeme uvažovat o zabezpečení ochrany životního prostředí a plnění multilaterálních a bilaterálních závazků vůči jiným státům a mezinárodním organizacím. Bezpečnostní politika se dále dělí na zahraniční politiku, obrannou politiku, politiku v oblasti vnitřní bezpečnosti, hospodářskou politiku v oblasti bezpečnosti státu a politiku transparency vůči občanům.¹⁶ Na tomto místě je potřeba zdůraznit, že obranná politika je podmnožinou bezpečnostní politiky.

Bezpečnostní systém představuje institucionální rámec pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Je tvořen prvky moci výkonné, zákonodárné a soudní, územní samosprávou a osobami odpovědnými za zajištění bezpečnosti státu. Důležitou součástí bezpečnostního systému je legislativní rámec, který stanovuje limity činnosti státu a jeho orgánů při realizaci bezpečnostní politiky.¹⁷ Státní orgány v demokratickém právním státě nesmějí jednat proti základním lidským právům zaručeným na ústavní úrovni, výjimku představují výjimečné stavy, při kterých je možné při splnění určitých podmínek po omezený čas suspendovat přesně vymezená lidská práva.¹⁸

Kolektivní bezpečnost můžeme vnímat *stricto sensu* a *largo sensu*. *Stricto sensu* je kolektivní bezpečnost systému spojenectví, který zajišťuje svým členům větší bezpečnost před vnějšími vlivy. Státy se vstupem do spojenectví zavazují bránit ostatní členy a zároveň získávají právo být chráněni ostatními. Delší definice kolektivní bezpečnosti zní takto:

---

¹³ EICHLER, Jan, 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS [cit. 2023-06-02]. ISBN 80-727-8326-2. Dostupné z: https://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf, s. 7–9.

¹⁴ KARAFFA, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*, s. 12.

¹⁵ Čl. 1 a Čl. 2 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*.

¹⁶ *Bezpečnostní politika*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/index.html.

¹⁷ *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*, dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

¹⁸ KOLLERT, Lukáš, 2021. Výjimečný stav a jeho regulace v právním státě. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 29(2), 227–260 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-2-2>.

The all-for-one-and-one-for-all idea of collective security is dazzling in its simplicity. It asserts that the peace of the international community can be maintained through a binding, predetermined agreement to take collective action to preserve it. It says that any illegal threat or use of force by any sovereign member of the international community against any other — that is, aggression, potential or real — should trigger the combined force of all the rest. It expects to combine so much collective power in opposition to that of a lawbreaker that the latter should be constrained from the self-defeating illegal action by that threat or quickly be repulsed by the community's action if it should persist in its warlike course. It seeks, in the words of its chief advocate early in our century, “not a balance of power, but a community of power; not organized rivalries, but an organized common peace.” Central to a collective security concept is a binding obligation to defend a particular status quo against forceful change.¹⁹

Kolektivní bezpečnost *largo sensu* představuje systém, kdy jsou aktéři v případě krize schopni identifikovat a sankcionovat agresora. Aktér, který se proviní proti pravidlům, má být postižen morálním odsouzením, a protože je jeho akce nelegální, mají mu hrozit další konsekvence (např. ekonomické sankce, vyloučení z mezinárodních organizací...). Svázání aktérů pravidly má vytvořit systém kolektivní bezpečnosti, kde aktéři budou své spory řešit pokojnými prostředky.²⁰ Kolektivní bezpečnost *largo sensu* se netýká vymezené aliance, ale má skrze Organizace spojených národů (OSN) celosvětovou působnost, a to pro i pro nečlenské státy OSN.²¹

Postavíme-li stát do centra úvah, musí stát zajistit svou bezpečnost, aby přežil. Cílem všech organismů a obdobně institucí je zajistit své přežití. Stát tak chce zabezpečit přežití státu a vládní režim chce zabezpečit své přežití. Na takové úvaze není nic špatného a je jen dobře, že demokracie brání sama sebe (srov. koncept bránící se demokracie)²² a hledá rovnováhu mezi

---

¹⁹ MILLER, Lynn H., 1999. The Idea and the Reality of Collective Security. *Global Governance* [online]. Brill, 5(3), 303–332 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27800235>, s 303.

²⁰ Čl. 1 a čl. 2 odst. 6 *Charty Spojených národů* přijaté 26. června 1945 v San Franciscu, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=30&r=1947>.

²¹ MILLER, Lynn H., 1999. The Idea and the Reality of Collective Security, s. 305–307.

²² Koncept bránící se demokracie je akademiky obvykle vnímán jako stav, kdy demokratický stát přijímá zákonná opatření proti osobám a organizacím, které by mohly ohrozit demokratické státní zřízení. V kontextu této práce označení „bránící se demokracie“ znamená *largo sensu* stav, kdy stát preventivně podniká všechny kroky, aby zajistil přežití demokratického zřízení, včetně opatření k udržení demokratické legitimacy vlády. Více srovnej: MALKOPOULOU, Anthoula a Ludvig NORMAN, 2018. Three Models of Democratic Self-Defence: Militant Democracy and Its Alternatives. *Political Studies* [online]. 66(2), 442–458 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/320281544>.

bezpečností a individuální svobodou.²³ Evropská unie se jako nadnárodní regionální organizace *sui generis* nachází v obdobné situaci a hledá cestu, jak zabezpečit své základní hodnoty.²⁴

Určení priorit státu a společnosti na poli obecné bezpečnosti je těžké určit. Zájmy státu na poli bezpečnosti se mohou dostávat do střetu se zájmy jednotlivce nebo sociální skupiny (potažmo celé společnosti).²⁵ Na příkladu České republiky lze ukázat rozdílnost vnímání hrozeb ve společnosti a na úrovni státu. Veškerá užitá data se vztahují k roku 2022, který byl ovlivněn ruskou agresí proti Ukrajině. Podle Českého statistického úřadu (ČSÚ) byly nejčastější příčinou úmrtí nemoci oběhové soustavy (46 tis.), na následky dopravních nehod zahynulo 604 osob a v důsledku úmyslného sebepoškození (sebevraždy) zemřelo 1302 osob.²⁶ Podle Policie České republiky (PČR) bylo během roku 2022 zavražděno 79 osob.²⁷ Data ČSÚ i PČR se shodují v tom, že ve stejném období nikdo nezahynul v ČR v důsledku teroristického útoku nebo působení cizí moci. Přesto podle průzkumu CVVM 47 % Čechů hodnotilo terorismus jako vážnou hrozbu pro ČR.²⁸ Data ukazují, že dopravní nehody představují pro obyvatelstvo větší riziko než vraždy a teroristické útoky. Přesto se otázka na dopravní nehody nebo sebevraždy (ve srovnání s terorismem) v průzkumu CVVM neobjevila. Bezpečnostní informační služba (BIS) ve své výroční zprávě za rok 2021 hodnotila rizika spojené s terorismem za nízká, naopak se extenzivně věnovala nebezpečným aktivitám Ruska, Číny a Íránu v ČR.²⁹

---

²³ DIENSBIER, Jakub, 2017. Bránící se demokracie. In: WINTR, Jan a Marek ANTOŠ. *Aktuální problémy demokracie*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 14–25. ISBN 9788087975695. a MULÁK, Jiří, 2022. Právo na odpor a koncept bránící se demokracie – český přístup. *Studia Iuridica Cassoviensia* [online]. **10**(2), 70–83 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.33542/SIC2022-2-06>.

²⁴ BLAUBERGER, Michael a Vera VAN HÜLLEN, 2021. Conditionality of EU funds: an instrument to enforce EU fundamental values?. *Journal of European Integration* [online]. **43**(1), 1–16 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/07036337.2019.1708337>.

²⁵ KARAFFA, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*, s. 39.

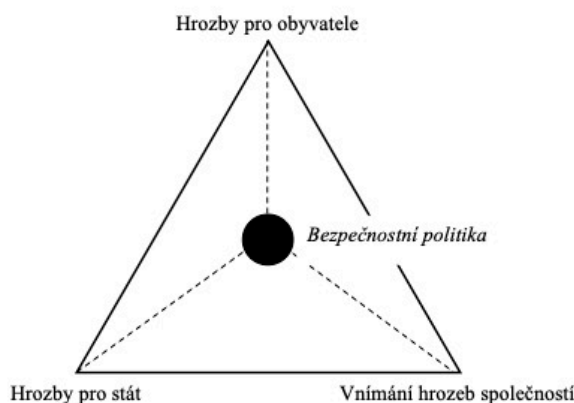
²⁶ *Zemřelí podle zkráceného seznamu příčin smrti v ČR, krajích a okresech – 2013–2022* [online], 2023. Praha: Český statistický úřad [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186725/13020623001.pdf/8951595d-660a-4cc0-a3c0-f4278efa47bb?version=1.1>.

²⁷ Základní statistické údaje o kriminalitě: leden–prosinec 2022 v meziročním srovnání, 2023. *Vývoj registrované kriminality v roce 2022* [online]. Praha: Policie České republiky [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

²⁸ SPURNÝ, Martin, 2023. *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku – listopad a prosinec 2022* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1–15 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5606/f9/po230202.pdf.

²⁹ *Výroční zpráva 2021*, Bezpečnostní informační služba, dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2021-e1718a7b.html>.

Nová Bezpečnostní strategie České republiky hned v úvodu explicitně uvádí: „Česko není v bezpečí. Zdrojem ohrožení je zejména výrazně zhoršené mezinárodní prostředí. (...) Rusko záměrně působí proti politické, ekonomické a společenské stabilitě v Česku. Je zásadní hrozbou pro naši bezpečnost.“³⁰ Můžeme si tedy představit jakýsi trojúhelník bezpečnostních hrozeb, kdy jeden vrchol představuje hrozby pro stát, jeden vnímání hrozeb obyvatelstvem a jeden existující hrozby pro obyvatele. Politika státu by se měla nacházet uvnitř tohoto trojúhelníku. Tato politika by měla učinit opatření pro minimalizaci hrozeb pro stát, zaměřit se na minimalizaci hrozeb pro společnost a pomocí vysvětlování uklidňovat společnost.

Stát, který se snaží přetrvat, je především korporací lidí.³¹ Lid, který je zahrnut v takové korporaci je tvořen občany státu, kteří mají se státem vztah jiné vyšší kvality,³² a cizinci nacházejícími se na území státu, ať v něm žijí dlouhodobě, nebo krátkodobě. Cizinci se nenacházejí mimo právo státu, a i oni mají práva a povinnosti vůči lokálnímu územnímu suverénovi, proto se i oni podílejí na existenci státu. Stát je tvořen lidem, který svázán společenskou smlouvou udržuje tohoto „Leviatana“ naživu.³³ Potvrzení, že občanský stát je tvořen především lidem, nalezneme v zásadě, že lid je zdrojem veškeré státní moci.³⁴ Vztah občan – stát je založen na systému vzájemných práv a povinností, z nichž ty základní bývají vyjádřeny na ústavním patře a v systému mezinárodního práva.³⁵ Lze v tomto systému nalézt lidské právo na bezpečnost?

³⁰ *Bezpečnostní strategie České republiky 2023*, dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/dokumenty/index.html.

³¹ BERAN, Karel, 2005. Veřejnoprávní korporace. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Alena WINTEROVÁ. *Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI, s. 29–49. ISBN 80-7357-057-2.

³² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK, 2013. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-423-7.

³³ BERKA, Karel a Thomas HOBBS, 2010. *Leviathan*. Praha: Oikoymenh. ISBN 9788072981069.

³⁴ Čl. 2 Ústavního zákona č.1/1993 Sb., *Ústava České republiky*.

³⁵ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK, 2013. *Ústavní systém České republiky*.

2.1.1. Bezpečnost jako lidské právo

Existuje všeobecné základní lidské právo na bezpečnost? Respektive existuje právní nárok na to, aby stát osobám zajistil bezpečí před jinými aktéry? Právě pro zodpovězení této otázky je důležité, jak bezpečnost definujeme. Pokud budeme zkoumat individuální bezpečnost, nalezneme řadu mezinárodních pravidel, které státům něco přikazují, nebo naopak něco zakazují. Ve vztahu k jednotlivci můžeme zkoumat nárok na bezpečí před pronásledováním ze strany státu například v článku 3 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948: „*Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost*“.³⁶ Obdobně je právo na bezpečnost zakotveno i v článku 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv³⁷ a článku 6 Listiny základních práv Evropské unie.³⁸ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966 v článku 9 také uvádí právo na bezpečnost, ale opět je myšlena bezpečnost před zvůli státu vůči jednotlivci.³⁹ Všechny uvedené dokumenty chápou bezpečnost jako individuální statek a nevytvářejí základ nároku na ochranu před nebezpečím vyvolaným jiným státem v rozsahu ozbrojeného konfliktu.⁴⁰

Lidské subjektivní právo na bezpečí projevující se jako objektivní nárok vůči státu na ochranu před nebezpečím pramenícím z akcí jiného aktéra můžeme spatřovat v doktríně odpovědnosti státu za ochranu (*responsibility to protect*). Rezoluce Valného shromáždění OSN A/RES/60/1 2005 *World Summit Outcome* vytvořila systém odpovědnosti všech států za ochranu svého obyvatelstva před genocidou, válečnými zločiny a dalšími zločiny proti lidskosti; povinnosti států vzájemně si pomáhat při plnění této povinnosti a povinnosti států podniknout kolektivní akci na ochranu práv obyvatel jiného státu, pokud územní suverén selhává při ochraně svého obyvatelstva.⁴¹ Odpovědnost za ochranu se ale prakticky vztahuje spíše k otázkám intervence mezinárodního společenství v „rozpadlém státě“ zmítaném občanskou válkou. První pilíř

---

³⁶ Čl. 3 *Všeobecné deklarace lidských práv* ratifikovaná 10. prosince 1948 v Paříži, dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf.

³⁷ Čl. 5 *Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod* podepsané 4. listopadu 1950 v Římě, dostupné z: <https://mintegration.zcu.cz/files/soubory/klicove-dokumenty/01-Hlavni-predpisy-a-Koncepce-integrace-cizincu/Umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-zakladnich-svobod.pdf>.

³⁸ Čl. 6 Celex 12016P/TXT, *Listina základních práv Evropské unie*.

³⁹ Čl. 9 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* přijatý 19. prosince 1966 v New Yorku, dostupný z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politickych-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>.

⁴⁰ SCHEU, Harald Christian, 2019. Právo na bezpečnost v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. *Bezpečnostní teorie a praxe* [online]. 20(1), 3–14 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Pravo-na-bezpecnost-v-judikatuře-Soudn%C3%ADho-dvora-Evropské-unie.pdf>.

⁴¹ Čl. 138 A/RES/60/1, *Rezoluce Valného shromáždění OSN 2005 World Summit Outcome*, dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement>.

odpovědnosti státu za ochranu vlastního obyvatelstva slouží spíše jako vozík ke třetímu pilíři, který ukládá mezinárodnímu společenství povinnost jednat.⁴²

Úpravu lidského práva na bezpečnost můžeme nalézt na ústavním patře českého zákonodárství. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*, stanovuje:

Čl. 1

Zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu.

Čl. 3

(2) Státní orgány, orgány územních samosprávných celků a právnické a fyzické osoby jsou povinny se podílet na zajišťování bezpečnosti České republiky.

Článek 1 etabluje povinnost státu chránit životy, k této povinnosti státu existuje právo na ochranu života státem. Článek 3 ukládá povinnost všem fyzickým osobám, občanům i neobčanům, podílet se na zajišťování bezpečnosti. Tato povinnost je aprobována i ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod:

Čl. 9

(1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na:

- b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby,*
- c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty, (...)⁴³*

Na základě principu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí a principu legální licence můžeme argumentovat, že k této povinnosti fyzických osob existuje právo na ochranu. Soubor těchto práv a povinností tvoří ústavně zaručené právo na bezpečnost. Stát jako držitel legálního monopolu na násilí na svém území musí toto právo zajistit všem obyvatelům na svém území a na základě zvláštního vztahu mezi občanem a státem i svým občanům v zahraničí. *Vice versa* je stát oprávněn

---

⁴² WELSH, Jennifer M., 2019. Norm Robustness and the Responsibility to Protect. *Journal of Global Security Studies*[online]. 4(1), 53–72 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jogss/ogy045>.

⁴³ Čl. 9 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení Listiny Základních Práv a Svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.*

od těchto osob/občanů vyžadovat součinnost při zajišťování bezpečnosti, která je ale omezená Listinou základních práv a svobod v tomto smyslu:

Čl. 4

(1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

Ústavní patro systému právních předpisů opravňuje stát požadovat od občanů spoluúčast při obraně státu, tato povinnost ale musí být explicitně ošetřena v zákoně, včetně podmínek, kdy se na občany vztahuje. Tato povinnost je podrobněji rozvedena v zákoně č. 585/2004 Sb., *o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)*:

§ 1

(1) Branná povinnost je povinnost státního občana České republiky (dále jen „občan“) plnit úkoly ozbrojených sil České republiky (dále jen „ozbrojené síly“); zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené tímto zákonem.

Bezpečnostní strategie ČR 2023 mezi hlavními sděleními uvádí: „*Občan není jen konzument, ale také spolutvůrcem bezpečnosti. Je klíčovým úkolem vlády ho na tuto roli připravit.*“⁴⁴ Bezpečnostní strategie je jen koncepčním dokumentem, který nemá konstitutivní ani deklaratorní právní moc. Vláda strategii schválila svým usnesením č. 478 dne 28. června 2023. Usnesením vláda: *ukládá členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů řídit se Bezpečnostní strategií České republiky 2023 při svém působení a vycházet z Bezpečnostní strategie České republiky 2023 při zpracování souvisejících strategických a koncepčních dokumentů nebo legislativních opatření.*⁴⁵ Jako hlavní koncepční dokument ovlivní Bezpečnostní strategie tvorbu dalších státních koncepčních materiálů a může se promítnout do vládních návrhů zákonů, které mohou konkretizovat povinnosti občanů při přípravě na obranu státu. Vládní usnesení není obecně závazným právním předpisem, ale toliko interním rozhodnutím s pouze interní působností.⁴⁶ Přesto může usnesení schvalující Bezpečnostní strategii v důsledku ovlivnit právní povinnosti.

---

⁴⁴ *Bezpečnostní strategie České republiky 2023.*

⁴⁵ Usnesení č. 478 z jednání vlády dne 28. června 2023 k materiálu Bezpečnostní strategie České republiky 2023, dostupné z: <https://odok.cz/portal/services/download/attachment/2023/478/pdf/>.

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. dubna 1998, sp. zn. I. ÚS 482/97: „usnesení vlády je běžným ústavně konformním prostředkem, kterým vláda sjednocuje svou činnost a vyjadřuje svou politickou vůli v rámci přípravných prací, jež jsou samy o sobě teprve předpokladem pro pozdější přijetí právně závazných rozhodnutí příslušným ústavním orgánem.“

2.2. Grand strategy

Koncept *grand strategy* je dosud v české odborné literatuře přehlížen.⁴⁷ Součástí této diplomové práce je i výzkum koncepce obranné politiky Evropské unie. Tvorba, aplikace a výzkum koncepcí úzce souvisí s výzkumem *grand strategy*, proto zde bude tento teoretický přístup stručně představen. Protože pojem *grand strategy* nemá vhodný český překlad (snad „základní strategie“ nebo „velký plán“)⁴⁸ bude nadále v textu používán ve své anglické podobě. Teoretická koncepce *grand strategy* bude užita při zkoumání evropské obranné politiky, toho, jak se vyvíjela a jaké může mít ambice.

Je třeba rozlišovat mezi taktikou, strategií a *grand strategy*. Velmi zjednodušeně lze strategii chápat jako rozhodování při plánování a taktiku jako rozhodování při vykonávání strategie.⁴⁹ Carl von Clausewitz chápe taktiku jako nauku o používání bojových sil v boji a strategii jako nauku o používání bojů pro účely války. Taktika je tedy způsob, jak vyhrát bitvu, kdežto strategie určuje, jak vyhrát válku.⁵⁰ Své uplatnění taktika a strategie najdou pochopitelně i mimo válečný konflikt, můžeme nabídnutou definici upravit tak, že taktika je prostředek k dosažení zatímních cílů a strategie je prostředek k dosažení konečných cílů.

Koncept *grand strategy* začal být zkoumán nejdříve na amerických univerzitách po první světové válce. Vrcholu zájmu se koncept dočkal za Studené války v období soupeření mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Se vznikem monopolárního světa po roce 1991 zájem o zkoumání *grand strategy* upadl, ale s přechodem k multipolárnímu světu se opět vrací na akademickou scénu.⁵¹ Akademici se neshodnou na definici *grand strategy*. Tato práce bude vycházet z pracovní definice založené na tomto předpokladu: taktika je způsob, jak vyhrát bitvu,

---

⁴⁷ V českém jazyce dosud nebyla publikována kniha zabývající se konceptem *grand strategy*. *Grand strategy* byla dosud předmětem jen několika kapitol v jiných publikacích (PŘÍKRYL, Pavel, 2015. *Americká Grand Strategy a Evropa*. In: PŘÍKRYL, Pavel. *USA a evropská integrace: nenápadný půvab americké hegemonie*. Praha: Karolinum, s. 80–126. ISBN 9788024626888.), odborných článků (LUDVÍK, Jan a Luděk MORAVEC, 2011. *Co je to strategie? Konceptualizace pojmu a model pro využití v bezpečnostní strategii České republiky*. *Obrana a strategie* [online]. Brno: University of Defence, 2011(1), 1–22 [cit. 2023-05-18]. ISSN 1214-6463. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1pop0hq/cdi_proquest_journals_876285058) a závěrečných prací (LUDVÍK, Jan, 2009. *Národní bezpečnostní strategie Spojených států amerických 2002 Imperiální Grand Strategy?*. Praha: Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií, 2009, 88 s. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova.).

⁴⁸ Který se poněkud bojím používat kvůli reminiscencím na filmovou komedii *Velký flám* (1966).

⁴⁹ SCHULTZ, Randall L., Dennis P. SLEVIN a Jeffrey K. PINTO, 1987. *Strategy and Tactics in a Process Model of Project Implementation*. *Interfaces* [online]. 17(3), 34-46 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25060965>, s. 34.

⁵⁰ CLAUSEWITZ, Carl von, 2020. *O válce: slavná komplexní inspirace vojáků, politiků, intelektuálů, manažerů a organizátorů*. Voznice: Leda. Prameny (Leda). ISBN 978-80-7335-672-9, 21–40, s. 95.

⁵¹ BIDDLE, Tami Davis, 2015. *Strategy and Grand Strategy: What Students and Practitioners Need to Know*. *Strategic Studies Institute* [online]. US Army War College [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep11726>.

strategie je způsob, jak vyhrát válku, a *grand strategy* je způsob, jak využít vyhrané války k celkovému prospěchu státu. *Grand strategy* je tedy strategie strategií, která pro své celostátní cíle využívá vojenskou strategii, obchodní strategii, diplomatickou strategii atd.⁵²

Grand strategy je teoretický koncept, který popisuje, jakým způsobem státy formulují své dlouhodobé cíle a jak jich chtějí dosáhnout. Podle této koncepce některé státy vytvářejí své *grand strategies* se stanovenými cíli v dlouhodobém horizontu (podle některých akademiků na vyšší jednotky let, podle jiných na desítky let) a dílčími strategiemi. Někteří aktéři tak činní vědomě (př. koncepce zahraniční politiky),⁵³ někteří způsobem, jak uvažují o politice a státních zájmech (př. konzistencí v postojích).⁵⁴

Pro účely této práce bude použito dělení *grand strategies* doktorkou Ninou Silove. Ta dělí přístup ke *grand strategy* na tři kategorie:

- 1) plán (*en. grand strategy as a plan*),
- 2) organizační principy (*en. grand strategy as an organizing principle*),
- 3) vzorec chování (*en. grand strategy as a pattern of behaviour*).

Grand strategy jako plán i jako organizační principy pracuje s tezí, že státy preskriptivním způsobem tvoří své dlouhodobé vize. Plán představuje rigidní podrobný „jízdni řád“, který má stanovené dlouhodobé i dílčí cíle. Zároveň stanovuje soubor nástrojů, které mají být užity k dosažení cílů. *Grand strategy* jako organizační principy je flexibilnější. Organizační principy představují zároveň cíl i cestu. Stanovují dlouhodobé cíle, ale nechávají větší volnost při výběru použitých nástrojů. Místo přesného určení reakce státu mu spíše radí, jak reagovat na nečekané výzvy. Pokud si *grand strategy* jako plán připodobníme k mapě s vyznačenou trasou, *grand strategy* jako organizační principy lze připodobnit k ukazateli směru. Neznáme přesný cíl a cestu k němu, ale víme, co leží před námi a jak přibližně k onomu cíli postupovat.

Grand strategy jako vzorec chování vychází z předpokladu, že stát nemá stanovenou neměnnou dlouhodobou vizi. Na základě toho, že se stát v minulosti choval určitým způsobem, můžeme deskriptivně stanovit ucelený vzorec jeho jednání.⁵⁵ Pokud navážeme na předchozí příklady, je příkladem vzorce chování, „že turista na rozcestníku vždy zvolil cestu do kopce“.

---

⁵² SYRUČEK, Václav, 2022. *Izrael a strategie odstrašení* [online]. Praha [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/176317/130343758.pdf?sequence=1>. Bakalářská práce. Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova. Vedoucí práce Irena Kalhousová, Ph.D.

⁵³ *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, 2019. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné také z: https://www.mzv.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf.

⁵⁴ PORTER, Patric, 2010. Why Britain Doesn't Do Grand Strategy. *The RUSI Journal* [online]. **155**(4), 6–12 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/03071847.2010.514098>.

⁵⁵ SILOVE, Nina, 2017. Beyond the Buzzword: The Three Meanings of “Grand Strategy”. *Security Studies* [online]. **27**(1), 27–57 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09636412.2017.1360073>.

Koncepce *grand strategy* je kritizována z pozice odmítající možnost stanovení dlouhodobých cílů, protože nelze spolehlivě předvídat možné události (př. epidemie covid-19). Podle této kritiky také nelze stanovit nástroje, když je nemožné stanovit dlouhodobé cíle.⁵⁶ Naopak podle kritiky může *grand strategy* státu ještě uškodit, když se jí sverpě drží navzdory nepředpokládanému vývoji. Jistě je pravdou, že se nelze zabezpečit proti všem nebezpečím, odhadnout dopředu všechna rizika a mít odpověď na všechny výzvy.⁵⁷ Tato kritika je jistě oprávněná, ale můžeme parafrázovat generála Helmutha von Moltke staršího a říct: „Žádný plán nepřezijí setkání s realitou, přesto je ale důležité plánovat. Bez plánování si o neúspěch přímo říkáte.“⁵⁸

2.3. Strategie odstrašování

Chtěným stavem v mezinárodních vztazích je pro většinu aktérů mír.⁵⁹ Mír je možné definovat jako absenci války.⁶⁰ Úkolem tohoto textu není podrobněji hledat nuance mezi ideálními stavy války a míru. Pro účely této práce bude mír definován jako absence ozbrojeného konfliktu válečné intenzity.

Badatel Johan Galtung z Institutu pro výzkum míru v Oslu (PRIO, *Peace Research Institute Oslo*) rozděluje typy míru na mír pozitivní a mír negativní. Pozitivní (kooperativní) mír je mezi aktéry nastolen, protože je pro ně celkově výhodné a politicky přijatelné spolupracovat a navzájem si důvěřovat. Mír je zajišťován integrací států pomocí politických, hospodářských a bezpečnostních vazeb. Negativní mír je založen především na vzájemném odstrašování (*deterrence*) mezi aktéry.⁶¹ Negativní mír se také vyznačuje absencí válečného stavu a s ním spojeného násilí, ale aktéři nemohou nebo nechtějí proti sobě použít sílu. Minimálně ne v rozsahu, který by odpovídal válce. Není tedy zcela vyloučeno limitované užití síly. Základním nástrojem

---

⁵⁶ Spolu s ďáblem z Mistra a Markéty se tak můžeme sarkasticky zeptat: „Znepokojuje mě jedna otázka: Jestliže Bůh neexistuje, kdo tedy, ptám se, řídí životy lidí a vůbec koloběh věcí pozemských?“ „Člověk sám to řídí,“ vyhrkl nasupeně Bezprizorný na tuhle, abych pravdu řekl, dosti zapeklitou otázku. „Promiňte,“ mírně namítal neznámý, „ale k tomu, aby člověk mohl něco řídit, musí mít přesný plán na určitou minimální dobu. Smím se vás zeptat, jak člověk může něco spravovat, jestliže je zbaven možnosti sestavit plán dokonce i na tak směšně krátkou dobu, jako je například tisíc let, a dokonce vám nemůže ani spolehlivě říct, co se s ním stane druhý den?“ BULGAKOV, Michail Afanasjevič, 2020. *Mistr a Markétka*. V Praze: Rybka Publishers. ISBN 978-80-87950-75-3, s. 21.

⁵⁷ Porter, 2010.

⁵⁸ Nejedná se o doslovný citát, ale o parafrázi myšlenek formulovaných Helmuthem von Moltke starším, srov.: VON MOLTKE a HUGHES, 1997. *Moltke on the Art of War: Selected Writings* a VAVyskov, 1. 4. 2014, kpt. PhDr. Stanislav Balík: Helmut von Moltke starší, YouTube video. [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2G1H-rQnQ3o>.

⁵⁹ NAIDU, M. V., August 1996. A Proposal for a General Peace Theory. *Peace Research* [online]. Canadian Mennonite University, 28(3), 1–22 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23607282>, s 17.

⁶⁰ EICHLER, Jan, 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS. ISBN 80-727-8326-2, s. 38.

⁶¹ *Deterrence strategy* – do češtiny lze přeložit jako strategie odstrašení i odstrašování. Častěji se objevuje verze „odstrašování“, která navíc ukazuje na potřebu odstrašování stále udržovat, aby bylo funkční.

pro zajištění negativního míru je fungující odstrašení ostatních aktérů. Odstrašení tak představuje prostředek, jak si stát může pokusit zajistit mír, pokud nemůže nebo nechce s ostatními aktéry kooperovat.⁶²

Galtungovo dělení v praxi spojuje liberalistickou teorii míru a realistickou teorii míru. Liberalisté vycházejí z předpokladu, že když mají racionální svobodní aktéři na výběr mezi válkou a mírem, vyberou si mír. Tato doktrína vychází z Kantova díla *K věčnému míru*.⁶³ Kantova teorie pracuje s tezí, že republiky, kde rozhoduje lid, nevstupují do konfliktů. Hrůzy války totiž dopadají na lid-voliče, a ti si tak zvolí mír.⁶⁴ Takovýto „demokratický mír“ představuje podskupinu pozitivního míru. Realistická teorie předpokládá, že každý hledá na prvním místě vlastní prospěch. Státy udržují mír, protože je to pro ně dočasně výhodnější. Buďto výhody míru převyšují potenciální zisky z konfliktu, nebo existuje riziko takových ztrát z konfliktu, že je potenciální zisk nevyváží.⁶⁵ Poté je realistický mír syntézou míru pozitivního (mír výhodnější) a míru negativního (příliš vysoké ztráty).

Protože je výsledný stav stejný – mír, může se zdát nedůležité dělit jeho příčiny. Avšak bez porozumění příčinám stavů nebudeme schopni spolehlivě dosahovat našich cílů. Například není vhodné, aby EU zajišťovala svůj mír s Británií jejím odstrašováním, klid naopak zajišťuje trvající po-brexitové propojení.⁶⁶ Stejně tak dnes nemůže Izrael dosáhnout míru se Sýrií užší (resp. nějakou) spoluprací, ale spoléhá na své odstrašovací schopnosti.⁶⁷ Pro tvorbu dlouhodobé strategie zajišťující mírové soužití je třeba chápat podoby míru a znát dostupné nástroje.

Hlavním přístupem pro udržení negativního míru je schopnost odstrašení ostatních aktérů od nežádoucího jednání. Můžeme identifikovat dva nástroje užívané k dosažení a udržení odstrašení:

- 1) odstrašování odvetou,
- 2) odstrašování odepřením.

---

⁶² GALTUNG, Johan, 1969. Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research* [online]. 6(3), 167–191 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/422690>.

⁶³ KANT, Immanuel, 1999. *K věčnému míru: filosofický projekt: O obecném rčení: je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi*. Praha: Oikoymenh. Knižovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-860-0585-2.

⁶⁴ DANILOVIC, Vesna a Joe CLARE, 2007. The Kantian Liberal Peace (Revisited). *American Journal of Political Science*, [online]. 51(2), 397–414 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4620073>.

⁶⁵ WIVEL, Anders, 2018. Realism and Peaceful Change. *Realism in Practice: An Appraisal* [online]. 1–11 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/02/09/realism-and-peaceful-change/>.

⁶⁶ FLECK, Jörn a Ben JUDAH, 2023. How the EU and UK can start to collaborate in a post-Brexit world. *Atlantic Council* [online]. [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-the-eu-and-uk-can-start-to-collaborate-in-a-post-brexit-world/>.

⁶⁷ INBAR, Efraim a Shmuel SANDLER, 1992. The Diminishing Israeli Deterrent. *Israel Studies Bulletin* [online]. 7(2), 4–7 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41805224>.

Obě modalities ale předpokládají racionálně uvažujícího aktéra, který na základě sofistikované úvahy nebo předchozí zkušenosti dospěje k tomu, že jeho případné zisky z akce jsou nižší než její případné škodlivé následky zapříčiněné oponentem.

Odstrašování odvetou představuje schopnost a ochotu **aktéra A** podniknout taková odvetná opatření vůči **aktéru B**, že **aktéra B** taková hrozba odstraší od zamýšleného jednání. Odstrašení je úspěšné, pokud **aktér B** upustí od jednání nebo se vůbec nepokusí jednat, protože se obává škodlivých následků vyvolaných **aktérem A** pro sebe.

Odstrašování upřením představuje stav, kdy je **aktér A** schopen a ochoten podniknout kroky, které zabrání **aktéru B** v naplnění jeho zamýšlených cílů. Nemusí tedy zcela zamezit akcím **aktéra B**, ten se ale rozhodne v nich nepokračovat, protože nemůže dosáhnout svého zamýšleného cíle.⁶⁸

Aplikace strategie odstrašování, zejména v případě odstrašování odvetou, vyžaduje stanovení důvěryhodné hrozby a zároveň ochotu a schopnost **aktéra A** hrozbu naplnit. Odstrašovaný **aktér B** musí věřit, že naplnění hrozby je reálné a že **aktér A** je připraven ji naplnit. Zároveň ve většině případů musí být **aktér A** schopen jasně vymezit „červenou linii“, při jejímž překročení budou následovat odvetná opatření.⁶⁹ Odstrašování odepřením vyžaduje identifikaci protivnickových cílů, schopnost zamezit mu v dosažení cílů a odepření úspěchu.

Cíle strategie odstrašování mohou být různé na základě odhodlání a síly aktérů. Cílem může být buďto úplné odstrašení protivníka, nebo jen limitace jeho cílů a nástrojů (tedy například

⁶⁸ JANKŮ, Linda a Petr SUCHÝ, 2013. Strategie odstrašování a terorismus. *Obrana a strategie* [online]. 13(1), 31–46 [cit. 2023-05-31]. ISSN 1802-7199. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&xsekce=79973&clanek=80536&>.

⁶⁹ LUDVÍK, Jan, 2014. Odstrašení a jaderná strategie: Konceptuální analýza. *Mezinárodní vztahy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů, 27–40 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: https://www.academia.edu/47624816/Odstrašen%C3%AD_a_jadern%C3%AD_strategie_Konceptu%C3%AD_n%C3%AD_anal%C3%ADza.

odstrašení od užití zbraní hromadného ničení v případném konfliktu, ale smíření s omezeným konfliktem). Strategie odstrašování nesmí být vnímána přísně ve vojenském slova smyslu. Nástroje i cíle odstrašování mohou zahrnovat například i ekonomické cíle a nástroje (př. *celní válka, embarga...*), vyloučení z mezinárodních organizací (nebo zmrazení členství) nebo sankce uplatňované vůči konkrétním osobám (př. *zákaz vstupu*).⁷⁰

2.4. Tvorba strategie

Strategické plánování představuje velmi náročnou disciplínu, která zahrnuje schopnost tvorby strategie, uplatňování strategie a zhodnocení strategie. Tvorba strategie by měla být založena na tomto postupu:

- 1) definování požadovaného výsledku (*ends*),
- 2) výběr vhodného postupu / partikulární strategie (*ways*),
- 3) výběr vhodných nástrojů a zdrojů (*means*).

Prakticky tento postup znamená, že nejdříve má být jasně definován požadovaný výsledný stav. Poté mají být identifikovány postupy, které povedou k dosažení vytyčeného cíle. Z možných postupů by měl být vybrán takový, který nejlépe využije dostupné zdroje a celkově nejjednodušeji a nejpřesněji dosáhne požadovaného výsledku. Zdroje mají být užity co nejúčelněji k uplatnění nejlepšího postupu k dosažení cíle.⁷¹ Nejčastěji je postup konstruován tak, že dojde ke zhodnocení dostupných zdrojů, je vytyčen žádaný stav a plánování probíhá ve střední části volbou postupu. Bohužel veřejné diskuze často trpí „tunelovým“ zaměřením na postup místo na výsledek. Zaměření na konkrétní cestu a její pro a proti často ignoruje otázku, co je cíl a jestli k němu existují jiné efektivnější cesty.⁷²

Zjednodušené vysvětlení postupu *strategy* = *ends* + *ways* + *means* poskytne příklad se *spaghetti amatriciana*.⁷³ Představme si studenta píšícího diplomovou práci, který je k večeru hladový. Rozhodne se, že dnes chce večeřet *spaghetti amatriciana* (jeho *ends* – **E 1**). Má

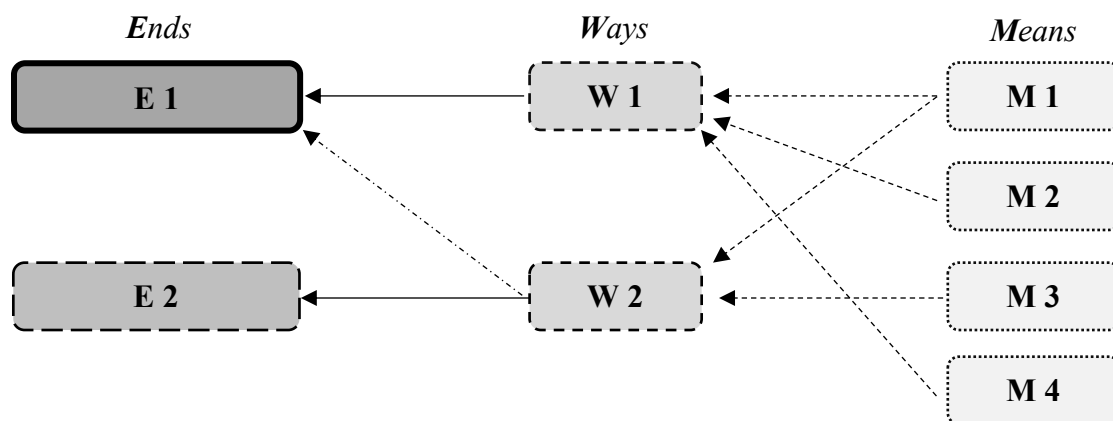
⁷⁰ KIM, Dong Jung, 2019. Economic Deterrence Through Economic Engagement. *Foreign Policy Analysis* [online]. Oxford University Press, **15**(2), 176–186 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/fpa/ory001>. a CLARKSON, Gavin a Puay Khoo TOH, 2010. 'Keep Out' Signs: The Role of Deterrence in the Competition for Resources. *Strategic Management Journal* [online]. **31**(11), 1202–1225 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40927670>.

⁷¹ LYKKE JR., Arthur F., 1997. Defining Military Strategy. *Military Review* [online]. **76**(1), 183–186 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/75th-Anniversary/75th-PDF/75th-Lykke.pdf>.

⁷² EIKMEIER, Dale C., 2007. A Logical Method for Center-of-gravity Analysis. *Military Review* [online]. Army University Press, **87**, 62–66 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20071031_art009.pdf a ZELINKA, Ivo, 2022. @IvoZelinka. In: *Twitter* [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://twitter.com/IvoZelinka/status/1576995135170060288>.

⁷³ *Spaghetti all'Amatriciana* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://ricette.giallozafferano.it/Spaghetti-all-Amatriciana.html>.

k dispozici dvě cesty (*ways*) pro dosažení cíle. Může špagety uvařit (**W 1**) nebo si je objednat z restaurace (**W 2**). Přístupné zdroje jsou peníze (**M 1**), schopnost vařit (**M 2**), slevová karta do restaurace (**M 3**) a krabice špaget (**M 4**). Cíle – večere dosáhnou obě vytyčené cesty. Jedna z nich (**W 1**) využije více dostupných zdrojů (**M 1, 2 a 4**), efektivně užije zdroje **M 2** a **M 4**. V porovnání s druhou cestou (**W 2**) efektivněji užije peníze (**M 1**). Objednání jídla z restaurace také dosáhne požadovaného cíle, ale spotřebuje více vzácných zdrojů (peněz), nevyžije méně vzácné zdroje (krabici špaget) a může to mít další nevýhody (doba čekání). Zároveň druhá cesta může být přímočařejší k dosažení jiného cíle (**E 2**), například setkání s milou servírkou.

2.5. Soft power

Státy projektují navenek svou moc pomocí dvou kategorií prostředků, chceme-li dvěma typy síly (tvrdá a měkká síla). Sílu v mezinárodních vztazích definuje Josep Nye jako:

*Power means an ability to do things and control others, to get others to do things and control others, to get others to do what they otherwise would not. Because the ability to control others is often associated with the possession of certain resources, politicians and diplomats commonly define power as the possession of population, territory, natural resources, economical size, military forces, and political stability.*⁷⁴

Síla je tedy schopnost aktéra donutit ostatní aktéry dát, konat, zdržet se nebo strpět něco, co by sám jinak nechtěl. Podle použitých prostředků je síla dělena na tvrdou sílu (*hard power*) a měkkou sílu (*soft power*).

⁷⁴ NYE, Joseph S., 1990. Soft Power. *Foreign Policy* [online]. (80), 153–171 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1148580> • <https://www.jstor.org/stable/1148580>.

Hard power představuje schopnost aktéra přímo ovlivnit chování jiného aktéra pomocí nátlaku. Jedná se o aktivnější a agresivnější formu moci využívající nátlakové metody. Pozitivní *hard power* motivuje aktéry k požadovanému chování příslibem výhod, například snížením obchodních bariér (*cla*), zrušením předchozích ekonomických opatření (*sankce*), bezpečnostní spoluprací (*záruka suverenity*) až uzavřením spojenectví. Negativní *hard power* působí na aktéry pohrůžkou nebo zavedením obchodních bariér, ekonomických opatření, izolace a hrozbou vojenského zásahu. *Hard power* bývá aktéry cíleně užívána k dosažení jejich cílů.⁷⁵

Soft power představuje schopnost aktéra nepřímou ovlivnit chování jiného aktéra pomocí přesvědčování. Aktér s dostatečnou *soft power* ovlivňuje chování ostatních svou přitažlivostí a možností kooperace mezi aktéry. Aktéři jsou motivováni k požadovanému jednání na základě vlastního přesvědčení, že je to tak „správné“ a výhodné. Držitelé *soft power* projektují svou moc pomocí své kultury, zahraniční politiky a hodnot. Důležitým prvkem *soft power* je veřejná diplomacie. Aktér uplatňující *soft power* musí disponovat u recipienta dostatečnou důvěryhodností a musí u něj vzbuzovat sympatie. Nevýhodou je omezená možnost užití *soft power* ke konkrétním cílům a potřeba jejího dlouhodobého budování.⁷⁶

Evropská unie jako celek disponuje jen omezenou *hard power* (například ve srovnání s USA, Čínskou lidovou republikou, nebo i Spojeným královstvím). Na druhou stranu má EU úspěšnou a velmi přitažlivou *soft power*. Evropská unie je ekonomická a kulturní velmoc, a tak je pro ostatní státy přitažlivé uzavírat s ní hospodářské a asociační dohody. Řada států usiluje o vstup do EU. Nabídka těchto dohod nebo vstup do Unie patří mezi hlavní prostředky unijní *soft power*.⁷⁷ Diplomatičké schopnosti Unie se projevují při sjednávání mírového řešení sporů, naposledy například u arménsko-ázerbajdžánských mírových rozhovorů.⁷⁸

---

⁷⁵ WILSON, Ernest J., 2008. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Sage Publications, (616), 110–124 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25097997>.

⁷⁶ NYE, Joseph S., 2008. Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Sage Publications, (616), 94–109 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25097996>.

⁷⁷ TUOMIOJA, Erkki, 30. 7. 2009. The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy [online]. Berlin: International Symposium on Cultural Diplomacy, 1–5 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/articles/speakers/detailed/erkki-tuomioja/erkki-tuomioja_-_the-role-of-soft-power-in-eu-common-foreign-policy.pdf.

⁷⁸ GAVIN, Gabriel, 2023. EU to host Armenia-Azerbaijan peace talks. *Politico* [online]. [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-host-armenia-azerbaijan-peace-talk-ilham-aliyev-nikol-pashinyan-charles-michel/>. Je ale potřeba poznamenat, že Ázerbájdžán v září 2023 dohody porušil, když vojensky obsadil Náhorní Karabach.

2.6. Historická východiska: Od Vestfálského míru po Lisabonskou smlouvu

Pro pochopení současného ideového ukotvení společné obranné a bezpečnostní politiky Evropské unie je třeba podniknout krátký exkurz do historie evropského kontinentu. Pomocí pohledu do historie lépe pochopíme současné trendy v evropské bezpečnostní politice, možnosti a limity jejího dalšího vývoje.

2.6.1. Vestfálský systém

Kořeny současné mezinárodní politiky můžeme nalézt v období třicetileté války (1618–1648). Tento krvavý konflikt si vyžádal neskutečné materiální škody a lidské oběti (v německých oblastech zemřela přibližně třetina městského obyvatelstva).⁷⁹ Třicetiletá válka zásadně formovala politickou mapu Evropy. Představila dva rozdílné přístupy k tvorbě zahraniční politiky a vytvořila systém mezinárodních vztahů založených na suverenitě aktérů.

Dva základní přístupy k formulování politických východisek zahraniční politiky lze představit na soupeření římského císaře Ferdinanda II. Štýrského a francouzského prvního ministra Armanda-Jeana du Plessis de Richelieu (známý jako „kardinál Richelieu“).

Spouštěčem války se stalo české stavovské povstání. Válka, která vypukla z náboženských důvodů, se později stala evropským mocenským soubojem. Císař Ferdinand II. Habsburský byl silně věřícím katolíkem. Po většinu války byly jeho oponenty protestantské státy. Francouzský první ministr kardinál Richelieu měl jako katolický duchovní katolické země (po dobytí La Rochelle v roce 1628 politický vliv protestantských hugenotů značně upadl) podpořit katolické Habsburky proti protestantským nepřátelům.⁸⁰

Právě v této úvaze se projeví rozdíl mezi uvažováním Ferdinanda II. a kardinála Richelieu. Císař byl silně věřícím katolíkem, který se cítil být povinován potrestat náboženskou herezi a odmítal jiná než náboženská (ideologická) východiska zahraniční politiky. Kardinál Richelieu byl sice katolickým hodnostářem, ale zároveň si uvědomoval rozdílnost státního zájmu. Francie měla důvody obávat se moci Habsburků. Ve Španělsku a Španělském Nizozemí vládla španělská větev Habsburků. Ti také ovládali většinu severoitalských městských států. Jejich rakouští příbuzní vládli Svaté říši a Lotrinsku s Alsaskem. Francie se oprávněně obávala, že se přímá moc Habsburků rozšíří i do severního Německa. Aby Richelieu tomuto zabránil, spojil se

---

⁷⁹ KAMEN, Henry, April 1968. The Economic and Social Consequences of the Thirty Years' War. *Past & Present* [online]. Oxford University Press, (39), 44–61 [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/649855>, s 48.

⁸⁰ GUTMANN, Myron P., Spring 1988. The Origins of the Thirty Years' War. *The Journal of Interdisciplinary History* [online]. The MIT Press, 18(4), 749–770 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/204823>.

s protestantskými Švédy v boji s Habsburky. Richelieu tak stvořil moderní podobu principu *raison d'état* (fr., česky jako *smysl existence / účel státu*). Smyslem této zahraniční politiky bylo vždy jednat tak, jak je nejvýhodnější pro stát.⁸¹

Ferdinand II. a Richelieu svou politikou demonstrovali dva možné přístupy k realizaci politiky státu. Ferdinand stál pevně za svými hodnotami a až k bodu donucení odmítal ze svých hodnot slevit. Richelieu postavil zájem státu nad své hodnoty a rozhodl se profitovat z naskytnuvších se příležitostí, i když to znamenalo slevení z hodnot. Paradoxně se tak zapojil do pronásledování protestantů ve Francii, aby je podporoval v zahraničí. Nehledě na osobní postoje a názory na kardinálův oportunismus musíme konstatovat, že jeho politika vynesla Francii do popředí a podstatně omezila vliv Habsburků.⁸² Richelieuho *grand strategy* stála na třech pilířích:

1. Francie a její armáda nebyla na začátku kardinálova působení připravená na přímý střet s Habsburky. Cílem bylo zatím odkládat přímý střet a dosáhnout vnitřní jednoty.
2. Pozice Francie uprostřed Habsburského impéria je ve skutečnosti výhodná. Umožňuje přetnout propojení Španělska s německým prostorem.
3. Francie neobstojí proti spojeným silám Habsburků. Proto je třeba vrazit klín do jejich spojení a oslabovat je vnitřními konflikty. Za tímto účel je třeba využívat zástupné aktéry.⁸³

Kardinál Richelieu byl jeden z prvních, který uvažoval v termínech kolektivní bezpečnosti a strategie vyvažování. Jeho cílem bylo vytvořit širokou alianci menších států, které uznají Francii jako arbitra jejich sporů. Protože se obával spojené moci Habsburků, snažil se rozbít jejich moc a systémem aliancí vytvořit vyvažovací blok okolo Francie. Bezpečnost svému státu chtěl zajistit pomocí mocenské balance v Evropě. Aby vytvořil tento balanc, spojil se s protestantskými státy severu Německa a Švédskem.⁸⁴

Třicetiletá válka byla ukončena vestfálským mírem podepsaným v roce 1648. Tento soubor mezinárodních dohod ovlivňuje bezpečnostní prostředí i téměř po čtyři sta let. Takzvaný „vestfálský systém“ je založen na uznání vnitřní suverenity každého státního aktéra. Jiní aktéři nemají právo zasahovat do vnitřních záležitostí jiných států. Ve vestfálském míru tato zásada především znamenala zákaz intervence do náboženských záležitostí. Protože všechny státy jsou

---

⁸¹ REHMAN, Iskander, 2019. *Raison d'Etat: Richelieu's Grand Strategy During the Thirty Years' War*. *Texas National Security Review* [online]. 2(3), 38–75 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.26153/tsw/2928>.

⁸² KISSINGER, Henry, 1999. *Umění diplomacie: Od Richelieu k pádu Berlínské zdi*. Vyd. 3. Praha: Prostor. Obzor (Prostor). ISBN 80-726-0025-7, s. 53–63.

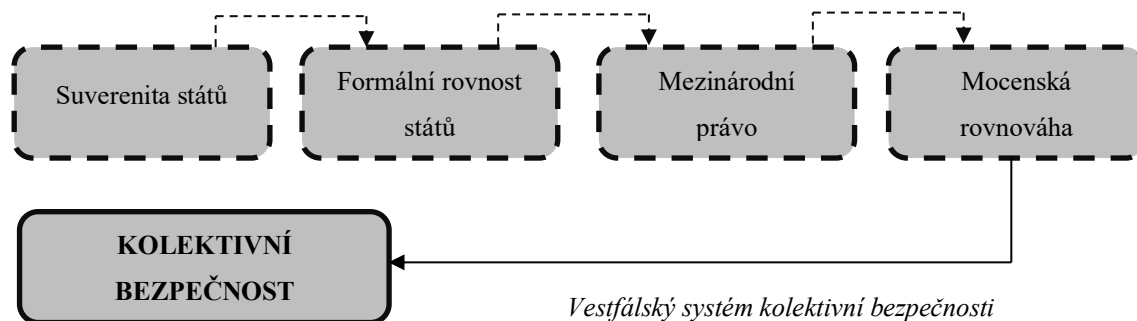
⁸³ REHMAN, *Raison d'Etat: Richelieu's Grand Strategy During the Thirty Years' War*, s. 50–52.

⁸⁴ SANTORO, David, November/December 2017. *The Case for Collective Security*. *The National Interest* [online]. (152), 47–57 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26557429>.

stejně vnitřně suverénní, jsou si teoreticky rovni při uzavírání mezinárodních dohod.⁸⁵ Takové uspořádání umožňuje vytvořit systém mezinárodního práva mezi zúčastněnými aktéry. Protože v souladu se suverenitou států neexistuje arbitr tohoto práva nadaný pravomocí nalézat právo a vymáhat ho, je právní systém založen na respektu k jeho zásadám a k etice následování stejných kulturních základů. Takový právní systém je pak přirozenoprávním (*ius naturale*) systémem.⁸⁶ Nejvyšší hodnotou hodnou ochrany se stal zájem státu. Zájem státu je vždy přežít a rozšířit svou moc. Řídí-li se tímto více zúčastněných aktérů, vzniká systém mocenské rovnováhy založené na koalicích proti nejsilnějším. Takto udržovaná rovnováha je základem kolektivní bezpečnosti, která konfliktům nezabrání, ale limituje je.

„Ve světě, který se zrodil zásluhou Richelieua, již státy neomezovalo zdání mravního kodexu. Nejvyšší hodnotou se stalo dobro státu, a vladař byl povinen zvětšovat a podporovat svoji slávu. Ti silnější se pokoušeli získat nadvládu, ti slabší se bránili vytvářením koalic, které by jim daly větší sílu. Byla-li koalice natolik silná, aby zadržela agresora, vznikla mocenská rovnováha.“⁸⁷

Systém kolektivní bezpečnosti nezabránil v Evropě ozbrojeným konfliktům (př. válka o dědictví španělské, sedmiletá válka...), ale limitoval jejich dopady na celou Evropu. Může se zdát, že selhala v období Napoleonských válek. Právě ale „přirozená“ mocenská rovnováha dala vzniknout koalicím, které porazily Napoleona.

⁸⁵ OSIANDER, Andreas, Spring 2001. Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth. *International Organization* [online]. MIT Press, 55(2), 251–287 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3078632>.

⁸⁶ HERSHEY, Amos S., January 1912. History of International Law Since the Peace of Westphalia. *The American Journal of International Law* [online]. 6(1), 30–69 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2187396>, s 30–34.

⁸⁷ KISSINGER, 1999. *Umění diplomacie: Od Richelieua k pádu Berlínské zdi*, s. 64.

2.6.2. Koncert velmocí

Napoleonské války (1803–1815) byly ukončeny dvěma Pařížskými míry (1814 a 1815), ale o budoucnosti Evropy (a v té době i světa) se rozhodovalo na Vídeňském kongresu. „Tančící kongres“ dirigovaný rakouským ministrem zahraničí Klemensem Wenzelem von Metternich. Vídeňský kongres zahájil období „koncertu velmocí“, charakteristické pořádáním evropských kongresů. Po následujících sto let systém bránil válce, která by zásadně změnila rozložení sil v Evropě. Koncert velmocí lze rozdělit do dvou fází.⁸⁸ První trvající od Vídeňského kongresu (1815) do francouzsko-pruské války a sjednocení Německa (1871). Druhá začínající vznikem nové mocnosti – Německa a končící první světovou válkou (1914–1918). Svatá aliance (Rakousko, Rusko, Prusko + Francie) v první fázi úspěšně bránila i revolucím v Evropě. Když v padesátých letech hrozilo, že Rusko příliš posílí zisky na Balkáně, a možná ovládne i Helespont (úžiny mezi Středozemním a Černým mořem), reagovaly ostatní státy tak, aby zachovaly mocenskou rovnováhu. Společné síly porazily Rusko v Krymské válce (1853–1856) a omezily jeho expanzi. Někteří akademici řadí konec koncertu velmocí do období Krymské války – přímého střetu evropských mocností.⁸⁹ Koncert spolu s vyvažováním ale zabránil přelití války na celý kontinent. Obdobně během prusko-rakouské a prusko-francouzské války zabránil celoevropskému střetu.⁹⁰

Období přelomu fází do začátku devadesátých let devatenáctého století bylo charakterizováno Bismarckovou *realpolitik*. Pruský, a později německý politik Otto von Bismarck otřásl Evropou, když v rychlém sledu porazil Dánsko (1864), Rakousko (1866) a Francii (1870–1871) a vytvořil podmínky pro vznik Německého císařství (1871). Sjednocené Německo změnilo dynamiku evropské rovnováhy. Bismarckova politika ale byla schopná zachovat v Evropě relativní klid. Omezil ponížení Rakouska i Francie, budoval alianci s Itálií, Rakouskem-Uherskem i Ruskem. Jasně deklaroval nezájem konkurovat Spojenému království.⁹¹ Na trajektorii k první světové válce a selhání kolektivní bezpečnosti se Německo vydalo až s koncem „železného

---

⁸⁸ ELROD, Richard B., January 1976. The Concert of Europe: A Fresh Look at an International System. *World Politics* [online]. Cambridge University Press, **28**(2), 159–174 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2009888>, 159–162.

⁸⁹ KISSINGER, 1999. *Umění diplomacie: Od Richelieu k pádu Berlínské zdi*, s. 91–96.

⁹⁰ BLANNING, T. C. W., November 1994. Paul W. Schroeder's Concert of Europe. *The International History Review* [online]. **16**(4), 701–714 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40107382>, s. 708.

⁹¹ PFLANZE, Otto, 1958. Bismarck's "Realpolitik." *The Review of Politics* [online]. **20**(4), 492–514 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/1404857>.

kancléře“ a nástupem císaře Viléma II.⁹² Císař Vilém II. zahájil cestu boření aliancí vytvořených Bismarckem a začal otevřeně provokovat Británii.⁹³

První světová válka byla pro Evropu podobným otřesem jako třicetiletá válka a napoleonské války. Do mírového urovnání v Evropě se poprvé aktivně zapojily Spojené státy. Celosvětová kolektivní bezpečnost měla být založena na Wilsonových zásadách: právo národů na sebeurčení a mírové řešení sporů na půdorysu Společnosti národů (*League of Nations*).⁹⁴

Rozpad Rakouska-Uherska, carského Ruska a Osmanské říše překreslil mapu Evropy (vzniklo například Československo, Jugoslávie, Rakousko, Finsko nebo pobaltské republiky). Meziválečné období je charakteristické snahou o vznik mezinárodních organizací (př. Společnost národů, Briand-Kelloggův pakt, Malá dohoda...) a jejich selháním.⁹⁵ Evropská bezpečnost založená na multilateralismu bez vynucovacích mechanismů a s neaktivními demokratickými mocnostmi se ukázala nefunkční začátkem druhé světové války.⁹⁶

2.6.3. Evropská integrace po druhé světové válce

Po německé bezpodmínečné kapitulaci v květnu 1945 se opět řešila otázka, jak zabránit dalším válkám. Ve vztahu k válce v Evropě vyřešila hlavní otázky Postupimská konference v létě 1945. Společnost národů byla nahrazena Organizací spojených národů založenou přijetím Charty Spojených národů dne 24. října 1945. Tato mezinárodní organizace má své cíle vytyčené v článku 1 Charty:

---

⁹² MOMMSEN, Wolfgang J., 1990. Kaiser Wilhelm II and German Politics. *Journal of Contemporary History* [online]. Sage Publications, **25**(2/3), 289–316 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/260734>.

⁹³ MAURER, John H., 1997. Arms Control and the Anglo-German Naval Race before World War I: Lessons for Today?. *Political Science Quarterly* [online]. Oxford University Press, **112**(2), 285–306 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2657942>.

⁹⁴ THRONTVEIT, Trygve, 2011. The Fable of the Fourteen Points: Woodrow Wilson and National Self-Determination. *Diplomatic History* [online]. Oxford University Press, **35**(3), 445–481 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24916429>.

⁹⁵ The Foreign Policy of the Little Entente, 1927. *Advocate of Peace through Justice* [online]. **89**(9/10), 549–557 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20661706>.

⁹⁶ Je těžké říct, kdy přesně systém selhal. Zda re-militarizací Porýní (1936), anšlusem Rakouska (1938), vyhlášením protektorátu Čechy a Morava (1939), nebo až přepadením Polska (1939). Mnichovskou konferencí (1938) lze chápat více jako následníka kongresů 19. století, kdy evropské mocnosti rozhodovaly o osudu menších států. Více srovnej: MARKS, Sally, 2013. Mistakes and Myths: The Allies, Germany, and the Versailles Treaty, 1918–1921. *The Journal of Modern History* [online]. The University of Chicago Press, **85**(3), 632–659 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/670825>.

Čl. 1

Cíle Spojených národů jsou tyto:

(1) zachovati mezinárodní mír a bezpečnost a k tomu cíli podnikati účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odklidila ohrožení míru a byly zkrušeny útočné činy neb jiná porušení míru a bylo dosaženo pokojnými prostředky a v shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů neb situací, které by mohly vésti k porušení míru;

(2) rozvíjeti mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činiti jiná vhodná opatření na posílení světového míru;

(3) uskutečňovati mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu plemene, pohlaví, jazyka nebo náboženství; a

(4) býti střediskem, které by uvádělo v soulad počiny národů při dosahování těchto společných cílů.⁹⁷

Pro účely této práce je užitečné sledovat především vývoj v evropské integraci na ose Francie–Německo.

Německo-francouzské soupeření dominovalo evropskému prostoru po staletí. Jen v období let 1792–1945 se mezi nimi odehrály čtyři zničující války (francouzské revoluční války, napoleonské války a dvě světové války).⁹⁸ Pokořující mírové podmínky (v roce 1871 pro Francii a v roce 1919 pro Německo) s předpokládaným odstrašujícím efektem se ukázaly jako kontraproduktivní.⁹⁹ Francouzský ministr Robert Schuman zveřejnil 9. května 1950 vládní prohlášení, které se později stalo známým jako Schumanův plán. Stručný text, který nakonec vedl

---

⁹⁷ Čl. 1 *Charty Spojených národů* přijaté 26. června 1945 v San Franciscu, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=30&r=1947>.

⁹⁸ KROTZ, Ulrich, 2014. Three eras and possible futures: a long-term view on the Franco-German relationship a century after the First World War. *International Affairs* [online]. Oxford University Press, **90**(2), 337–350 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24538558>.

⁹⁹ TOMUSCHAT, Christian, ed., 2004. The 1871 Peace Treaty between France and Germany and the 1919 Peace Treaty of Versailles. In: LESAFFER, Randall. *Peace Treaties and International Law in European History: From the Late Middle Ages to World War One Search within full text* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 382–396 [cit. 2023-05-28]. ISBN 9780511494239. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511494239.018>. Pro diskuzi nad tématem, zda byly reparace uložené Německu tak pokořující, srovnej: MARKS, Sally, 2013. Mistakes and Myths: The Allies, Germany, and the Versailles Treaty, 1918–1921. *The Journal of Modern History* [online]. The University of Chicago Press, **85**(3), 632–659 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/670825>.

ke vzniku Evropské unie, přišel s tezí, že pro zajištění míru je potřebná francouzsko-německá (potažmo evropská) spolupráce:

Světový mír by nemohl být zachován bez tvůrčího úsilí, jež je úměrné nebezpečím, která tento mír ohrožují. (...) Sjednocená Evropa vytvořena nebyla, zažili jsme válku.

Evropa se nevytvoří najednou, nebo podle jednoho plánu. Uskuteční se naplňováním konkrétních cílů, vytvářejíc nejprve skutečnou solidaritu. Sdružení evropských národů vyžaduje, aby se skoncovalo s letitým nepřátelstvím mezi Francií a Německem. (...)

Za tím účelem navrhuje francouzská vláda (...) podřídít celou francouzsko-německou výrobu uhlí a oceli společnému Vysokému úřadu, jako organizaci otevřené účasti jiných evropských zemí. Zavedení společné výroby uhlí a oceli bude mít za následek okamžité vytvoření společných základů pro ekonomický rozvoj, jakožto první etapu Evropské federace, a změni situaci v oblastech, kde se odedávna vyráběly zbraně pro války, jejichž obětmi byly nejčastěji tyto oblasti samy. Solidarita ve výrobě, k níž se takto dospěje, bude mít za důsledek, že jakákoli válka mezi Francií a Německem bude nejenom nemyslitelná, nýbrž i prakticky nemožná. Vytvoření této mocné výrobní jednotky, otevřené pro všechny země, (...) položí reálné základy pro jejich hospodářské sjednocení. (...) Takto bude možno dospět jednoduše a rychle ke splynutí zájmů, jež je nepostradatelné pro vytvoření ekonomického společenství, a položí se základy pro existenci širšího a hlubšího společenství mezi zeměmi, jež dlouho rozdělovalo krvavé násilí. Tím, že bude zavedena společná základní výroba, a bude vytvořen nový Vysoký úřad, jehož rozhodnutí bude závazné pro Francii, Německo a pro další země, jež se k nim připojí, vzejde z tohoto návrhu první konkrétní základ Evropské federace, jež je nezbytná pro udržení míru. (...) Dodávky uhlí a oceli mezi členskými zeměmi budou okamžitě zbaveny veškerých cel a nebudou zatíženy diferenčními dopravními tarify. (...) Námi navrhovaná organizace[zajistí] fúzi trhů a rozvoj výroby. (...) ¹⁰⁰

Schumanův plán přišel s dobře rozpracovanou ideou evropského míru. Hlavní idea je uvedena hned v úvodu deklaráce: pro evropský mír je potřeba evropské sjednocení. Tohoto cíle nelze

---

¹⁰⁰ Schumanova deklaráce z 9. května 1950, přístupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_cs.

dosáhnout najednou, ale je třeba se k němu dopracovat postupnými kroky. Tím prvním je propojení Francie a Německa. Pro začátek není potřeba dosáhnout plného kooperativního míru, ale postačí zabránění možnosti skrytě zbrojit. Schumanův plán je inspirativní dodnes. V málo slovech prezentoval velké ideály a ukázal odvahu změnit paradigma, ze vzájemného zastrašování mezi Francií a německým prostorem na kooperaci a propojení. Na základě této vize vzniká v roce 1952 Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO) založené Pařížskou smlouvou z předchozího roku.¹⁰¹

Od tohoto okamžiku není pro tuto práci účelné věnovat se podrobně všem dalším krokům na cestě ke vzniku Evropské unie. V následujících odstavcích budou zmíněny pouze události důležité pro vývoj evropské obranné politiky.

Schumanův plán a následný vznik ESUO zajistil mírové soužití evropských Spojenců a Západního Německa hospodářskou provázaností. Z pohledu výše představené Galtungovy teorie slouží hospodářská závislost k zajištění kooperativního míru. Negativní mír založený na odstrašení měl do jisté míry zajistit Bruselský pakt. Po porážení Německa podepsala Francie, Spojené království a Benelux¹⁰² v roce 1948 Bruselskou smlouvu, která založila obranný pakt namířený *apriori* proti Německu.¹⁰³ Bruselská smlouva, předchůdkyně budoucí evropské obranné spolupráce, určovala státům tuto povinnost:

Article IV

If any of the High Contracting Parties should be the object of an armed attack in Europe, the other High Contracting Parties will, in accordance with the provisions of Article 51 of the Charter of the United Nations, afford the Party so attacked all the military and other aid and assistance in their power.¹⁰⁴

Bruselský pakt byl v roce 1955 nahrazen Západoevropskou unií (ZEU). V polovině padesátých let, téměř dekádu po německé kapitulaci, bylo třeba vyřešit další status Německé spolkové republiky („Západní Německo“). Systém tří smluv z Bonnu a Paříže ukončil okupaci Západního Německa, stanovil pravidla vztahů mezi Západním Německem a západními spojenci a určil rozsah německé suverenity. V návaznosti došlo ke změně Bruselské smlouvy a do

---

¹⁰¹ Celex 11951K/TXT, *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli*.

¹⁰² BeNeLux – zkratka užívaná pro označení Belgie, Nizozemska a Lucemburska.

¹⁰³ BAYLIS, John, 1984. Britain, the Brussels Pact and the Continental Commitment. *International Affairs* [online]. 60(4), 615–629 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2620045>.

¹⁰⁴ *Smlouva o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně* (Bruselská smlouva) podepsaná 17. března 1948 v Bruselu, dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm.

Bruselského paktu byla začleněna NSR a Itálie.¹⁰⁵ *De facto* se tak změnila podstata Bruselského paktu, vzniklá Západoevropská unie se stala obranným spolkem namířeným proti hrozbě Sovětského svazu a integrátor obranné politiky Francie a Německa. Samotná ZEU nehrála v následujících letech významnou roli, protože všechny členské země byly součástí NATO. Západoevropská unie formálně zanikla 30. června 2011.

Kooperativní mír v západní Evropě byl posílen vznikem organizací EUROATOM a Evropského hospodářského společenství (EHS) v důsledku podepsání Římských smluv v roce 1958.¹⁰⁶ Evropská společenství (ES) vznikla v roce 1967 sloučením EUROATOMU, ESUO a EHS v důsledku Slučovací smlouvy ještě neměla zvláštní agendu věnující se zahraniční politice a obraně.¹⁰⁷

Změnu přinesl Jednotný evropský akt (JEA), který při revizi Římských smluv v roce 1986 (vstup v platnost 1987) formalizoval existenci Evropské politické spolupráce (EPS).¹⁰⁸ Právně ukotvený základ společné zahraniční politiky se nacházel v článku 30 JEA:

Article 30

European Co-operation in the sphere of foreign policy shall be governed by the following provisions:

- 1. The High Contracting Parties, being members of the European Communities, shall be endeavour jointly to formulate and implement a European foreign policy.*
- 2. (a) The High Contracting Parties undertake to inform and consult each other on any foreign policy matters of general interest so as to ensure that their combined influence is exercised as effectively as possible through co-ordination, the convergence of their positions and the implementation of joint action. (...)*
- 6. (a) The High Contracting Parties consider that closer co-operation on questions of European security would contribute in an essential way to the development of a European identity in external policy matters. They are ready to*

---

¹⁰⁵ *Protokol doplňující a upravující Bruselskou dohodu (Pařížská dohoda) podepsaný 23. října 1954 v Paříži, dostupné z: https://www.cvce.eu/en/obj/modified_brussels_treaty_paris_23_october_1954-en-7d182408-0ff6-432e-b793-0d1065e695.html.*

¹⁰⁶ *Celex 11957A/TXT, Smlouva zakládající Evropské společenství pro atomovou energii a Celex 11957E/TXT, Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.*

¹⁰⁷ *Celex 11965F/TXT, Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství (Slučovací smlouva).*

¹⁰⁸ *Celex 11986U/TXT, Akt o jednotné Evropě (Jednotný evropský akt).*

co-ordinate their positions more closely on the political and economic aspects of security. (...)

Evropská politická spolupráce formalizovala předchozí koordinovanou zahraniční politiku (*de facto* existující od roku 1970 a Davignonovy zprávy)¹⁰⁹ a poprvé v dokumentu Evropských společenství zdůraznila potřebu sjednocené zahraniční politiky a bližší spolupráce v bezpečnostní oblasti.

2.6.4. Evropská unie

Vlna demokratických revolucí napříč komunistickým blokem v roce 1989 a rozpad Sovětského svazu v roce 1991 změnil evropské bezpečnostní prostředí. Rozpadl se bipolární svět, formující podobu světa od konce druhé světové války. Západní Evropa procházela od vzniku ESUO integračním procesem, který dostal vítězstvím liberálního světového řádu další impuls.¹¹⁰

Evropská unie vznikla 1. listopadu 1993, kdy vstoupila v účinnost Smlouva o Evropské unii, známá jako Maastrichtská smlouva. Ta dala vzniknout Evropské unii na základě tří pilířů, prvního složeného z Evropských společenství (přejmenovaných na Evropské společenství), druhého nově zavedeného na Společné zahraniční a bezpečnostní politice a třetího složeného ze spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.¹¹¹ Preambule Maastrichtské smlouvy již operuje s termínem Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP), přičemž vytyčuje cestu ke společné obranné politice: „*RESOLVED to implement a common foreign and security policy including the eventual framing of a common defence policy, which might in time lead to a common defence, thereby reinforcing the European identity and its independence in order to promote peace, security and progress in Europe and in the world (...)*“. Společné zahraniční a bezpečnostní politice se blíže věnoval díl pátý Maastrichtské smlouvy:

Article J

A common foreign and security policy is hereby established which shall be governed by the following provisions.

---

¹⁰⁹ Report by The Foreign Ministers of the Member States on the Problems of Political Unification, November 1970. In: *Bulletin of the European Communities n° 11*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Vol 3, No 11. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/18088eac-28e1-11ed-8fa0-01aa75ed71a1>.

¹¹⁰ MEARSHEIMER, John J., 2019. Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security* [online]. 43(4), 7–50 [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: https://doi.org/10.1162/isec_a_00342.

¹¹¹ Celex 11992M, *Smlouva o Evropské unii* (Maastrichtská smlouva).

Article J.1

1. *The Union and its Member States shall define and implement a common foreign and security policy, governed by the provisions of this Title and covering all areas of foreign and security policy.*
2. *The objectives of the common foreign and security policy shall be:*
  - to safeguard the common values, fundamental interests and independence of the Union;
  - to strengthen the security of the Union and its Member States in all ways;
  - to preserve peace and strengthen international security; (...)
  - to promote international cooperation;
  - to develop and consolidate democracy and the rule of law, and respect for human rights and fundamental freedoms. (...)
4. *The Member States shall support the Union's external and security policy actively and unreservedly in a spirit of loyalty and mutual solidarity. (...)*

Article J.4

1. *The common foreign and security policy shall include all questions related to the security of the Union, including the eventual framing of a common defence policy, which might in time lead to a common defence.*
2. *The Union requests the Western European Union (WEU), which is an integral part of the development of the Union, to elaborate and implement decisions and actions of the Union which have defence implications. (...)*

Verze Smlouvy o Evropské unii přijatá Maastrichtskou smlouvou formálně zakotvila Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a rovnou ji povýšila na jeden z pilířů vzniklé EU. Úkoly SZBP byly uvedeny v článku J.1, hlavním cílem mělo být definování a implementace unijní SZBP. Členské státy podle stejného článku měly jednat v zahraničních záležitostech loajálně ke společným zájmům. Formulace odst. 4 čl. J.1 ukazuje zásadní posun od JEA a zahraniční kooperace. Zahraniční politika přestává být výsadou států, které ji koordinují, ale Unie má vlastní zahraniční politiku, kterou mají členské státy podporovat. Článek J.4 se věnoval potenciálně možné společné obranné politice, pokud by se Západoevropská unie nadále ukazovala jako akce neschopná.

Během devadesátých let se dále měnilo uspořádání světového řádu. Monopolární svět dominovaný USA, kde neexistoval relevantní vyzyvatel západního světa, znamenal příležitost pro Evropu. Během studené války byl východní blok pod kontrolou Moskvy (s existující jugoslávskou,

albánskou a rumunskou roztržkou) a politika západní Evropy po Suezské krizi (1956) byla ve vleku USA.¹¹² Koncem studené války dostala Evropa šanci pro sjednocení bývalých nepřátel a autonomní zahraniční politiku, hájící obdobné zájmy se Spojenými státy.

Významnou revizí prošla Maastrichtská smlouva s účinností Amsterodamské smlouvy v roce 1999.¹¹³ Amsterodamská smlouva podstatně rozšířila působnost SZBP a vytvořila post Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Funkce Vysokého představitele byla připojena k funkci generálního tajemníka Rady Evropské unie.¹¹⁴ Nemalou změnou, z praktického hlediska, se stala změna řazení článků ve SEU na číselné označení. SZBP byla nově upravena v článku 11 a násl. Článek 11 je prakticky identický článku J.1 při definování cílů SZBP. Zajímavou změnou je, že dokument již nehovoří o „*The Union and its Member States*“, ale pouze o Unii. Jazyková změna ukazuje, že Unie mající post Vysokého představitele je institucí do jisté míry vedoucí vlastní zahraniční a bezpečnostní politiku nezávislou na členských státech. Díkce dalších článků se výrazně změnila, když došlo ke zjednodušení textu a opuštění některých nuančních frází (např. článek J.2: „*Whenever it deems it necessary, the Council shall define a common position*“ a článek 12: *The Union shall pursue the objectives...[by]... adopting common positions*). Došlo také k posunu v otázce potenciální společné obranné politiky. Pokud Maastrichtská smlouva uvádí v článku J.4 odst.1: „*eventual framing of a common defence policy, which might in time lead to a common defence*“, tak Amsterodamská smlouva v článku 17 již uvádí:

Article 17

- (1) *The common foreign and security policy shall include all questions relating to the security of the Union, including the progressive framing of a common defence policy (...) which might lead to a common defence (...) The Western European Union (WEU) is an integral part of the development of the Union providing the Union with access to an operational capability. (...)*
- (2) *Questions referred to in this Article shall include humanitarian and rescue tasks, peace keeping tasks and tasks of combat forces in crisis management, including peacemaking. (...)*

---

¹¹² PEDEN, G. C., 2012. Suez and Britain's Decline as a World Power. *The Historical Journal* [online]. **55**(4), 1073–1096 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23352191>.

¹¹³ Celex 11997D/TXT, *Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty* (Amsterodamská smlouva).

¹¹⁴ Čl. 18 odst. 3 konsolidovaného znění Smlouvy o Evropské unii po změnách provedených Amsterodamskou smlouvou.

Článek 17 vůbec poprvé hovoří o nasazení bojových sil Unie, sice zatím jen ve spojitosti s akcemi pro udržení míru a zvládnutím krizí. Období vzniku Amsterodamské smlouvy již nebylo prodchnuté takovým dějinným nadšením. V mezidobí proběhl rozpad Jugoslávie, včetně chorvatské války za nezávislost (1991–1995) a války v Bosně a Hercegovině (1992–1995). Mírové síly musely být nasazeny v Evropě, když pod patronátem NATO začaly v oblasti působit mise IFOR a SFOR. Západoevropská unie se stala zdrojem operačních prostředků pro Unii, protože EU chtěla nadále spoléhat na „outsourcing“ obranné politiky na ZEU a NATO (mír skrze odstrašování) a zůstat především hospodářským uskupením (mír skrze kooperaci).

Zakládací smlouvy Evropské unie byly opět revidovány v roce 2003, kdy vstoupila v účinnost Niceská smlouva.¹¹⁵ Cílem revize bylo zejména adaptovat Unii na přijetí velké skupiny států za členy. V průběhu integrace se členy Evropské unie stalo patnáct států, při zachování podoby orgánů konstruovaných pro šest členů. Navíc bylo potřeba připravit Unii na zásadní rozšíření, v roce 2004 přistoupilo do EU deset států, mezi nimi i ČR. Smlouva z Nice změnila počet poslanců Evropského parlamentu, reformovala Komisi a změnila váhu hlasů členských států. V oblasti SZBP nedošlo ke změnám.¹¹⁶

Bezpečnostní prostředí v Evropě se po přelomu milénia změnilo. Konec devadesátých let byl poznamenán rozpadem Jugoslávie a navázanými pokračujícími a zamrzlými konflikty. Po teroristických útocích z 11. září 2001 došlo poprvé v historii k užití článku 5 Severoamerické smlouvy a vyhlášení *války proti terorismu*, v jejímž přímém důsledku došlo k invazím do Afghánistánu a Iráku. Bezpečnostní prostředí v EU bylo poznamenáno posunem k obraně před hrozbou terorismu. Evropská unie se postupně rozrostla o deset členů v roce 2004, o dva v roce 2007 a v roce 2013 o Chorvatsko.

Evropě v zásadě vyhovuje monopolární uspořádání světa pod vedením USA. Evropská unie sdílí se západní světem většinu hodnot, a je proto ochotná akceptovat americkou dominanci, která většinou chrání i evropské zájmy. Termín „západní svět“ se používá pro označení neformální aliance států sdílejících obdobné hodnoty a zájmy, je tvořen USA, Kanadou, Spojeným královstvím, EU a některými dalšími evropskými demokratickými státy (např. Norsko, Švýcarsko) a Austrálií s Novým Zélandem. „Globální západ“ nepředstavuje tolik geografické vymezení, jako

---

¹¹⁵ Celex 12001C/TXT, *Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty* (Niceská smlouva).

¹¹⁶ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír, MALENOVSKÝ, Jiří, et al., 2017. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-184-7, s 53.

hodnotové vymezení.¹¹⁷ Obdobné hodnoty a zájmy jako „západní svět“ mají i další státy jako Jižní Korea, Japonsko, Tchaj-wan nebo Izrael.

Monopolární svět nevyhovuje všem aktérům, zpravidla těm s jinými hodnotami nebo jiným pořadím těchto hodnot. Vladimír Putin v roce 2007 na Mnichovské bezpečnostní konferenci v projevu kritizoval existenci monopolarity. Podle jeho projevu je takový svět nebezpečný, protože moc v rukou jednoho suveréna ho činí diktátorem světového pořádku. Putin tvrdil, že je třeba vznik multipolárního světa regionálních mocností, protože takový svět je demokratičtější [*Putin myslí spíše svět suverénních států v období vestfálského systému, nikoli společnosti demokratických států* – pozn. autora]. Putin hovořil o potřebě rozmanitosti, multipolaritě, multilateralitě a demokratickém světovém pořádku suverénních států.¹¹⁸ Přesto bylo jasné, že myslí svět, kde neexistují USA jako světový hegemon, ale o svět kde je USA členo spojenou silou Ruska, Číny, Indie, Brazílie, a možná Turecka s EU.¹¹⁹ Rusko Vladimíra Putina se stávalo daleko asertivnější vůči světovému pořádku, když v roce 2008 napadlo Gruzii, v roce 2014 Krym a východ Ukrajiny a na jaře 2022 zahájilo svou plnohodnotnou invazi na Ukrajinu. Po celou dobu se zároveň snažilo podkopávat naše zájmy a hodnoty prostředky asymetrické války.¹²⁰

Rozšiřující se Evropská unie musela po přijetí dvanácti nových členů přistoupit k rozsáhlé revizi zakládacích smluv. Tyto změny se s ohledem na vývoj bezpečnostního prostředí přirozeně dotkly i pole zahraniční a bezpečnostní politiky.

Lisabonská smlouva¹²¹ podepsaná v roce 2007 a účinná od roku 2009 novelizovala SEU a smlouvu o založení Evropských společenství (Římská smlouva), kterou přejmenovala na Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU).¹²² Lisabonská smlouva zrušila pilířovou strukturu Evropské unie a provedla další změny (př. posílení role vnitrostátních parlamentů, zařazení Listiny základních práv EU do primárního práva...)¹²³ Zrušením pilířové struktury získala Unie jako celek právní subjektivitu, kterou doposud měla jen Evropská společenství. Unie se stala jednotnou organizací namísto konglomerátu tří pilířů. Pouze EUROATOM zůstal nedotčen.¹²⁴

---

¹¹⁷ HUNTINGTON, Samuel P., 1993. The Clash of Civilizations?. *Foreign Affairs* [online]. **72**(3), 22–49 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20045621>.

¹¹⁸ *Projev Vladimíra Putina na Mnichovské bezpečnostní konferenci*, 10. 2. 2007, dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/Speech_and_the_Following_Discussion_at_the_Munich_Conference_on_Security_Policy.

¹¹⁹ LUKYANOV, Fyodor, 2009. Putin's Russia: The Quest for a New Place. *Social Research* [online]. The Johns Hopkins University Press, **76**(1), 117–150 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40972141>.

¹²⁰ KARAFFA, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*, s. 97–101.

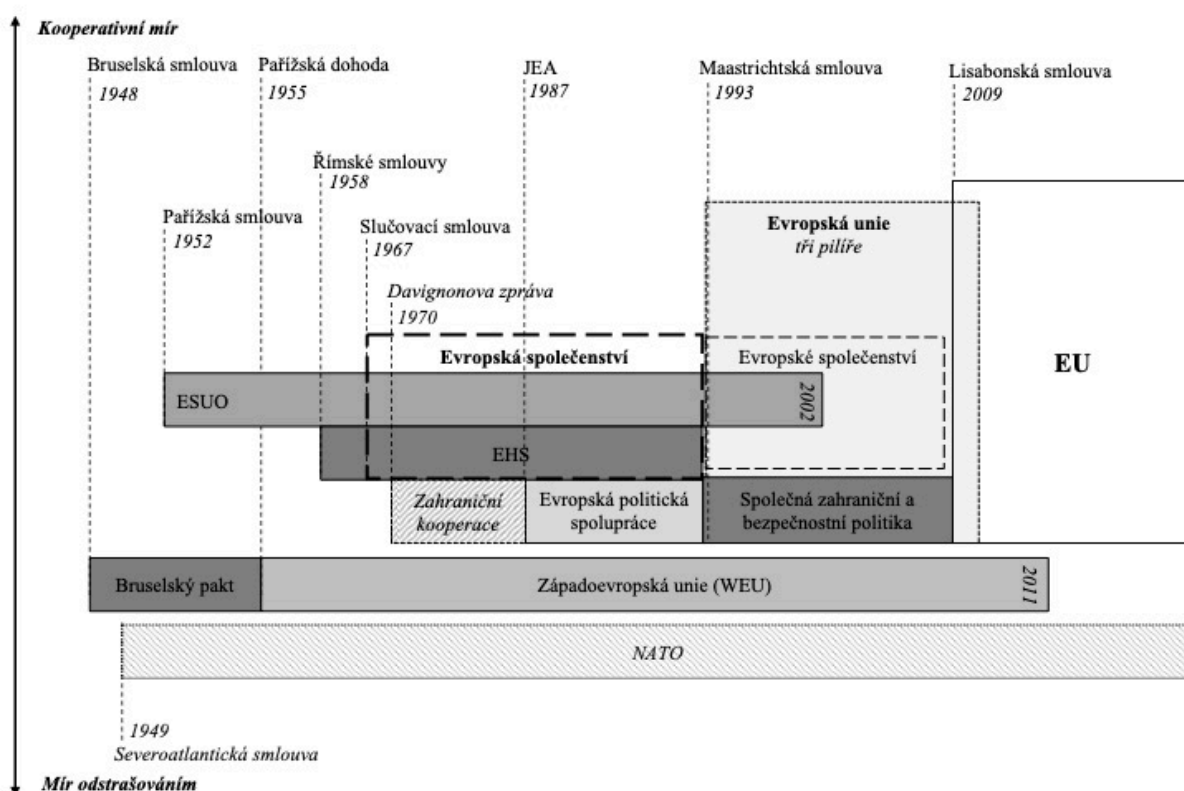
¹²¹ Celex 12007L, *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství* (Lisabonská smlouva).

¹²² Celex 12012E, *Smlouva o fungování Evropské unie*.

¹²³ Celex12016P/TXT, *Listina základních práv Evropské unie*.

¹²⁴ TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 55–56.

Na poli SZBP došlo ke třem výrazným změnám. Byl vytvořen úřad Vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku (dále v kontextu současné úpravy jako „Vysoký představitel“),¹²⁵ který sloučil post Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a post evropského komisaře pro vnější vztahy. Vysoký představitel je z titulu své funkce místopředsedou Evropské komise. Druhou změnou bylo zřízení Evropské služby pro vnější činnost, která poskytuje podporu Vysokému představiteli při plnění jeho úkolů. Třetí okruh změn proběhl v právní úpravě společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Nově se hlava V SEU jmenuje *Obecná ustanovení o vnější činnosti Unie a zvláštní ustanovení o Společné zahraniční a bezpečnostní politice*. Také došlo k přečíslování článků a přidání nových (hlava V nyní začíná článkem 21). Součástí SEU je po Lisabonské smlouvě oddíl 2 *Ustanovení o společné bezpečnostní a obranné politice*. Článek 42 nahrazující článek 17 Niceské úpravy zakotvuje kolektivní obranu proti vnějšímu napadení. Aktuálně platná úprava SZBP bude představena v navazujících kapitolách věnujících se platnému právu.

Podkapitola věnující se historii evropské integrace se může zdát relativně obsírná a nijak nesouvisející s evropským právem. Pro pochopení nutnosti evropské integrace je ale třeba chápat i její kořeny. Po staletí dominoval evropskému prostoru německo-francouzský konflikt, epizody

¹²⁵ Český překlad smluv primárního práva používá označení „vysoký představitel“, z důvodu jasného rozlišení považují za vhodnější používat označení „Vysoký představitel“ – pozn. aut.

ruského „otevírání okna na západ“ a snahy Británie udržet na kontinentě *status quo*. Až smířlivé kroky po druhé světové válce umožnily mírové svázání Německa s Francií a po konci studené války vznik široké aliance evropských států žijících v míru. Ve stínu ruské války proti Ukrajině je třeba upozornit na bezprecedentní období stability evropského prostoru. Protože se Česká republika nachází na ose historického německo-ruského soupeření, musíme pochopit základy evropské bezpečnosti, abychom ji mohli v budoucnu spoluvytvářet.¹²⁶

3. Právní rámec Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU

Právo Evropské unie představuje samostatný právní systém stojící v prostoru mezi mezinárodním a vnitrostátním právem.¹²⁷ Evropská unie jako celek je vázána mezinárodními smlouvami, které uzavřela.¹²⁸ Zároveň má právo Evropské unie (dále i jako „evropské právo“) aplikační přednost před vnitrostátním právem členského státu.¹²⁹

V této kapitole bude nastíněn právní rámec Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Tato práce se věnuje především otázkám možností evropské obrany. Protože ale SBOP EU představuje dílčí část Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, bude v této kapitole nastíněno právní ukotvení SZBP. Z toho důvodu bude nejdříve představena podoba ukotvení mezinárodních závazků do ústavního práva České republiky. Následně bude stručně představena rozdílnost právní síly rozdílných typů předpisů práva Evropské unie. Třetí podkapitola se bude věnovat ukotvení SZBP. Poslední podkapitola je určena pro vymezení společné bezpečnostní a obranné politiky v primárním právu EU.

3.1. Česká republika a mezinárodní právo

Ústavním východisko pro aplikační přednost evropského práva v České republice tvoří články 10, 10a a 10b ústavního zákona č.1/1993 Sb., *Ústava České republiky* (dále jako „Ústava“).¹³⁰ Článek 10 Ústavy stanovuje:

---

¹²⁶ MARSHALL, Tim, 2018. *V zajetí geografie: jak lze pomocí deseti map pochopit světovou politiku*. V Praze: Rybka Publishers. ISBN 978-80-87950-49-4, s. 103–122.

¹²⁷ TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 61–65.

¹²⁸ Čl. 3 odst. 5 Celex 11992M, *Smlouva o Evropské unii* (SEU), Čl. 216 a Čl. 344 Celex 12012E, *Smlouva o fungování Evropské unie* (SFEU).

¹²⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964. Flaminio Costa proti E.N.E.L. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Giudice conciliatore di Milano – Itálie. Věc 6/64.

¹³⁰ Ústavní zákon č.1/1993 Sb., *Ústava České republiky*.

Čl. 10

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Toto znění článku 10 je výsledkem takzvané „euronovelizace“ Ústavy. Novela Ústavy provedená ústavním zákonem č. 395/2001 Sb., *kterým se mění ústavní zákon České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky*, (dále i jako „euronovela“) také do Ústavy přidala články 10a a 10b.¹³¹

Čl. 10a

- (1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.*
- (2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.*

Čl. 10b

- (1) Vláda pravidelně a předem informuje Parlament o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a.*
- (2) Komory Parlamentu se vyjadřují k připravovaným rozhodnutím takové mezinárodní organizace nebo instituce způsobem, který stanoví jejich jednací řády.*
- (3) Zákon o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek, může svěřit výkon působnosti komor podle odstavce 2 společnému orgánu komor.*

Ústavodárce se rozhodl zdůraznit právní závazek České republiky dodržovat mezinárodní smlouvy přidáním druhého odstavce článku 1 Ústavy během stejné novely. Článek 1 stanovující základní principy fungování státu po novelizaci zní:

---

¹³¹ Ústavním zákonem č. 395/2001 Sb., *kterým se mění ústavní zákon České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 1

(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Můžeme tedy říct, že povinnost pro Českou republiku dodržovat závazky z mezinárodních smluv je na ústavním patře zakotvena robustním způsobem. Taktéž je jasně zakotvena aplikační přednost mezinárodního, potažmo tedy i evropského, práva. Aby se po svém vzniku v roce 1993 mohla Česká republika plnohodnotně začlenit do světového společenství, musela se nezbytně zavázat k respektování mezinárodního práva. Již v preambuli Ústavy navržené Václavem Havlem můžeme sledovat toto ideové ukotvení. Preambule je sice považována za non-normativní text, ale měla by být chápána jako hodnotový prostředek k výkladu veškerých následujících ustanovení, *largo sensu* veškerých právních předpisů České republiky. Preambule Ústavy mimo jiné stanovuje:

(...) jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu (...)

Ve vybraném textu je zdůrazněno, že Česká republika je svobodný, demokratický, právní stát, který projevuje zájem stát se plnohodnotným členem mezinárodního společenství. Jen plně svobodný, suverénní stát se může svobodně rozhodnout stát se členem mezinárodní organizace nebo stranou mezinárodní smlouvy. Demokratický právní stát musí nezbytně na ústavní úrovni zakotvit, jakým způsobem a za jakých podmínek je ochoten přenést část výkonu své suverenity na jinou entitu.

Zvláštní charakter práva Evropské unie tkví v tom, že závazky pro Českou republiku neplynou jen z mezinárodních smluv zakládajících Evropskou unii, u kterých by dostačoval postup podle novelizovaného znění čl. 10. Závazky plynou také z legislativních aktů Evropské unie, které pro správné fungování Unie musejí mít aplikační přednost a u kterých neprobíhá proces ratifikace. Především pro tuto oblast práva bylo třeba do ústavní listiny inkorporovat čl. 10a a 10b, které umožňují přenesení části pravomoci státních orgánů na mezinárodní organizaci. Důvodové zpráva k Ústavnímu zákonu č. 395/2001 Sb. ve své obecné části komentuje potřebu takto:

Česká republika uzavřením asociační dohody v roce 1993 a zejména podáním přihlášky v roce 1996 převzala závazek vytvořit podmínky pro vstup do Evropské unie. Na jedné straně je za tímto účelem zapotřebí rychle přibližovat český právní řád k právu Evropských společenství, což se ve zvýšené intenzitě děje, na druhé straně se nelze vyhnout vytvoření ústavního prostoru pro budoucí ratifikaci základních smluv, na nichž dnes spočívá Evropská unie („integrační zmocnění“). Pro plnění těchto významných a pro budoucnost české společnosti klíčových závazků dnes v Ústavě nejsou vytvořeny nutné předpoklady. Rovněž vztah vnitrostátního práva a závazků vyplývajících z členství v Evropské unii (zejména poměr vnitrostátního práva a svébytného systému práva evropského) a základní úprava vztahů ústavních orgánů s členstvím v Evropské unii související je předmětem hodným ústavní úpravy v podobě „evropských článků“.¹³²

„Evropské články“ Ústavy zdánlivě omezují suverenitu České republiky přenosem části pravomocí na mezinárodní organizace. Jak bude dokázáno v následujících kapitolách, může se ve skutečnosti jednat o posílení suverenity České republiky vůči jiným státním aktérům.

3.2. Primární, sekundární a terciární právo Evropské unie

Právo Evropské unie je založeno na existenci třístupňové pyramidy práva. Obdobně jako ve vnitrostátním systému práva platí, že právo nižšího stupně musí být v souladu s právním předpisem vyšší právní síly. Právo Evropské unie je děleno na primární právo, sekundární právo a terciární právo.

Primární právo představuje obdobu ústavního patra právních předpisů členských států. Primární právo je tvořeno systémem mnohostranných mezinárodních smluv zakládajících Evropskou unii a stanovující její práva a povinnosti. Ke každé změně v primárním právu Evropské unie je třeba souhlasu všech členských států. Pohledem české ústavní úpravy se jedná o mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy. V případě změny některé ze smluv je tak třeba souhlasu Parlamentu České republiky s ratifikací smlouvy měnící oblast primárního práva EU.

Primární právo je tvořeno zakládacími smlouvami, pozměňovacími smlouvami, smlouvami o přistoupení, připojenými protokoly, dodatkovými smlouvami upravujícími zakládací smlouvy a Listinou základních práv Evropské unie.¹³³ Hlavní část primárního práva EU tvoří

---

¹³² Důvodové zpráva Ústavního zákona č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28796>.

¹³³ The European Union's primary law, 2023. EUR-Lex [online]. Luxembourg: Publications Office [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-union-s-primary-law.html>.

Římská smlouva z roku 1957¹³⁴ a Maastrichtská smlouva z roku 1992.¹³⁵ Po Lisabonské smlouvě z roku 2009¹³⁶ je Římská smlouva známá jako Smlouva o fungování Evropské unie¹³⁷ a Maastrichtská smlouva jako Smlouva o Evropské unii.¹³⁸

Sekundární právo Evropské unie lze chápat jako obdobu zákonů ve vnitrostátním právu. Sekundární právo EU je tvořeno systémem nařízení, směrnic, rozhodnutí, doporučení a stanovisek. Sekundární právo je tvořeno akty přijímanými orgány Evropské unie při výkonu jejích pravomocí. Tyto akty jsou do značné míry nezávislé na vůli členských států, zároveň jsou přijímány jen v rámci tvořeném primárním právem. Lze tak argumentovat, že každý akt sekundárního práva je přijímán s implicitním souhlasem členského státu, který se dobrovolně zavázal přijmout právo Unie v přístupové smlouvě. Ústava České republiky přijímá toto přenesení pravomoci (potažmo i suverenity) v čl. 10a odst.1. Seznam legislativních aktů sekundárního práva EU a jejich závaznost je stanovena v čl. 288 SFEU:

Čl. 288

Pro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně.

Doporučení a stanoviska nejsou závazná.

Základnu pomyslné pyramidy evropského práva tvoří oblast terciárního práva. Nejbližší by ji snad šlo připodobnit k podzákonným právním předpisům. Terciární právo je tvořeno nelegislativními akty přijímanými Evropskou komisí při provádění politik. Jedná se o prováděcí akty a akty v přenesené pravomoci. Článek 290 SFEU stanovuje o aktech v přenesené působnosti toto:

---

¹³⁴ Celex 11957E/TXT, *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství*.

¹³⁵ Celex 11992M, *Smlouva o Evropské unii*.

¹³⁶ Celex 12007L, *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství* (Lisabonská smlouva).

¹³⁷ Celex 12012E, *Smlouva o fungování Evropské unie*.

¹³⁸ Celex 12012M, *Smlouva o Evropské unii*.

Čl. 290

1. *Legislativním aktem lze na Komisi přenést pravomoc přijímat nelegislativní akty s obecnou působností, kterými se doplňují nebo mění některé prvky legislativního aktu, které nejsou podstatné.*

Legislativní akty výslovně vymezují cíle, obsah, rozsah a dobu trvání přenesení pravomoci. Podstatné prvky dané oblasti jsou vyhrazeny legislativním aktům, a nesmějí tedy být předmětem přenesení pravomoci.

2. *Legislativní akty výslovně stanoví podmínky pro přenesení pravomoci, které mohou být tyto:*

a) *Evropský parlament nebo Rada mohou rozhodnout o zrušení přenesené pravomoci;*

b) *akt v přenesené pravomoci může vstoupit v platnost pouze tehdy, nevysloví-li ve lhůtě stanovené legislativním aktem Evropský parlament nebo Rada žádné námitky.*

Pro účely písmen a) a b) se Evropský parlament usnáší většinou hlasů všech svých členů a Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou.

3. *Součástí názvu aktů v přenesené pravomoci jsou slova „v přenesené pravomoci“.*

Článek 291 SFEU se zabývá prováděcími akty:

Čl. 291

1. *Členské státy přijmou veškerá nezbytná vnitrostátní právní opatření k provedení právně závazných aktů Unie.*

2. *Jsou-li pro provedení právně závazných aktů Unie nezbytné jednotné podmínky, svěří tyto akty prováděcí pravomoci Komisi nebo ve zvláštních, náležitě odůvodněných případech a v případech uvedených v člancích 24 a 26 Smlouvy o Evropské unii Radě.*

3. *Pro účely odstavce 2 Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem formou nařízení předem stanoví pravidla a obecné zásady způsobu, jakým členské státy kontrolují Komisi při výkonu prováděcích pravomocí.*

4. *Součástí názvu prováděcích aktů je slovo „prováděcí“.*

Hlava I. Smlouvy o fungování Evropské unie se věnuje rozdělení druhů a oblastí pravomocí Unie. Pravomoci Unie jsou rozděleny na tři druhy: výlučné pravomoci (čl. 3 SFEU), sdílené pravomoci

(čl. 4 SFEU) a koordinační pravomoci (čl. 5 SFEU). Smlouva o Evropské unii ve svém článku 4 stanovuje:

Čl. 4

1. V souladu s článkem 5 náležejí pravomoci, které nejsou Smlouvami [SEU a SFEU – pozn. autora] Unii svěřeny, členským státům.

Unie si tedy může nárokovat pouze pravomoci svěřené jí primárním právem. Článek 5 SEU toto pravidlo zdůrazňuje ve svém prvním odstavci:

Čl. 5

1. Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěřeni pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.

Zásada subsidiarity je interpretována jako závazek Unie přenechat rozhodnutí mimo výlučné pravomoci na co nejnižší úrovni (tedy na úrovni členských států až místní úrovni). Zásada proporcionality zavazuje Unii jednat jen v míře nezbytné k dosažení cílů Smluv.

3.3. Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Jak bylo nastíněno v předchozích kapitolách, evropská zahraniční a bezpečnostní politika se vyvíjela od neformální koordinace přes koordinaci zahraničních politik států a Evropských společenství ke vzniku autonomní zahraniční politiky Unie s ambicemi pro společnou obrannou politiku. Lisabonská smlouva významně posílila význam Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Ta se zařadila mezi druhy a oblasti pravomocí Unie ve čl. 2 odst. 4. SFEU:

Čl. 2

4. Unie má v souladu s ustanoveními Smlouvy o Evropské unii pravomoc vymezovat a provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku včetně postupného vymezení společné obranné politiky.

Ideové směřování, včetně stanovených cílů, je vyjádřeno v Čl. 3 odst. 5 SEU:

Čl. 3

5. Ve svých vztazích s okolním světem Unie zastává a podporuje své hodnoty a zájmy a přispívá k ochraně svých občanů. Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby, ochraně lidských

práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů.

Tento článek můžeme chápat jako vyjádření *largo sensu* koncepce zahraniční politiky Unie. Unie má využívat své nástroje k formulování zahraniční politiky, která bude šířit univerzální unijní hodnoty. Samozřejmě je otázkou, co přesně jsou univerzální hodnoty sdílené napříč Unii. Některé takové hodnoty jsou explicitně vyjádřeny v primárním právu EU, jako například ochrana demokratického, právního státu a ochrana lidských práv (např. čl. 2 a čl. 6 SEU, čl. 7 až čl. 18 SFEU). Některé hodnoty můžeme nalézt vyjádřené implicitně, například ochranu suverenity členských států (čl. 4 SEU). Zároveň by do této oblasti měly náležet další hodnoty, nevyjádřené ale obecně akceptované v Unii (např. křesťansko-humanitní základy Evropy). Právě tyto hodnoty mohou představovat problém při aplikaci společné zahraniční a bezpečnostní politiky, protože v názoru na ně se z kulturních a historických důvodů státy ne vždy shodnou. Minimálně k akceptování hodnot explicitně a implicitně vyjádřených v primárním právu se členské státy zavázaly při svém vstupu do Unie.

Hodnotové ukotvení SZBP a hlavní cíle jsou stanoveny v čl. 21 SEU v kapitole 1 *Obecná ustanovení o vnější činnosti Unie.*

Čl. 21

1. Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva. (...)

2. Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze:

- a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;*
- b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;*
- c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost (...);*

d)–h) [písmena věnovaná udržitelnému rozvoji, rozvoji mezinárodního obchodu a vymýcení chudoby, ochraně životního prostředí, humanitárním krizím a multilateralismu – pozn. autora]

3. Při vypracování a provádění vnější činnosti (...) zachovává Unie zásady a sleduje cíle uvedené v odstavcích 1 a 2.

Unie dbá na soudržnost mezi jednotlivými oblastmi své vnější činnosti a mezi těmito oblastmi a svými ostatními politikami. Rada a Komise, jimž je nápomocen vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, zajišťují tuto soudržnost a za tímto účelem spolupracují.

Čl. 22

1. Na základě zásad a cílů uvedených v článku 21 určuje Evropská rada strategické zájmy a cíle Unie.

Rozhodnutí Evropské rady o strategických zájmech a cílech Unie se vztahují na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a na jiné oblasti vnější činnosti Unie. Mohou se týkat vztahů Unie s některou zemí nebo regionem, nebo být zaměřena tematicky. Vymezují jejich trvání a prostředky, které mají poskytnout Unie a členské státy.

Evropská rada rozhoduje jednomyslně na doporučení Rady (...).

2. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Komise v ostatních oblastech vnější činnosti mohou Radě předkládat společné návrhy.

Pravomoci, zásady a cíle společné zahraniční a bezpečnostní politiky jsou dále konkretizovány v kapitole 2 *Zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice*:

Čl. 23

Činnost Unie na mezinárodní scéně podle této kapitoly spočívá na zásadách, sleduje cíle a je prováděna v souladu s obecnými ustanoveními, která jsou obsažena v kapitole 1.

Čl. 24

1. Pravomoc Unie v otázkách společné zahraniční a bezpečnostní politiky se vztahuje na všechny oblasti zahraniční politiky a všechny otázky týkající se

bezpečnosti Unie, včetně postupného vymezení společné obranné politiky, která by mohla vést ke společné obraně.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika (...) je vymezována a prováděna Evropskou radou a Radou (...). Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku vykonává v souladu se Smlouvami vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a členské státy. (...)

2. V rámci zásad a cílů své vnější činnosti Unie vede, vymezuje a provádí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. (...)

3. Členské státy aktivně a bezvýhradně podporují zahraniční a bezpečnostní politiku Unie v duchu loajality a vzájemné solidarity a respektují činnost Unie v této oblasti. (...)

Čl. 25

Unie vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku:

- a) vymezováním obecných směrů;*
- b) přijímáním rozhodnutí vymezujících:
  - i) akce, které má Unie provést;*
  - ii) postoje, které má Unie zaujmout; (...)**

Čl. 26

1. Evropská rada určuje strategické zájmy Unie, stanoví cíle a vymezuje obecné směry společné zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně věcí souvisejících s obranou. Evropská rada přijímá nezbytná rozhodnutí. (...)

2. Rada (...) vypracovává společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a přijímá rozhodnutí nezbytná pro vymezení a provádění této politiky. (...)

3. Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku vykonávají vysoký představitel a členské státy za využití vnitrostátních prostředků a prostředků Unie.

Čl. 27

1. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který předsedá Radě pro zahraniční věci, přispívá svými návrhy k vytváření společné zahraniční a bezpečnostní politiky a zajišťuje provádění rozhodnutí přijatých Evropskou radou a Radou.

2. Vysoký představitel zastupuje Unii v záležitostech společné zahraniční a bezpečnostní politiky. (...)

3. Při výkonu své funkce se vysoký představitel opírá o Evropskou službu pro vnější činnost. (...)

Čl. 28

1. Vyžaduje-li mezinárodní situace operativní akci Unie, přijme Rada nezbytná rozhodnutí. V rozhodnutích jsou vymezeny cíle, rozsah, prostředky, které budou Unii poskytnuty, podmínky jejich provádění, a je-li to nezbytné, doba trvání. (...)

Postavení Vysokého představitele je posíleno vůči ostatním členům Evropské komise (dále jako „Komise“). Podle čl. 18 SEU ho jmenuje Evropská rada se souhlasem předsedy Komise. Předseda Komise, Vysoký představitel a ostatní členové Komise jako sbor podléhají schválení Evropským parlamentem (čl. 17 odst. 7 SEU). Vysoký představitel je zároveň jedním z místopředsedů Komise a předsedá Radě pro zahraniční věci. Jeho základní úkol je definován v čl. 18 odst. 2 SEU:

Čl. 18

2. Vysoký představitel vede¹³⁹ společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.

Vzhledem k zvláštnímu statusu, kdy je Vysoký představitel členem Komise, obligatorně je jejím místopředsedou a opakovaně je v textu Smluv zmiňován samostatně, je možné chápat jeho postavení jako samostatně stojící v hierarchii Komise mezi předsedou a ostatními členy. Do jisté míry je jeho postavení obdobně významné jako pozice ministra zahraničí v USA.¹⁴⁰

Uvedené články můžeme shrnout takto:

- 1) Unie samostatně formuluje a vede zahraniční politiku.
- 2) Evropská rada formuje strategické vize zahraniční politiky.
- 3) Rada konkretizuje politické cíle zahraniční politiky.
- 4) Vysoký představitel zastupuje Unii navenek a provádí zahraniční politiku na denní bázi. Při své činnosti využívá podpory Evropské služby pro vnější činnost.
- 5) Členské státy podporují unijní zahraniční politiku a nesmí činit nic v rozporu s jejími cíli.
- 6) Rada je oprávněna přijímat nezbytná rozhodnutí při potřebě rychlé reakce.

---

¹³⁹ Anglický text používá obrat: “The High Representative shall conduct the Union's common foreign and security policy.”

¹⁴⁰ United States Secretary of State je celkově čtvrtý v pořadí nástupnictví prezidenta a zároveň první z ministrů.

Tezi, že Unie má oprávnění vést samostatnou zahraniční politiku podporuje krom ustanovení čl. 24 SEU i čl. 47 SEU přidaný Lisabonskou smlouvou, který Unii přiznává právní subjektivitu. Unie tak není jen „vláčena dějinami“ podle rozhodnutí členských států, ale má oprávnění jednat (do omezené míry) samostatně.

3.4. Společná bezpečnostní a obranná politika Evropské unie

Společná zahraniční a bezpečnostní politika v sobě zahrnuje společnou bezpečnostní a obrannou politiku, která představuje hlavní oblast výzkumu této diplomové práce. Systematika Smlouvy o Evropské unii vytváří strukturu, kde nejširší okruh představují vnější činnosti Unie, menší okruh SZBP a nejmenší okruh SBOP. Smlouva o Evropské unii se SBOP věnuje především ve svém čl. 42 a násl.

Čl. 42

1. Společná bezpečnostní a obranná politika je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Zajišťuje Unii operativní schopnost, která se opírá o civilní a vojenské prostředky. Unie je může použít pro mise vedené mimo území Unie k udržení míru, předcházení konfliktům a posílení mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů. Plnění těchto úkolů je založeno na využití schopností poskytnutých členskými státy.

2. Společná bezpečnostní a obranná politika zahrnuje postupné vymezení společné obranné politiky Unie. Ta povede ke společné obraně, jakmile o tom Evropská rada jednomyslně rozhodne. (...)

3. Pro provádění společné bezpečnostní a obranné politiky dávají členské státy Unii k dispozici civilní a vojenské schopnosti, aby přispěly k plnění cílů vymezených Radou. Členské státy, které mezi sebou ustavily mnohonárodní síly, je mohou rovněž dát k dispozici společné bezpečnostní a obranné politice.

Členské státy se zavazují, že budou své vojenské schopnosti postupně zdokonalovat. Agentura pro oblast rozvoje obranných schopností, výzkumu, pořizování a vyzbrojování (dále jen „Evropská obranná agentura“) určuje operativní potřeby, podporuje opatření k jejich uspokojování, přispívá k určení a případně k provádění všech účelných opatření pro posílení výrobní a technologické základny v oblasti obrany, podílí se na vymezení evropské politiky schopností a vyzbrojování a napomáhá Radě při hodnocení zlepšování vojenských schopností.

4. Rozhodnutí (...) přijímá Rada jednomyslně na návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku nebo z podnětu některého členského státu. (...)

7. Pokud se členský stát stane na svém území cílem ozbrojeného napadení, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci, v souladu s článkem 51 Charty Organizace spojených národů. (...)

Závazky a spolupráce v této oblasti jsou v souladu se závazky v rámci Organizace Severoatlantické smlouvy, která zůstává pro ty členské státy, které jsou jejími členy, základem jejich společné obrany a fôrem pro její provádění.

Čl. 43

1. Mise uvedené v čl. 42 odst. 1, (...zahrnují...) mise bojových sil k řešení krizí, včetně misí pro prosazování míru a stabilizačních operací po ukončení konfliktů. (...)

2. Rada přijímá rozhodnutí týkající se misí uvedených v odstavci 1, ve kterých vymezí jejich cíle, rozsah a obecné podmínky jejich provádění. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku pod vedením Rady a v úzkém a stálém styku s Politickým a bezpečnostním výborem zajišťuje koordinaci civilních a vojenských aspektů těchto misí.

Čl. 44

1. V rámci rozhodnutí přijatých podle článku 43 může Rada svěřit provádění některé mise skupině členských států, které si to přejí a mají pro takovou misi nezbytné schopnosti. Tyto členské státy se ve spojení s vysokým představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku mezi sebou dohodnou na řízení této mise. (...)

Čl. 45

1. Evropská obranná agentura, uvedená v čl. 42 odst. 3, má pod vedením Rady za úkol:

- a) přispívat k určení cílů vojenských schopností členských států (...);
- b) podporovat harmonizaci operativních potřeb a přijímání účinných a slučitelných akvizičních metod;
- c) navrhopvat mnohostranné projekty (...);

- d) podporovat výzkum v oblasti obranných technologií (...);
- e) přispívat k určování a případně k provádění všech účelných opatření pro posílení průmyslové a technologické základny v oblasti obrany a pro zlepšení účinnosti vojenských výdajů.

(...) Agentura plní své úkoly ve spojení s Komisí, je-li to třeba.

Čl. 46

1. Členské státy, které si přeji účastnit se stálé strukturované spolupráce uvedené v čl. 42 odst. 6, splňují kritéria a přijímají závazky týkající se vojenských schopností stanovené v Protokolu o stálé strukturované spolupráci, oznámí svůj záměr Radě a vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. (...)

Z vybraných ustanovení vyplývají tři hlavní oblasti činností v rámci SBOP EU:

- 1) Ustanovení kolektivní obrany na úrovni Unie (čl. 42 odst. 7) a postupné vymezení společné obranné politiky (čl. 42 odst. 2).
- 2) Provádění humanitárních, stabilizačních a mírových misí členskými státy (čl. 43 odst.1).
- 3) Podpora harmonizace a sjednocování při akvizici prostředků a jejich vývoji (čl. 46).

Smlouva o Evropské unii implicitně omezuje možnosti Unie zřídit své vlastní ozbrojené síly, protože jasně ustanovuje v čl. 42 odst. 1, že členské státy dávají Unii k dispozici své prostředky a plnění úkolů je založené na užití schopností členských států. Celkově omezený prostor pro bezpečnostní politiku v primárním právu EU ukazuje na omezené pravomoci Unie na tomto poli.¹⁴¹ Unie se soustředí na užití koncepčních a ekonomických nástrojů. Užití těchto nástrojů bude představeno v následujících kapitolách. Za zvláštní povšimnutí stojí ukotvení Evropské obranné agentury (EDA, *European Defence Agency*) v primárním právu EU. Právě EDA má za úkol vytváření a užívání řady koncepčních a ekonomických nástrojů.

Z představených tří hlavních oblastí činnosti SBOP EU bude v této části širěji popsán princip kolektivní obrany. Dvě zbývající oblasti budou představeny v navazujících částích.

3.4.1. Právo na kolektivní obranu

Jedním z nejzajímavějších ustanovení je čl. 42 odst. 7 SEU, který se zdá být podobný ustanovení Severoatlantické smlouvy. Probíhající ruská agrese na Ukrajině podnítila debatu o ustanovení článku 5 Severoatlantické smlouvy. Ten bývá zjednodušeně interpretován jako „útok

---

¹⁴¹ Přičemž důvodem může být jak neochota států vzdát se tohoto projevu suverenity, tak neochota Unie ujmout se takové pravomoci.

na jednu zemi NATO je útokem na všechny“. Jaký je rozdíl mezi evropskou úpravou a zakládající smlouvou Severoatlantické obranné aliance? Pro porovnání právních závazků plynoucích z čl. 42 SEU a čl. 5 Severoatlantické smlouvy je třeba nejprve zanalyzovat právě článek 5.

Čl. 5

Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. (...)¹⁴²

Podmínky pro uplatnění kolektivního principu ve smlouvě tedy jsou: ozbrojený útok se odehraje proti členovi Aliance na území Evropy nebo Severní Ameriky. Taková skutečnost zavazuje ostatní členy Aliance podniknout takovou akci, kterou budou považovat za nutnou. Text článku nevyklučuje užití ozbrojené síly, ale nevyžaduje ji. Je pouze na členech Aliance, jakou konkrétní akci budou považovat za nutnou. Limitace platnosti ustanovení jen na Evropu a USA s Kanadou byla zvolena, aby se členské státy vyhnuly koloniálním válkám ostatních členů.¹⁴³ Toto se projevilo i během války o Falklandy, kdy Británie nemohla požadovat kolektivní akci podle čl. 5. Článek byl zatím uplatněn jen jednou v historii, a to po útoku z 11. září na WTC v New Yorku.¹⁴⁴

Naproti tomu je formulace použitá v čl. 42 odst. 7 SEU šířeji uplatnitelná a státy více zavazující:

Čl. 42

7. Pokud se členský stát stane na svém území cílem ozbrojeného napadení, poskytnou mu ostatní členské státy pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci, v souladu s článkem 51 Charty Organizace spojených národů.

---

¹⁴² Čl. 5 Severoatlantické smlouvy podepsané 4. dubna 1949 ve Washingtonu D. C., dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs.

¹⁴³ TERTRAIS, Bruno, April 2016. *Article 5 of the Washington Treaty: Its Origins, Meaning and Future* [online]. Rome [cit. 2023-05-07]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep10238>. Research Paper No.130. NATO Defense College, s. 2.

¹⁴⁴ GORDON, Philip H., Summer 2002. NATO and the War on Terrorism a Changing Alliance. *The Brookings Review* [online]. Brookings Institution Press, 20 (3), 36–38 [cit. 2023-05-07]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20081052>, s. 36.

Tím není dotčena zvláštní povaha bezpečnostní a obranné politiky některých členských států.

Formulace použitá v SEU požaduje po ostatních členských státech poskytnutí veškeré pomoci a podpory, která je v jejich moci. Vymezení teritoriální působnosti na území členských států rozšiřuje „deštník“ kolektivní obrany i mimo Evropu (po „brexitu“ např. francouzské zámořské departmenty a Karibské Nizozemsko).

Obě smlouvy jsou uplatnitelné jen za předpokladu ozbrojené agrese vůči členovi a v souladu s čl. 51 Charty Organizace spojených národů. Charta v tomto článku upravuje právo na sebeobranu a kolektivní obranu před ozbrojeným napadením.¹⁴⁵

Právě úprava v SEU používá obrat „ozbrojené napadnutí“ (en: *“armed aggression”*; fr: *« aggression armée »*) naproti úpravě v Severoatlantické smlouvě, kde je použito spojení: „ozbrojený útok“ (en: *“armed attack”*; fr: *« attaque armée »*). Můžeme mezi těmito kategoriemi rozlišovat? Nejprve je třeba určit výchozí znění pro jazykovou analýzu. Smlouva o NATO má podle svého čl. 14 autoritativní znění v angličtině a francouzštině, oproti tomu podle čl. 55 SEU mají všechna znění v oficiálních jazycích EU stejnou platnost. Nejlogičtější je tedy pro jazykovou analýzu použít anglické a francouzské znění smluv.

Výraz *armed aggression* (český překlad „ozbrojené napadnutí“, přesnější by ale asi bylo „ozbrojená agrese“) vyvolává představu nižší intenzity jednání než *armed attack* („ozbrojený útok“). Jako akt ozbrojené agrese můžeme označit i akty nezahrnující přímé užití násilí, ale i jiné akce opírající se o sílu nebo pohrůžky užití síly, například blokádu přístavu nebo pozemní blokádu, možná i vytvoření A2/AD zóny (*Anti-access/area denial* – oblast s odepřeným přístupem jinému aktérovi). Obranu před ozbrojenou agresí označuje i Charta OSN v čl. 51 za legální a legitimní. Pro definování agrese byla v roce 1974 přijata Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 (XXIX) *Definice agrese*, která ve svém článku 3 označuje za agresi toto jednání:

Čl. 3

Jakýkoli z následujících činů, bez ohledu na vyhlášení války, se (...) kvalifikuje jako akt agrese:

- a) vpád nebo útok ozbrojených sil státu na území jiného státu nebo jakákoli vojenská okupace (...);*
- b) bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu (...);*

---

¹⁴⁵ Čl. 51 *Charty Spojených národů* přijaté 26. června 1945 v San Franciscu, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=30&r=1947>.

- c) *blokáda přístavů nebo pobřeží státu (...);*
- d) *útok (...) na pozemní, námořní nebo letecké síly (...);*
- g) *vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, příslušníků nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldněrů (...).*¹⁴⁶

Charta OSN (1945) a Severoatlantická smlouva (1949) vznikaly v časově podobném období, navíc Charta je starší. To, že se tvůrci Severoatlantické smlouvy rozhodli použít jiný termín, slouží jako podpůrný argument pro tvrzení, že je třeba odlišovat agresí a útok. Pokud souhlasíme s takovým závěrem, slouží NATO jako ochrana „pouze“ proti přímému ozbrojenému útoku, a nikoli proti jiným aktům podpořeným silou. SEU pak poskytuje širší ochranu, protože vyžaduje větší kolektivní akci i chrání před více hrozbami.

Tomuto výkladu ale odporují dva argumenty. Tím prvním je historicky jediné užití čl. 5 Severoatlantické smlouvy, k němuž došlo po útocích z 11. září 2001, které vedlo k užití kolektivní obrany vůči teroristické skupině Al-Kaida (tedy nestátnímu aktérovi). Pokud má být ustanovení Severoatlantické smlouvy čteno restriktivněji než znění Charty a SEU, neměla by být kolektivní obrana proti nestátnímu aktérovi, který provedl ojedinělou agresí za užití unesených civilních letadel, možná.

Druhý argument podporující tvrzení, že širší působnosti Severoatlantické smlouvy a SEU je stejná, jsou obdobná závazná prohlášení ohledně kyberútoků. Kyberútok těžko můžeme označit za klasický akt ozbrojeného útoku a problém nastane i při snaze subsumovat ho pod ozbrojenou agresí. Přesto Strategická koncepce NATO 2022 přijatá na summitu v Madridu zmiňuje ve svém čl. 25: „(...) *A single or cumulative set of malicious cyber activities (...) could reach the level of armed attack and could lead the North Atlantic Council to invoke Article 5 of the North Atlantic Treaty.* (...)“¹⁴⁷

Rostoucí nebezpečí hybridních hrozeb akcentuje i Evropská unie. Ve Společném sdělení Evropskému parlamentu a Radě od vysokého představitele (dále jako „sdělení“) můžeme nalézt: „*Significant cybersecurity incidents are often too disruptive for a single or several affected Member States to handle alone. In such cases, Member States need to be able to draw on mutual assistance and solidarity including in the context of Article 42(7) TEU and*

---

¹⁴⁶ Čl. 3 A/RES/3314, *Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 (XXIX), Definice agrese*, dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/190983>.

¹⁴⁷ Čl. 25 *Strategická koncepce NATO 2022* přijatá 29. června 2022 na summitu v Madridu, dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf.

*Article 222 TFEU.*¹⁴⁸ Evidentně tedy Vysoký představitel sděluje, že i (neozbrojený) akt kybernetické agrese může vést ke kolektivní obraně.

Je otázkou, nakolik je takový výklad Severoatlantické smlouvy a SEU právně závazný. Strategická koncepce NATO jasně *pro futuro* subsumuje kybernetický útok pod čl. 5 a veřejně oznamuje tento výklad Severoatlantické smlouvy. Koncepce byla navíc konsenzuálně přijata všemi vládami členských států. Můžeme tak takový výklad označit za autentický autoritativní výklad.¹⁴⁹ Severoatlantická smlouva je jedním smluvním dokumentem organizace, která nemá mechanismus vymáhání této smlouvy vůči svým vlastním členům. Praktické uplatnění výkladu konformního se Strategickou koncepcí NATO tak bude záležet na vůli členů splnit své závazky.

Sdělení vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku lze těžko označit za dokument nadaný jakoukoli právní mocí. Žádná ze zakládacích smluv EU nezmiňuje oprávnění Komise zakládat práva a povinnosti mimo možnosti dané v primárním právu nebo konkrétní zmocnění Komise jiným právním předpisem. O pravomocích orgánů EU je v Smlouvě o Evropské unii v čl. 13 odst. 2 stanoveno: „*Každý orgán jedná v mezích působnosti svěřené mu Smlouvami a v souladu s postupy, podmínkami a cíli v nich stanovenými. Orgány mezi sebou loajálně spolupracují.*“ Smlouva o fungování Evropské unie v čl. 288 stanoví, že: „*Pro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska (...) doporučení a stanoviska nejsou závazná.*“ Evropské právo nezná žádný závazný akt v podobě sdělení. Sdělení je toliko oficiální komuniké o názoru Vysokého představitele, potažmo Komise. Nemůže založit závazný právní výklad čl. 42 SEU. Splnění závazků ostatních členů Unie vyplývajících z čl. 42 SEU by se ostatní členové mohli domáhat před orgánem oprávněným poskytnout autoritativní závazný výklad žalobou na porušení povinnosti k Soudnímu dvoru Evropské unie (SDEU) podle čl. 259 SFEU.¹⁵⁰ Soudní dvůr by poté musel rozhodnout, zda stát porušil svou povinnost, když nepodnikl kroky v souladu s čl. 42 SEU v případě kybernetického útoku na jiný členský stát.

---

¹⁴⁸ JOIN(2022) 49 final, *Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě: Politika EU v oblasti kybernetické obrany z 10. 11. 2022*, dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Comm_cyber%20defence.pdf.

¹⁴⁹ Podle římskoprávní zásady *cuius est condore, eius est interpretari* („komu přísluší tvorba, tomu přísluší interpretace“).

¹⁵⁰ Čl. 259 SFEU: „*Má-li členský stát za to, že jiný členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá ze Smluv, může věc předložit Soudnímu dvoru Evropské unie. Dříve než členský stát podá proti jinému členskému státu žalobu pro údajné nesplnění povinnosti, která pro něj vyplývá ze Smluv, předloží věc Komisi. Komise vydá odůvodněné stanovisko poté, co umožní zúčastněným státům, aby si navzájem předložily písemná i ústní vyjádření. Nevydá-li Komise takové stanovisko ve lhůtě tři měsíců ode dne, kdy jí věc byla předložena, může být věc předložena Soudnímu dvoru Evropské unie i bez stanoviska Komise.*“

Princip kolektivní obrany je klíčový jak v rámci EU, tak v rámci NATO. Je možné vypořádat jisté odlišnosti v jejich teritoriálním a funkčním vymezení. Ve výsledku je potřeba upozornit, že Evropská unie úzce spolupracuje s NATO, a většina členů EU je i členy NATO.¹⁵¹

4. Vybrané subjekty realizující Společnou bezpečnostní a obrannou politiku

Úkolem této kapitoly je zjednodušeně představit nejdůležitější subjekty Evropské unie realizující formálně a materiálně Společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU. Evropská rada, Rada, Vysoký představitel, Evropská služba pro vnější činnost a EDA jsou formálně i materiálně účastni na tvorbě a implementaci SBOP. DG DEFIS má omezenou formální úlohu, ale materiálně se významně podílí na SBOP EU.

4.1. Evropská rada

Evropská rada je vrcholným orgánem EU.¹⁵² Proto i její úloha ve společné zahraniční a bezpečnostní, potažmo společné bezpečnostní a obranné politice je především strategicky-ideová. Evropská rada zasedá ve složení nejvyšších představitelů států (tj. prezidentů nebo častěji předsedů vlád). Cílem jednání Evropské rady je vytyčení společné shody na politickém směřování, proto Evropská rada ve většině záležitostí rozhoduje konsenzuálně.¹⁵³ V záležitostech SZBP musí Evropská rada téměř vždy rozhodnout jednomyslně podle čl. 31 odst. 1 SEU. Význam rozhodnutí přijatých Evropskou radou je dán třemi prvky:

- 1) Institucionálně – rozhodnutí přijal orgán tvořený nejvyššími představiteli států;
- 2) Formálně – rozhodnutí přijal vrcholný politický orgán Unie;
- 3) Materiálně – dosažení konsenzu zajišťuje vysokou ochotu států jednat v souladu s rozhodnutím.

Konsenzus, který zdánlivě omezuje akceschopnost Unie, je pohledem teorie *grand strategy* stabilizujícím prvkem, protože obecná shoda dosažená pomocí kompromisů bude pravděpodobněji dodržena zúčastněnými aktéry. Typologií doktorky Silove lze evropskou *grand strategy* stopovat skrze rozhodnutí Evropské rady, a jedná se tak o *grand strategy* jako vzorce chování. Úloha Evropské rady ve SZBP je zakotvena v čl. 26 odst. 1 SEU:

---

¹⁵¹ Jen členy NATO jsou Spojené státy americké, Kanada, Island, Norsko a Turecko. Jen členy EU jsou (zatím) Švédsko, Irsko, Rakousko, Malta a Kypr.

¹⁵² Čl. 15, 26 a 31 SEU. Více srov. TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 160.

¹⁵³ HÄGE, Frank M., 2013. Coalition Building and Consensus in the Council of the European Union. *British Journal of Political Science* [online]. 43(3), 481–504 [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/23526241>.

Čl. 26

1. Evropská rada určuje strategické zájmy Unie, stanoví cíle a vymezuje obecné směry společné zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně věcí souvisejících s obranou. Evropská rada přijímá nezbytná rozhodnutí.

Pokud to vyžaduje mezinárodní vývoj, svolá předseda Evropské rady mimořádné zasedání Evropské rady, aby ve vztahu k tomuto vývoji vymezila strategické směry politiky Unie. (...)

Krom vytyčování strategických směrů má Evropská rada i další podíl na vnější činnosti Unie. Evropská rada kvalifikovanou většinou jmenuje vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který se bez hlasovacího práva účastní zasedání Evropské rady.¹⁵⁴ Evropská rada dále volí stálého předsedu Evropské rady, který na základě čl. 15 odst. 6 SEU „...zajišťuje a své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku.“

4.2. Rada Evropské unie

Rada Evropské unie (obvykle jako „Rada“) je orgán Evropské unie složený ze zástupců členských států na ministerské úrovni.¹⁵⁵ Pro šíři jejích pravomocí bude tato podkapitola přísně zaměřena na ty související se SZBP (a)nebo SBOP. Základní vztah Rady k vnější činnosti je vymezen v čl. 16 odst. 1 a odst. 6 čl. 26 odst. 2 SEU:

Čl. 16

1. Rada vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce vymezování politik a koordinace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. (...)

6. Rada zasedá v různých složeních (...).

Rada pro zahraniční věci vytváří vnější činnost Unie podle strategických směrů vymezených Evropskou radou a zajišťuje soudržnost činnosti Unie. (...)

---

¹⁵⁴ Čl. 15 odst. 2 a čl. 18 odst. 1 SEU.

¹⁵⁵ Čl. 16 odst. 1 a odst. 2 SEU.

Čl. 26

2. Rada na základě obecných směrů a strategických směrů vymezených Evropskou radou vypracovává společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a přijímá rozhodnutí nezbytná pro vymezení a provádění této politiky.

Rada a vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku dbají na jednotu, soudržnost a účinnost postupu Unie. (...)

Legislativní funkce Rady (ve spojení s Evropským parlamentem) se projevuje při přijímání sekundárního práva, které se nejčastěji ve SBOP projevuje v podobě nařízení a rozhodnutí. V následujících kapitolách budou blíže popsána některá nařízení, a především rozhodnutí v rozpočtové oblasti.

Rada se podílí na akceschopnosti Unie svou schopností se sejit rychleji než Evropská rada. Pro případ nutnosti operativní akce Unie aktivuje Rada článek 28 SEU:

Čl. 28

1. Vyžaduje-li mezinárodní situace operativní akci Unie, přijme Rada nezbytná rozhodnutí. V rozhodnutích jsou vymezeny cíle, rozsah, prostředky, které budou Unii poskytnuty, podmínky jejich provádění, a je-li to nezbytné, doba trvání. (...)

2. Rozhodnutí podle odstavce 1 zavazují členské státy při zaujímání postojů a při provádění jejich činnosti. (...)

Rada je zodpovědná za rozhodnutí nutná k naplnění strategických cílů Unie. Evropská rada určuje širší mantinely, ale zaujímání konkrétnějších postojů je svěřeno Radě. Rada má na základě čl. 30 odst. 2 SEU relativně krátkou reakční dobu s cílem akceschopně přijímat nutná operativní opatření. V záležitostech SZBP se Rada schází jako Rada pro zahraniční věci (FAC, *Foreign Affairs Council*). Aby ale byla zachována legitimita rozhodnutí v tak citlivé oblasti, jako je zahraniční a bezpečnostní politika, musí Rada na základě čl. 31 odst. 1 SEU dosáhnout jednomyslnosti:

Čl. 29

Rada přijímá rozhodnutí, která vymezují přístup Unie ke konkrétní otázce zeměpisné nebo tematické povahy. Členské státy zajistí, aby jejich vnitrostátní politiky byly v souladu s postoji Unie.

Čl. 30

1. Každý členský stát, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, anebo vysoký představitel s podporou Komise se mohou

Rady dotazovat na záležitosti týkající se společné zahraniční a bezpečnostní politiky a mohou předkládat Radě podněty a návrhy.

2. V případech vyžadujících rychlé rozhodnutí svolá vysoký představitel z vlastního podnětu nebo na žádost členského státu mimořádné zasedání Rady ve lhůtě čtyřiceti osmi hodin, a je-li to naprosto nezbytné, ve lhůtě kratší.

Čl. 31

1. Rozhodnutí podle této kapitoly přijímá Evropská rada a Rada jednomyslně, není-li v této kapitole stanoveno jinak. Přijímání legislativních aktů je vyloučeno.

Otázka financování těchto opatření a samotná realizace operativních akcí Unie bude blíže řešena v navazujících kapitolách, zejména v kapitole o evropských misích.

4.3. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Historický vývoj vedoucí ke vzniku úřadu Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku byl představen již v předcházejících kapitolách. Postavení Vysokého představitele je upraveno článkem 18 SEU:

Čl. 18

1. Evropská rada jmenuje se souhlasem předsedy Komise kvalifikovanou většinou vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Evropská rada jej může stejným postupem odvolat.

2. Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.

3. Vysoký představitel předsedá Radě pro zahraniční věci.

4. Vysoký představitel je jedním z místopředsedů Komise. (...).

Úkoly Vysokého představitele upravuje čl. 26 odst. 3 a čl. 27 SEU:

Čl. 26

3. Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku vykonávají vysoký představitel a členské státy za využití vnitrostátních prostředků a prostředků Unie.

Čl. 27

1. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který předsedá Radě pro zahraniční věci, přispívá svými návrhy k vytváření společné

zahraniční a bezpečnostní politiky a zajišťuje provádění rozhodnutí přijatých Evropskou radou a Radou.

2. Vysoký představitel zastupuje Unii v záležitostech společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Jménem Unie vede politický dialog se třetími stranami a vyjadřuje postoj Unie v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích.

3. Při výkonu své funkce se vysoký představitel opírá o Evropskou službu pro vnější činnost. (...)

Vysoký představitel je vykonavatelem SBOP a na základě ostatních ustanovení primárního práva se řídí Evropskou radou určenými strategickými zájmy EU a SBOP vypracovanou Radou. Vysoký představitel stojí v čele Evropské služby pro vnější činnost, je předsedou Rady pro zahraniční věci a je místopředsedou Komise, z titulu své funkce je i vedoucím Evropské obranné agentury.

Vysoký představitel může Radě navrhnout jmenování zvláštních zástupců pro jednotlivé otázky. Pokud Rada návrhu vyhoví, působí zvláštní zástupci pod vedením Vysokého představitele.¹⁵⁶ Aktuálně je jmenováno deset zvláštních zástupců, kteří podporují činnost Vysokého představitele. Zvláštní zástupce je jmenován například pro Bosnu a Hercegovinu, mírový proces na Blízkém východě nebo pro lidská práva.¹⁵⁷

Zahraniční politika EU je strategicky navržena Evropskou radou, tedy vrcholovými zástupci členských států.¹⁵⁸ Rada, složená ze zástupců členských států, přijímá rozhodnutí vymezující přístup Unie ke konkrétním otázkám, a tím formuje SBOP.¹⁵⁹ Zahraniční politiku EU provádí Vysoký představitel.¹⁶⁰ Zahraniční a bezpečnostní politiku Unie členské státy „aktivně a bezvýhradně podporují“¹⁶¹ a členské státy zajistí, aby jejich vnitrostátní politiky byly v souladu s postojem Unie.¹⁶² Takový systém se stává „sebereferenčním“, když státy musejí respektovat politiku, kterou vlastně samy (jednomyslně) přijaly.¹⁶³ Úkolem Vysokého představitele podle čl. 34 odst. SEU je zajistit toto sladění mezi státy a Unií:

---

¹⁵⁶ Čl. 33 SEU.

¹⁵⁷ EU Special Representatives, 2023. *European Union External Action* [online]. [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-special-representatives_en.

¹⁵⁸ Čl. 26 odst. 1 SEU.

¹⁵⁹ Čl. 26 odst. 2 a čl. 29 SEU.

¹⁶⁰ Čl. 26 odst. 3 a čl. 27 odst. 1 SEU.

¹⁶¹ Čl. 24 odst. 3 SEU.

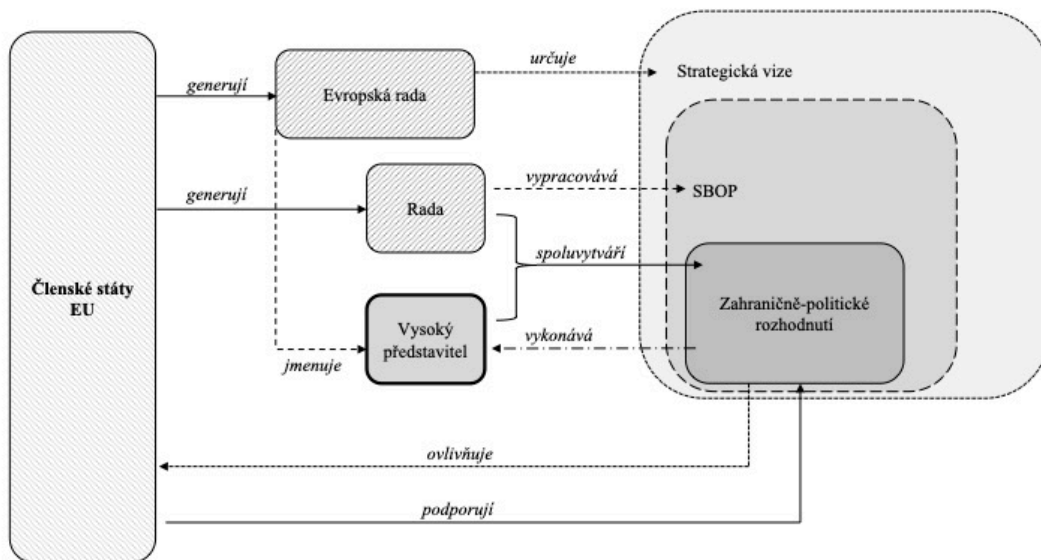
¹⁶² Čl. 29 SEU.

¹⁶³ FITCH, Frederic B., 1946. Self-Reference in Philosophy. *Mind* [online]. **55**(217), 64–73 [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2250821>.

Čl. 34

1. Členské státy koordinují svou činnost v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích. Na nich zastávají postoje Unie. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku zajišťuje organizaci této koordinace.

V mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích, jichž se neúčastní všechny členské státy, zastávají zúčastněné státy postoje Unie.

4.4. Evropská služba pro vnější činnost

Evropská služba pro vnější činnost (EEAS, *European External Action Service*) vznikla jako funkčně nezávislá instituce Unie napomáhající Vysokému představiteli Unie při plnění jeho úkolů na základě změn provedených Lisabonskou smlouvou.¹⁶⁴ Primární právo se EEAS věnuje v čl. 27 odst. 3:

Čl. 27

3. Při výkonu své funkce se vysoký představitel opírá o Evropskou službu pro vnější činnost. Tato služba působí ve spolupráci s diplomatickými službami členských států a skládá se z úředníků příslušných oddělení generálního sekretariátu Rady a Komise, jakož i z vyslaného personálu vnitrostátních diplomatických služeb. Organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost stanoví rozhodnutí Rady. Rada rozhoduje na návrh vysokého

¹⁶⁴ TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 185.

představitele po konzultaci s Evropským parlamentem a po obdržení souhlasu Komise.

EEAS vznikla dne 26. července 2010 na základě rozhodnutí Rady.¹⁶⁵ Toto rozhodnutí stanovuje vnitřní strukturu EEAS, její cíle a úkoly. Na základě čl. 1 odst. 2 tohoto rozhodnutí má EEAS sídlo v Bruselu a je funkčně nezávislou institucí Evropské unie oddělenou od generálního sekretariátu Rady a Komise a má právní způsobilost nezbytnou pro plnění svých úkolů a dosahování stanovených cílů. EEAS je řízena výkonným generálním tajemníkem pod vedením Vysokého představitele Unie. Úkoly EEAS stanovuje čl. 2 rozhodnutí:

Čl. 2

1. ESVČ [český ekvivalent EEAS – pozn. autora] poskytuje vysokému představiteli podporu při plnění jeho úkolů, jež vyplývají zejména z článků 18 a 27 Smlouvy o EU:

- při plnění jeho úkolu vést společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Evropské unie, včetně společné bezpečnostní a obranné politiky, přispívat svými návrhy k vytváření této politiky, kterou provádí jako zmocněnec Rady, a zajišťovat soudržnost vnější činnosti Unie,*
- při jeho působení jako předseda Rady pro zahraniční věci, aniž jsou dotčeny běžné úkoly generálního sekretariátu Rady,*
- při jeho působení jako místopředseda Komise pověřený úkoly, které Komisi přísluší v oblasti vnějších vztahů, a při koordinaci dalších hledisek vnější činnosti Unie, aniž jsou dotčeny běžné úkoly útvarů Komise.*

2. ESVČ je nápomocna předsedovi Evropské rady, předsedovi Komise a Komisi při výkonu jejich funkcí v oblasti vnějších vztahů.

Za účelem plnění úkolů EEAS zřizuje ve třetích zemích a u mezinárodních organizací delegace Unie. Tyto delegace nenahrazují diplomatická zastoupení členských států, ale spolupracují s nimi při sladění zahraničních činností Unie a členských států.¹⁶⁶ Pomocí delegací udržuje EU kvazidiplomatické vztahy s třetími státy a mezinárodními organizacemi.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ Celex 32010D0427, 2010/427/EU: *Rozhodnutí Rady ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost.*

¹⁶⁶ Čl. 35 SEU: „*Diplomatická a konzulární zastoupení členských států a delegace Unie ve třetích zemích a na mezinárodních konferencích a jejich zastoupení při mezinárodních organizacích spolupracují tak, aby zajistila dodržování a provádění rozhodnutí, která vymezují postoje a akce Unie (...).*“

¹⁶⁷ TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 185.

Činnost EEAS se podílí na bezpečnosti EU nejen „prvoplánově“ jako centrum pro mezinárodní dialog, ale zároveň představuje součást evropského odstrašování. Delegace Unie do zahraničí jsou šířitelkami evropské „soft power“, a pomáhají tak nastolovat a udržovat kooperativní mír. Zároveň ale EEAS přispívá k proaktivní společné bezpečnostní a obranné politice („hard power“), pomocí definice potřeb vojenských misí na udržení míru v okolních oblastech Unie. Příspěvek EEAS k evropské obraně, jako jednomu z neformálních úkolů služby, je zmíněn ve výroční zprávě EEAS za rok 2022:

“We are the diplomatic service of the EU. Democracy, human rights and the rule of law are at the core of our action. We support a rules-based international order. We represent the EU and engage with partners across the world and in international organisations through our global network of EU Delegations. We contribute to international peace and to the development of European defence through our military and security structures, including by deploying missions and operations. We provide a high level of awareness, offering a platform to our Member States for the sharing of intelligence analysis.”¹⁶⁸

Evropské mise a vojenské operace budou blíže popsány v navazující kapitole. Na tomto místě je jen vhodné upozornit na to, že EEAS není jen aktérem zajišťování míru kooperací, ale i míru pomocí odstrašování. Pro plnění těchto úkolů měla EEAS v roce 2022 k dispozici rozpočet 1,1 mld. eur.¹⁶⁹

4.5. Evropská obranná agentura

Zastřešující agenturou pro obranu a rozvoj schopností členských států má být na základě čl. 42 odst. 3 alinea 2. SEU Agentura pro oblast rozvoje obranných schopností, výzkumu, pořizování a vyzbrojování (EDA, Evropská obranná agentura). EDA byla zřízena již v roce 2004 na základě rozhodnutí Rady z 12. července 2004.¹⁷⁰ V čele EDA stojí Vysoký představitel Unie, v praxi je ale řízena ředitelem.¹⁷¹ Rozhodovacím orgánem je řídicí výbor, složený ze zástupců zúčastněných členských států, který se řídí pokyny Rady. Základní úkoly EDA jsou vymezeny primárním právem v čl. 45 SEU:

---

¹⁶⁸ 2022 Annual Activity Report [online], 2023. European External Action Service [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/2022%20EEAS%20Annual%20Activity%20Report.pdf>, s. 2.

¹⁶⁹ 2022 Annual Activity Report, European External Action Service, s. 56.

¹⁷⁰ Celex 32004E0551, Společná akce Rady 2004/551/SZBP ze dne 12. července 2004 o zřízení Evropské obranné agentury (rozhodnutí o EDA).

¹⁷¹ Tím je od dubna 2020 Jiří Šedivý.

Čl. 45

1. Evropská obranná agentura, (...) má pod vedením Rady za úkol:

- a) *přispívat k určení cílů vojenských schopností členských států a hodnotit dodržování závazků týkajících se schopností příslibených členskými státy;*
- b) *podporovat harmonizaci operativních potřeb a přijímání účinných a slučitelných akvizičních metod;*
- c) *navrhovat mnohostranné projekty pro plnění cílů z hlediska vojenských schopností a zajišťovat koordinaci programů prováděných členskými státy a řízení zvláštních programů spolupráce;*
- d) *podporovat výzkum v oblasti obranných technologií, koordinovat a plánovat společnou výzkumnou činnost a studie technických řešení odpovídajících budoucím operativním potřebám;*
- e) *přispívat k určování a případně k provádění všech účelných opatření pro posílení průmyslové a technologické základny v oblasti obrany a pro zlepšení účinnosti vojenských výdajů.*

2. Evropská obranná agentura je otevřena všem členským státům, které si přeji podílet se na její činnosti. (...). Agentura plní své úkoly ve spojení s Komisí, je-li to třeba.

Na úrovni sekundárního práva je EDA aktuálně upravena rozhodnutím Rady z 12. října 2015.¹⁷² Článek 5 rozhodnutí podrobněji stanovuje úkoly EDA dané čl. 45 SEU, po změnách učiněných Evropským obranným fondem (srov. níže) se jako nejrelevantnější jeví čl. 5 odst. 3 písm. b) rozhodnutí o EDA:

Čl. 5

3. Agentura pod vedením Rady (...)

- b) *podporuje harmonizaci operativních potřeb a přijímání účinných a slučitelných akvizičních metod, a to zejména:*
  - i) *podporou a koordinací harmonizace v oblasti vojenských potřeb.*

---

¹⁷² Celex 02015D1835-20151013, *Konsolidovaný text: Rozhodnutí Rady (SZBP) 2015/1835 ze dne 12. října 2015, kterým se vymezuje statut, sídlo a způsob fungování Evropské obranné agentury (přepřacované znění).*

- ii) podporou nákladově efektivních a účinných výběrových řízení určováním a šířením osvědčených postupů,
- iii) poskytováním odhadů finančních priorit pro rozvoj schopností a pořízování; (...)

Pohledem čl. 45 odst. 1 písm. b) SEU a čl. 5 odst. 3 písm. b) rozhodnutí o EDA působí Agentura jako sjednocující evropská nákupčí agentura pro obranný materiál. Za tímto účelem má dle čl. 6 rozhodnutí o EDA vlastní omezenou právní subjektivitu:

Čl. 6

Agentura má právní subjektivitu nezbytnou pro výkon svých funkcí a dosažení svých cílů. Členské státy zajistí, aby agentura měla nejširší právní způsobilost, jakou jejich právo poskytuje právníkům osobám. Agentura může zejména nabývat movitý i nemovitý majetek nebo s ním nakládat a vystupovat před soudem. Agentura může uzavírat smlouvy se soukromými nebo veřejnými subjekty nebo organizacemi.

EDA může jednotnou akvizicí ušetřit členským státům část nákladů spojených s akvizicemi, když v modelovém případě uzavře více dvoustranných smluv mezi sebou a státy o obstarání materiálu a jednu dvoustrannou smlouvu mezi sebou a výrobcem o dodávce materiálů. EDA v tomto případě funguje jako prostředník bez provize, který naopak pomáhá šetřit na nákladech více výběrových řízení a sjednocením objednávky má šanci na lepší nákupní podmínky.

Druhou oblastí činností EDA je podpora a koordinace výzkumu a vývoje a řízení mnohostranných programů spolupráce. Vznikem Evropského obranného fondu v roce 2021 došlo k citelnému omezení významu EDA na tomto poli (srov. níže). EDA má jistě svůj význam pro koordinaci evropských programů, PESCO (srov. níže) nebo společné nákupy. Už ale její celkový rozpočet jen okolo sto padesáti miliónů eur na rok 2022 ukazuje na omezený význam pro obranný průmysl.¹⁷³

4.6. DG DEFIS

Generální ředitelství pro obranný průmysl a vesmír (DG DEFIS) je jednotka administrativního aparátu Evropské komise zodpovědná za odpovídající unijní agendu. DEFIS je poměrně novým generálním ředitelstvím, které vzniklo vydělením z Generálního ředitelství pro

---

¹⁷³ *Annual Report 2022* [online], 2023. European Defence Agency [cit. 2023-09-11]. ISBN 978-92-95075-75-7. Dostupné z: https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/eda-annual-report-2022_en-web.pdf, s. 27.

vnitřní trh, průmysl, podnikání a malé a střední podniky (DG GROW) v lednu 2021. Komisař pro vnitřní trh je pověřen politickým vedením DG DEFIS, DG GROW a DG CNECT.¹⁷⁴

Generální ředitelství jsou organizační celky Komise, jejichž právní status je založen čl. 248 SFEU:

Čl. 248

Aniž je dotčen čl. 18 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii, působnost Komise strukturuje a přiděluje jejím členům předseda v souladu s čl. 17 odst. 6 uvedené smlouvy. Předseda může změnit rozdělení působnosti i během funkčního období.

Členové Komise vykonávají úkoly, které jim předseda svěřil, pod jeho vedením.

Úkolem generálních ředitelství je podporovat činnost Komise v dané oblasti. Konkrétní rozdělení generálních ředitelství, jejich úkoly a vedením pověřené komisaře určuje předseda Komise. Pokyn ke vzniku DG DEFIS dala předsedkyně Komise Ursula von der Leyen dne 1. prosince 2019 ve svém jmenovacím dopise komisaři pro vnitřní trh Thierry Bretonovi. Předsedkyně Komise mu v dopise mimo jiné dává za úkol:

- *You will be responsible for the implementation and oversight of the European Defence Fund. In doing so, I want you to encourage collaborative projects with as much cross-border participation by small and medium-sized enterprises as possible.*
- *I want you to focus on building an open and competitive European defence equipment market and enforcing EU procurement rules on defence.*
- *I want you lead on the implementation of the Action Plan on Military Mobility, in close cooperation with the Commissioner for Transport.*

(...)

- *You will work closely with the High Representative/ Vice-President to ensure coherence between your work on defence industry and the Common Security and Defence Policy.*

*(...) You will be supported in your work by a new Directorate-General for Defence Industry and Space (...).*¹⁷⁵

---

¹⁷⁴ *European Commission 2019–2024: Allocation of portfolios and supporting services*, 21. 12. 2020. European Commission [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/system/files/2022-12/allocation_of_portfolios_and_supporting_services_0.pdf.

¹⁷⁵ *Mission Letter: Commissioner for Internal Market*, 1. 12. 2019. European Commission [cit 2023-09-13]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/system/files/2022-12/president-elect_von_der_leyens_mission_letter_to_thierry_breton.pdf, s. 6.

DG DEFIS má nyní podstatnou úlohu při administraci Evropského obranného fondu. Tato jeho úloha bude představena v podkapitole věnující se právě Evropskému obrannému fondu. Na tomto místě je jen vhodné upozornit na fakt, že DG DEFIS spadá pod komisaře pro vnitřní trh. Již toto funkční zařazení poukazuje na způsob, jakým Komise chápe úlohu obranného a bezpečnostního průmyslu v SBOP, tedy jako především otázku průmyslovou a technologickou, méně jako otázku realizace zahraniční politiky.

5. Vybrané nástroje společné obranné politiky

Tato kapitola bude zaměřená na představení vybraných nástrojů užitých k posílení evropské bezpečnosti. Budou představeny programy užívající finanční a administrativní nástroje Evropské unie. Dále budou představeny některé evropské mise probíhající v rámci SBOP EU. Nejvíce prostoru bude věnováno Evropskému obrannému fondu (EDF), který formálně nepatří mezi nástroje SBOP EU, ale svým významem je *de facto* jedním z nejdůležitějších nástrojů EU na tomto poli.

Je třeba uvést, že aktuálně EU uplatňuje vůči obrannému a bezpečnostnímu průmyslu, bez kterého je společná obrana nemyslitelná, poněkud schizofrenní politiku. Na jednu stranu EU podporuje průmysl pomocí dotačních programů, na druhé limituje jeho soukromé financování taxonomií pro udržitelné aktivity.

Nařízení EU z 18. července 2020 o taxonomii pro udržitelné aktivity omezuje přístup vybraných sektorů k soukromému kapitálu.¹⁷⁶ Nařízení cílí primárně na aktéry na finančních trzích, když v závislosti na plnění environmentálních cílů zavádí rozlišení na environmentálně udržitelné hospodářské činnosti a environmentálně neudržitelné hospodářské činnosti. Na základě nařízení musí u finančních produktů být uvedeno, zda podkladové investice zohledňují nebo nezohledňují kritéria EU. Toto rozdělení má přispět k větší atraktivitě investic do udržitelného průmyslu. Cílem nařízení je totiž aktivizovat tok soukromého kapitálu k vybraným aktivitám.¹⁷⁷ Na základě nařízení přijala Komise v přenesené pravomoci katalog kritérií pro katalogizaci hospodářských činností.¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ Celex 32020R0852, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088 (nařízení o taxonomii pro udržitelné aktivity).*

¹⁷⁷ Co je taxonomie EU, 2023. *Fakta o klimatu* [online]. Brno: Otevřená data o klimatu, z. ú. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/taxonomie-eu>.

¹⁷⁸ Celex 32021R2139, *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139 ze dne 4. června 2021, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852, pokud jde o stanovení technických screeningových kritérií pro určení toho, za jakých podmínek se hospodářská činnost kvalifikuje jako významně přispívající ke*

Zvolená kritéria znamenají, že většina producentů z řad obranného a bezpečnostního průmyslu je označena jako environmentálně neudržitelná. Především oblast strojní výroby nebo výroby munice je závislá na fosilních palivech a produkci oceli.¹⁷⁹ Obranný a bezpečnostní průmysl je následně jako neudržitelný postihován finančními institucemi, které ve spojitosti se svými etickými kodexy odmítají poskytnout těmto subjektům finanční úvěry, nebo dokonce odmítají zřizovat běžné účty. Existuje předpoklad, že v rámci „boje proti zbraním“ dojde ještě k větším dopadům na průmysl s přijetím nařízení o sociální taxonomii.¹⁸⁰ Unie tak paradoxně přes dotační programy podporuje obrannou průmyslovou základnu, která je pod tlakem omezení nařízení o taxonomii.¹⁸¹

5.1. PESCO, PADR, EDIDP

Změny v primárním právu uskutečněné Lisabonskou smlouvou se rozsáhle dotkly Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Změnou, která byla dlouho přehlížena, bylo zavedení stálé strukturované spolupráce (PESCO, *Permanent structured cooperation*). Už návrh Ústavy pro Evropu obsahoval zmínku o PESCO, ale do primárního práva se PESCO dostalo až s Lisabonskou smlouvou.

Následovalo období osmi let mezi roky 2009 a 2017, kdy byla stálá strukturovaná spolupráce součástí právního řádu, ale nedošlo k její realizaci. Ke změně situace došlo po projevu předsedy Evropské komise Jean-Clauda Junckera, předneseném 9. června 2017 na bezpečnostní konferenci v Praze.¹⁸² Předseda hovořil o politické nezbytnosti investovat více do obrany a srovnával unijní obranné rozpočty s našimi systémovými protivníky. Zmínil se o evropské *soft power* s tím, že je potřeba ji doplnit i o další činy pro udržení bezpečnosti EU a jejího vlivu ve

---

zmírňování změny klimatu nebo k přizpůsobování se změně klimatu, a toho, zda tato hospodářská činnost významně nepoškozuje některý z dalších environmentálních cílů.

¹⁷⁹ Fosilní paliva nejsou jen zdrojem energie, ale černé uhlí je potřeba k proběhnutí chemické reakce při výrobě oceli, obdobně je zemní plyn chemickou surovinou v řetězci produkce střelného prachu.

¹⁸⁰ OSOJNÍK, Alexander, 2022. Od taxonomie EU k společenské taxonomii EU? *ERSTE* [online]. 8. 9. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://www.erste-am.cz/cs/privatni-investori/novinky/tiskove_zpravy/2022/09/08/od-taxonomie-eu-k-spoleenske-taxonomii-eu-.

¹⁸¹ EHL, Martin, 2022. Analýza: Skončí zbraně jako uhlí? Zbrojaři se bojí nových unijních pravidel, která mohou oslabit celou Evropu. *Hospodářské Noviny* [online]. 6. 1. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67018440-skonci-zbrane-jako-uhli-zbrojari-se-boji-novych-unijnich-pravidel-ktera-mohou-oslabit-celou-evropu?fbclid=IwAR0hrZSP3h6WX6cUf1GeaBxWUNrKYvbCLbw7kx0VtgeDIr3Co1yeoLfEH0Y>. HYNEK, Jiří, 2020. Jiří Hynek: Musíme vést vážnou diskusi o podpoře českého obranného průmyslu. *SECURITY Magazin* [online]. 21. 12. 2020 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://www.securitymagazin.cz/defence/jiri-hynek-musime-vest-vaznou-diskusi-o-podpore-ceskeho-obranneho-prumyslu-1404066241.html?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu. WOLF, Vojtěch, 2022. Evropa hodlá zbrojit, avšak banky se nechťejí špinit. *Ekonom* [online]. 17. 3. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-67046030-evropa-hodla-zbrojit-avsak-banky-se-nechteji-spinit>.

¹⁸² KOLÍN, Vilém, 2018. Stálá strukturovaná spolupráce (PESCO): nový pilíř v budování evropské obrany. *Vojenské rozhledy* [online]. 27(4) [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-a-obrana-politika/pesco>.

světě. Jean-Claude Juncker v projevu přirovnal PESCO k Šípkové Růžence, kterou je třeba probudit:

“The European Union already has the legal means at its disposal to move away from the current patchwork of bilateral and multilateral military cooperation to more efficient forms of defence integration. I am talking about permanent structured cooperation— the Sleeping Beauty of the Lisbon Treaty. (...) It is time to wake the Sleeping Beauty up.”¹⁸³

Předseda Komise myslel „Šípkovou Růženkou“ dosud nevyužité klausule o PESCO v SEU:

Čl. 42

6. Členské státy, jejichž vojenské schopnosti splňují vyšší kritéria a které přijaly v této oblasti přísnější závazky s ohledem na vedení těch misí, naváží v rámci Unie stálou strukturovanou spoluprací. Tato spolupráce se řídí článkem 46. Nedotýká se článku 43.

Čl. 46

1. Členské státy, které si přeji účastnit se stálé strukturované spolupráce uvedené v čl. 42 odst. 6, splňují kritéria a přijímají závazky týkající se vojenských schopností stanovené v Protokolu o stálé strukturované spoluprací, oznámí svůj záměr Radě a vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

2. Do tří měsíců od oznámení podle odstavce 1 přijme Rada rozhodnutí o zřízení stálé strukturované spolupráce a stanoví seznam zúčastněných členských států. Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou po konzultaci s vysokým představitelem.

3. Každý členský stát, který si v pozdějším stadiu přeje účastnit se stálé strukturované spolupráce, oznámí svůj záměr Radě a vysokému představiteli.

(...)

Bliže PESCO v primárním právu upravuje protokol č. 10 SEU:

---

¹⁸³ *Speech by President Jean-Claude Juncker at the Defence and Security Conference Prague: In defence of Europe*, 9. 6. 2017, dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_17_1581.

Čl. 1

Stálá strukturovaná spolupráce podle čl. 42 odst. 6 Smlouvy o Evropské unii je otevřena každému členskému státu, který se zaváže (...):

- a) postupovat intenzivněji k rozvoji svých obranných schopností prostřednictvím rozvoje svého vnitrostátního příspěvku a případné účasti v mnohonárodních silách, v hlavních evropských programech pro výbavu a v činnosti [EDA] a*
- b) mít nejpozději do roku 2010 schopnosti poskytnout, buď na vnitrostátní úrovni, nebo coby součást mnohonárodních skupin sil, bojové jednotky určené pro plánované mise, strukturované na taktické úrovni jako bojová seskupení, s podpůrnými prvky včetně dopravy a logistiky, které jsou během 5 až 30 dnů schopny provádět mise uvedené v článku 43 Smlouvy o Evropské unii, (...) a které mohou být drženy po úvodní dobu 30 dnů, jež může být prodloužena až na nejméně 120 dnů.*

Čl. 2

Členské státy účastníci se stálé strukturované spolupráce se k dosažení cílů uvedených v článku 1 zavazují:

- a) spolupracovat (...) za účelem dosažení schválených cílů týkajících se úrovně investičních výdajů na obranné vybavení (...);*
- b) vzájemně v co největší míře sladovat obranná zařízení, zejména harmonizací identifikace svých vojenských potřeb, sdružováním a případně specializací svých obranných prostředků a schopností a podporou spolupráce v oblasti výcviku a logistiky;*
- c) přijímat konkrétní opatření k posílení disponibility, interoperability, flexibility a schopnosti nasazení svých sil (...);*
- d) spolupracovat na zajištění toho, že přijímají nezbytná opatření pro nápravu (...) nedostatků zjištěných v rámci „Mechanismu pro rozvoj schopností“;*
- e) případně se účastnit vývoje hlavních společných nebo evropských programů pro výbavu v rámci [EDA].*

Čl. 3

[EDA] přispívá k pravidelnému hodnocení příspěvků zúčastněných členských států v oblasti schopností, (...) a podává o nich nejméně jednou ročně zprávu.

*Hodnocení může sloužit jako základ pro doporučení a rozhodnutí Rady (...).*¹⁸⁴

V návaznosti na pražský projev Jean-Clauda Junckera navrhlo Německo, Španělsko, Francie a Itálie zřízení PESCO. Rada přijala rozhodnutí o zřízení PESCO 11. prosince 2017.¹⁸⁵ Od počátku se PESCO účastní celá EU s výjimkou Dánska (připojilo se v roce 2022) a Malty.¹⁸⁶ Na PESCO se podle čl. 9 rozhodnutí Rady mohou za jistých podmínek účastnit i třetí státy, dosud o tuto možnost zažádala Kanada, Norsko, USA, Turecko a Spojené království.

PESCO se skládá z projektů, které mají za cíl prohlubovat spolupráci mezi členskými státy a zajistit alespoň harmonizaci (ideálně standardizaci) v oblasti rozvoje schopností a „zabránit zbytečnému zdvojování“.¹⁸⁷ PESCO je realizováno členskými státy, když každý z projektů je koordinován některým členským státem. Centrální koordinaci PESCO zajišťuje sekretariát tvořený Vysokým představitelem, EDA a Evropskou službou pro vnější činnost. Činnost sekretariátu je hrazena z rozpočtu Unie. Provozní výdaje projektů primárně nesou zúčastněné státy, ale Unie může poskytnout finanční příspěvky v souladu s právem EU.¹⁸⁸

Rada postupně v pěti vlnách rozhodla o zahájení celkem sedmdesáti dvou projektů PESCO.¹⁸⁹ Tyto projekty mají za cíl harmonizovat potřeby a kapacity mezi státy, nikoliv podporovat konkrétní vývojové akce. PESCO je založeno na spolupráci mezi zúčastněnými státy, nikoli na aktivitách jiných subjektů (např. výzkumných ústavů, průmyslových podniků...)¹⁹⁰ Například cílem projektu *Military Mobility* vedeného Nizozemskem je vytvoření „vojenského Schengenu“, který zjednoduší přesuny vojenského personálu a techniky po Evropě odstraněním byrokratických překážek, zjednodušením povolovacích postupů a sjednocením schvalovacích postupů.¹⁹¹

---

¹⁸⁴ Celex 12008M/PRO/10, *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie – PROTOKOLY – Protokol (č. 10) o stálé strukturované spolupráci stanovené článkem 42 Smlouvy o Evropské unii.*

¹⁸⁵ Celex 32017D2315, *Rozhodnutí Rady (SZBP) 2017/2315 ze dne 11. prosince 2017, kterým se zřizuje stálá strukturovaná spolupráce a stanoví seznam zúčastněných členských států.*

¹⁸⁶ Portugalsko a Irsko se připojily již v roce 2017.

¹⁸⁷ Čl. 7 Rozhodnutí 2017/2315.

¹⁸⁸ Čl. 8 Rozhodnutí 2017/2315.

¹⁸⁹ PESCO Projects Adapt and Accelerate Amid Shifting European Security Landscape, EU Report Finds, 2023. *European Defence Agency* [online]. 11. 6. 2023 [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2023/07/11/pesco-projects-adapt-and-accelerate-amid-shifting-european-security-landscape-eu-report-finds>.

¹⁹⁰ KOLÍN, 2018. Stálá strukturovaná spolupráce (PESCO): nový pilíř v budování evropské obrany.

¹⁹¹ PESCO Projects: Military Mobility (MM). *Permanent Structured Cooperation (PESCO)* [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.pesco.europa.eu/project/military-mobility/>.

Přípravná akce zaměřená na obranný výzkum (PADR, *Preparatory action on defence research*) je předchůdce Evropského obranného fondu zřízená finančním rozhodnutím Komise z 11. dubna 2017.¹⁹² PADR byl první program zaměřený na podporu obranného průmyslu skrze dotace na výzkum a vývoj. Cílem zavedení PADR v roce 2017 bylo připravit EU na přijetí mnohem ambicióznějšího Evropského obranného fondu. Z tohoto důvodu existoval PADR jen mezi lety 2017 a 2019. Roční pracovní programy na roky 2017, 2018 a 2019 rozdělily mezi žadatele o dotace devadesát miliónů eur.¹⁹³ Na základě dohody mezi Evropskou obrannou agenturou a Komisí byl PADR řízen EDA na základě ročních pracovních programů přijatých Komisí.¹⁹⁴

Na PADR navázal Evropský program rozvoje obranného průmyslu (EDIDP, *European defence industrial development programme*). EDIDP byl zřízen nařízením z 18. července 2018 na období let 2019 a 2020.¹⁹⁵ Cílem EDIDP bylo podpořit konkurenceschopnost, efektivitu a inovativnost v obranném průmyslu, přeshraniční spolupráci a zlepšit přenos výsledků výzkumu do praxe. Za tímto účelem byl vyčleněn rozpočet pět set miliónů eur, který měl být rozdělen soutěžitelům v tematických dotačních titulech. Ve výsledku došlo během dvou programových období k ocenění čtyřiceti dvou projektů částkou tři sta padesát osm miliónů eur.¹⁹⁶ EDIDP posloužil jako testovací platforma pro Evropský obranný fond, když i nařízení o EDIDP se stalo vzorem nařízení o EDF.¹⁹⁷

5.2. Evropský obranný fond

Tato podkapitola bude věnována současné právní úpravě a konkrétním zkušenostem s Evropským obranným fondem (EDF, *European defence fund*). Evropská unie dlouhodobě

---

¹⁹² C (2017) 2262 final, *Commission Decision of 11. 4. 2017 on the financing of the 'Preparatory action on Defence research' and the use of unit costs for the year 2017*. Dostupné z: [https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/decision-on-the-financing-of-the-preparatory-action-on-defence-research-\(padr\)-and-the-use-of-unit-costs-for-the-year-2017.pdf](https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/decision-on-the-financing-of-the-preparatory-action-on-defence-research-(padr)-and-the-use-of-unit-costs-for-the-year-2017.pdf)

¹⁹³ Pilot Project and Preparatory Action on Defence Research. *European Defence Agency* [online]. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/what-we-do/all-activities/activities-search/pilot-project-and-preparatory-action-for-defence-research>.

¹⁹⁴ Commission and EDA sign Delegation Agreement for Preparatory Action on Defence Research, 2017. *European Defence Agency* [online]. 31. 5. 2017 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2017/05/31/commission-and-eda-sign-delegation-agreement-for-preparatory-action-on-defence-research>.

¹⁹⁵ Celex 32018R1092, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1092 ze dne 18. července 2018, kterým se zřizuje Evropský program rozvoje obranného průmyslu s cílem podpořit konkurenceschopnost a inovační kapacitu obranného průmyslu Unie* (nařízení o EDIDP).

¹⁹⁶ European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). *European Commission* [online]. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-industrial-development-programme-edidp_cs.

¹⁹⁷ European Defence Industrial Development Programme 2020, 2021. *European Commission* [online]. 30. 6. 2021, 1-4 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/system/files/2021-07/DEFIS%20_%20EDIDP%20Factsheet%20_%2030%20June%202021___.pdf.

neprojevovala zájem o evropský obranný a bezpečnostní průmysl, případně jej různými způsoby omezovala (jako eticky problematický a environmentálně a sociálně neudržitelný). Mezinárodní vývoj posledních let ale Unii vedl k rozhodnutí změnit postoj a začít s průmyslem spolupracovat na udržení a rozšíření průmyslových schopností. Evropský obranný fond nyní představuje finančně nevýznamnější nástroj podpory obranných průmyslových kapacit ze strany Komise. Evropský obranný fond představuje souhrn finančních prostředků, které Komise v období 2021–2022 vyčlení na podporu výzkumných a vývojových akcí. Témata akcí určuje Komise na roční programové období, včetně na ně alokované částky. Pod vývojovou akcí (např. senzorová hlavice) získá grant zpravidla jedno konsorcium.

Prvotní impulz k vytvoření EDF přišel ze strany Evropské komise v roce 2016.¹⁹⁸ Komise přišla s prvním konkrétním návrhem o dva roky později, kdy počítala s rozpočtem 13 mld. eur.¹⁹⁹ Delší dobu poté zabralo hledání shody mezi Radou a Evropským parlamentem ohledně etických otázek a finálního rozpočtu.

Podpora obranného a bezpečnostního průmyslu je v unijním kontextu eticky a legálně problematická. Zbrojní průmysl vždy vzbuzuje etické otázky. Nejviditelnějšími produkty obranného a bezpečnostního průmyslu jsou letální obranné systémy („zbraně“), které jsou ze své podstaty konstruovány s cílem potenciálně způsobovat materiální škodu (a)nebo usmrcovat a zraňovat osoby. Je jen dobře, že společnost má odpor k takovým výrobkům a k myšlence cíleně někomu způsobovat utrpení. Svět je ale bohužel nebezpečným místem, a ne všichni aktéři sdílejí náš odpor k násilným akcím. Pokud považujeme za správné, že oběť se může i násilně bránit agresorovi v rámci krajní nouze a nutné obrany,²⁰⁰ musíme takové právo na sebeobranu přiznat i celé společnosti, potažmo státu (jak to ostatně umožňuje i Charta OSN). Pokud ale „překujeme meče v pluhy“,²⁰¹ hrozí nám, že se dostaneme do situace, kdy budeme orat pro ty, co to neučinili. Eticky problematické jsou i jednotlivé aspekty obranných systémů, například užití různých dronů, dálkově ovládaných zbraňových systémů a nyní strojového učení a umělé inteligence (AI).

---

¹⁹⁸ BRZozowski, Alexandra, 2018. European Defence Fund could be breaching European treaties, legal opinion says. *Euroactiv*[online]. 14. 12. 2018 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/european-defence-fund-could-be-breaching-european-treaties-legal-opinion-says/>.

¹⁹⁹ Proposal for a Regulation establishing the European Defence Fund. *Legislative Train Schedule* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-mff-european-defence-fund>.

²⁰⁰ § 28 a § 29 zákona č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*.

²⁰¹ Izajáš 2,4: „On bude soudit pronárody, on ztrestá národy mnohé. I překují své meče na radlice, svá kopí na vinařské nože. Pronárod nepozdvihne meč proti pronárodu, nebudou se již cvičit v boji.“ Citováno z: *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*, 2015. 19. (6. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost. ISBN 978-80-7545-001-2, s. 685–686.

Další otázkou je, zda je Unie oprávněná ze svého rozpočtu vyčlenit finance na podporu obranného a bezpečnostního průmyslu s cílem navýšit obranné kapacity členských států. Smlouva o Evropské unii v čl. 41 odst. 2 stanovuje: „*Operativní výdaje, které vzniknou při provádění této kapitoly [Kapitola 2: Zvláštní ustanovení o SZBP – pozn. autora], jsou rovněž hrazeny z rozpočtu Unie s výjimkou výdajů na operace v souvislosti s vojenstvím nebo obranou a případů, kdy Rada jednomyslně rozhodne jinak.*“ Zásadními odpůrci vzniku EDF v Evropském parlamentu byli poslanci z levicové frakce GUE/NGL (the Left), kteří si nechali zpracovat analýzu poukazující na protiprávnost návrhu nařízení. Profesor Andreas Fisher-Lescano z univerzity v Brémách ve své analýze uvádí následující:

37. The financing structure provided for in the EDF Regulation could also be incompatible with the requirements of Article 41(2)(1) TEU. The funding sum of 13 billion euros provided for in Article 4 EDF Regulation is taken from the Union budget. (...)

38. This could be incompatible with the financing provisions for the CFSP. According to Article 41(2)(1) TEU, the ‘operating expenditure’ related to the CFSP is charged to the Union budget, except for ‘expenditure arising from operations having military or defence implications’ which is charged to the Member State budgets. The question therefore is whether defence-related operative expenditure is to be understood to only cover military measures in the sense of Articles 42 and 43 TEU or whether this term covers all measures taken under Title V Chapter 2 TEU that are related to military or defence policy.

44. Even supposing that the EDF Regulation exclusively pursues the main aim of defence, the EDF Regulation cannot be based on Article 41, 42 and 45 TEU because these provisions do not permit the establishment of a Fund with a parallel task description to that of the European Defence Agency and financing of its operating expenditure from the Union budget.²⁰²

Na druhou stranu Komise argumentuje, že cílem EDF je především navýšení konkurenceschopnosti Unie, podpora v oblasti inovací, výzkumu a technologického rozvoje, podpora podnikání se zaměřením na malé a střední podniky (SMEs, *Small and medium enterprises*), a je tak konformní s článkem 173 SFEU:

---

²⁰² FISCHER-LESCANO, Andreas, 2018. Legal Issues Relating to the Establishment of a European Defence Fund (EDF). *Expert Report for the GUE/NGL Parliamentary Group in the EP* [online]. 18. 11. 2018, 1-31 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://left.eu/issues/publications/legal-issues-relating-to-the-establishment-of-a-european-defence-fund/>.

Čl. 173

1. Unie a členské státy zajistí, aby existovaly podmínky nezbytné pro konkurenceschopnost průmyslu Unie.

Za tímto účelem a v souladu se systémem volného a konkurenčního trhu se jejich činnost zaměří na:

- urychlené přizpůsobování průmyslu strukturálním změnám,
- podporu vytváření prostředí příznivého pro rozvoj podnikání v rámci Unie, zejména malých a středních podniků,
- podporu prostředí příznivého pro spolupráci mezi podniky,
- podporu dokonalějšího využívání průmyslového potenciálu v oblasti inovace, výzkumu a technologického rozvoje.

2. (...) V úzkém spojení s členskými státy může Komise vyvinout jakékoli užitečné podněty na podporu (...) koordinace (...).

3. Unie přispívá k dosahování cílů uvedených v odstavci 1 prostřednictvím politik a činností, které provádí na základě ostatních ustanovení Smluv. Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem rozhodnout o zvláštních opatřeních na podporu činností, které členské státy provádějí k dosažení cílů uvedených v odstavci 1, s vyloučením harmonizace právních předpisů členských států. (...)

Komise se dále argumentačně opírá o článek 182 SFEU, který upravuje způsob přijetí a působnost víceletého rámcového programu:

Čl. 182

1. Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem přijmou víceletý rámcový program vymezující všechny činnosti Unie.

Rámcový program:

- stanoví vědecké a technologické cíle, (...) jakož i příslušné priority,
- naznačí hlavní rysy těchto činností,
- určí nejvyšší celkovou částku a podrobnosti finanční účasti Unie (...).

2. Rámcový program je přizpůsobován nebo doplňován podle vývoje situace.

3. Rámcový program je prováděn prostřednictvím zvláštních programů vypracovaných pro každou činnost. V každém zvláštním programu budou

stanoveny podrobnosti jeho provádění, doba jeho trvání a prostředky považované za nezbytné. Úhrn částek považovaných zvláštními programy za nezbytný nesmí překročit nejvyšší celkovou částku určenou pro rámcový program a každou z činností.

4. Rada přijme zvláštní programy zvláštním legislativním postupem a po konzultaci s Evropským parlamentem a Hospodářským a sociálním výborem.

5. Jako doplněk k činnostem uvedeným ve víceletém rámcovém programu přijmou Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem nezbytná opatření k uskutečnění evropského výzkumného prostoru.

V následující podkapitole bude demonstrována současná podoba nařízení o EDF a jak se vyrovnává s nastíněnými etickými a právními otázkami. Paradoxem ale zůstává, že nyní asi nejvýznamnější a největší aktivita na podporu společné evropské obrany je formálně finanční podporou na rozvoj průmyslu a technologické excelence.

5.2.1. Nařízení o Evropském obranném fondu

Evropský obranný fond vznikl na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2021 (dále i jako „nařízení“).²⁰³ Textu samotného článkového znění nařízení předchází obsáhlá preambule. Preambuli je v kontextu evropského práva třeba chápat jako nezávazný právní text, který ale má vliv na interpretaci závazného právního textu. Preambule nařízení v bodě 1 konstatuje, že se do Evropy vrací napětí, toto konstatování se v textu nařízení objevuje rok před ruskou agresí na Ukrajině:

(1) Geopolitický kontext Unie se v posledním desetiletí dramaticky změnil. Situace v sousedních regionech Evropy je nestabilní a Unie čelí složité a náročné situaci, v níž se objevují nové hrozby, jako například hybridní a kybernetické útoky, a zároveň se vracejí tradičnější problémy. Vzhledem k těmto okolnostem zastávají evropští občané i jejich političtí představitelé shodně názor, že v oblasti obrany je třeba společně učinit více.

Následující šedesát devět bodů odůvodnění je věnuje zvyšujícím nákladům na obranný výzkum a vývoj, potřebě evropské konkurenceschopnosti, harmonizace výstroje a výzbroje a udržení strategické autonomie Unie.

---

²⁰³ Celex 32021R0697, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/697 ze dne 29. dubna 2021, kterým se zřizuje Evropský obranný fond a zrušuje nařízení (EU) 2018/1092 (nařízení o Evropském obranném fondu).

Normativní část nařízení stanovuje o cílech a rozpočtu EDF následující:

Čl. 1

Tímto nařízením se zřizuje Evropský obranný fond (dále jen „fond“), jak je stanoveno v čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení (EU) 2021/695,²⁰⁴ na období od 1. ledna 2021 do 31. prosince 2027. Doba trvání fondu je sladěna s dobou trvání víceletého finančního rámce na období 2021–2027.

Toto nařízení stanoví cíle fondu, jeho rozpočet na období od 1. ledna 2021 do 31. prosince 2027, formy financování z prostředků Unie a pravidla pro poskytování tohoto financování.

Čl. 3

1. Obecným cílem fondu je podporovat konkurenceschopnost, efektivnost a inovační kapacitu evropské technologické a průmyslové základny obrany (dále jen „EDTIB“) v celé Unii, která přispívá ke strategické autonomii Unie a její svobodné akceschopnosti tím, že fond bude podporovat kooperativní akce a přeshraniční spolupráci (...), zvyšovat a zlepšovat flexibilitu a stabilitu dodavatelských a hodnotových řetězců (...) a napomáhat lepšímu využívání průmyslového potenciálu (...).

2. Fond má tyto specifické cíle:

a) podporovat kooperativní výzkum, (...) s cílem maximalizovat inovace a zavádět nové obranné produkty a technologie (...);

b) podporovat kooperativní (...), a přispívat tak k vyšší efektivnosti výdajů na obranu v Unii, dosahovat větších úspor z rozsahu, snižovat riziko zbytečného zdvojování (...), stimulovat pronikání evropských obranných produktů a technologií na trh a omezovat roztržičnost (...), což v konečném důsledku napomůže ke zvýšení míry standardizace obranných systémů a větší interoperabilitě mezi schopnostmi členských států.

Tato spolupráce probíhá v souladu s prioritami (...) společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), a zejména v kontextu CDP [Plán rozvoje schopností EDA – pozn. autora]. (...).

---

²⁰⁴ Celex 32021R0695, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013 (nařízení o Horizont Evropa).

Čl. 4

1. V souladu s čl. 12 odst. 1 nařízení (EU) 2021/695 finanční krytí pro provádění fondu na období od 1. ledna 2021 do 31. prosince 2027 činí 7 953 000 000 EUR v běžných cenách.

2. Částka uvedená v odstavci 1 se rozdělí takto:

- a) 2 651 000 000 EUR na výzkumné akce;*
- b) 5 302 000 000 EUR na vývojové akce.*

Aby bylo možné reagovat na nepředvídané situace nebo na nový vývoj a potřeby, může Komise přerozdělit částku přidělenou na výzkumné nebo vývojové akce až do maximální výše 20 %. (...)

Evropský obranný fond představuje zatím největší objem finančních prostředků vyčleněných Evropskou unií na podporu obranného a bezpečnostního průmyslu. Téměř osm miliard eur Komise rozdělí v období sedmi let (doba trvání víceletého finančního rámce) na podporu obranného výzkumu a vývoje. V návaznosti na preambuli je v čl. 3 nařízení rozvinuto, že cílem EDF je zvyšovat konkurenceschopnost, inovační kapacity a standardizaci obranného a bezpečnostního průmyslu, a tak napomáhat udržení svobodě rozhodování Unie.²⁰⁵ Protože je nařízení vydáno na základě čl. 173 a 182 SFEU, akcentuje především technologicko-hospodářský rozvoj, výzkum a vývoj a evropskou konkurenceschopnost. Nařízení se co nejvíce vyhýbá pojmům jako například „navyšování vojenských kapacit“, „zvyšování obranyschopnosti“ nebo „zlepšování operačních schopností“, aby se příliš nepřiblížilo omezení stanovenému čl. 41 SEU.

Rovina etických otázek je řešena obecnými zásadami práva Evropské unie a nařízení obsahuje i vlastní úpravu, aby se co nejlépe postavilo potenciálním kontroverzím:

Čl. 7

1. Akce prováděné v rámci fondu musí být v souladu s příslušným unijním, vnitrostátním a mezinárodním právem, včetně Listiny základních práv Evropské unie. Kromě toho musí být tyto akce v souladu s etickými zásadami, které jsou také zakotveny v příslušném unijním, vnitrostátním, a mezinárodním právu.

---

²⁰⁵ Preambule nařízení, bod 31: „Podpora inovací a technologického rozvoje v obranném průmyslu Unie by měla probíhat konzistentně s bezpečnostními a obrannými zájmy Unie. Z toho vyplývá, že kritériem pro přidělení by měly být přínosy daných akcí pro tyto zájmy a pro priority v oblasti obranného výzkumu a obranných schopností, na nichž se členské státy společně dohodly.“

2. Komise návrhy (...) prověří na základě etického sebehodnocení vypracovaného konsorciem (...). Tam, kde je to vhodné, podrobí tyto návrhy etickému hodnocení.

Komise provádí etické prověřování a hodnocení za pomoci nezávislých odborníků (...).

Podmínky, za nichž mají být činnosti vyvolávající eticky citlivé otázky prováděny, se upřesní v dohodě o financování (...).

3. Právní subjekty účastníci se dané akce musí před zahájením relevantních činností získat všechna příslušná povolení (...).

4. Návrhy, které nejsou považovány z etického hlediska za přijatelné, se zamítnou.

Každé konsorcium musí před podpisem dohody o financování Komisi předložit vypracované etické sebehodnocení. Sebehodnocení má formu dotazníku, který je součástí příloh dohody o financování (*Grant agreement*). Komise vypracovala k dotazníku oficiální návod, který blíže specifikuje jednotlivé etické aspekty projektu. Většina okruhů otázek je stejná nebo podobná jako u ostatních evropských grantových projektů, jedná se například o nakládání s osobními údaji, omezení pro testy na lidech a zvířatech nebo ochranu životního prostředí. U EDF je podstatně rozšířena oblast věnující se užití umělé inteligence (AI) ve všech fázích vývoje, výroby a užití produktu. Návod uvádí, kde všude může být AI užita: *“The uses of AI in military environments could include: decision and planning support, collaborative combat, cybersecurity and digital influence, logistics and operational, robotics and autonomy, support services and target identification and engaging.”*²⁰⁶ Žadatelé v sebehodnocení musí uvést každé možné užití AI, soulad s etickými pravidly a záruky bezpečností AI. Mezi příklady absolutního zákazu užití AI patří schopnost činit rozhodnutí o útoku na cíl, diskriminačně fungující AI nebo netransparentnost procesu hodnocení a rozhodování AI.

Přestože Unie poskytuje nezanedbatelnou část financování pro výzkumné a vývojové projekty (až 100 % v případech upravených v čl. 13 odst. 1 nařízení), zůstávají vlastnická práva k výsledkům v rukou členů konsorcia. V případě výzkumných akcí se vlastnická práva k výsledkům řídí článkem 20:

---

²⁰⁶ *EU Grants: How to complete your ethics self-assessment*. Verze 2.0 z 13. července 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/how-to-complete-your-ethics-self-assessment_en.pdf, s. 39.

Čl. 20

1. Vlastníky výsledků výzkumných akcí podporovaných z fondu jsou příjemci, kteří je vytvořili. (...)

5. Vnitrostátní orgány členských států a přidružených zemí mají přístupová práva ke zvláštním zprávám. Tato přístupová práva se udělují bezplatně a Komise je převede na členské státy a přidružené země poté, co zajistí odpovídající povinnosti týkající se důvěrnosti.

7. Příjemci bezplatně udělí přístupová práva k výsledkům výzkumných akcí podporovaných z fondu orgánům, subjektům, úřadům nebo agenturám Unie pro řádně odůvodněné účely vývoje, provádění a sledování stávajících politik nebo programů Unie v oblastech její působnosti. Tato přístupová práva jsou omezena na nekomerční a nekonkurenční použití. (...)

Vlastnictví výsledků vývojových akcí je upraveno v článku 23, který neříká, kdo je vlastníkem, pouze konstatuje:

Čl. 23

1. Unie není vlastníkem obranných produktů ani technologií, které z vývojových akcí podporovaných z fondu vzejdou, ani nemá žádný nárok na práva duševního vlastnictví týkající se těchto akcí.

Na základě vysoké ochrany práva duševního vlastnictví v EU²⁰⁷ uvedené znamená, že vlastnická práva k výsledkům mají vždy příjemci podpory z fondu. Rozdílem je, že v případě výzkumných akcí mají k výsledkům bezplatně přístup členské státy a Unie (čl. 20 odst. 5 až odst. 7).

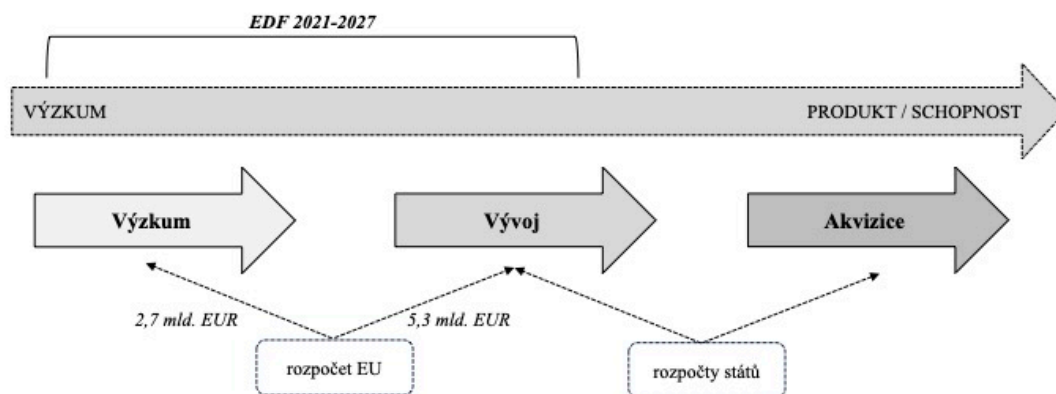
5.2.2. Programový rok a projektový cyklus

Jak bylo vysvětleno výše, EDF má poskytnout dodatečné prostředky pro výzkum a vývoj, nikoli pro akvizice. Schéma EDF předpokládá financování výzkumných akcí a společné financování s členskými státy vývojových akcí. Následné akvizice hotových produktů (př. specializovaného vybavení na obranu před ZHN)²⁰⁸ nebo osvojování si nových schopností (př. zvyšování kompetencí leteckého personálu) mají financovat čistě členské státy.

---

²⁰⁷ Na základě čl. 118 SFEU.

²⁰⁸ ZHN – zbraně hromadného ničení, častá je i anglická zkratka CBRN.

Programový rok začíná zveřejněním implementačního rozhodnutí Evropské komise o přijetí pracovního programu. Roční pracovní program je přijat Komisí prostřednictvím prováděcích aktů, které stanoví celkový rozpočet na programový rok a podrobně stanoví témata výzkumu a kategorie podporovaných akcí. Tyto kategorie musí být v souladu s cíli nařízení, které jsou uvedeny v čl. 3 (srov. předchozí podkapitulu).²⁰⁹ Kategorie musejí být v souladu s prioritami v oblasti obranných schopností podle dohody členských států a s Plánem rozvoje schopností EDA.

Komise stanovuje roční pracovní program prováděcími akty, které přijímá přezkumným postupem.²¹⁰ Přezkumný postup je blíže upraven v čl. 34 odst. 2 nařízení. Článek 34 odst. 2 nařízení stanovuje, že při odkazu na něj se užije článek 5 nařízení (EU) č. 182/2011 (nařízení o kontrole Komise).²¹¹ Ten stanoví pro přezkumný postup následující:

Čl. 5

1. Pokud se použije přezkumný postup, rozhoduje výbor [výbor je složen ze zástupců členských států a předsedá mu zástupce Komise bez hlasovacího práva – pozn. autora] o vydání stanoviska k prováděcím aktům většinou hlasů stanovenou v čl. 16 odst. 4 a 5 Smlouvy o Evropské unii [nejméně 55 % členů Rady, tvořené nejméně patnácti, zastupujících nejméně 65 % obyvatelstva EU – pozn. autora] případně většinou hlasů stanovenou v čl. 238 odst. 3 Smlouvy o fungování EU [nejméně 55 % členů Rady, zastupujících nejméně 65 % obyvatel

²⁰⁹ Čl. 24 nařízení.

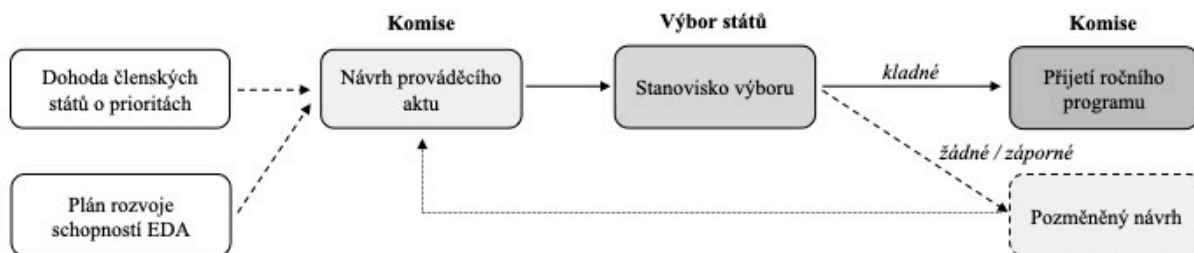
²¹⁰ Čl. 24 odst. 2 nařízení.

²¹¹ Celex 32011R0182, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č 182/2011 ze dne 16. února 2011, kterým se stanoví pravidla a obecné zásady způsobu, jakým členské státy kontrolují Komisi při výkonu prováděcích pravomocí (nařízení o kontrole Komise).

EU – pozn. autora] pro akty přijímané na návrh Komise. Hlasy zástupců členských států ve výboru mají váhu podle uvedených článků.

2. Pokud výbor vydá kladné stanovisko, Komise navrhovaný prováděcí akt přijme. (...)

Komise tedy přijme prováděcí akt stanovující roční pracovní program jen se souhlasem kvalifikované většiny členů výboru tvořeného zástupci členských států. Kvalifikovaná většina je konstruována podle pravidel pro kvalifikovanou většinu Rady.

Po dobu trvání EDF (2021–2027) bude zachováno schéma ročních pracovních programů vycházející ze sedmnácti stanovených tematických kategorií (např. *senzory*, *vesmír* nebo *pozemní boj*). Roční pracovní program poté v rámci kategorií určuje konkrétní témata akcí (př. *vývoj technologií pro hlavní bojový tank*). Nemusí přitom dojít k vypsání témat ve všech kategoriích.

Projektový cyklus začíná rok před zveřejněním pracovního programu (N-1), přípravou návrhu programu. Je finalizován výběr témat a návrh prochází vnitřním připomínkovým řízením. Návrh je následně předložen Komisi výboru. Návrh má být zásadně přijat do 31. března kalendářního roku, na který je přijímán roční pracovní program (N Q1).²¹² Po kladném stanovisku výboru Komise přijme roční pracovní program a zveřejní jej. Zároveň dojde ke zveřejnění jednotlivých témat na stránkách *Funding and Tender Portal*.²¹³ Pracovní program určí datum zahájení přijímání návrhů, zpravidla na konci druhého kvartálu roku (N Q2), a datum ukončení přijímání návrhů, zpravidla ve čtvrtém kvartálu roku (N Q4). V období mezi zahájením a ukončením přijímání návrhů mohou řešitelé nahrávat své návrhy na stránkách *Funding and Tender Portal*. Následuje hodnocení podaných návrhů nezávislými odborníky jmenovanými Komisí.²¹⁴ Na základě hodnocení odborníků Komise rozhodne o přidělení grantu konkrétnímu řešiteli. Zpravidla je u jednoho tématu vybrán jen jeden řešitel. Rozhodnutí o přidělení grantů je zveřejněno

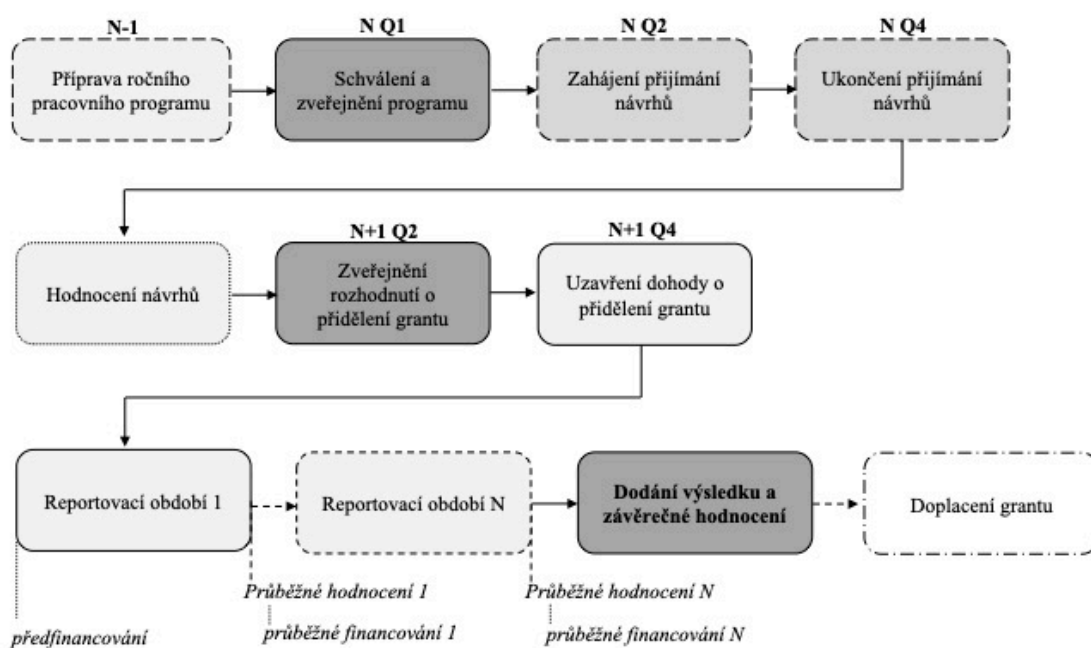
²¹² Na základě čl. 24 odst. 1, který odkazuje na čl. 110 odst. 2, Celex 32018R1046, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2018/1046 ze dne 18. července 2018, kterým se stanoví finanční pravidla pro souhrnný rozpočet Unie, mění nařízení (EU) č. 1296/2013, (EU) č. 1301/2013, (EU) č. 1303/2013, (EU) č. 1304/2013, (EU) č. 1309/2013, (EU) č. 1316/2013, (EU) č. 223/2014 a (EU) č. 283/2014 a rozhodnutí č. 541/2014/EU a zrušuje nařízení (EU, Euratom) č. 966/2012 (finanční nařízení)*.

²¹³ Dostupné online: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>.

²¹⁴ Čl. 26 nařízení.

zpravidla na konci druhého kvartálu následujícího kalendářního roku (N+1 Q2). Komise uzavře s řešitelem do konce roku dohodu o udělení grantu (N+1 Q4), a následně řešitel zahájí řešení projektu. Na vyřešení projektu má řešitel několik let. V tomto období podává Komisi sebehodnoticí reporty, na základě kterých je Komisí průběžně financován. Reportovací období a rozsah financování je stanoven v každé konkrétní dohodě o udělení grantu mezi Komisí a řešitelem. Projekt je ukončen dodáním výsledku řešitelem, dodáním závěrečného hodnocení, jeho schválením Komisí a proplacením zbytku financí Komisí.

Pracovní program pro rok 2023 byl Komisí zveřejněn 30. března 2023, když byl o den dříve přijat. Pracovní program 2023 pokrývá šestnáct kategorií, ve kterých je vypsáno třicet čtyři témat. Rozpočet na pracovní program 2023 je 1,18 mld. eur.²¹⁵ Přijímání návrhů bylo zahájeno 22. června 2023. Návrhy musejí být dodány do 22. listopadu 2023. Zveřejnění výsledků programu 2023 se očekává v červnu 2024.

5.2.3. Proces podání návrhu, hodnocení návrhu a získání grantu

Pouze konsorcia splňující kritéria stanovená nařízením jsou způsobilá k podání návrhu. Konsorcium je na základě definice obsažené v čl. 2 odst. 4 a 5 skupina spolupracujících žadatelů

²¹⁵ C (2023) 2296 final, Commission Implementing Decision of 29.3.2023 on the financing of the European Defence Fund established by Regulation (EU) No 2021/697 of the European Parliament and the Council and the adoption of the work programme for 2023 – Part II. Dostupné z: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/system/files/2023-03/C_2023_2296_EDF%20Financing%20Decision%20and%20Work%20Programme%202023%20Part%202%20%282%29.pdf.

vytvořená dohodou za účelem provádění akce v rámci EDF vedená koordinátorem. Základní požadavky na konsorcium jsou uvedeny v čl. 10 odst. 4:

Čl. 10

4. Akce jsou prováděny právními subjekty spolupracujícími v rámci konsorcia alespoň tří způsobilých právních subjektů usazených alespoň ve třech různých členských státech nebo přidružených zemích. Alespoň tři z těchto způsobilých právních subjektů usazených alespoň ve dvou různých členských státech nebo přidružených zemích nesmí po celou dobu provádění akce přímo ani nepřímo podléhat kontrole stejného právního subjektu ani se kontrolovat navzájem.

Konsorcium musí být tvořeno alespoň třemi subjekty ze tří různých členských států. Podle čl. 5 nařízení je účast otevřena subjektům z přidružených zemí, na základě dalších podmínek se ale jedná pouze o Norsko. Členy konsorcia mohou být pouze způsobilé²¹⁶ právnické osoby (čl. 2 odst. 1 a 2 nařízení) usazené v EU nebo Norsku, nepodléhající kontrole třetí země nebo subjektu z třetí země (čl. 9 nařízení).²¹⁷

Finanční způsobilost je ověřována pouze u koordinátora konsorcia, s výjimkou případů, kdy existuje důvodná pochybnost o finanční způsobilosti člena konsorcia. V takovém případě je ověřována finanční způsobilost všech subjektů (čl. 14 nařízení). Konsorcium musí prokázat, že náklady vývojové akce nehranené Uníí pokryje jiným druhem financování, například z podpory státu nebo vlastních zdrojů (čl. 21 odst. 1 nařízení). Důvod pro toto pravidlo je uveden v bodě 22 preambule nařízení: „*Aby bylo zajištěno, že financované vývojové akce jsou finančně životaschopné, je třeba, aby žadatelé prokázali, že náklady akce, na které se financování z prostředků Unie nevztahuje, budou pokryty jinými způsoby financování.*“ Ve valné většině vývojových témat musí konsorcium Komisi dodat alespoň dva dokumenty (LoI, *Letter of Intent*) od dvou členských států indikující jejich nezávazný zájem pořídit si výsledný produkt (čl. 21 odst. 3 písm. a)).

Konsorcium podává svůj návrh o udělení grantu přes online systém Komise *Funding and Tender Portal* v období od zahájení do ukončení přijímání návrhů. Návrh se podává na formuláři vygenerovaném systémem pod konkrétním tématem. Ve svém návrhu konsorcium představuje svůj soutěžní návrh a dodává Komisi veškeré požadované dokumenty o konsorciu (např. finanční čestné prohlášení, etické sebehodnocení...). Návrh musí pokrývat činnosti požadované ročním

---

²¹⁶ Nezpůsobilá je například právnická osoba v insolventci, neplní své daňové povinnosti nebo odsouzená za korupční jednání. Srov. čl. 136 finančního nařízení.

²¹⁷ Ve výjimečných případech nemusí subdodavatel tuto podmínku splňovat – srov. čl. 9 odst. 4 nařízení.

pracovním programem u daného tématu (činnosti jsou obecně uvedeny v čl. 10 odst. 3 nařízení, patří mezi ně například vypracování studie, výroba prototypu nebo certifikace produktu). Program také u tématu uvede činnosti, které nejsou povinné, ale návrh zvýhodní u hodnocení.

Po ukončení přijímání návrhů přistoupí nezávislí odborníci Komise k hodnocení podaných návrhů. Návrh musí být formálně bezchybný, aby byl vůbec hodnocen. Musí tak obsahovat veškerou požadovanou dokumentaci, musí být podán způsobilým konsorciem složeným ze způsobilých členů a musí být podán v čas a adresovat správné téma.

Odborníci hodnotí návrh na základě kritérií uvedených v čl. 12. Hodnotícími kritérii jsou:

- a) přínos k excelenci v oblasti obrany;
- b) míra inovativnosti;
- c) zvýšení konkurenceschopnosti evropského průmyslu;
- d) zvýšení autonomie evropské průmyslové a technologické základny (EDTIB);
- e) přínos k navázání nové přeshraniční spolupráce;
- f) kvalita a efektivnost.

V případě vývojových akcí existují ještě dvě dodatečná kritéria specifikovaná v čl. 22:

- g) přínos ke zvýšení efektivnosti životního cyklu;
- h) přínos k integraci průmyslu a standardizaci evropských armád.

Hodnotitelé u každého kritéria přidělují návrhu bodové hodnocení v rozsahu nula (návrh vůbec kritérium neadresuje) až pět bodů s možností udělit i půl body. Kritéria mají rozdílnou váhu (jednoduchá a dvojitá) při udělení celkového bodového hodnocení návrhu v závislosti na tom, jestli se jedná o výzkum, nebo vývoj.

KRITÉRIUM	VÝZKUM	VÝVOJ
Excelence	2	2
Inovativnost	2	1
Konkurenceschopnost	1	1
Autonomie EDTIB	1	2
Přeshraniční spolupráce	2	2
Kvalita a efektivnost	1	1
Životní cyklus	<i>neaplikuje se</i>	1
Integrace průmyslu	<i>neaplikuje se</i>	1
Maximální počet bodů	45 bodů	55 bodů
Dolní hranice	30 bodů	37 bodů

Valná většina témat je koncipována tak, že bude vybrán jen jeden řešitel, který získá grant. Evropská komise na základě hodnocení odborníků ocení nejúspěšnější konsorcium

udělením grantu, za předpokladu že, tomu nebrání jiná překážka nebo žádné konsorcium nedosáhlo alespoň na dolní hranici počtu bodů. Na základě čl. 11 odst. 2 nařízení. Komise přiděluje granty prováděcími akty, přijímanými přezkumným postupem podle čl. 5 nařízení o kontrole Komise. Komise navrhuje výboru prováděcí akt, kterým se uděluje konkrétní grant. Ve výjimečných případech mohou být finanční prostředky Unie poskytnuty bez výzvy k podání návrhu, například v případě řádně odůvodněné naléhavé potřeby.²¹⁸

Jak bylo popsáno výše, EDF zásadně nemá konsorciu uhradit všechny náklady spojené s výzkumem nebo vývojem. Na základě čl. 13 nařízení ale může dosáhnout míra unijního spolufinancování v některých případech až sta procent způsobilých nákladů. Takové míry spolufinancování mohou dosáhnout akce zaměřené především na výzkum, například studie proveditelnosti nebo návrh produktu (čl. 10 odst. 3 písm. a), b), c), d) a i) nařízení). Na osmdesát procent spolufinancování mají nárok akce pokrývající testování, kvalifikaci a certifikaci produktu (čl. 10 odst. 3 písm. f), g) a h) nařízení). Naopak prototypové stadium má nárok jen na dvacet procent spolufinancování (čl. 10 odst. 3 písm. e) nařízení). Zároveň ale platí, že za splnění určitých podmínek může spolufinancování dosáhnout až sta procent. Míru spolufinancování nad základní limit je možné navýšit akcemi prováděnými v rámci PESCO, vyšší participací SMEs a společností se střední tržní kapitalizací (čl. 10 odst. 3 nařízení). Roční pracovní program určí u každého tématu, zda bude spolufinancování ze strany EU probíhat formou plateb za skutečné náklady (*actual costs grants*) na základě způsobilých (uplatnitelných) nákladů konsorcia, nebo paušálními platbami na základě dosažení zatímních dohodnutých výsledků (*lump sum grants*).

Způsobilé akce dle čl. 10 odst. 3

	<i>písm. a)</i>	<i>písm. b)</i>	<i>písm. c)</i>	<i>písm. d)</i>	<i>písm. e)</i>	<i>písm. f)</i>	<i>písm. g)</i>	<i>písm. h)</i>	<i>písm. i)</i>
	Získání znalostí	Využití znalostí	Studie	Návrh	Prototyp	Testování	Kvalifikace	Certifikace	Efektivnost cyklu
VÝZKUM									
	100 %	100 %	100 %	100 %					
VÝVOJ									
<i>základ</i>	65 %	90 %	65 %	20 %	45 %	70 %	70 %	65 %	
<i>maximum</i>	100 %	100 %	100 %	55 %	80 %	80 %	80 %	100 %	

Bonus (max 35 %): PESCO (10 %), (přeshraniční) SME, (přeshraniční) MidCap...

Evropská komise uzavře s vítězným konsorciem v období mezi zveřejněním rozhodnutí o přidělení grantu a koncem kalendářního roku N+1 dohodu o přidělení grantu (*Grant agreement*),

²¹⁸ Čl. 11 odst. 1 nařízení odkazuje na čl. 195 finančního nařízení, který umožňuje mimo jiné tuto výjimku z výzev k podávání návrhů.

kteřá upraví časový plán plnění úkolů, časový harmonogram plateb a pravidelných reportů a podobu finálního produktu. Ve stejném období členové konsorcia přijímají dohodu o konsorciu (*Consortium agreement*), která upraví platby, vnitřní vztahy v konsorciu a práva k výsledkům projektu.

Po uzavření dohody o přidělení grantu a dohody o konsorciu konečně začíná období, kdy konsorcium má zahájit práci na projektu (N+2), který povede k vytvoření požadovaného produktu. Práce v konsorciu je rozdělena mezi pracovní skupiny (*work packages*), které mají vlastní vedoucí, úkoly a rozpočet. Pracovní plán by měl být rozdělen na více úkolů, za které jsou odpovědné pracovní skupiny. Smyslem rozdělení na pracovní skupiny je dosažení zatímních cílů, na které je navázané průběžné financování. Proto by měla činnost pracovních skupin začínat a končit průběžně v období práce na projektu, nikoliv trvat po celou dobu. Komise proplatí náklady jen na základě průběžných reportů o dosažení zatímních cílů a ukončení činnosti pracovní skupiny.

Po ukončení projektu dodá konsorcium pod vedením koordinátora výsledek a závěrečnou zprávu o projektu Komisi. Po schválení závěrečné zprávy dojde k doplacení grantu a ideálně akvizici produktu členskými státy EU.

5.2.4. Význam Evropského obranného fondu pro obranný průmysl

Autor diplomové práce je v současnosti jmenován jako *National focal point – Alternate* (NFP) pro EDF za Českou republiku. Některé postřehy v této části textu tak budou vycházet z jeho osobní zkušenosti. Úkolem NFP je poskytovat informace o EDF subjektům ve svém domovském státě a účastnit se jednání Evropské komise o směřování a realizaci EDF. Síť NFP (v každém členském státě až dvě fyzické osoby jmenované na návrh ministerstev obrany) má představovat centrální komunikační body mezi Komisí a subjekty obranného a bezpečnostního průmyslu.

Vznik EDF představuje vstřícný krok Evropské unie vůči obrannému a bezpečnostnímu průmyslu. Před rokem 2014 neexistoval žádný program podpory a prostředí celkově bylo spíše nepřátelsky naladěné. Na druhou stranu, ani EDF nepředstavuje dostatečnou finanční investici. Během sedmi let programu bude rozděleno přibližně osm miliard eur. Jen obranný rozpočet Nizozemska (čtvrtý nejvyšší v Unii) v roce 2021 byl třináct a půl miliardy eur.²¹⁹ Server Lidovky.cz v roce 2011 odhadoval, že cena vývoje útočné pušky CZ 805 BREN byla dvě stě třicet

---

²¹⁹ *The Military Balance 2022*, s. 64.

milionů korun.²²⁰ Tato cena odpovídá dvě stě osmdesáti dvěma miliónům v roce 2021,²²¹ tedy téměř jedenácti miliónům eur v průměrném kurzu roku 2021.²²² Je třeba podotknout, že vývoj útočné pušky patří v obranném a bezpečnostním průmyslu mezi ty nejlevnější. Z těchto údajů je patrné, že EDF by měl být jen jakousi další testovací fází mnohem ambicióznější snahy EU o posílení své obranyschopnosti.

Celý systém EDF lze označit za podfinancovaný, příliš komplikovaný pro soutěžitele a zdlouhavý (reálně zahájí vítězné konsorcium práci na projektu tři roky po potřebě identifikované Komisí). Zástupci obranného průmyslu také kritizují minimální reflexi požadavků ozbrojených sil ve schématu témat EDF.²²³ Na druhou stranu by bylo chybou pro český průmysl se neúčastnit EDF z těchto důvodů:

- 1) Neúčast je ušlá příležitost získat dodatečné financování na výzkum a vývoj.
- 2) Úspěšná účast vede k zapojení se do evropského dodavatelského řetězce, i v případě neúspěchu navázání zahraničních kontaktů.
- 3) Možnost získat zkušenosti s evropskými fondy, jejichž význam může růst.
- 4) Účast rozvíjí schopnosti na poli mezinárodní spolupráce.
- 5) Je pravděpodobné, že do budoucna bude Komise administrativními a finančními opatřeními preferovat produkty vzešlé z EDF.

5.3. Další programy

Horizont Evropa (*Horizon Europe*, dále také jako „Horizont“) je „větší bratr“ programu EDF. Horizont se zaměřuje na finanční podporu technologií pro průmysl členských zemí EU pomocí mechanismů podobných EDF. Rozpočet má ale o poznání větší, protože na období 2021 až 2027 je vyčleněno devadesát pět a půl miliardy eur (téměř dvanáctkrát víc než na EDF). Horizont Evropa navazuje na předchozí program Horizon 2020 z předchozího víceletého finančního rámce (2014–2020). Horizont byl zřízen rozhodnutím Rady EU z 10. května 2021,²²⁴

---

²²⁰ SHABU, Martin, 2011. My name is Bren; I am an assault rifle. *Lidovky.cz* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/ceska-pozice/my-name-is-bren-i-am-an-assault-rifle.A110308_135528_pozice_7718.

²²¹ Kalkulačka inflace: jak se znehodnocuje česká koruna?: Výpočet inflace 2011–2021. *Penize.cz* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.penze.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace#inflace>.

²²² Za rok 2021 byl průměrný kurz 25,645 CZK za 1 EUR.

²²³ Informace pochází ze souhrnné nevěřejné zprávy vypracované autorem pro AOBP na základě množství rozhovorů s českými účastníky EDF.

²²⁴ Celex 32021D0764, *Rozhodnutí Rady (EU) 2021/764 ze dne 10. května 2021 o zavedení zvláštního programu, kterým se provádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa, a o zrušení rozhodnutí 2013/743/EU (rozhodnutí o Horizont Evropa)*.

kteří provádí nařízení z 28. dubna 2021.²²⁵ Jak nařízení, tak rozhodnutí o Horizont Evropa vstoupily v platnost dnem vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie. Nařízení, a i navazující rozhodnutí, jsou retroaktivní, protože na základě svých posledních článků jsou účinné od 1. ledna 2021.²²⁶ Retroaktivita ale není u tohoto typu normotvorby v EU neobvyklá. Nemění totiž zpětně práva a povinnosti recipientů, tak jako v jiných sporných případech.²²⁷ Konkrétní témata byla totiž v ročním pracovním programu pro období 2021–2022 otevřena k přihlašování až po vstupu právních předpisů v platnost. Horizont Evropa přesahuje jako větší program s větším rozpočtem i do obranného a bezpečnostního sektoru. Jeho druhý pilíř obsahuje Klastř 3 – civilní bezpečnost pro společnost a Klastř 4 – digitalizace, průmysl a vesmír, ve kterých mají některá vývojová témata překryv s EDF.²²⁸

Schéma EU pro obranné inovace (EUDIS, *EU defence innovative scheme*, dále jako „Schéma“) je soubor opatření a nástrojů inkorporovaných do EDF. Není ale zařazen přímo do podkapitoly o EDF, protože svou podobou odpovídá více jiným iniciativám Unie. EUDIS má za cíl zapojit do evropského obranného a bezpečnostního výzkumu a vývoje co nejvíce malých a středních podniků, potenciálně i tzv. „start-upů“. Pod Schématem má DG DEFIS pořádat sérii „hekatlonů,“²²⁹ zajistit pomoc mentorů pro zájemce, zajistit propojení investorů a inovátorů nebo pomoci přenést výsledky civilního výzkumu do obrany. EUDIS nedisponuje žádným vlastním rozpočtem, je pouze schématem, které ovlivňuje rozdělení prostředků v EDF a zadává DG DEFIS konkrétnější úkoly. Do Schématu zapadají například netematické výzkumné a vývojové akce pod EDF.²³⁰

Evropská obranná agentura trochu tápe v tom, co by mělo být náplní její agendy.²³¹ Částí odpovědi je *Hub for EU Defence Innovation* (HEDI). Výbor ministrů obrany schválil zřízení HEDI

---

²²⁵ Celex 32021R0695, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013 (nařízení o Horizont Evropa).

²²⁶ Čl. 58 nařízení o Horizontu Evropa a čl. 17 rozhodnutí o Horizontu Evropa.

²²⁷ Srov. HANCHER, Leigh, 2021. Retrospective application of legal rules in the European Union: recent practice in the energy sector. <https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1804712> [online]. 39(1), 65–81 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1804712>.

²²⁸ C (2023) 2178 final, *European Commission Decision C (2023) 2178 of 31 March 2023 on Horizon Europe work programme 2023–2024*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2023-2024/wp-1-general-introduction_horizon-2023-2024_en.pdf.

²²⁹ *Hackathon* = shromáždění odborníků, kteří intenzivně řeší zadaný problém po extrémně krátký čas (v řádu desítek hodin). Typicky se jedná o softwarové nebo inženýrské týmy – pozn. autora.

²³⁰ EU Defence Innovation Scheme (EUDIS), 2023. *European Union* [online]. Brusel: Directorate-General for Communication [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: https://eudis.europa.eu/index_en.

²³¹ Srov. předchozí kapitola a podkapitola o EDA.

na svém zasedání dne 17. května 2022.²³² Hub má napomoci rozvinout oblast podpory inovací ze strany EDA. Cílem je nalézt přelomové technologie, podílet se na jejich výzkumu, a případně je v budoucnu přenést do vojenství.²³³ Cílem HEDI je stát se inkubátorem potenciálně přelomových obranných technologií pro EU.²³⁴ Založení HEDI je hmatatelným výsledkem úvah promítnutých do Strategického kompasu pro EU a nutnosti navýšení investic do výzkumu a vývoje.²³⁵

Jen ve velmi obecných rysech zde bude představena OCCAR, která je sice velmi významně ovlivněna EU, ale není institucí Unie v pravém slova smyslu. Organizace pro společnou spolupráci ve vyzbrojování (OCCAR, *Organisation for Joint Armament Cooperation*, fr.: *Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement*) je mezivládní organizace pro koordinaci velkých zbrojních programů. Byla založena v roce 2001, kdy mezinárodní smlouva mezi Francií, Německem, Itálií a Spojeným královstvím podepsaná v roce 1998 vstoupila v platnost.²³⁶ Sídlem organizace je Bonn v Německu.²³⁷ Členem OCCAR se v roce 2003 stala ještě Belgie a v roce 2005 Španělsko. OCCAR byla založena za účelem racionalizace výdajů na zbrojní programy členských států a sjednocení roztržštěnosti vybavení ozbrojených sborů. Smlouva o OCCAR určuje její úkoly a cíle takto:

Article 7

OCCAR shall coordinate, control and implement those armament programmes that are assigned to it by Member States, and coordinate and promote joint activities for the future, thereby improving the effectiveness of project management in collaborative projects, in terms of cost, schedule and performance.

Article 8

OCCAR shall fulfil the following tasks, and such other functions as the Member States may assign to it:

---

²³² Hub for EU Defence Innovation Established within EDA, 2022. *European Defence Agency* [online]. 17. 5. 2022 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/05/17/hub-for-eu-defence-innovation-established-within-eda>.

²³³ Factsheet: Hub for EU Defence Innovation (HEDI), 2022. *European Defence Agency* [online]. 16. 5. 2022, 1-2 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: [https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/hedi-factsheet-\(final\).pdf](https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/hedi-factsheet-(final).pdf).

²³⁴ Případně obdobou americké DARPA.

²³⁵ Srov. podkapitola o Strategickém kompasu.

²³⁶ *Úmluva o založení Organizace pro společnou spolupráci ve vyzbrojování* podepsaná 9. září 1998 ve Farnborough, dostupné z: https://www.occar.int/sites/default/files/downloads/OCCAR_Convention.pdf.

²³⁷ Čl. 3 Úmluvy.

- (a) *management of current and future cooperative programmes, which may include configuration control and in-service support, as well as research activities;*
- (b) *management of those national programmes of Member States that are assigned to it;*
- (c) *preparation of common technical specifications for the development and procurement of jointly defined equipment;*
- (d) *coordination and planning of joint research activities as well as, in cooperation with appropriate military staffs, studies of technical solutions to meet future operational requirements;*
- (e) *coordination of national decisions concerning the common industrial base and common technologies;*
- (f) *coordination of both capital investments and the use of test facilities.*

Jak je patrné, cíle OCCAR jsou blízké vizi EU ohledně jejich programů na podporu evropské průmyslové základny. OCCAR ale velmi správně zdůrazňuje potřebu dodržet zadané ceny, termíny a výkony. Navíc OCCAR je zodpovědná za podporu produktů během jejich životního cyklu. Vzájemným závazkem států zůstává upřednostnit produkty vzešlé ze spolupráce v OCCAR:

Article 6

When meeting the requirements of its armed forces, each Member State shall give preference to equipment in whose development it has participated within OCCAR.

Mezi produkty vzešlé ze spolupráce v rámci OCCAR patří například vojenský dopravní letoun A-400M Atlas, kolové bojové vozidlo pěchoty Boxer nebo víceúčelové fregaty třídy FREEM. Tyto produkty jsou úspěšné i na mezinárodním trhu, když si je pořídili zákazníci mimo strukturu OCCAR i mimo EU. Dalšími projekty řízenými OCCAR se účastní i nečlenské státy, například Česká republika je zúčastněna na projektu EU HYDEF (projekt obrany před hypersonickými zbraněmi).

EU HYDEF poslouží jako příklad pro popsání vztahů mezi OCCAR a EU. EU HYDEF je totiž původně téma ročního pracovního programu EDF 2021. Komise ale rozhodla o přímém

udělení kontraktu u tohoto tématu OCCAR.²³⁸ V případě programu vývoje víceúčelové hlídkové korvety dojde dokonce k souběhu OCCAR, EDF a PESCO.²³⁹

Fakticky je OCCAR propojen s EU od svého založení, všichni její členové jsou (toho času byli) členy EU. Ve výsledku OCCAR naplňuje očekávání EU o společných zbrojních programech, když má za sebou zvládnutí složitých programů od definování společných požadavků přes vývoj a produkci po komerční úspěch a servisní podporu hotových výrobků. Organizace jsou si blízké i úrovni „byrokratického myšlení“ (bez negativní konotace) a „organizační kulturou.“²⁴⁰ Administrativní ujednání mezi EDA a OCCAR z 27. července 2012 používá pro vyjádření vztahu obrat: *“OCCAR and EDA are privileged partners in the fields of defence capabilities development.”*²⁴¹

Schopnost OCCAR řídit významné zbrojní programy EU uznává svěřením mu dvou náročných programů z EDF. O schopnostech OCCAR hovoří i relativní úspěch, a to i komerční, jeho vlastních programů.²⁴² Je proto otázkou, zda by EU neměla uvažovat o svěřením více vývojových úkolů této specializované organizaci a sama se zaměřit víc na finanční aspekt věci.

5.4. Evropské mise a EU battlegroups

Předchozí podkapitoly se doposud zabývaly SBOP s pohledem dovnitř Unie. Tato podkapitola bude věnována vnějším aktivitám vojenského charakteru Evropské unie. V případě EU se nedá zcela hovořit o projekci moci, protože doposud měly operace s mandátem EU charakter stabilizačních, humanitárních nebo výcvikových misí.²⁴³

Operace Evropské unie lze rozdělit do dvou obecných kategorií: civilní a vojenské. Mezi civilní patří podkategorie jako EUAM (*advisory mission*), EULEX (*rule of law mission*) nebo EUPAT (*police advisory team*). Vojenské operace se dělí na čtyři podkategorie: EUFOR (*operation of land forces*), EU NAVFOR (*naval operation*), EUTM (*training mission*) a EUMAM (*military assistance mission*). Obecná právní úprava v primárním právu je shodná pro civilní i

---

²³⁸ OCCAR Business Plan 2023 [online], 2023. OCCAR [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: https://www.occar.int/sites/default/files/downloads/OC_businessplan_2023_WEB_0.pdf, s. 13.

²³⁹ EU Commission, EDA and OCCAR sign European Defence Fund agreements, 2022. *European Defence Agency*[online]. 14. 12. 2022 [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/12/14/european-commission-signs-european-defence-fund-agreement-with-eda-and-occar>.

²⁴⁰ KELLER, Jan, 1989. Co je to vlastně byrokracie? Změny v pohledu západní sociologie. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review* [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, **25**(5), 507–518 [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41130556>.

²⁴¹ Čl. 3.3.1 *Administrativního ujednání mezi Evropskou obrannou agenturou (EDA) a Organizací pro společnou spolupráci při vyzbrojování (OCCAR) o navázání spolupráce* podepsané 27. července 2012 v Bruselu, dostupné z: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/aa---eda---occar-27-07-12.pdf>.

²⁴² Dá se hovořit o komerčních úspěchu A-400M. Situace u bojového vrtulníku Tiger zůstává sporná kvůli úvahám Německa a Austrálie ho předčasně vyřadit.

²⁴³ „Operace“ a „mise“ budou v tomto textu používána jako synonyma.

vojenské operace. Podrobněji se tato podkapitola zaměří na vojenské mise EU a jejich velitelskou strukturu.

Základní právní zdůvodnění pro existenci schopnosti EU jednat v oblasti SBOP obsahuje čl. 3 SEU:

Čl. 3

- 1. Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel.*
- 5. Ve svých vztazích s okolním světem Unie zastává a podporuje své hodnoty a zájmy a přispívá k ochraně svých občanů. Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby, ochraně lidských práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů.*
- 6. Unie sleduje své cíle vhodnými prostředky na základě pravomocí, které jsou jí Smlouvami svěřeny.*

Článek 3 SEU stanovuje obecné cíle EU v zahraničních akcích a zároveň jasně rozděluje rozsah činností Unie ve prospěch občanů Unie (podle čl. 20 SFEU občané členských států) a ve prospěch obyvatel Unie. Unie podporuje mír jako absolutní hodnotu celosvětově, hodnoty, na kterých je založená Unie (např. čl. 9 SEU o demokratických zásadách) a blahobyt²⁴⁴ všech obyvatel EU bez ohledu na občanství. Odstavec 5 specifikuje, že Unie zastává a podporuje své hodnoty vůči vnějšímu světu a přispívá k ochraně svých občanů. Zároveň tento odstavec stanovuje větší odpovědnost Unie za mírový rozvoj států mimo EU. Poslední odstavec článku 3 má deklaratorní charakter, kdy stanovuje, že EU má svých cílů dosahovat vhodnými prostředky, přičemž je volba prostředků omezena svěřenými pravomocemi. Článek 3 je důležitý tím, že stanovuje jako cíl Unie ochranu svých jednotlivých občanů ve světě a zároveň ochranu lidí jako skupiny jednotlivců. Unie má přispívat k udržení míru, rozvoji lidských práv a materiálnímu zabezpečení světové populace.

Unie právně nemůže zahajovat jakékoli mise, tedy ani ty vojenské, na základě své libovůle. Veškeré aktivity musí být v souladu s Chartou OSN a jejími zásadami, zejména s kapitolou sedmou o akcích při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných v případě misí k předcházení konfliktům a udržení míru. Humanitární nevojenské mise EU mají jiný charakter, protože nedochází k násilnému nebo potenciálně násilnému nasazení ozbrojených sil. Obdobně

---

²⁴⁴ Otázkou je, co vše lze subsumovat pod pojem „blahobyt“. Je myšlen jen ten materiální, nebo „právo na dobrý život“, tedy i blahobyt ve smyslu příznivého životního prostředí, ochrana práv a právo na bezpečí?

některé mise EU působí v zahraničí na základě pozvání (např. výcvikové mise, některé mise pro udržení míru) dotčeného státu/států. Mandát pro ozbrojený zásah v nespolupracujícím státu/státech je dán čl. 42 Charty OSN:

Čl. 42

Má-li Rada bezpečnosti za to, že by opatření podle článku 41 [donucovací opatření bez užití vojenské síly, např. ekonomické sankce – pozn. autora] nedostačovala anebo že se ukázala nedostatečnými, může podniknout takové akce leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Takové akce mohou zahrnovat demonstrace, blokádu a jiné operace leteckými, námořními nebo pozemními silami členů Organizace spojených národů.

Oprávnění EU vést mise mimo území Unie je na úrovni unijního primárního práva zakotvené v článku 42 odst. 1 SEU:

Čl. 42

1. Společná bezpečnostní a obranná politika je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Zajišťuje Unii operativní schopnost, která se opírá o civilní a vojenské prostředky. Unie je může použít pro mise vedené mimo území Unie k udržení míru, předcházení konfliktům a posílení mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů. Plnění těchto úkolů je založeno na využití schopností poskytnutých členskými státy. (...)

Na tento článek navazují články 43 a 44 SEU, které blíže specifikují možné podoby společných akcí, jejich rozsah a postup přijetí rozhodnutí týkajících se misí:

Čl. 43

1. Mise uvedené v čl. 42 odst. 1, při kterých může Unie použít civilní a vojenské prostředky, zahrnují společné akce v oblasti odzbrojení, humanitární a záchranné mise, poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti, mise pro předcházení konfliktům a udržení míru, mise bojových sil k řešení krizí, včetně misí pro prosazování míru a stabilizačních operací po ukončení konfliktů. Všechny tyto mise mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území.

2. Rada přijímá rozhodnutí týkající se misí uvedených v odstavci 1, ve kterých vymezí jejich cíle, rozsah a obecné podmínky jejich provádění. Vysoký

představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku pod vedením Rady a v úzkém a stálém styku s Politickým a bezpečnostním výborem zajišťuje koordinaci civilních a vojenských aspektů těchto misí.

Čl. 44

1. V rámci rozhodnutí přijatých podle článku 43 může Rada svěřit provádění některé mise skupině členských států, kteří si to přejí a mají pro takovou misi nezbytné schopnosti. Tyto členské státy se ve spojení s vysokým představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku mezi sebou dohodnou na řízení této mise.

2. Členské státy účastníci se mise informují o vývoji mise pravidelně Radu z vlastního podnětu nebo na žádost jiného členského státu. Členské státy účastníci se mise neprodleně informují Radu v případě, kdy by provedení mise mělo podstatné následky nebo by vyžadovalo změnu cíle, rozsahu nebo podmínek mise stanovených rozhodnutím podle odstavce 1. V takových případech přijme Rada nezbytná rozhodnutí.

Zahraníční mise jsou politicky citlivou záležitostí, proto nad nimi má kontrolu Rada, která podle čl. 42 odst. 4 SEU rozhoduje jednomyslně na návrh Vysokého představitele. Samotná realizace mise je na členských státech, to ony poskytují Unii vojenské a civilní prostředky, a proto chtějí mít nad misemi hlavní kontrolu. Role Komise a Vysokého představitele je v provádění pokynů členských států skrze Radu. Skupina členských států, která na tom má zájem, může požádat Radu (tedy ostatní členské státy) o svěřeni provádění mise, a získat tak nad její realizací větší kontrolu. Členské státy mohou rozdílně vnímat své priority v regionech a svou zodpovědnost v nich intervenovat (např. Francie ve frankofonní Africe, Německo v Adenském zálivu...).

Protože by ale bylo nepraktické, aby o veškeré agendě misí politicky rozhodovala Rada, je pod Radou zřízen výbor velvyslanců členských států, který přejímá podstatnou část pravomocí a odpovědnosti Rady. Politický a bezpečnostní výbor (PSC, *Political and Security Committee*) a jeho úkoly jsou ustanoveny v čl. 38 SEU:

Čl. 38

Aniž je dotčen článek 240 Smlouvy o fungování Evropské unie [COREPER – pozn. autora], sleduje Politický a bezpečnostní výbor mezinárodní situaci v oblastech společné zahraniční a bezpečnostní politiky a přispívá k vymezení politik podáváním stanovisek Radě na její žádost, na žádost vysokého

představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku nebo z vlastního podnětu. Sleduje také provádění dohodnutých politik, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele.

V rámci této kapitoly vykonává Politický a bezpečnostní výbor pod odpovědností Rady a vysokého představitele politickou kontrolu a strategické řízení při operacích k řešení krizí podle článku 43.

Rada může za účelem operace k řešení krizí a po dobu jejího trvání, jak ji Rada určí, zmocnit výbor k přijímání vhodných rozhodnutí týkajících se politické kontroly a strategického řízení operace.

Politický a bezpečnostní výbor je stejně jako Výbor stálých zástupců (COREPER) složen z velvyslanců členských států při Evropské unii. Na rozdíl od COREPERU má ale PSC rozhodovací pravomoc.²⁴⁵

Realizace operací vyžaduje širokou součinnost řady orgánů Evropské unie. Politický a bezpečnostní výbor již byl představen. Ve vojenských záležitostech výboru poskytuje rady a expertízu Vojenský výbor EU (EUMC, *Military Committee of the European Union*). Vojenský výbor EU je složen z náčelníků generálních štábů členských států. Vojenský výbor má ve svém čele předsedu (CEUMC), který je jmenován na období tří let Evropskou radou na základě návrhu náčelníků generálních štábů států.²⁴⁶ Kancelář předsedy Vojenského výboru EU patří do organizační struktury Evropské služby pro vnější činnost (EEAS).²⁴⁷

Evropská služba pro vnější činnost má ve své organizační struktuře generální ředitelství Vojenský štáb Evropské unie (EUMS, *Military Staff of the European Union*). Toto generální ředitelství poskytuje rady předsedovi EUMC, Vysokému představiteli a případně Politickému a bezpečnostnímu výboru. Vojenský štáb Evropské unie připravuje podklady pro strategické plánování, provádí hodnocení bezpečnostní situace a doktrinálně vede probíhající mise.²⁴⁸ Vojenské velení mise na strategické úrovni má na starosti Útvar schopnosti vojenského plánování a vedení (MPCC, *The Military Planning and Conduct Capability*). MPCC je součástí EUMS.²⁴⁹

---

²⁴⁵ TOMÁŠEK, *Právo Evropské unie*, s. 162–165.

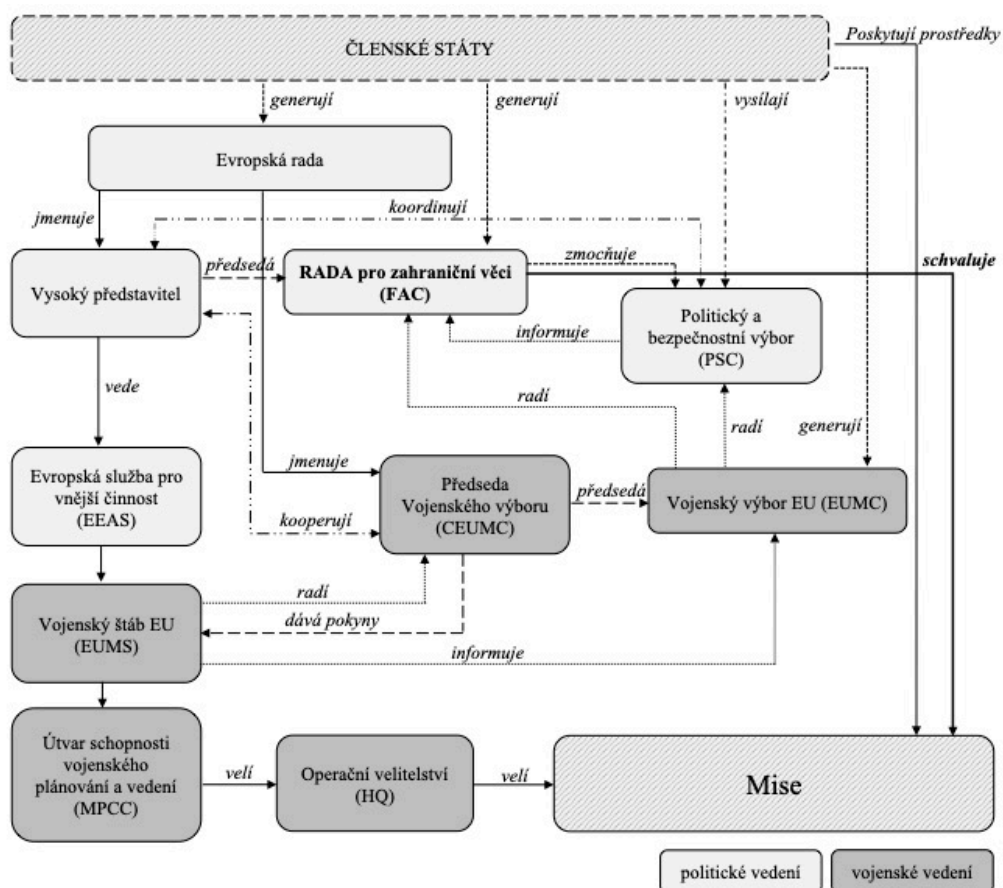
²⁴⁶ WILLIAMS, Bruce, 2013. The Military in a Wicked World: A European Union Military Point of View. *PRISM* [online]. Institute for National Strategic Security, National Defense University, 4(3), 46–59 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26469827>.

²⁴⁷ *European External Action Service: HQ Organisation chart* [online], 2023. As of 1 May 2023. Dostupné také z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/2023_-_05_-_01_-_EEAS_OrgChart.pdf.

²⁴⁸ EEAS 02021/8/14 REV 8, EU Concept for Military Command and Control – Rev 8 of 23 April 2019. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8798-2019-INIT/en/pdf>.

²⁴⁹ The Military Planning and Conduct Capability (MPCC), 2018. *European Union External Action* [online]. [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf.

Velicí struktura EU zahrnuje jak vojenské, tak politické subjekty, které se podílejí na rozhodnutí o zahájení operace, způsobu nasazení a vykonání mise. Pokud ale Rada svěří provádění mise skupině států, nemusí být struktury EU při řízení a velení použity. Konkrétní struktura velení je pak *ad hoc* domluvena mezi státy a Vysokým představitelem.

Útvar schopnosti vojenského plánování a vedení aktuálně operačně řídí čtyři výcvikové mise Evropské unie (EUTM, *European Union training mission*), a to EUTM Mali, EUTM CAR, EUTM Somalia a EUTM Mozambique. Úkolem těchto misí je poskytnout výcvikovou podporu bezpečnostním sborům těchto států a pomoci jim stabilizovat jejich země, proto mise probíhají v cílových státech. Mise mají sloužit i ke vzdělávání vojenského a policejního personálu v otázkách lidských práv.²⁵⁰ Dne 17. října 2022 byla spuštěna mise EUMAM Ukraine (*European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine*). Mise EUMAM Ukraine poskytuje podporu ukrajinské armádě s vojenským výcvikem na území států EU. Pravděpodobně se nyní jedná o největší misi Evropské unie co do počtu zapojeného personálu.

²⁵⁰ REYKERS, Yf a Johan ADRIAENSEN, 2022. The politics of understaffing international organisations: the EU Military Planning and Conduct Capability (MPCC). *European Security* [online]. 1–20 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2142040>.

Další mise EU vojenského charakteru jsou vedené státy, které o to mají zájem. Příkladem jsou námořní mise ve středomoří a v Adenském zálivu. Především operace u břehů Somálska na potírání pirátství má globální význam. Průlivem Báb-al-Mandab projde přibližně třetina světového námořního obchodu a nákladní lodě jsou zde častým cílem útoků pirátů.²⁵¹ Evropská unie již v roce 2008 spustila operaci Atalanta, formálně označenou jako EU NAVFOR Somalia.

Rada bezpečnosti OSN požádala v rezoluci 1814 (2008) z 15. května 2008 státy a mezinárodní organizace o zajištění bezpečnosti lodí dopravujících humanitární pomoc do Somálska.²⁵² Na tuto rezoluci reagovala Rada EU rozhodnutím z 10. listopadu 2008 zahájením vojenské operace na podporu rezolucí RB OSN.²⁵³ Velitelství operace bylo původně umístěno ve Spojeném království, ale po brexitu bylo přemístěno do Španělska (Španělsko zůstává jedním z nejvíce zainteresovaných států). Mandát mise je daný čl. 2 rozhodnutím Rady:

Čl. 2

Atalanta, za podmínek stanovených platným mezinárodním právem, zejména Úmluvou o mořském právu, a v rezolucích Rady bezpečnosti OSN 1814 (2008), 1816 (2008) a 1838 (2008) a v rámci svých dostupných kapacit:

- a) zajišťuje ochranu plavidel pronajatých pro účely Světového potravinového programu, mimo jiné přítomností ozbrojených složek Atlanty na palubě dotčených plavidel, zejména během jejich plavby v pobřežních vodách Somálska;*
- b) zajišťuje v případech jednotlivě zjištěné potřeby doprovod obchodních plavidel plavících se v oblastech, kde je přítomna;*
- c) vykonává dohled v pobřežních oblastech Somálska, včetně jeho pobřežních vod, které představují riziko pro námořní činnosti, zejména pro námořní přepravu;*
- d) činí nezbytná opatření, jež mohou zahrnovat i použití síly, k odvrácení, prevenci a potlačení činů pirátství nebo ozbrojených loupeží, které mohu být páčány v oblastech, kde je přítomna;*

---

²⁵¹ BOROWICZ, Jessica, 2022. Port in the desert. *A Journal of Strategic Airpower & Spacepower* [online]. 1(3) 81–95 [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48681612>, s. 82–83.

²⁵² S/RES/1814 (2008), *United Nations Security Council Resolution 1814 of 15th May 2008*. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/343/79/PDF/N0834379.pdf?OpenElement>.

²⁵³ Celex 32008E0851, *Společná akce Rady 2008/851/SZBP ze dne 10. listopadu 2008 o vojenské operaci Evropské unie s cílem přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska*.

e) *za účelem případného uplatnění pravomocí příslušných států za podmínek stanovených v článku 13 může zadržet nebo předat osoby, které spáchaly činy pirátství nebo ozbrojené loupeže nebo u nichž existuje podezření, že takové činy spáchaly, v oblastech, kde je přítomna, a zadržet plavidla pirátů nebo ozbrojených lupičů anebo plavidla zajatá v důsledku činu pirátství nebo ozbrojené loupeže, která jsou v držení pirátů, jakož i věci, které se nacházejí na jejich palubě;*

f) *udržuje kontakty s organizacemi, subjekty a státy působícími v oblasti s cílem bojovat proti pirátství a ozbrojeným loupežím u pobřeží Somálska, zejména s námořními silami „Combined Task Force 150“, které působí v rámci operace „Trvalá svoboda“.*

Primárním úkolem mise je zajištění bezpečnosti lodí dopravujících humanitární pomoc do Somálska, zároveň má ale mise rozsáhlé pravomoci k patrolování v pobřežních oblastech Somálska a k použití síly. Takové vymezení úkolů nechává veliteli mise velkou míru volnosti a umožňuje mu efektivně plnit jeho úkoly.

Ačkoli se základní struktura rozhodování o operacích EU může zdát zbytečně komplikovaná, nabízí v zásadě vyváženou kombinaci nutného politického rozhodování a exekutivy. Je rozumné, že o misích rozhoduje Rada pro zahraniční věci, která je flexibilnější než Evropská rada. Zároveň ale dostatečně reprezentuje členské státy, které by měly mít kontrolu nad celoevropskou *grand strategy*. Obecné plánování mise je už v rukou Vojenského výboru EU. Ten je jako sbor náčelníků generálních štábů, který se schází méně často, předurčen pro naplánování exekutivních kroků v rámci politického úkolu. Většina vojenského plánování je přenesena na Vojenský štáb EU, který je jako stabilní unijní orgán vhodný pro strategické velení operaci.

Právní úprava nechává Radě velkou míru rozhodovací svobody v rámci vymezených zaměření mise a užití síly. Na příkladu operace *Atalanta* bylo ukázáno, že Rada nechává v konkrétních rozhodnutích důležitý prostor velícím důstojníkům pro volbu nástrojů k dosažení cílů. Celková úprava, která nechává všem v rozhodovacím řetězci dostatečnou volnost, je vhodná pro efektivní vykonávání operací. Překážkou pro evropské mise zůstává absolutní závislost Unie na poskytnutých civilních i vojenských prostředcích od členských států. Může se tak stát, že Rada sice jednomyslně přijme rozhodnutí, ale nikdo nebude schopen a ochoten poskytnout potřebné prostředky, případně budou chybět prostředky, které má jen několik států (např. loďstvo schopné podporovat operaci na jiném kontinentu). Unie se pokusila vytvořit systém pohotovostních

jednotek, které by zůstávaly připravené k řešení akutních krizí. Tento systém známý jako *EU battlegroups* bude představen v následujícím textu.

5.4.1. EU Battlegroups

Bojová uskupení Evropské unie (*EU battlegroups*)²⁵⁴ jsou vojenská uskupení členských států EU rychlé reakce připravená podpořit zahraničně-politická rozhodnutí Evropské rady ozbrojenou silou.

První úvahy o potřebě zřídit společný unijní vojenský prvek rychlého nasazení se začaly na scéně objevovat koncem devadesátých let.²⁵⁵ *EU battlegroups* začaly být vytvářeny na základě rozhodnutí Evropské rady z června 2004 a přijetí *Headline Goal 2010*.²⁵⁶

Inspirací pro vytvoření konceptu *EU battlegroups* byla operace *Artemis* v Demokratické republice Kongo. Evropská unie byla v létě 2003 požádána generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem, aby realizovala stabilizační misi v DRK s cílem umožnit silám OSN reorganizovat se. Operace *Artemis* trvala přibližně tři měsíce, došlo k nasazení asi dvou tisíc vojáků členských států Unie a došlo k naplnění jejích cílů. EU se misi podařilo realizovat velmi rychle, formální požadavek byl generálním tajemníkem vznesen 10. května a síly EU dosáhly plného operačního nasazení již 6. července. Na základě tohoto úspěchu byla vytvořena koncepce *EU battlegroups* s obdobným profilem.²⁵⁷

Počátečních operačních schopností první *EU battlegroup* dosáhla 1. ledna 2005. Přesně o dva roky později dosáhly *EU battlegroups* plných operačních schopností. Plné operační schopnosti v tomto případě znamenají, že v každý okamžik existují dvě *EU battlegroups* ve vysokém stupni pohotovosti schopné plnit zadané úkoly v souladu s koncepčními dokumenty. Toto uspořádání umožňuje Unii spustit případně dvě mise téměř současně.²⁵⁸

---

²⁵⁴ V textu bude používán výraz „*battlegroup*“, protože je přesnější a více používaný než jeho český ekvivalent.

²⁵⁵ *Závěry summitu Evropské rady v Helsinkách, dodatek IV*, Helsinky 11.–12. prosince 1999. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/summits/hel2_en.htm.

²⁵⁶ *Headline Goal 2010, schváleno 17. května 2004 Radou pro obecné otázky a vnější vztahy a přijato Evropskou radou 17. a 18. června 2004*. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede110705headlinegoal2010_/sede110705headlinegoal2010_en.pdf.

²⁵⁷ LINDSTROM, Gustav, 2007. The origins of the EU Battlegroups. In: *Enter the EU Battlegroups* [online]. European Union Institute for Security Studies, 9–26 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep06964.5>, s. 11.

²⁵⁸ GLIÈRE, Catherine, ed., 2008. EU battlegroups. *Chaillot paper: EU security and defence* [online]. (112), 40–43 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp112-English.pdf>.

Battlegroups mají poskytnout EU schopnost rychlé reakce na různé krizové scénáře. Za tímto účelem jsou *battlegroups* koncipovány jako celek kombinovaných sil²⁵⁹ schopných působit samostatně bez potřeby dalších podpůrných složek po dobu minimálně třiceti dní s možností prodloužení na dobu sto dvaceti dnů po dozásobení. Obvyklá velikost jedné *battlegroup* je asi tisíc pět set vojáků, což odpovídá taktické bojové skupině jednoho praporu. Celek je formován jako mezinárodní bojová síla s jedním vedoucím národem, který zodpovídá za zformování bojového uskupení a jeho podpůrných složek. Krom velení a štábu mají *battlegroups* předdefinované případné operační velitelství, které by bylo aktivované v případě nasazení *battlegroup*.²⁶⁰

Battlegroup je nejmenší vojenský celek, který je schopný samostatného nasazení. Přes nesporné technologické schopnosti evropských armád nepředstavuje posílený prapor sílu schopnou jakkoli změnit poměr sil v konfliktu střední a vyšší intenzity. *Battlegroups* jsou navrženy spíše pro působení v zemích třetího světa, kde se nemají utkat s rovnocenným protivníkem. Mise, pro jejichž plnění jsou *battlegroups* navrženy, jsou uvedené v čl. 42 odst. 1 a čl. 43 SEU:

Čl. 42

1. Společná bezpečnostní a obranná politika je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Zajišťuje Unii operativní schopnost, která se opírá o civilní a vojenské prostředky. Unie je může použít pro mise vedené mimo území Unie k udržení míru, předcházení konfliktům a posílení mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty Organizace spojených národů. Plnění těchto úkolů je založeno na využití schopností poskytnutých členskými státy. (...)

4. Rozhodnutí týkající se společné bezpečnostní a obranné politiky včetně těch, která se týkají zahájení mise podle tohoto článku, přijímá Rada jednomyslně na návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku nebo z podnětu některého členského státu. (...)

Čl. 43

1. Mise uvedené v čl. 42 odst. 1, při kterých může Unie použít civilní a vojenské prostředky, zahrnují společné akce v oblasti odzbrojení, humanitární a záchranné mise, poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti, mise pro

---

²⁵⁹ *Combined arms = Combined arms involve combining capabilities in a simultaneous manner to prevail. Traditionally, this combination involved indirect and direct fire to support ground manoeuvre and closing with the enemy.* Pro více srov. JENSEN, Benjamin A Matthew Strohmeyer, 2022. *The Changing Character Of Combined Arms. War on the Rocks* [online]. 23. 5. 2022 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2022/05/the-changing-character-of-combined-arms/>.

²⁶⁰ LINDSTROM, The origins of the EU Battlegroups, s. 11–12.

předcházení konfliktům a udržení míru, mise bojových sil k řešení krizí, včetně misí pro prosazování míru a stabilizačních operací po ukončení konfliktů.
Všechny tyto mise mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území. (...)

Zcela přelomovým prvkem je autorizace misí EU pro prosazení míru (*peace-enforcing*). Taková pravidla nasazení sil²⁶¹ znamenají, že jednotky EU mohou být autorizovány k použití vojenské síly při plnění úkolů mise. Nejsou tedy omezené jen na sebeobranu, jak je typické pro mise OSN pro udržení míru (*peacekeeping*).

Hlavní síla *battlegroup* spočívá ve vysoké akceschopnosti, *battlegroup* by doktrinálně měla být schopná nasazení do pěti až deseti dnů od rozhodnutí Rady. Tradičně je udáváno, že operační rádius sil má být šest tisíc kilometrů od Bruselu (přibližně úroveň velkých afrických jezer). Pokud uvažujeme profil mise, operace s mandátem OSN na vynucení odzbrojení a prosazení míru, která umožní pozdější působení sil na udržení míru a humanitárních sil v oblasti rovníkové Afriky, při očekávaném odporu místních milicí a jiných paramilitárních sil, reagující na vlnu násilí v oblasti a náhlé rozhodnutí Rady, je koncept *battlegroups* zcela v pořádku.²⁶² Zkušenosti s operacemi *Takuba*, *Serval* a *Sangris* demonstrovaly, že pokud jsou nasazeny správně, dokážou i relativně omezené síly evropských států (především Francie), nasazené daleko od mateřských základů, uspět proti početnějšímu, ale celkově slabšímu protivníkovi.²⁶³

Na druhou stranu *battlegroups* čelí řadě problémům. Ty se dají rozdělit do následujících kategorií:

- 1) nízká míra standardizace;
- 2) politická odpovědnost a
- 3) limitovaná síla.

Zásadním omezením pro jakékoli nasazení mnohonárodnostních sil je omezená míra standardizace jejich výcviku, postupů, výstroje a výzbroje. *EU battlegroups* nemají pevně stanovenou jakoukoli strukturu, síly jsou slučovány *ad hoc*. Každá *battlegroup* je tak v jistých mezích nejen různě početná, ale doktrinálně se často jedná o zcela rozdílné síly od lehké

---

²⁶¹ Pravidla nasazení sil zpravidla určují okolnosti, za jakých mohou operovat nasazené síly. Určují rozsah povoleného užití síly. Časté je, že mírové síly jsou oprávněny pouze k sebeobraně v případě vlastního napadení. Vojáci mohou jednat proaktivně a sami zahájit s užitím síly pouze v případech stanovených pravidly nasazení sil [pozn. autora].

²⁶² LINDSTROM, The origins of the EU Battlegroups, s. 17–20.

²⁶³ Srov. např. TRAMOND, Olivier a Philippe SEIGNEUR, 2013. Early Lessons From France's Operation Serval In Mali. *ARMY* [online]. Association of the United States Army, 40–43 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.ausa.org/sites/default/files/Tramond_June2013.pdf.

motorizované pěchoty po těžké mechanizované formace.²⁶⁴ Další problém představuje úroveň standardizace na úrovni evropských armád. Přetrvávajícími problémy jsou jazyková vybavenost mužstva (tedy například interoperabilita českých a francouzských vojáků), rozdílné taktické postupy, rozdílná výstroj (např. rozdílné typy vysílaček a baterií k nim) a rozdílná výzbroj (např. prakticky každý stát používá jiné útočné pušky).²⁶⁵ V důsledku této roztržitého se nasazení společných sil stává organizační výzvou a logistickou noční můrou (některé vybavení je alespoň omezeně harmonizováno a sjednocováno pomocí NATO standardů STANAG).²⁶⁶

Přestože EU urazila dlouhou cestu při sjednocování Evropy a budování společné evropské identity, národní stát zůstává suverénem veřejné moci. Je těžko představitelné, že Rada jako kolektivní orgán (navíc zde jednajícím jednotně) by byla schopná rozhodnout například o nasazení *battlegroup* vedené Českou republikou a složenou ze sil V4²⁶⁷ na misi na prosazení míru v Sahelu. Tyto státy nedisponují dostatečnými přepravními kapacitami pro takovou operaci, a navíc by jim pravděpodobně chyběla politická vůle zasahovat tak daleko od ohnisek svých zájmů. Nasazení ozbrojených sil na zahraniční misi s sebou nese riziko ztrát na životech (například během úspěšné operace *Serval* se Francie, a především její afričtí spojenci, museli vyrovnat se ztrátami).²⁶⁸ Měly by vlády V4 dostatečnou politickou vůli nést toto riziko před svými voliči? Unie jako taková nemá žádné vlastní síly, o jejichž vyslání by mohla rozhodnout. EU je odkázána na ochotu členských států poskytnout jejich vojenské kapacity a nést finanční i politické náklady. Členské státy zatím byly ochotné vyčleňovat své vojenské kapacity pro vznik *battlegroups*, ale zatím nikdy nedošlo k jejich nasazení, přestože existovala řada dobrých příležitostí.²⁶⁹

Jak již bylo uvedeno, síla jedné *battlegroup* je zpravidla tisíc pět set mužů, tedy jeden pěší prapor doplněný o podpůrné složky. Taková síla je na hraně použitelnosti proti neorganizovanému a nevyuččenému nepříteli, který se nechá zaskočit technologickou převahou

---

²⁶⁴ Lehká motorizovaná pěchota obvykle využívá nepancéřovaná nebo jen lehce pancéřovaná vozidla se znakem náprav 4x4. Mechanizované formace obvykle používají pásovou techniku a mohou být doplněny o tankové síly. Každý stát ale označuje své síly jinak a jinak sestavuje bojová uskupení (např. „východní“ tankový prapor má třicet jedna tanků, „NATO“ tankový prapor jich má padesát osm). Pro více srov. Battle Order, 2022, How the Abrams is Changing Poland's Tank Force, YouTube video. [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=b7z0zITIFg0>.

²⁶⁵ LINDSTROM, Gustav, 2007. Challenges facing the EU Battlegroups. In: *Enter the EU Battlegroups* [online]. European Union Institute for Security Studies, 27–62 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep06964.6>.

²⁶⁶ Standardization, 2022. *NATO* [online]. 14. 10. 2022 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69269.htm.

²⁶⁷ Existující uskupení, tzv. *Visegrad battlegroup*.

²⁶⁸ SMETANA, Jan, 2014. Analýza francouzské operace v Mali. *Ústav mezinárodních vztahů* [online]. 9. 6. 2014 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/analiza-francouzske-operace-v-mali>.

²⁶⁹ EU Rapid Deployment Capacity, 2023. *European Union External Action* [online]. 13. 2. 2023 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-rapid-deployment-capacity-0_en.

evropských armád. Oproti tomu by se jednalo o zanedbatelnou sílu v konfliktu již střední intenzity natož vysoké intenzity. Z důvodů výše popsaných by *EU battlegroup* byla dokonce pro obránce především přítěží. Pozitivně by *battlegroup* mohla působit jen jako prvek odstrašení, pokud by byla trvale na rotačním principu nasazena v potenciálně konfliktní oblasti. Podobnou úlohu mají první jednotky předsunuté přítomnosti NATO v Pobaltí, které jsou obdobně silné. Tyto jednotky jsou především „politickým živým štítem“, protože případné ztráty na jejich straně by do konfliktu vtáhly státy vzdálené od Pobaltí, jako je například Španělsko, Velká Británie nebo Kanada.²⁷⁰

Dá se tak říct, že EU si vzala dobré výchozí poučení z operace *Artemis*: relativně malé evropské síly mohou při dostatečné politické vůli uspět při stabilizační operaci podniknuté na velkou vzdálenost. Problematické je ale převedení této zkušenosti do podoby *EU battlegroups*. Důvody výše popsané zatím efektivně zabránily jakémukoli praktickému užití. Zdálo by se proto rozumnější zaměřit se do budoucna na jiné projekty obranné spolupráce a formování expedičních sil nechat na *ad hoc* situacích při dostatečné politické vůli.

Řešením na druhé straně spektra by bylo vytvoření expedičních sil patřících EU. Takové řešení zdánlivě nabízí řadu výhod. Pro naplnění úkolů stanovených čl. 42 a 43 SEU by s rezervou stačila síla samostatné expediční brigády lehké pěchoty o síle cca pěti tisíc vojáků používajících lehkou, snadno přepravitelnou techniku. Nábor vojáků by byl otevřen všem občanům EU a rozhodovací pravomoc nad nasazením sil by mohla mít Rada na návrh Vysokého představitele (s nuancemi v rozsahu samostatných pravomocích Vysokého představitele a potřebné většiny v Radě). Politickou odpovědnost za nasazení sil a případné ztráty by tak navenek nesla především EU zastoupená Vysokým představitelem.²⁷¹ Vybavit, vycvičit a platit takovou *eurobrigádu* by jistě bylo v silách celé EU a finančně by takové řešení bylo výhodnější než nést náklady na vyčlenění, secvičení a certifikaci *battlegroups*.²⁷²

Tento návrh předeštlá nové problémy a řadu starých neřeší. Pro zachování rozumného rozsahu podkapitoly budou zmíněny jen některé. Zprvce by muselo dojít k rozsáhlé revizi primárních smluv. Bylo by nutné posílit pravomoci Vysokého představitele, upravit ustanovení o

---

²⁷⁰ LEUPRECHT, Christian a Jayson DEROW, 2019. Conceptions of deterrence: the eFP's political and military posture. In: *The Alliance Five Years after Crimea: Implementing the Wales Summit Pledges* [online]. Roma: NATO Defense College, s. 19-29 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep23664.7>, s. 23–24.

²⁷¹ MCCRAY, Matthew, 2014. Rapid Reaction Capability of the European Union: Taking that Last Big Step. *Connections* [online]. Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes, 13(4), 1–24 [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26326375>.

²⁷² V roce 2008 Švédsko odhadovalo své náklady na půl roku pohotovosti *battlegroup* na 4 mld. SEK (V roce 2008 cca 10,4 mld. CZK). *The Nordic Battlegroup 2008 – a part of the EU's rapid reaction capability* [online], 2010. RiR 2010:20. The Swedish National Audit Office [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b32a88/1518435463539/Summary_RiR_2010_20.pdf, s 4.

Radě. V oblasti SBOP by bylo nutné změnit ustanovení, že civilní a bojové prostředky pro splnění úkolů poskytují členské státy. Nadto by muselo dojít k revizi čl. 41 odst. 2 SEU o hrazení nákladů. Předpokládejme, že by členské státy našly jednomyslnou shodu na revizi primárního práva. Bylo by ale nutné změnit i vnitrostátní právní úpravy, včetně ústavní úrovně. Vytvoření „armády EU“ by znamenalo další přesun pravomocí mezi státy a EU. Bylo by třeba řešit například i otázku služby občanů členského státu v ozbrojených silách *kvazistátního* celku. Vytvořením *eurobrigády* by totiž EU získala další z atributů samostatného státu.

Pět tisíc vojáků se nemusí zdát tak moc, ale řada členských států má menší nebo srovnatelně velké ozbrojené síly (např. Irsko, Slovinsko, Lucembursko a Malta). Není řešena otázka, zda by všechny členské státy souhlasily s pobytom takových sil na svém území. Dochází k situacím, kdy mají členské státy konfliktní zájmy v oblastech, kde by *eurobrigáda* mohla působit. Neutrální státy jako Malta, Irsko a Rakousko by se pravděpodobně nechtěly takového projektu účastnit a ani by nechtěly, aby *jejich jménem* (jménem EU) jednal v zahraničí (což je ostatně jeden z důvodů neakceschopnosti *battlegroups*). Rozdílné státy mají rozdílná pravidla nasazení sil (např. kdy smějí vojáci opětovat palbu), tuto otázku se nepodařilo vyřešit sjednocením postupů u trvajících společných misí v Africe a Afghánistánu. Problém to není neřešitelný, ale bylo by těžké najít shodu na společných pravidlech, přičemž některé státy preferují iniciativu vojáků a efektivnost nasazení sil (např. Francie) a některé jsou zdrženlivější (např. Německo).²⁷³

Předpokládejme i překonání těchto překážek. Případná samostatná expediční *eurobrigáda* by se nedokázala obejít bez podpory armád členských států v oblasti zpravodajství, letecké podpory a logistiky. Nastával by tak opět problém, kdo by tyto podpůrné služby hradil a zda by je v pravý čas členské státy byly schopné a ochotné poskytnout. Operace *Artemis* dokázala, že nároky na letecké zásobování mise v Africe jsou enormní: na přepravu minimálních nároků mise (cca dva a půl tisíce tun) do oblasti nasazení (cca čtyři a půl tisíce kilometrů) je třeba přes dvě stě letů středního transportního letounu (např. C-130 Hercules).²⁷⁴ Není nemožné zajistit takovou transportní kapacitu, otázkou zůstává ochota ji poskytnout a hrazení nákladů. Z výše uvedených důvodů se tedy nedomnívám, že posun z *battlegroups* k *eurobrigádě* by byl jakkoli přínosný.

---

²⁷³ MARTIN, Mary, 2007. A force for good? The European Union and human security in the Democratic Republic of Congo. *African Security Studies* [online]. 16(2), 63–77 [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10246029.2007.9627418>, s. 70–73.

²⁷⁴ LINDSTROM, Challenges facing the EU Battlegroups, 38–40.

6. Cíle, hodnoty a výzvy Společné obranné a bezpečnostní politiky

6.1. Cíle a hodnoty EU ve Společné obranné a bezpečnostní politice

Ústředním motivem Společné obranné a bezpečnostní politiky je bezpečnost a bezpečí. Bezpečnost je hodnota relativní, poměřujeme ji velikostí a naléhavostí hrozby. Předmětem ohrožení a ochrany jsou vždy hodnoty, bezpečnost je tedy zakotvena v oblasti hodnot.²⁷⁵ Hodnoty můžeme rozdělit na hodnoty materiální (např. blahobyt) a hodnoty morální (např. liberální demokracie). V souladu s teorií tvorby strategie si u SBOP musíme nejdříve určit, jaké hodnoty má EU chránit, a poté hledat nejvhodnější cesty pomocí dostupných nástrojů, jak zajistit jejich ochranu. Prvořadým úkolem SBOP pochopitelně zůstává ochránit EU před vnějším konfliktem, tedy válkou. Vztah mezi zahraniční politikou a obrannou politikou můžeme chápat skrze definici války.

Pruský vojenský teoretik Carl von Clausewitz ve svém díle *O válce* definuje válku takto: *Válka není nic jiného než jakýsi rozšířený souboj. Než bychom mysleli v souhrnu na nespočet jednotlivých soubojů, ze kterých se válka skládá, bude lépe, představíme-li si dva zápasníky. Každý z nich se snaží donutit druhého fyzickým násilím, aby se podřídil jeho vůli; jeho nejbližším cílem je porazit protivníka a tím mu znemožnit jakýkoli další odpor. Válka je tedy akt násilí s cílem donutit protivníka, aby se podřídil naší vůli. (...) Vidíme tedy, že válka není pouze politický akt, nýbrž opravdu nástroj politiky, pokračování politických styků a jejich provádění jinými prostředky.²⁷⁶*

Tato definice bývá parafrázována jako „válka je pokračování diplomacie jinými prostředky“. Znamená to, že obranná a bezpečnostní politika představuje jen podmnožinu zahraniční politiky? Tento výklad podporuje systematika SEU a zařazení SBOP pod SZBP: Hlava *Vnější činnost Unie*, Kapitola *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*, Oddíl *Společná bezpečnostní a obranná politika*. Nesdílím ale názor, že tento restriktivní přístup obstojí při konfrontaci s ustanoveními SEU o SBOP, idejemi a hodnotami Unie, a vůbec ne s nástroji implementace SBOP. Obrana a bezpečnost není jen o *hard power*, ale také o navazování partnerství, užívání *soft power* a naplňování politických hodnot.

Obranné plánování, budování odolné občanské společnosti, příprava průmyslových kapacit, výcvik ozbrojených sil a akvizice vyspělých obranných systémů mohou působit jako

²⁷⁵ KARAFFA, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*, s. 12–15.

²⁷⁶ CLAUSEWITZ, Carl von, 2020. *O válce: slavná komplexní inspirace vojáků, politiků, intelektuálů, manažerů a organizátorů*. Voznice: Leda. Prameny (Leda). ISBN 978-80-7335-672-9, 21–40.

příprava státu na bezprostřední válku. Právě ale tato příprava na nejhorší může zásadně pomoc předejít konfliktu. Dohromady s dalšími kroky se jedná o klíčové prvky strategie odstrašování. Schopnost EU odstrašovat své systémové protivníky zásadně zvyšuje evropskou bezpečnost. Taktéž evropské stabilizační a výcvikové mise pomáhají uklidnit situaci v sousedství Evropy, a vytvořit tak zónu stability.

Společná bezpečnostní a obranná politika představuje nástroj, pomocí kterého EU stanovuje své strategické zájmy, upevňuje bezpečnost před vnějším napadením, a tak poskytuje evropské zahraniční politice vyšší úroveň strategické autonomie.²⁷⁷ Všechny činěné kroky ale musejí vycházet ze společných unijních hodnot, protože právě hodnoty jsou předmětem ochrany před nebezpečím. Hlavní zásady a hodnoty Evropské unie při realizaci SZBP jsou uvedeny v článku 21 SEU:

Čl. 21

1. Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva.

Unie usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství se třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, které sdílejí zásady uvedené v prvním pododstavci. Podporuje vícestranná řešení společných problémů, především v rámci Organizace spojených národů.

2. Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze:

- a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;*
- b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;*
- c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených*

---

²⁷⁷ WAGNER, Hermann, 1969. Erweiterung der europäischen Politik mit anderen Mitteln. *Neue Juristische Wochenschrift* [online]. **22**(19), 835–864 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1969%2fcont%2fNJW%2e1969%2eH19%2ehtm>.

národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic;

d) podporovat udržitelný rozvoj v hospodářské a sociální oblasti a v oblasti životního prostředí v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby;

e) povzbuzovat zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování překážek mezinárodnímu obchodu;

f) přispívat k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj;

g) pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám; a

h) podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na řádné správě věcí veřejných v celosvětovém měřítku.

3. Při vypracování a provádění vnější činnosti v jednotlivých oblastech podle této hlavy a podle části páté Smlouvy o fungování Evropské unie, jakož i vnějších aspektů ostatních politik, zachovává Unie zásady a sleduje cíle uvedené v odstavcích 1 a 2.

Unie dbá na soudržnost mezi jednotlivými oblastmi své vnější činnosti a mezi těmito oblastmi a svými ostatními politikami. Rada a Komise, jimž je nápomocen vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, zajišťují tuto soudržnost a za tímto účelem spolupracují.

Ustanovení čl. 21 odst. 1 se odkazuje k ústředním hodnotám EU. Vyjádření některých takových hodnot je uvedeno v úvodních člancích SEU:

Čl. 2

Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

Čl. 3

1. Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel. (...)
5. Ve svých vztazích s okolním světem Unie zastává a podporuje své hodnoty a zájmy a přispívá k ochraně svých občanů. Přispívá k míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby, ochraně lidských práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů. (...)

Čl. 8

1. Unie rozvíjí se zeměmi ve svém sousedství výsadní vztahy s cílem vytvořit prostor prosperity a dobrých sousedských vztahů, založený na hodnotách Unie a vyznačující se úzkými a mírovými vztahy spočívajícími na spolupráci. (...)

Hodnoty uvedené v úvodních člancích SEU se skrze čl. 21 odst. 1 SEU mají projevat ve vnějších činnostech Unie. Pro vnější činnosti Unie platí soubor hodnot a cílů uvedených v čl. 21 SEU, který je tak *lex specialis* pro oblast zahraničních aktivit ve vztahu k *lex generalis* čl. 2 a 3 SEU.

Jako klíčové pro tvorbu a chápání unijní *grand strategy* můžeme označit ustanovení čl. 3 odst. 1 a čl. 21 odst. 2 písm. a) SEU. Cílem EU je mír, prosazení vlastních hodnot, blahobyt obyvatel, ochrana občanů EU a ochrana základních zájmů EU. Tím nejzákladnějším zájmem každé organizace je zajistit vlastní přežití.²⁷⁸

Demokratický stát musí naplňovat základní potřeby a přání svých občanů a obyvatel, jinak přestane existovat. Je jen málo historických příkladů, kdy by „aktivita zespoda“ zlikvidovala státní útvar jako takový (např. rozpad Jugoslávie, proces dekolonizace). Častější je změna státního režimu, v tomto případě svržení liberální demokracie a nastolení diktatury, nebo jiného neliberálního nedemokratického režimu (např. přerod Výmarské republiky v nacistické Německo).

Základním smyslem existence státu je zajištění komunitního bezpečí.²⁷⁹ Vzhledem k zaměření této práce budou veškeré další úvahy věnovány bezpečí před vnějším (mimo EU) napadením. Psycholog Abraham H. Maslow ve čtyřicátých letech vypracoval teorii hierarchie lidských potřeb. Maslowova pyramida potřeb rozdělila lidské potřeby do skupin, kdy naplnění nižších potřeb je prerekvizitou pro naplňování potřeb vyšších. Za základní lidské potřeby určil

²⁷⁸ CONSTAS, Helen, 1958. Max Weber's Two Conceptions of Bureaucracy. *American Journal of Sociology* [online]. 63(4), 400–409 [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2774140>.

²⁷⁹ BERKA, 2010. *Leviathan*, s. 117.

biologické potřeby (např. zisk dostatku potravy). O jeden stupeň vyšší potřebou je potřeba bezpečí a jistoty.²⁸⁰ Povinnost státu zajistit bezpečí svým občanům a obyvatelům vychází i z jeho monopolu na užití násilí.²⁸¹ Stát je držitelem monopolu násilí, a proto nemůže nikomu jinému (tzn. i jinému státnímu aktérovi) dovolit použít násilí v jeho dispoziční sféře.

Evropská unie je supranacionální útvar *sui generis*, který není jen souhrnem členských států, ale vymezuje a provádí vlastní politiky. Oblast bezpečnosti je ale natolik niternou záležitostí států, že se zdráhají přenést pravomoci v této oblasti na jinou entitu než sebe. Zároveň ale unijní státy musí na obraně spolupracovat, aby byly efektivní. Základní existenční zájmy EU vycházejí z průsečíků základních zájmů členských států. Na právní úrovni jsou obvykle deklarovány tyto zájmy na ústavním patře zákonů a jsou blíže rozvedeny v navazujících právních předpisech. Jako příklad může posloužit Česká republika, které své základní bezpečnostní zájmy upravuje v čl. 1 a 2 ústavního zákona o bezpečnosti ČR a v § 2 navazujícího zákona o zajišťování obrany ČR:

Čl. 1

Zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu.

Čl. 2

(1) Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně, může se vyhlásit podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav. (...)

§ 2

(1) Obrana státu je souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Obrana státu zahrnuje výstavbu účinného systému

---

²⁸⁰ TAORMINA, Robert J. a Jennifer H. GAO, 2013. Maslow and the Motivation Hierarchy: Measuring Satisfaction of the Needs. *The American Journal of Psychology* [online]. 126(2), 155-177 [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.5406/amerjpsyc.126.2.0155>.

²⁸¹ WEBER, Max a Miloš HAVELKA, 1998. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoyemenh. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-860-0548-8, s 247.

obranu státu, přípravu a použití odpovídajících sil a prostředků a účast v kolektivním obranném systému. (...)

Tato ustanovení a jejich výše představené unijní období vymezují smysl existence obranné politiky států a potažmo EU.

Základem evropské bezpečnosti je postulát, že demokratické země spolu neválčí. Teorii demokratického míru nastínil Emanuel Kant v knize *K věčnému míru*.²⁸² Tato teorie byla podrobněji vysvětlena v podkapitole *Strategie odstrašování*. Teorie velmi zjednodušeně říká, že demokratický stát nezačne válku, protože jeho občané – voliči si nepřejí zbytečně nést rizika konfliktu. Demokracie nevyklučuje obranu válku (např. obrana před nacistickým Německem, válka o Falklandy, Ukrajina se brání Rusku...), jen říká, že demokratický stát sám agresí nezačne. Trvalého míru v oblasti lze dosáhnout, pokud všechny státy v oblasti budou demokraciemi. Teorie má i řadu kritiků, mezi jejich argumenty patří, že je těžké určit, kdy je ještě stát plnou demokracií a jestli jeho agresivita roste, když se vládní systém stane hybridním. Teorii také kritizují s poukazem na lidskou povahu – ctižádostivý, agresivní a revizionistický může být i demokratický lídr. Konečně také poukazují na agresivní akce provedené Spojenými státy vůči Grenadě (1983), Panamě (1990) a Iráku (2003).²⁸³

Na obhajobu teorie demokratického míru lze uvést, že teorie v Evropě od konce druhé světové války funguje. Staletí trvající spor mezi Francií a německým prostorem se zdá vyřešený. ESUO vytvořilo podmínky evropské integrace, když donutilo Německo a Francii spolupracovat. Dnes jsou tyto státy svázané v EU, NATO a oba jsou silnými demokraciemi.²⁸⁴ Maxim Fackler ve svém článku *The Franco-German Treaty: The End of Hereditary Enmity* z roku 1965 (tedy jen dvacet let po válce) vyjádřil naději, že provázání Francie a Německa přinese mírové soužití Evropě.²⁸⁵ Tato naděje spojená s demokratickým mírem zatím prošla testem času.

Demokratický mír je základním kamenem bezpečnosti mezi státy uvnitř Unie. Nejmenší bezpečnostní riziko pro EU představují sousedící demokratické státy jako Spojené království,

---

²⁸² KANT, 1999. *K věčnému míru*.

²⁸³ HOBSON, CHRISTOPHER, 2011. Towards a Critical Theory of Democratic Peace. *Review of International Studies* [online]. Cambridge University Press, 37(4), 1903–1922 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23025581>.

²⁸⁴ MOURLON-DRUOL, Emmanuel, 2017. Rethinking Franco-German relations: a historical perspective. *Policy Contribution* [online]. Bruegel, (29), 1–10 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp_attachments/PC-29-2017.pdf.

²⁸⁵ FACKLER, Maxim, 1965. The Franco-German Treaty: The End of Hereditary Enmity. *The World Today* [online]. Royal Institute of International Affairs, 21(1), 24–33 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40394497>.

Švýcarsko a Norsko. Naopak zdroje ohrožení představují nedemokratické státy nebo státy s hybridními režimy, jako je Bělorusko, Rusko, nestabilní Balkán nebo severní Afrika.

Existence stabilního demokratického zřízení a sousedství s podobnými režimy zvyšuje bezpečnost vlastního obyvatelstva a přispívá k naplnění základních funkcí státu. Stabilní demokratické zřízení je nezbytnou prerekvizitou demokratického míru. Stabilní demokratické zřízení je závislé na řadě faktorů (např. politická kultura, ústavní tradice, funkčnost institucí...)²⁸⁶ Sociologické výzkumy ukazují na důležitost stabilního sociálního smíru pro udržení stabilní liberální demokracie.²⁸⁷ Sociální smír jako sociologický termín, pro účely této úvahy, odpovídá politologické společenské smlouvě, na které je stát založen. Sociální smír je do jisté míry závislý na sociální politice státu a sociální soudržnosti společnosti. Lidé, kteří mají pocit, že jsou ve společnosti marginalizováni, mají tendenci nedůvěřovat systému a zpochybňovat jeho legitimitu vládnout. Pocit marginalizace může vycházet z příslušnosti k národnostní, etnické, náboženské nebo sexuální menšině, v Evropě je ale pocit marginalizace nejvíce rozšířen u nízkopříjmové části populace.²⁸⁸ Existuje přitom vztah mezi blahobytem a demokracií. Společnosti, které jsou na úrovni jedinců lépe zajištěné s rostoucí životní úrovní, mají tendenci lépe udržovat demokratické zřízení.²⁸⁹

Suverénem moci, od kterého pochází veškerá státní legitimita, je v demokratickém státě lid. Stát v bezpečnostní oblasti zajišťuje ochranu života, zdraví a majetku svých občanů a obyvatel, do míry nezbytné pro udržení společenské smlouvy. Tedy, pokud stát chce udržet pozitivní kooperativní demokratický mír, musí odpovídajícím způsobem zabezpečit hodnoty občanů a obyvatel. Zároveň udržení míru státu pomůže zajistit bezpečnost hodnot. Takový je smysl existence státu a mezinárodních organizací pohledem demokraticky založené bezpečnostní optiky.

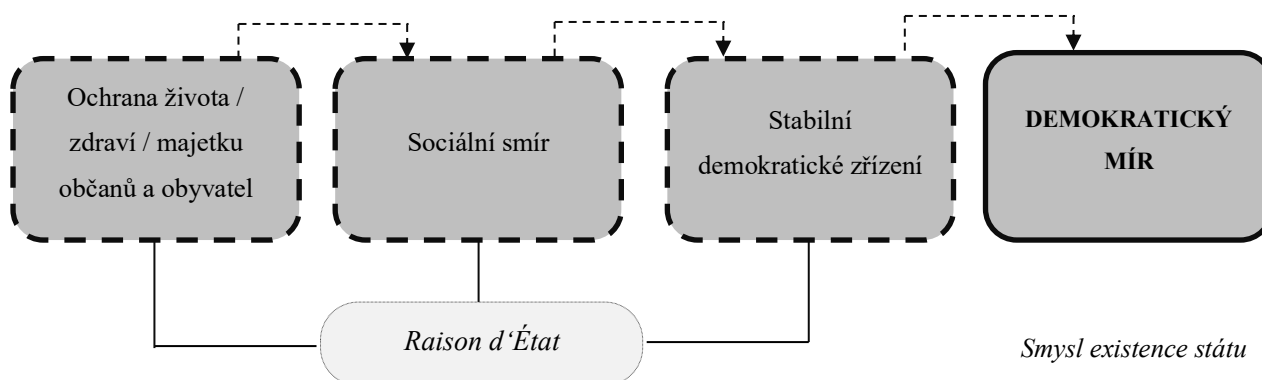
---

²⁸⁶ WINTR, Jan, 2010. *Česká parlamentní kultura*. Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-13-1, s. 5–15.

²⁸⁷ CUELLAR, Roberto, 2009. *Social Cohesion and Democracy* [online]. International IDEA, 1–13 [cit. 2023-10-02]. Dostupné z: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/chapters/the-role-of-the-european-union-in-democracy-building/eu-democracy-building-discussion-paper-27.pdf>.

²⁸⁸ PROKOP, Daniel, Paulína TABERY, Martin BUCHTÍK, Tomáš DVOŘÁK a Matouš PILNÁČEK, 2019. *Rozdělení svobodou: česká společnost po 30 letech* [online]. V Praze: Radioservis [cit. 2023-10-03]. ISBN 978-80-88286-08-0. Dostupné z: <https://www.irozhlaz.cz/sites/default/files/documents/4cb643625998e931d8f0a9aa34bbb254.pdf>.

²⁸⁹ LIPSET, Seymour Martin, 1959. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review* [online]. **53**(1), 69–105 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1951731>.

Evropská unie musí stát na svých hodnotách, aby jednak dokázala určit společné cíle SBOP a jednak aby měla její existence bezpečnostní relevanci. Výzvou pro EU je nalezení společné shody na definici strategických cílů a hrozeb. Percepce a kategorizace jednotlivých strategických směrů je v rámci EU značně roztržštěná. Východní křídlo Unie (tj. Švédsko, Finsko, pobaltské státy, Polsko a do jisté míry Česko a Rumunsko) dlouhodobě chápe Ruskou federaci jako existenční hrozbu. Ruská invaze na Ukrajinu 24. února 2022 jasně demonstrovala, že jejich obavy nebyly plané. Míru vnímání hrozby ze strany Ruské federace lze dokumentovat na obranných výdajích těchto států a zvyšujících se výdajích na obranu od začátku asertivnějšího chování Ruska v mezinárodní politice.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie, která nutně musí být částečně nezávislá na vůli jednotlivých států Unie, se nezbytně musí dostávat do konfliktů se zahraniční politikou některých ze svých členů. Co je dobré pro celek, není vždy výhodné pro všechny jeho dílčí části. Členské státy mají vlastní zájmy a vlastní priority v oblasti bezpečnosti. Polsko a Pobaltí jako hlavní nebezpečí pro sebe vnímají Ruskou federaci.²⁹⁰ Řecko vede dlouhodobé spory s Tureckem o teritoriální vody a kontrolu nerostného bohatství v oblasti.²⁹¹ Francie zcela jednoznačně buduje armádu uzpůsobenou pro operace v subsaharské Africe, případné konvenční hrozby plánuje odstrašit svými jadernými zbraněmi.²⁹²

²⁹⁰ GALEOTTI, Mark, April 2019. The Baltic States as Targets and Levers: The Role of the Region in Russian Strategy. *George C. Marshall European Center for Security Studies* [online]. [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/baltic-states-targets-and-levers-role-region-russian-strategy-0>.

²⁹¹ STAMOULI, Nektaria, 2022. Turkey renews threat of war over Greek territorial sea dispute. *Politico* [online]. Brussels: Politico SRL [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/turkey-mevlut-cavusoglu-threat-war-greece-territorial-sea-dispute/>.

²⁹² HOROVITZ, Liviu a Lydia WACHS, March 2023. France's Nuclear Weapons and Europe. *SWP Comment* [online]. German Institute for International and Security Affairs, (15), 1–7 [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2023C15_Frances_NuclearWeapons.pdf.

Společnou obrannou politiku dokáže EU vymezit hledáním shody na základních hodnotách, které budou společné všem členským státům. Skrze hodnoty je možné dosáhnout shody na strategických směrech a použít správné nástroje k dosažení společných cílů. Evropská *grand strategy* by měla být *grand strategy for peace*. Při jejím plnění by se EU měla podívat do své historie a využít osvědčených cest a postupů. Podkapitola o historickém vývoji evropské bezpečnostní integrace se věnovala souboji dogmaticky ideologického Ferdinanda II. a pragmaticky oportunistického kardinála Richelieu. Poučením z jejich souboje nemá být to, že si EU musí vybrat ve SBOP mezi hodnotami a *raison d'État*. Poučením má být, že pro ochranu unijních hodnot je třeba někdy volit flexibilnější realistické kroky, aby nejdůležitější hodnoty mohly být zabezpečeny. Zároveň ale Unie při prosazování svých zájmů nesmí rezignovat na své hodnoty. Právě hodnoty dávají EU její *soft power* a jsou důvodem, proč v ní chtějí státy setrvat.

Václav Havel ve svém projevu *Evropa jako úkol* shrnul, co podle něj je úkolem Evropy ve světě a jak má chápat své vlastní hodnoty:

Evropa už dávno není dirigentem celosvětového orchestru. Ale to neznamena, že svou roli dohrála a už nemá co říct světu. Nabízí se jí nový úkol, a tím i nový obsah vlastní existence.

Tímto úkolem není už šířit – ať už nenásilně nebo násilím – vlastní náboženství nebo vlastní civilizaci nebo vlastní vynálezy nebo vlastní moc. Ba není jim dokonce ani poučovat svět o tom, co je to právní stát, demokracie, lidská práva, spravedlnost.

Bude-li Evropa chtít, může udělat něco skromnějšího, ale užitečnějšího: způsobem svého vlastního bytí posloužit jako příklad toho, že mnoho rozmanitých národů může v míru spolupracovat, aniž by tím ztrácely cokoli ze své svébytnosti. Ukázat vlastním počínáním, že lze šetrně zacházet s planetou, na níž je nám dáno žít, a že lze myslet i na generace, které přijdou po nás. Předvést, že lze pokojně soužít s jinými kulturními světy, aniž by se člověk či stát kvůli tomu musel zříkat sebe sama a své pravdy. Ale nejen to. Bude-li Evropa chtít, má ještě jednu možnost: rozpomenout se na své nejlepší duchovní tradice a na kořeny těchto tradic, hledat, co mají společného s kořeny jiných kultur a civilizačních okruhů, a spolu s jinými hledat ono společné spirituální a mravní minimum, kterým by se měli všichni řídit, aby mohli žít vedle sebe na jedné zemi a společně čelit všemu, co jejich společný život na této zemi ohrožuje.

Úkolem Evropy už není a nikdy nebude ani vládnout světu, ani v něm násilím šířit svou představu blahobytu a dobra, ani mu vnucovat svou kulturu, ba ani ho poučovat. Jediné, co může být jejím smysluplným úkolem v budoucím století, je být co nejlépe sama sebou, to znamená vzkřísit a promítat do svého života své vlastní nejlepší duchovní tradice, a tím se tvořivě spolupodílet na tvorbě nového způsobu světového soužití. Nejvíc pro svět uděláme, budeme-li si prostě počínat tak, jak nám naše svědomí káže, to jest tak, jak si myslíme, že by si měli počínat všichni. Možná tím budeme někoho inspirovat, možná nikoliv. Ale to je přesně to, s čím prostě nesmíme kalkulovat. Myšlenky, že nemá smysl chovat se v souladu s imperativem přicházejícím shůry, když se tak jiní beztak nechovají či chovat nebudou, je sice těžké se vzdát, ale je to možné. A není vyloučeno, že je to vůbec to nejlepší, co může Evropa udělat i pro sebe samu, pro obnovu své identity, pro svůj vlastní nový rozbřesk.²⁹³

6.2. Strategický kompas

Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany EU v příštím desetiletí (dále jako „Strategický kompas“ nebo „Kompas“) je akční plán Evropské unie pro posílení evropské bezpečnosti. Strategický kompas byl 21. března 2022 přijat Radou²⁹⁴ a Evropská rada jej formálně schválila během summitu ve dnech 24. a 25. března 2022.²⁹⁵ Stalo se tak měsíc po ruské invazi na Ukrajinu. Je potřeba ale upozornit, že dokument začal vznikat již v roce 2020.²⁹⁶ Strategický kompas je poměrně rozsáhlý dokument (přes šedesát stran), podrobně se věnující řadě bezpečnostně-zahraničních aspektů a stanovující řadu cílů. Proto zde bude nastíněn jen v obecných konturách s detailním zaměřením na vybrané zajímavé otázky.

Strategický kompas je právně nezávazný koncepční dokument, který má dát evropské bezpečnostní zahraniční politice ideový základ. Strategický kompas specifikuje svou úlohu v úvodní části:

---

²⁹³ Projev Václava Havla v Cáchách při předávání Ceny Karla Velikého, 15. 5. 1996, dostupné z: <https://www.vaclavhavel.cz/cs/index/novinky/1248/evropa-jako-ukol>.

²⁹⁴ 7371/22, *Strategický kompas pro bezpečnost a obranu – Za Evropskou unii, která chrání své občany, hodnoty a zájmy a přispívá k mezinárodnímu míru a bezpečnosti*, dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/cs/pdf>.

²⁹⁵ EUCO 1/22, *Zasedání Evropské rady (24. a 25. března 2022) – závěry*, dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2022-INIT/cs/pdf>.

²⁹⁶ A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security, 2022. *European Sources Online* [online]. Cardiff: European Information Hub [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.europeansources.info/record/a-strategic-compass-for-security-and-defence-for-a-european-union-that-protects-its-citizens-values-and-interests-and-contributes-to-international-peace-and-security/>.

Tímto Strategickým kompasem chceme stanovit společnou strategickou vizi pro bezpečnostní a obrannou politiku EU na následujících 5–10 let a okamžitě ji začneme naplňovat. To nám pomůže vybudovat společnou strategickou kulturu, posílit naši jednotu a solidaritu, a především zlepšit naši schopnost a zvýšit naši ochotu jednat společně, chránit naše zájmy a bránit naše hodnoty.²⁹⁷

Strategický kompas nemá přesně stanovenou dobu, do které je platný. S ohledem na nezbytnost plánovat na co nejdelší dobu a na druhé straně potřebu přizpůsobovat plány okolnostem, je období pěti až deseti let rozumným kompromisem.

Evropská unie je ohromným ekonomickým celkem, který integruje jednu z nejrozvinutějších oblastí světa. Přestože Kompas není sám o sobě pevným mantinelem zahraniční bezpečnostní politiky členských států, musejí jej členské státy respektovat s ohledem na zásadu loajality a fakt, že jej jednomyslně přijaly na jednání Evropské rady. Velký význam bude mít Kompas i za předpokladu, že se jej budou pevně držet jen unijní orgány. Strategický kompas má sebevědomý tón a vzbuzuje pocit, že Unie si uvědomuje svou pozici, možnosti a závazky jako organizace s významnou *soft power*:

Tento strategický kompas přijímáme v době, kdy jsme svědky návratu války do Evropy. Již po sedm desetiletí se Evropská unie významnou měrou podílí na zajišťování stability v rámci našeho kontinentu, šíří evropské zájmy a hodnoty a přispívá k míru a bezpečnosti na celém světě. S 27 členskými státy a 450 miliony obyvatel zůstává Unie největším jednotným trhem na světě, nejvýznamnějším obchodním a investičním partnerem pro řadu zemí, zejména v našem sousedství, a největším zdrojem rozvojové pomoci. EU určuje normy a nepřetržitě zastává pozici lídra, který investuje do účinných mnohostranných řešení. Naše mise a operace v oblasti řešení krizí, které působí na třech kontinentech, dokazují, že jsme připraveni podstupovat rizika pro dosažení míru a převzít svůj díl odpovědnosti za globální bezpečnost.²⁹⁸

Pohledem teorie *grand strategy* je Strategický kompas příkladem *grand strategy as a plan*. Je totiž dokumentem stanovujícím střednědobý výhled, cíle a úkoly. Dá se argumentovat, že oproti ideální *grand strategy* je Strategický kompas časově málo ambiciózní, když dolní hranice jeho aktuálnosti je pět let. Při rigidnějším úhlu pohledu je Kompas „jen“ strategickým dokumentem, protože by měl zapadat jako součást do širší vize „EU v roce 2035“. Na druhé straně

---

²⁹⁷ *Strategický kompas*, s. 15.

²⁹⁸ *Strategický kompas*, s. 14.

je Kompas poměrně detailním plánem pro širokou oblast politik dvaceti sedmy států, a naplňuje tak jiné definiční okruhy *grand strategy* (množství zapojených entit, široké pole uplatnění propojující více oblastí).

Kompas stanovuje dvanáct činností a opatření rozdělených do čtyř oblastí. Zjednodušeně vypadá úkolové schéma následovně:

A) Unie schopná rychle a důrazně jednat:

- 1) Posílení civilní a vojenské akceschopnosti SBOP.
- 2) Vytvoření sil rychlého nasazení EU o síle až 5000 vojáků.
- 3) Posílení velitelské a řídicí struktury, včetně vojenské mobility.

B) Unie schopná zajistit bezpečnost:

- 4) Posílení zpravodajských schopností.
- 5) Čelení hybridním hrozbám a rozvoj vlastních hybridních nástrojů.
- 6) Rozvoj schopností a činnosti v námořní, vzdušné, vesmírné a kybernetické oblasti.

C) Navýšení investic na obranu:

- 7) Zvýšení výdajů na obranu a zkvalitnění plánování rozvoje schopností.
- 8) Větší koordinace obranných výdajů v EU.
- 9) Navýšení investic do inovací a technologické základny skrze PESCO a EDF.

D) Rozvoj partnerských a spojeneckých vztahů:

- 10) Posílení strategického partnerství s NATO a OSN a regionálních partnerství.
- 11) Posílení bilaterálních partnerství se zeměmi sdílejícími stejné zájmy a hodnoty a individuálně uzpůsobených partnerství s dalšími aktéry.
- 12) Posílení dialogu a koordinace s partnery při řešení společných výzev.

Strategický kompas poměrně dobře vystihuje největší problémy evropské obrany (např. neefektivní investice, chronické podfinancování, omezená akceschopnost...), na druhou stranu se některým oblastem vyhýbá (např. rozdílné chápání hrozeb a regionální zájmy, chybějící civilně-vojenská dopravní infrastruktura, „černí pasažéři“...).

Pokud byla v minulosti Evropě opakovaně vyčítána naivita, Strategický kompas se zdá být více pragmatiký. Například rozlišuje u bodu 11 mezi „posílením spolupráce s dvoustrannými partnery [sdílejícími stejné hodnoty], jako jsou Spojené státy, Norsko, Kanada, Spojené království a Japonsko“ a „individuálně uzpůsobenými partnerstvími [s ostatními partnery]“. Hned po vytyčení dvanácti hlavních bodů následuje odstavec věnující se proměně bezpečnostního prostředí a ambicím EU: „*Tento Strategický kompas proto stanovuje ambiciózní, avšak dosažitelný plán na*

posílení naší bezpečnostní a obranné politiky do roku 2030. Argumenty, proč EU potřebuje nový impuls v oblasti bezpečnosti a obrany, jsou přesvědčivé: agresivnější prostředí a širší geopolitické trendy vyžadují, aby EU převzala větší díl odpovědnosti za svou vlastní bezpečnost.“²⁹⁹

Kapitola Kompasu věnující se bezpečnostnímu prostředí („Svět, s nímž jsme konfrontováni“) jmenuje jako hlavního strategického protivníka a hrozbu Rusko spolu s jím ovládanými a ovlivňovanými státy:

*Tyto agresivní a revizionistické akce [vojenská agrese vůči Gruzii, okupace Krymu, útok na Ukrajinu... – pozn. autora], za něž ruská vláda spolu Běloruskem, které je jeho komplicem, nese plnou odpovědnost, vážně a přímo ohrožují evropský bezpečnostní řád a bezpečnost evropských občanů. Osoby odpovědné za tyto zločiny, včetně útoků na civilní obyvatelstvo a civilní objekty, budou pohnány k odpovědnosti. Rusko se snaží prosadit i v dalších oblastech, jako je Libye, Sýrie, Středoafriická republika a Mali, a oportunisticky využívá krize, mimo jiné využíváním dezinformací a žoldnérů, jako je Wagnerova skupina. Všechny tyto události představují dlouhodobou a přímou hrozbu pro evropskou bezpečnost, které budeme i nadále odhodlaně čelit.*³⁰⁰

Rusko-evropské vztahy prošly sérií turbulentních proměn. Po studené válce se zdálo, že Rusko a vznikající nová Evropa mohou nalézt společnou řeč a spolupracovat. Zásadní trhlinu dostaly tyto představy ruskou agresí vůči Gruzii v roce 2008. Poté, co byly vztahy restartovány, existovala naděje na spolupráci založenou na pragmatismu a společných zájmech.³⁰¹ Důvěrou v takovou možnost otřásla první ruská agrese vůči Ukrajině v roce 2014. Definitivním zlomem bylo zahájení plnohodnotné invaze Ruskem na jaře 2022. Během přípravy Strategického kompasu se Rusko dostalo z kategorie „problémových partnerů“ do kategorie systémových rivalů – nepřátel.

Ve vztahu k Číně Kompas konstatuje především hospodářské rozpory, ale nevěnuje se explicitně hodnotovým otázkám, jako jsou rozdílnost politických systémů a vztah k lidským právům: „Čína je partnerem pro spolupráci a současně hospodářským a systémovým konkurentem. (...) Zbytek tohoto století bude svědkem rozvoje a integrace Číny do jejího regionu a celého světa. Musíme zajistit, aby k tomu docházelo způsobem (...) a který nebude v rozporu s našimi zájmy a hodnotami.“³⁰²

---

²⁹⁹ *Strategický kompas*, s. 13.

³⁰⁰ *Strategický kompas*, s. 17.

³⁰¹ DRENT, Margriet, 2012. The European Security System Revisited: EU-Russia Relations. *Studia Diplomatica* [online]. 65(1), 5–16 [cit. 2023-08-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26531515>.

³⁰² *Strategický kompas*, s. 18.

Kontextuálně ale lze z Kompasu pochopit kritiku (a odmítnutí) neliberálních režimů, které jsou v ideovém sporu s EU. Hlavními partnery pro EU mají nadále být státy „západního světa“ liberálních demokracií a lidských práv. Zcela výsadní je v tomto světovém řádu místo Spojených států, které jsou EU chápány jako záruka bezpečného světa:

Je třeba, aby EU v tomto zpochybňovaném multipolárním světě zaujala aktivnější postoj, jenž jí umožní chránit své občany, bránit své zájmy, prosazovat své hodnoty (...).

V zájmu prosazování mezinárodního řádu založeného na pravidlech budeme i nadále posilovat naše vztahy s partnery a podobně smýšlejícími zeměmi v rámci OSN, NATO a G7. V této souvislosti zůstávají nejsilnějším a nejdůležitějším strategickým partnerem EU Spojené státy, jež jsou globální velmocí, která přispívá k míru, bezpečnosti a stabilitě a demokracii na našem kontinentu.³⁰³

Kompas se dále věnuje i dalším zemím a regionům, ale z pohledu významu je nejdůležitější věnovat se vztahům s Ruskou federací („protivníkem“), Čínskou lidovou republikou („vyzyvatelem“) a Spojenými státy americkými („spojencem“). EU vnímá napětí na Balkáně, které se jí bezprostředně týká, tomu chce čelit tlačáním států k dialogu pomocí ekonomických nástrojů (celně zvýhodněné zóny) a příslibem budoucího členství v EU za předpokladu urovnání sporů (zejména mezi Srbskem a Kosovem) a zlepšení ochrany lidských práv. Také na ostatní partnery mimo „západní svět“ chce Unie tlačit a jejich postoj ovlivňovat pomocí užití své *soft power*.

Jak bylo popsáno výše, nelze v současné podobě považovat „EU battlegroups“ za akceschopný nástroj bezpečnostní politiky. Na tuto kritiku reaguje Strategický kompas v sekci „jednat“, kde se věnuje podobě rychle nasaditelných sil o velikosti až pět tisíc vojáků (přibližně velikost „NATO brigády“). Strategický kompas v rámci kapacity EU pro rychlé nasazení určuje toto:

Musíme být schopni reagovat na bezprostřední hrozby nebo rychle reagovat na krizovou situaci vně Unie ve všech fázích cyklu daného konfliktu. Za tímto účelem vytvoříme kapacitu EU pro rychlé nasazení, která nám umožní urychleně rozmístit modulární sílu až 5 000 vojáků, včetně pozemních, vzdušných a námořních složek, jakož i nezbytné strategické podpůrné schopnosti. Tuto modulární kapacitu lze využívat v různých fázích operace v netolerantním

---

³⁰³ *Strategický kompas*, s. 18.

prostředí, a to například jako sílu rychlého nasazení, posily nebo záložní sílu k zabezpečení ukončení dané operace. (...) Tato kapacita bude tvořena podstatně upravenými bojovými uskupeními EU a předem určenými vojenskými ozbrojenými silami a schopnostmi členských států, v souladu se zásadou jediného souboru sil.

Je ale potřeba k tomuto závazku přistupovat s jistou skepsí, přičemž přetrvávají stejná omezení jako u bojových uskupení EU. Mezi těmi zásadnějšími lze jmenovat: nejasný mandát sil, neexistující pravidla nasazení (př. kdy smějí vojáci zahájit palbu), minimální efektivní kontrola Unie nad silami a jejich nasazením, kompletní finanční závislost na národních zdrojích, rozdílné národní způsoby schvalování nasazení sil...

Koncept bojových uskupení EU působí, že chce odpovědět na otázku „co?“, ale moc neví „jak“ a „proč“. Pohledem *ends-ways-means* jsou bojová uskupení *ways*. Chybí ale představa, co jsou *ends*. Předpokládejme tři krizové scénáře, které by Unie chtěla řešit za pomoci nasazení bojových uskupení:

- 1) Válka na Ukrajině a obavy Polska z ruské agrese.
- 2) Napětí na jižním Balkáně (mimo EU) ohrožující regionální mír.
- 3) Teroristická skupina ohrožující stát v Sahelu, hrozící spustit humanitární katastrofu.

Podle Strategického kompasu se jedná o tři scénáře, které by měly vést k nasazení sil. V případě scénáře jedna je příspěvek pěti tisíc vojáků zanedbatelný, samo Polsko má téměř dvě stě tisíc vojáků.³⁰⁴ Pro případ nasazení na Balkáně je neznámou postoj „přijímajícího státu“ ke všem členům bojového uskupení, pravidla nasazení sil, a konečně i postoj vysílajících států (např. nepanuje v EU shoda v otázce uznání Kosova). Nakonec u posledního scénáře jsou veškeré mise v Africe zcela závislé na vůli Francie. Pokud operaci nepodpoří Francie, nemá prakticky šanci na úspěch. Pokud bude Francie mít ochotu zasáhnout, budou mnohonárodnostní síly (minimálně v prvním okamžiku) spíše přítěží. Z důvodu výše uvedeného nejsem přesvědčen, že bojová uskupení EU dávají hlubší smysl.

Strategický kompas dokládá změnu myšlení EU. Je konkrétnější, pojmenovává hrozby a vykresluje EU jako sebevědomého aktéra, který ví, co chce a jak toho dosáhnout. Dokument zdůrazňuje potřebu investic do obrany a průmyslové základny, i toto ukazuje na změnu postoje Unie v posledních deseti letech. Na druhou stranu, Strategický kompas je „jen“ dokument. Pokud nebudou mít členské státy a orgány Unie vůli ho naplňovat, zůstane bezobsažným prohlášením.

---

³⁰⁴ Podobně jako v případě NATO eFP by vojáci měli smysl jen jako „lidský štít“, tuto úlohu už ale právě plní eFP.

Přestože se Kompas snaží apelovat na jednotný postup Unie, je to vinou rozdílné percepce „hrozeb a příležitostí“ těžko představitelné. Příkladem může být postoj k Rusku, který je přeci jen vinou agrese nejjednodušší napříč Unii. Rusko je některými členy EU chápáno jako existenční hrozba (např. Polsko, pobaltské státy), některými jako protivník, kterému musíme čelit (např. Nizozemsko, Česká republika) a některými jako okrajový problém východní části Evropy (např. Španělsko, Belgie),³⁰⁵ zároveň ale existují státy, které sympatizují s Ruskem (např. Maďarsko, v budoucnu pravděpodobně Slovensko). Na druhé straně, je těžké něco vyčítat státům, jako je Španělsko, Řecko nebo Francie, my v ČR zase dobře nechápeme jejich obavy. Španělsko dlouhodobě řeší problém katalánského separatismu a důsledky globálního oteplování. Řecko vnímá Turecko jako existenční hrozbu a Francie s obavami sleduje subsaharskou Afriku – zdroj nestability a migrace do Francie.

6.3. Reakce EU na ruskou agresi na Ukrajině

Dne 24. února 2022 nenapadlo Rusko jen Ukrajinu, zaútočilo i na nás. Nejedná se o nadnesený výrok založený na emocích. Putinův útok na Ukrajinu je útokem na Evropu. Rusko se do „války“ s EU dostalo přes tři roviny:

- 1) Rusko flagrantně porušilo Chartu OSN aktem nevyprovokované agrese. Tím *de facto* odmítlo celý systém mezinárodního práva, na kterém je EU založena.
- 2) Rusko útočí na Ukrajinu od roku 2014. Jeho motivací je zabránit demokratickým reformám a zabránit Ukrajincům v požívání práva na sebeurčení. Rusko odmítá základní hodnoty, na kterých EU stojí, jako je ochrana právního státu, demokratické zásady a svrchovanost lidu.
- 3) Ukrajina podepsala s EU v roce 2017 dohodu o přidružení, čímž se Unie implicitně zavázala k ochraně demokratického procesu na Ukrajině a k ochraně ukrajinské suverenity. EU přiznala jiné zemi zvláštní status a Rusko bez ohledu na to Ukrajinu napadlo. Tím *de facto* říká, že evropské záruky pro něj nic neznamenaají.

Především poslední bod výčtu by měl Unii zajímat. EU dlouho nevěděla, jak se postavit k Ukrajině. Po rozšíření Unie v roce 2004 se Ukrajina stala hraniční zemí EU. Vnímána tak byla do jisté míry jako nárazníková zóna mezi Evropou a Ruskou federací, která je více asociovaná s Ruskem. V roce 2013 byla připravena asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou, jednání ale ukončil ukrajinský prezident Viktor Janukovyč. Následná revoluce známá jako *Euromajdan* ho

---

³⁰⁵ EU imports of Russian LNG have jumped by 40% since the invasion of Ukraine, 2023. *Global Witness* [online]. 30. 8. 2023 [cit. 2023-08-31]. Dostupné z: <https://www.globalwitness.org/en/press-releases/eu-imports-russian-lng-have-jumped-40-invasion-ukraine/>.

svrhla a nahradila proevropsky orientovanými politiky. Asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou byla ratifikována v září 2014.³⁰⁶ Unijní *soft power* se ukázala natolik přitažlivou, že Ukrajinci svrhli proruského prezidenta a jasně nastavili kurz země k bližší spolupráci s EU. Recipročně se EU podpisem dohody zavázala k ochraně Ukrajiny.

*By also signing the association agreement with Ukraine, the EU did, however, commit itself to Ukraine's survival no matter how the future developed. For once having associated Ukraine with the Union even after a Russian invasion, the EU could difficultly drop the country in case of further Russian aggression. While with this agreement the Commission purposely went against Russia's interests, this security implication was probably not fully realised.*³⁰⁷

V tomto smyslu se již během ratifikace vyjádřil předseda Evropského parlamentu:

*„Toto je historická chvíle,“ uvedl předseda EP Martin Schulz ve svém projevu k poslancům ve Štrasburku a Kyjevě prostřednictvím přímého videopřenosu. „Oba parlamenty se svobodně zavázaly hlasovat dnes o této dohodě současně. Toto je svobodná demokracie, opak demokracie řízené,“ uvedl a dodal: „Evropský parlament vždy obhajoval územní celistvost a suverenitu Ukrajiny, a bude tak činit i nadále.“*³⁰⁸

Je evidentní, že vrcholní představitelé si byli vědomi, k čemu se podpisem dohody zavazují.

Dokresluje to i samotná asociační dohoda, která v čl. 7 stanovuje:

Čl. 7

1. Strany zintenzivní dialog a spolupráci a podpoří postupné sblížení v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP), a budou se zabývat zejména otázkami předcházení konfliktům a řešení krizí, regionální stability, odzbrojení, nešíření zbraní hromadného ničení, kontroly zbraní a kontroly vývozu zbraní, a dále posílí vzájemně prospěšný dialog týkající se vesmíru. Spolupráce bude založena na společných

---

³⁰⁶ Celex 22014A0529(01), *Dohoda o přidružení mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Ukrajinou na straně druhé* (Asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou).

³⁰⁷ BISCOP, Sven, 2023. War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics: Must the EU Draw New Battlelines or Keep an Open Door? *EGMONT PAPER* [online]. Royal Institute for International Relations, (123), 1–14 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2023/05/Sven-Biscop_Paper_123_vFinal.pdf?type=pdf, s 5.

³⁰⁸ Evropský parlament ratifikoval asociační dohodu mezi EU a Ukrajinou, 2014. *Zpravodajství* [online]. Evropský parlament, 16. 9. 2014 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20140915IPR62504/evropsky-parlament-ratifikoval-asociacni-dohodu-mezi-eu-a-ukrajinou>.

hodnotách a společných zájmech a bude usilovat o větší sblížení politik a jejich větší účinnost, jakož i o podporu společného strategického plánování. Za tímto účelem strany využijí dvoustranných, mezinárodních a regionálních fór.

2. Ukrajina, EU a členské státy opětovně stvrzují svou oddanost zásadám nezávislosti, svrchovanosti, územní celistvosti a nedotknutelnosti hranic, jak jsou stanoveny v Chartě OSN a v Helsinském závěrečném aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z roku 1975, a k podpoře těchto zásad v rámci dvoustranných a vícestranných vztahů.

3. Strany se budou včas a uceleně zabývat problémy týkajícími se těchto zásad na všech odpovídajících úrovních politického dialogu uvedených v této dohodě, včetně ministerské úrovně.

Unie musí Ukrajinu podporovat nejen, protože emociálně věříme tomu, že je to správné, ale protože je to v našem bezpečnostním zájmu. Pro naši vlastní bezpečnost je třeba ukázat potenciálním agresorům, že EU je jednotná, silná a připravená bránit svoje hodnoty.

Evropská unie může nyní Ukrajině při její obraně proti Rusku poskytnout pomoc zejména v těchto oblastech:

- 1) Politická podpora na mezinárodní scéně a izolace Ruska.
- 2) Hospodářská podpora formou půjček, zá půjček a subvencí.
- 3) Materiální vojenská podpora.
- 4) Zajištění vojenského výcviku na Ukrajině i na území EU.

Tyto aktivity EU vyvíjí v nutné součinnosti se členskými státy a dalšími partnery (např. Spojené království, Spojené státy americké, Austrálie...). Další podporu mohou Ukrajině poskytnout jen členské státy, například poskytnutí zpravodajských informací a data z průzkumných prostředků.

6.3.1. Politická podpora

Evropská unie poskytuje jasnou politickou podporu Ukrajině od roku 2014 a anexe Krymu. Tato sekce textu bude věnována především omezujícím opatřením (sankcím) EU vůči Rusku a ruským občanům a právnickým osobám.

Zástupci Evropského parlamentu a ukrajinského parlamentu podepsali 22. března 2021 memorandum o porozumění.³⁰⁹ Memorandum navazuje na asociační dohodu. Evropský parlament

---

³⁰⁹ Memorandum o porozumění mezi Evropským parlamentem a Verchovnou Radou Ukrajiny o společném rámci pro podporu parlamentní demokracie, Brusel 22. března 2021. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/238320/Memorandum%20of%20Understanding.pdf>.

se v něm zavazuje poskytnout ukrajinské straně podporu při rozvoji demokracie a svobodných voleb a poskytnout systém vzdělávání pro aparát ukrajinského parlamentu.

Evropský parlament již 29. dubna 2021 ve své rezoluci o případu Alexeje Navalného, ruských vojenských manévrech v blízkosti Ukrajiny a útoku ve Vrběticích varoval před možnou ruskou agresí.³¹⁰ Parlament odsoudil ruské agresivní činy proti ostatním státům a kroky podnikané proti domácí opozici. Rezoluce zmiňovala přítomnost sta tisíc ruských vojáků v bezprostřední blízkosti Ukrajiny a nejasné ruské úmysly. Nad těmi vyjádřila znepokojení, především v návaznosti na ruský teroristický útok ve Vrběticích:

A. vzhledem k tomu, že Ruská federace v posledních týdnech výrazně posílila svou vojenskou přítomnost na východních a severních hranicích s Ukrajinou a na okupovaném Krymu, kde se nyní nachází více než 100 000 vojáků, tanky, dělostřelecká a obrněná vozidla a další těžká technika; vzhledem k tomu, že se jedná o největší koncentraci ruských jednotek od roku 2014 a rozsah této akce a úderné kapacity svědčí o útočných úmyslech; (...)

Q. vzhledem k tomu, že Ruská federace představuje nejen vnější hrozbu pro evropskou bezpečnost, ale vede i vnitřní válku proti vlastnímu lidu v podobě systematického útlačku opozice a zatýkání na ulicích; vzhledem k tomu, že jen 21. dubna 2021 bylo zatčeno více než 1 788 pokojných demonstrantů a že od ledna 2021 bylo celkově zadrženo více než 15 000 nevinných ruských občanů; (...)

S. vzhledem k tomu, že Česká republika dne 17. dubna 2021 vyhostila na základě důvodných závěrů Bezpečnostní informační služby České republiky, podle kterých byli příslušníci ruských zpravodajských služeb v činné službě zapojeni do výbuchu muničního skladu v roce 2014, při němž byli zabiti dva čeští občané a došlo k rozsáhlým materiálním škodám, 18 zaměstnanců ruského velvyslanectví, včetně členů ruských zpravodajských služeb; vzhledem k tomu, že byly chladnokrevně ohroženy životy a majetek tisíců lidí žijících v okolních obcích; vzhledem k tomu, že tyto protiprávní činy spáchané na území České republiky představují zásadní porušení svrchovanosti členského státu EU zahraniční mocností; (...)

T.1. podporuje nezávislost, svrchovanost a územní celistvost Ukrajiny v rámci jejích mezinárodně uznaných hranic; opakuje, že rozhodně podporuje politiku

---

³¹⁰ Celex 52021IP0159, Usnesení Evropského parlamentu ze dne 29. dubna 2021 o Rusku: případ Alexeje Navalného, posilování vojenské přítomnosti na ukrajinských hranicích a ruské útoky v České republice (2021/2642(RSP)).

EU, která neuznává nezákonnou anexi Autonomní republiky Krym a města Sevastopol; (...).

Text rezoluce opět zdůrazňuje, že Unie neuznává nelegální ruskou anexi Krymu a plně podporuje Ukrajinu. Rezoluce sleduje evropskou *grand strategy* zdůrazněním závazků EU podporovat demokratické státy proti agresivním nedemokratickým režimům a neochotou Unie akceptovat porušení mezinárodního práva. Rezoluce chápe Rusko jako hrozbu pro evropskou bezpečnost a formuje postoj EU, že útok ve Vrběticích byl vážným útokem na člena Unie.

Se vzrůstajícími obavami Evropský parlament sledoval, jak Rusko celý rok eskalovalo situaci a budovalo kapacity na útok. Během roku 2021 se k ruským agresivním krokům přidalo i Lukašenkovo Bělorusko, čímž se výrazně prodloužila nebezpečná hranice pro Ukrajinu.³¹¹ Během dubna Rusko zablokovalo životně důležitou námořní trasu skrz Kerčský průliv do Melitopolu a Mariupolu. Evropský parlament 16. prosince 2021 přijal usnesení odsuzující tento vývoj:³¹²

A. vzhledem k tomu, že Charta OSN a zásady mezinárodního práva stanoví, že všechny státy se „vysřihávají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu“;

B. vzhledem k tomu, že v kontextu krize na hranicích EU a Běloruska posiluje Ruská federace trvale svou vojenskou přítomnost podél hranice s Ukrajinou, kde v současné době shromažďuje přibližně 100 000 jednotek [vojáků – pozn. autora], a v částech Doněcké a Luhanské oblasti Ukrajiny, které jsou v současné době okupovány vojenskými silami podporovanými Ruskem, a výrazně posílila svou vojenskou aktivitu na Krymu, jakož i v povodí Černého moře; vzhledem k tomu, že toto posilování vojenské přítomnosti potvrzují i nedávné komerční satelitní snímky; vzhledem k tomu, že nedávné navýšení počtu vojáků je považováno za významnější než předchozí posilování vojenských jednotek na jaře letošního roku;

C. vzhledem k tomu, že na základě zpráv zpravodajských služeb USA by Rusko mohlo tentokrát nasadit do začátku roku 2022 až 175 000 jednotek [vojáků – pozn. autora]; vzhledem k tomu, že tento vývoj si lze vyložit buď jako přípravu na ofenzivní vojenskou agresi na několika frontách nebo jako vyhrožování

---

³¹¹ Nakonec se Bělorusko aktivně do invaze nezapojilo. Poskytlo ale zázemí a nástupní prostor pro prvotní ruské útoky, včetně svého území a vzdušného prostoru.

³¹² Celex 52021IP0515, *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. prosince 2021 o situaci na ukrajinských hranicích a na Ruskem okupovaných územích Ukrajiny (2021/3010(RSP))*.

použitím síly proti sousední Ukrajině s cílem zasahovat do její suverenity a politické nezávislosti, což je v rozporu s mezinárodními závazky Ruské federace; vzhledem k tomu, že Aljaksandr [Alexandr – pozn. autora] Lukašenka oznámil plnou podporu Rusku v případě vojenské akce proti Ukrajině;

D. vzhledem k tomu, že nedávné přesuny ruských jednotek v blízkosti ukrajinských hranic jsou doprovázeny intenzivnějším vměšováním a dezinformačními kampaněmi ruských zástupných subjektů a sdělovacích prostředků v EU, na Ukrajině i v samotném Rusku; (...)

Závěr tohoto usnesení opět odsoudil ruské činy a potvrdil podporu Ukrajině. Ani dubnová rezoluce, ani prosincové usnesení nejsou právně závazné a vymahatelné. Nedalo se ani očekávat, že zabrání ruské agresi. Jsou ale důležité v tom smyslu, že sledují evropskou *grand strategy* (*grand strategy as a pattern of behaviour*) a podílejí se na formování postoje EU do budoucna (*grand strategy as an organizing principle*).

První soubor omezujících opatření vůči dvaceti jedna ruským a ukrajinským (např. organizujícím ilegální „referenda“ na východě Ukrajiny) činitelům schválila Rada pro zahraniční věci již 17. března 2014.³¹³ Řadu dalších omezujících opatření přijala Rada během let 2014 až 2022. Omezující opatření přijímá Rada podle čl. 215 SFEU na základě návrhu Vysokého představitele. K přijmutí omezujícího opatření postačuje kvalifikovaná většina v Radě. Omezující opatření může mít charakter přerušování hospodářských a finančních vztahů s celou zemí nebo sankcí proti konkrétním fyzickým a právnickým osobám.

Přímo proti Rusku mířil balíček sankcí přijatý 23. února 2022 v reakci na formální ruské uznání nezávislosti „Doněcké lidové republiky“ a „Luhanské lidové republiky“. Omezující opatření nemířila jen na konkrétní fyzické a právní osoby, ale především omezovala přístup Ruska ke kapitálovým trhům v EU. O den později, 24. února 2022, došlo k ruské invazi na Ukrajinu. Ještě v ten den se mimořádně sešla Evropská rada. Závěry z mimořádného zasedání odsoudily ruskou agresi a pověřily Radu vypracováním co nejširších sankcí.³¹⁴ Rada následujícího dne přijala balíček sankcí, který měl podstatně zasáhnout celou ruskou ekonomiku. Omezující opatření poprvé mířila i na Vladimíra Putina a ministra zahraničních věcí Sergeje Lavrova.³¹⁵ Na

---

³¹³ Závěry jednání Rady pro zahraniční věci, Brusel 17. března 2014. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/141601.pdf.

³¹⁴ Závěry Evropské rady k nevyprovokované a neodůvodněné vojenské agresi Ruska vůči Ukrajině, Brusel 24. února 2022. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/54492/st00018-cs22.pdf>.

³¹⁵ Ruská vojenská agrese vůči Ukrajině: EU uvalila sankce na prezidenta Putina a ministra zahraničních věcí Lavrova a přijala další rozsáhlé individuální a hospodářské sankce, 2022. Rada EU [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/02/25/russia-s-military-aggression->

příkladu rozhodnutí ze dnů 23. až 28. února (28. února byl přijat další balíček sankcí) lze dokumentovat, jak rychle a rozhodně EU jednala v prvních dnech války.

Zatím (stav k září 2023) EU politicky nadále podporuje bojující Ukrajinu a zpřísňuje omezující opatření vůči jednotlivcům i institucím podílejícím se na ruské agresi. Evropská rada doposud přijala deset souborů sankcí, které například zakázaly ruským bankám používat systém SWIFT, zasáhly prakticky jakýkoli rusko-evropský obchod a snížily mimo jiné zastropováním cen ruskou „ropnou zbraň“.³¹⁶ Nelze očekávat, že sankce samotné by Rusko porazily, ale omezují jeho schopnost vést válku.³¹⁷ Jen ekonomické sankce málokdy vedou k ochotě států změnit jejich chování (KLDŘ je v izolaci od roku 1948, Írán od roku 1979), ale omezují možnosti jejich vnějšího působení.³¹⁸

6.3.2. Hospodářská pomoc

Válka hospodářsky Ukrajinu značně vyčerpává. Značná část země, včetně průmyslových center, je okupována Ruskem, řada obyvatel musela Ukrajinu opustit, podstatná část populace slouží v ozbrojených složkách. Nemalé ekonomické škody působí ruské útoky i hluboko v týlu. Ukrajinský export obilí je omezen skoro na minimum. Zároveň má Ukrajina enormní náklady s vedením války. Během prvního roku války pokleslo ukrajinské HDP o třicet procent. Ukrajina nebyla ani před válkou bohatou zemí, HDP na obyvatele v roce 2021 bylo čtyři tisíce devět set dolarů.³¹⁹ Ve stejném roce bylo v ČR HDP na obyvatele dvacet šest tisíc dolarů.

Asociační dohoda zajistila Ukrajině lepší přístup na vnitřní trh EU, což vedlo ke zlepšení ekonomické situace Ukrajiny. Evropská unie během posledních devíti let také poskytla Ukrajině několik balíků makrofinanční pomoci. Mezi lety 2014 a 2022 EU poskytla Ukrajině zvýhodněný úvěr v celkové výši šest celá šest miliard eur. Podstatně větší objem financí Ukrajina obdržela od EU v posledních dvou letech.

---

against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-president-putin-and-foreign-minister-lavrov-and-adopts-wide-ranging-individual-and-economic-sanctions/.

³¹⁶ Časová osa – omezující opatření EU vůči Rusku v souvislosti s Ukrajinou, 2014. *Evropská rada / Rada Evropské unie* [online]. 28. 7. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>.

³¹⁷ SCHOTT, Jeffrey J., 2023. Economic sanctions against Russia: How effective? How durable? *Policy Brief* [online]. Peterson Institute for International Economics, **23**(3) [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.piie.com/sites/default/files/2023-04/pb23-3.pdf>.

³¹⁸ TSEBELIS, George, 1990. Are Sanctions Effective? A Game-Theoretic Analysis. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. **34**(1), 3–28 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/pdf/174132.pdf?refreqid=excelsior%3A27ec8c4d8603b7d55e76cd2f45eed072&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1.

³¹⁹ Ukraine: Datasets, 2023. *International Monetary Fund* [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/UKR>.

Shodou náhod v den začátku invaze EU schválila poskytnutí nízkoúročeného úvěru Ukrajině ve výši jedna celá dvě miliardy eur.³²⁰ Poskytnutí pomoci bylo podmíněno pokračujícími demokratickými a hospodářskými reformami.

Další pomoc ukrajinskému státnímu rozpočtu byla EU schválena 12. července 2022.³²¹ Tato pomoc měla hodnotu jedné miliardy eur. Unie navíc Ukrajině odpustila úrok, když se rozhodla pokrýt z vlastních zdrojů.³²² Tato pomoc byla první částí plánu Komise na rekonstrukci Ukrajiny, který počítal s částkou devět miliard eur jen za rok 2022.³²³ Během září 2022 Unie schválila další makrofinanční pomoc Ukrajině, která měla Ukrajině pomoci zvládnout některé jiné finanční závazky.³²⁴ Tato pomoc měla hodnotu pět miliard eur a byla opět vyplácena jako úvěr. Ukrajina může podle čl. 6 tohoto rozhodnutí požádat každý rok Unii o subvenci úrokových sazeb a odpuštění správních nákladů. Dne 14. prosince 2022 EU rozhodla o makrofinanční pomoci pro Ukrajinu na rok 2023 zřízením nástroje na poskytování podpory.³²⁵ Nástroj institucionalizoval do té doby *ad hoc* úvěry pro Ukrajinu. Nástroj nastavuje pravidla a rámec pro poskytování úvěrů, nevratné podpory a subvence úrokových sazeb. Na rok 2023 EU vyčlenila na podporu Ukrajiny přes tento nástroj osmnáct miliard eur.³²⁶

Ukrajina bude s postupující válkou potřebovat naši pomoc stále více, a i po konci války bude odkázána do velké míry na výhodné úroky z Unie a pomoc při rekonstrukci. Dá se očekávat v souladu se zásadami rozvojové pomoci EU stále větší otevírání vnitřního trhu EU ukrajinské ekonomice. Krom přímé finanční pomoci musí Unie zajistit pro Ukrajinu možnost postavit se na vlastní nohy.³²⁷ Za tímto účelem Komise připravuje návrh nového nástroje na podporu oživení, rekonstrukci a modernizaci Ukrajiny.³²⁸

---

³²⁰ Celex 32022D0313, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/313 ze dne 24. února 2022 o poskytnutí makrofinanční pomoci Ukrajině.*

³²¹ Celex 32022D1201, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1201 ze dne 12. července 2022 o poskytnutí mimořádné makrofinanční pomoci Ukrajině.*

³²² Čl. 1 odst. 3 předmětného rozhodnutí.

³²³ COM(2022) 233 final, *Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Pomoc Ukrajině a její obnova z 18. 5. 2022.* Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0233>.

³²⁴ Celex 32022D1628, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1628 ze dne 20. září 2022 o poskytnutí mimořádné makrofinanční pomoci Ukrajině, navýšení společného rezervního fondu o záruky ze strany členských států a zvláštní rezervy na některé finanční závazky týkající se Ukrajiny, na které se poskytuje záruka podle rozhodnutí č. 466/2014/EU, a o změně rozhodnutí (EU) 2022/1201.*

³²⁵ Celex 32022R2463, *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2463 ze dne 14. prosince 2022, kterým se zřizuje nástroj pro poskytování podpory Ukrajině na rok 2023 (makrofinanční pomoc +).*

³²⁶ Čl. 5 odst. 1 předmětného nařízení.

³²⁷ *Obnova a rekonstrukce Ukrajiny, 2023. Evropská komise [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_cs.*

³²⁸ COM (2023) 338 final, *Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení nástroje pro Ukrajinu z 20. 6. 2023,* dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0338>.

6.3.3. Nařízení o podpoře výroby munice

Blíží se druhé výročí začátku plné ruské invaze na Ukrajinu (24. února 2022). Stále více se ukazuje, že Ukrajině vojenský úspěch nepřinesou „zázračné zbraně“, ale je nutné vytrvale Ukrajině dodávat dostatek vojenského materiálu. Jan Ludvík z Pražského centra pro studium míru tuto situaci popisuje jako: „*krátké války se vyhrávají na frontě, dlouhé v továrnách.*“³²⁹ Válka na Ukrajině ukazuje, jak je na bojišti důležité dělostřelectvo a palebná převaha. Během bojů o Bachmut v zimě 2022–2023, kdy vrcholila ruská zimní ofenziva, ruská armáda spotřebovala okolo padesáti tisíc dělostřeleckých nábojů denně. Ve stejný čas mohla Ukrajina odpovídat šesti až sedmi tisíci střelami denně.³³⁰ Ukazuje se i význam dělostřelectva v ukrajinské letní ofenzivě 2023. Munice je ale stabilní nedostatek. Zároveň nelze očekávat rapidní snížení spotřeby dělostřelecké munice, pokud nemá Ukrajina prohrát (spotřebu se daří snižovat použitím naváděných dělostřeleckých střel, přesnými raketami a vyčkávací municí).³³¹

Západní svět musí být schopný produkovat alespoň tolik munice, kolik jí ukrajinská armáda spotřebuje. To je nyní problém. Spojené státy jsou schopné aktuálně vyrábět asi čtrnáct tisíc kusů 155mm dělostřelecké munice měsíčně s výhledem navýšit do konce roku výrobu na dvojnásobek.³³² Produkce celé EU na poli 155mm munice je odhadována na dvacet tisíc kusů měsíčně.³³³

Potřeba urgentně navýšit výrobu munice a raketových střel je evidentní. Evropské státy potřebují doplnit své vlastní zásoby a zároveň Ukrajina má a ve válce bude mít enormní spotřebu. Je třeba navýšit výrobu nejen přímo v muničních továrnách, ale posílit celý dodavatelský řetězec. Evropská komise proto 3. května 2023 představila návrh nařízení, které by finančně podpořilo výrobce munice. Na základě tohoto návrhu přijal Evropský parlament a Rada 20. července 2023

---

³²⁹ LUDVÍK, Jan, 2023. @nuclearJan. In: Twitter [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://twitter.com/nuclearJan/status/1620793316098064384>.

³³⁰ COOK, Lorne, 2023. EU mulls ways to ramp up ammunition production for Ukraine. *Associate press* [online]. 20. 2. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-nato-politics-european-union-europe-66fdaa3eb94605337f698340c9df6341>.

³³¹ HINTON, 2023. *Lean on the Barrage: The Role of Artillery in Ukraine's Counteroffensive* [online]. 12. 7. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/lean-barrage-role-artillery-ukraines-counteroffensive>.

³³² JUDSON, Jen, 2023. US Army eyes sixfold production boost of 155mm shells used in Ukraine. *DefenseNews* [online]. 28. 3. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.defensenews.com/digital-show-dailies/2023/03/28/us-army-eyes-six-fold-production-boost-of-155mm-shells-used-in-ukraine/>.

³³³ MAŚLANKA, Łukasz, 2023. ASAP: EU support for ammunition production in member states. *OSW Commentary* [online]. Center for Eastern Studies, 6. 9. 2023, (537), 1–5 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-09-06/asap-eu-support-ammunition-production-member-states>.

nařízení o podpoře výroby munice.³³⁴ Pro označení tohoto nařízení se častěji používá jeho anglická zkratka ASAP (*Act on supporting ammunition production*).³³⁵

Nařízení má pomoci navýšit výrobu EU na vytyčeném poli pomocí zmapování současných výrobních kapacit, identifikací „úzkých hrdel“ výrobního procesu a poskytnutím financí na odstranění výrobních překážek. Cíle nařízení („nástroje“) jsou uvedené v čl. 4 ASAP:

Čl. 4

1. Cílem nástroje je posílit účinnost a konkurenceschopnost evropské technologické a průmyslové základny obrany (EDTIB), aby se podpořilo navyšování výrobní kapacity a včasné dodávky příslušných obranných produktů [dle čl. 2 odst. 12 ASAP „pozemní a dělostřelecká munice, jakož i raketové střely“ – pozn. autora] prostřednictvím posílení průmyslu.

2. Posílení průmyslu spočívá zejména v iniciování a urychlování adaptace průmyslu na rychlé strukturální změny způsobené krizí dodávek, která má dopad na příslušné obranné produkty nezbytné pro rychlé doplnění zásob munice a raketových střel členských států a Ukrajiny. To zahrnuje zlepšení adaptační kapacity dodavatelských řetězců pro příslušné obranné produkty a urychlení této adaptace, vytvoření výrobních kapacit nebo jejich navýšení a zkrácení výrobních lhůt příslušných obranných produktů v celé Unii, zejména díky zintenzivnění a rozšíření přeshraniční spolupráce mezi příslušnými subjekty.

Velmi přesně je stanoveno, že nařízení má (finančně) podpořit navýšení výroby kvůli doplnění zásob munice členských států a Ukrajiny. Prostředky nejsou *a priori* určené na posílení exportního potenciálu EDTIB do zemích mimo EU a Ukrajinu, i když do budoucna je logické takový efekt předpokládat.

Celkem je na podporu EDTIB vyčleněno pět set mil. eur na období 2023–2025.³³⁶ Financování je žadatelům poskytováno jako grant na optimalizaci, rozšíření, modernizaci, zlepšení výrobních kapacit, tvorbu přeshraniční průmyslové spolupráce, testování nových produktů a zvyšování kvalifikace personálu (čl. 8 odst. 3 ASAP). Nárok na financování mají nejen výrobci

---

³³⁴ Celex 32023R1525, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1525 ze dne 20. července 2023 o podpoře výroby munice (ASAP)*.

³³⁵ Zkratka také odkazuje na vysokou urgenci opatření – *as soon as possible*.

³³⁶ Cena jednoho základního 155mm dělostřeleckého náboje je asi 3300 eur. Více srov. How Much 155mm Ammunition Costs Now: an Example of the Rheinmetall Contract For 10,000 Shells, 2022. *Defense Express* [online]. 18. 12. 2022 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://en.defence-ua.com/analysis/how_much_155mm_ammunition_costs_now_an_example_of_the_rheinmetall_contract_for_10000_shells-5178.html.

požadované munice, ale i producenti potřebných surovin a součástí (např. producenti střelného prachu nebo zapalovačů). ASAP financuje až 35 % nákladů týkajících se výroby munice a až 40 % nákladů týkajících se výroby součástí a surovin. Je možné financování navýšit o 10 %, pokud žadatelé naváží novou přeshraniční spoluprací, jsou SME nebo se zaváží upřednostnit objednávky pocházející ze společných nákupů alespoň tří států EU nebo objednávky mířící na Ukrajinu (tedy nejen objednávky z Ukrajiny, ale i objednávky financované jiným státem mířící na Ukrajinu). Žadatel o grant musí být usazen v EU nebo v přidružené zemi.

Mimo výše představený finanční nástroj obsahuje ASAP administrativní nástroje. Členské státy mají podle čl. 13 ASAP zajistit co nejrychlejší možné vyřízení administrativních žádostí souvisejících s výrobou požadované munice, jako jsou schvalování výstavby a provozu továren nebo certifikace produktů. Ve vztahu ke směrnici o veřejných zakázkách v oblasti obrany³³⁷ dovoluje čl. 14 ASAP použít zjednodušená pravidla, zejména podstatně změnit množství objednané munice ve stávající rámcové dohodě. Přestože se Unie v čl. 23 a čl. 24 ASAP zavazuje udržet citlivé (bezpečnostně i obchodně) informace, je důvodné se obávat, že výrobci munice budou mít obavy takové informace Komisi poskytnout. Obavy výrobců je třeba chápat nejen v bezpečnostním kontextu (např. ruský teroristický útok v areálu Vrbětice),³³⁸ ale i obchodním. Trh se surovinami a komponenty pro municí je dominován několika výrobci, kteří reálně nejsou schopni uspokojit požadavky výrobců munice. Evropsky důležité postavení má český výrobce výbušnin Explosia, který nedokáže skokově navýšit svou výrobu.³³⁹ Výsledky dosažené i pomocí ASAP bude možné hodnotit pravděpodobně až s odstupem několika let, protože nelze předpokládat rychlejší projevení se investic do výroby.

Zajímavé bude sledovat, jestli a jak dojde k uplatnění potenciálně důležitých východisek preambule nařízení. Zejména bodu 32, který se věnuje užití výjimek z právních předpisů Unie v oblasti životního prostředí (tzv. „zelená taxonomie“), a bodu 35, který se věnuje oblasti udržitelného financování (tzv. „sociální taxonomie“):

(32) S ohledem na cíl tohoto nařízení a na mimořádnou situaci a výjimečné okolnosti jeho přijetí by členské státy měly v jednotlivých případech zvážit použití výjimek souvisejících s obranou podle vnitrostátního a použitelného

---

³³⁷ Celex 32009L0081, *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/81/ES ze dne 13. července 2009 o koordinaci postupů při zadávání některých zakázek na stavební práce, dodávky a služby zadavateli v oblasti obrany a bezpečnosti a o změně směrnice 2004/17/ES a 2004/18/ES (směrnice o veřejných zakázkách v oblasti obrany).*

³³⁸ Vláda ČR dne 17. dubna 2021 zveřejnila důvodné podezření, že za dvěma výbuchy muničních skladů ve Vrběticích stojí aktivity GRU (ruská vojenská rozvědka).

³³⁹ Rozhovor mezi autorem práce a generálním ředitelem Explosia Ing. Kamilem Dudkem, Ph.D., uskutečněný 24. července 2023.

unijního práva, pokud se domnívají, že by použití takových výjimek dosažení tohoto cíle usnadnilo. To by se mohlo vztahovat zejména na právní předpisy Unie v oblasti životního prostředí, zdraví a bezpečnosti, které jsou nezbytné pro zlepšení ochrany lidského zdraví a životního prostředí, jakož i pro dosažení udržitelného a bezpečného rozvoje. Jejich provádění však může rovněž vytvářet regulační překážky, které brzdí potenciál obranného průmyslu Unie k navýšení výroby a dodávek příslušných obranných produktů. Je kolektivní odpovědností Unie a jejích členských států, aby se urychleně zabývaly veškerými opatřeními, která by mohly přijmout ke zmírnění možných překážek. Žádná taková opatření, ať už na unijní, celostátní nebo regionální úrovni, by neměla představovat riziko pro životní prostředí, zdraví a bezpečnost. (...)

(35) Aby byla EDTIB konkurenceschopná, inovativní a odolná a byla schopna navýšit své výrobní kapacity, musí mít přístup k veřejnému i soukromému financování. Jak je stanoveno ve sdělení Komise ze dne 15. února 2022 nazvaném „Příspěvek Komise k evropské obraně“, iniciativy Unie v oblasti udržitelného financování jsou v souladu s úsilím Unie o usnadnění dostatečného přístupu evropského obranného průmyslu k financování a investicím. V této souvislosti rámec Unie pro udržitelné financování nebrání investicím do činnosti souvisejících s obranou. Obranný průmysl Unie zásadním způsobem přispívá k odolnosti a bezpečnosti Unie, a tím i k míru a sociální udržitelnosti. (...)

Preambule sice není právně závazná, jasně ale indikuje úmysly EU (a Komise jako předkladatele) ve vztahu obranného průmyslu vůči sociální a environmentální udržitelnosti. Otázkou zůstává, jestli tyto nezávazné prohlášení povedou k hmatatelným výsledkům.

6.3.4. Vojenský výcvik

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, Evropská unie 15. listopadu 2022 spustila operaci EUMAM Ukraine (*EU Military Assistance Mission*). Se začátkem války Ukrajina povolala velké množství rezervistů do aktivní služby. Ukrajinské ozbrojené síly měly na počátku roku 2022 asi dvě stě tisíc příslušníků,³⁴⁰ o rok později aktivně sloužilo asi sedm set tisíc vojáků.³⁴¹ Aby se tato masa občanů stala efektivní bojovou silou, potřebuje dostat alespoň základní vojenský výcvik,

---

³⁴⁰ *The Military Balance 2022* [online], 2022. 122. [cit. 2023-02-15], s. 521–526. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/04597222.2022.2034359>, 211–213.

³⁴¹ *The Military Balance 2023* [online], 2023. 123. [cit. 2023-09-27], s. 150–207. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/04597222.2023.2162717>, 201–205.

ideálně komplexní výcvik ve vševojskových dovednostech a ve specializaci. Bojující Ukrajina toto nedokáže zajistit, protože nemá výcvikové kapacity (především instruktory) na přípravu půl milionu povoláných vojáků v záloze.

Na Ukrajině již před válkou působily výcvikové týmy některých západních států (například americký).³⁴² Ty se se začátkem ruské invaze musely stáhnout. Ještě před zahájením EUMAM Ukraine začaly některé členské státy EU cvičit ukrajinské vojáky na svém území za své náklady. Mezi ně se zařadila například Česká republika s ambicí vycvičit asi čtyři tisíce vojáků za asi jednu miliardu korun. Zpětně by EU měla České republice uhradit část těchto nákladů.³⁴³

Rada pro zahraniční věci rozhodla o zřízení vojenské pomocné mise na podporu Ukrajiny (EUMAM Ukraine) 17. října 2022 na návrh Vysokého představitele.³⁴⁴ Samotná výcviková mise začala do měsíce od rozhodnutí (15. listopadu).³⁴⁵ Velení misi bylo svěřeno Útvaru schopnosti vojenského plánování a vedení. Na základě čl. 3 rozhodnutí o EUMAM Ukraine je velitelem mise ředitel MPCC. Referenční rozpočet mise na předpokládané dvouleté období činní podle čl. 11 odst. 5 rozhodnutí o EUMAM přes sto miliónů eur.

Výcviková mise je pro Ukrajinu životně důležitá. Kvalitní výcvik zvýší bojovou hodnotu nových vojáků a zároveň jim ve spojitosti se zdravotnickým výcvikem dá větší šanci na přežití bojů. Pro Ukrajinu je také důležité, že logisticky náročný výcvik a kvalitní instruktory zajišťují jiné státy na svém bezpečném území. Na konci srpna 2023 Vysoký představitel Unie Josep Borrell stanovil jako cíl vycvičit do konce roku 2023 čtyřicet tisíc vojáků.³⁴⁶ Pro srovnání, Armáda České republiky má aktuálně asi dvacet šest tisíc příslušníků.

6.4. Perspektiva České republiky

Jan Masaryk, ministr zahraničí mezi lety 1945 a 1948, žil v představě, že Československo by mohlo plnit roli mostu mezi Východem a Západem. V podobném snu se po sametové revoluci a rozpadu bipolárního světa utápěla řada českých politiků. S trochou jízlivosti by se dalo říct, že je náročné plnit takový úkol, když se některé státy rozhodly všechny mosty se Západem spálit.

---

³⁴² U.S. Security Cooperation with Ukraine, 2023. *Bureau of Political-Military Affairs* [online]. U.S. Department of State, 21. 9. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/>.

³⁴³ Výcvik ukrajinských vojáků v Česku začal. Kde se pohybují, nechce ministerstvo komentovat, 2022. *iRozhlas* [online]. 4. 12. 2022 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ukrajina-vojak-vycvik-libava_2212041618_gut.

³⁴⁴ Celex 32022D1968, *Rozhodnutí Rady (SZBP) ze dne 17. října 2022 o vojenské pomocné misi Evropské unie na podporu Ukrajiny* (EUMAM Ukraine).

³⁴⁵ EU MAM Ukraine (EUMAM UA), 2023. *European Union External Action* [online]. 31. 3. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-mam-ukraine-eumam-ua_en.

³⁴⁶ BARIGAZZI, Jacopo, 2023. EU's Borrell proposes new target to train 40,000 Ukrainian soldiers by year end. *Politico* [online]. 30. 8. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-top-diplomat-josep-borrell-new-target-train-40000-ukraine-soldiers/>.

Česká republika se často označuje jako „srdce Evropy“. Takové geografické postavení má řadu důsledků pro bezpečnostní situaci našeho státu. V dobách míru a prosperity se jedná o dobrou pozici pro mezinárodní obchod. V dobách konfliktu je přirozeným místem střetu mezi německým a ruským prostorem. Oblast tvořená přibližně Polskem, Českou republikou a Slovensko republikou plní roli nárazníkové zóny mezi těmito centry moci. Postavení Polska je ještě ohroženější, protože jeho rozsáhlé roviny jsou dokonalým nástupním prostorem pro pohyb vojsk na ose Západ – Východ. Na druhé straně, Polsko si je tohoto rizika politicky vědomo a disponuje většími zdroji (populačními i hospodářskými) a ochotou je využít na zajištění své bezpečnosti.

Česká republika se v posledních třiceti letech zapojila do integračního procesu západního světa. Od roku 1999 je členem NATO a od roku 2004 i členem EU. Členství v EU přináší České republice hospodářské, politické, kulturní i bezpečnostní příležitosti. Jakou roli má ale Česká republika v Evropské unii mít?

Česká republika je v rámci EU středně lidnatý stát, když je devátá nejlidnatější (lidnatější než např. Švédsko) a představuje přibližně dvě a půl procenta populace EU.³⁴⁷ Česká ekonomika je pak třináctou nejsilnější, když HDP v roce 2022 bylo téměř dvě stě osmdesát miliard eur.³⁴⁸ Skrze Evropskou radu a Radu EU má vláda České republiky teoreticky při rozhodování o SZBP stejnou sílu jako vlády Francie a Německa.³⁴⁹ Občané České republiky volí do Evropského parlamentu dvacet jedna poslanců ze sedmi set pěti (tj. tři procenta), což je stejně, jako má například Belgie nebo Švédsko.

Tato krátká prezentace má ukázat, že Česká republika má v EU roli středně velkého státu. Společně s pravomocemi, které může ČR využívat k vlastnímu prospěchu (kterým může být i evropská solidarita), má ČR recipročně i povinnosti vůči celku. Nejen, že je třeba za solidaritu poskytnutou solidaritu nabídnout, ale Evropská unie má být Českou republikou chápána také jako úkol. Aby byla platným členem Unie, musí nejen plnit své výslovné závazky, ale také maximálně prospívat komunitě. Ostatně je to v bezpečnostním zájmu České republiky.

Česká společnost se často vrací k „mnichovskému traumatu“ a rozhodnutí „o nás, bez nás“.³⁵⁰ Paralely s „Mnichovem“ a *appeasementem* ožívuje ruská agrese na Ukrajině.³⁵¹ Britský

---

³⁴⁷ Population on 1 January, 2023. *Eurostat: Data Browser* [online]. 25. 9. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>.

³⁴⁸ Gross domestic product at market prices, 2023. *Eurostat: Data Browser* [online]. 2. 10. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>.

³⁴⁹ Většina rozhodnutí v oblasti SZBP vyžaduje dosažení konsenzu.

³⁵⁰ M'CLOUGHLIN, Kate, 2008. Voices of the Munich Pact. *Critical Inquiry* [online]. 34(3), 543–562 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/589484>.

³⁵¹ STOREY, John, 2022. War in Ukraine and the forgotten lesson of Munich. *The Strategist* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.aspistrategist.org.au/war-in-ukraine-and-the-forgotten-lesson-of-munich/>.

ministerský předseda Neville Chamberlain v projevu v rozhlase 27. září 1938 řekl následující: *“How horrible, fantastic, incredible it is that we should be digging trenches and trying on gas-masks here because of a quarrel in a far-away country between people of whom we know nothing.”*³⁵² Nejde tolik dávat Chamberlainovi za vinu, že o Čechoslovácích britská veřejnost „nevěděla nic“. To bylo selhání naší diplomacie, že nedokázala přesvědčit britskou veřejnost, aby jí záleželo na Československu. Ve Francii v časopise L'Œuvre vydaný článek *Pourquoi mourir pour Dan(t)zig? (Proč umírat za Gdaňsk?)* dokumentuje, že neselhala jen československá diplomacie. Poučení z Mnichovské dohody má pro dnešní Českou republiku být, že musí být v EU vidět, aby se nestala „zemí, o které nikdo nic neví“, a že musí i skrze EU budovat svou *soft power*. Jedním z nástrojů, který lze použít, je program studijních pobytů ERASMUS. Propojení českých studentů s jejich evropskými vrstevníky pomůže i české „známosti“ na evropské scéně.³⁵³

Česká republika může EU nabídnout to, na čem se EU podílela, příběh úspěšné transformace. Lidé mají tendenci chápat svět kolem sebe, a především historii, skrze příběhy.³⁵⁴ Česká republika může za posledních třicet let nabídnout vcelku pozitivní příběh, který demonstruje sílu a přitažlivost unijní *soft power*. Československo se v roce 1989 pokojně zbavilo diktatury a o tři roky později se pokojně rozdělilo. Následoval vstup do struktur NATO a EU. Ekonomickou transformaci lze hodnotit jako zdařilou, když ČR soustavě v ekonomických ukazatelích dohání unijní průměr.³⁵⁵ Během období let 2004 až 2022 vzrostlo české HDP dvaapůlkrát (120 mld. USD v roce 2004 a 291 mld. USD v roce 2022).³⁵⁶ Taktéž přechod z komunistické diktatury ke stabilní demokracii se zdařil (pochopitelně s řadou trvajících nedostatků).³⁵⁷

Evropská unie má v rámci své *soft power* silný „příběh“ o mírovém soužití národů, demokracii a hospodářském blahobytu. Příklad České republiky může použít jako svého druhu případovou studii, na které ukáže sílu evropské integrace. Unie si to málo uvědomuje, ale tato *grand strategy as a pattern of behaviour*, tedy schopnost přispět k rozvoji státu pomocí základních hodnot EU (ochrana lidských práv, liberální demokracie, 4FF...), utváří vnější obraz Unie, a tak i

---

³⁵² EVANS, Richard J., 2005. *The Third Reich in Power*. New York: Penguin. ISBN 0143037900, s. 672.

³⁵³ TEICHLER, Ulrich, 1996. Student Mobility in the Framework of ERASMUS: Findings of an Evaluation Study. *European Journal of Education* [online]. **31**(2), 153–179 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1503594>.

³⁵⁴ Srov. ROSENBERG, Alexander. *How history gets things wrong: the neuroscience of our addiction to stories*. Cambridge: The MIT Press, 2018. ISBN 978-0-262-03857-7.

³⁵⁵ Evropský srovnávací program, 2023. *Český statistický úřad* [online]. 14. 6. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program.

³⁵⁶ Czech Republic GDP, 2023. *Trading Economics* [online]. [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp>.

³⁵⁷ CHUM, Jiří, 2023. Jourová o právním státu v Česku: V Evropě jsme lepší průměr. Řešit by se měla korupce a střet zájmů. *IRozhlas* [online]. 5. 7. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/evropska-komise-unie-doporuceni-korupce-justice-pravni-stat-jourova_2307051707_har.

její *soft power*. Zaměřením se na tvorbu *grand strategy as an organizing principle*, v rámci které by EU cíleně ukazovala tento úspěšný „příběh“, by došlo k ještě většímu posílení globální *soft power* EU. Zároveň je třeba, aby ČR a její občané přijali „příběh Evropské unie“ za svůj vlastní a lépe chápali, že česká identita není v rozporu s evropskou identitou, naopak je její součástí. Václav Havel k tomu v Evropském parlamentu vyslovil tuto myšlenku:

*Cítím-li se být Evropanem, neznamena to přece, že přestávám být Čechem. Je tomu právě naopak: jakožto Čech jsem i Evropanem. Poněkud poeticky říkávám, že Evropa je vlast našich vlastí.*³⁵⁸

---

³⁵⁸ *Projev Václava Havla v Bruselu na slavnostním zasedání Evropského parlamentu, 11. 11. 2009, dostupné z: <https://archive.vaclavhavel-library.org/File/Show/157720>.*

7. Závěr

Tato práce hledá odpověď na výzkumnou otázku: „Současná podoba právního ukotvení společné obranné politiky Evropské unie a proměny její implementace v období let 1991–2023. Jak se vyvíjela společná obranná politika EU, jak vypadá nyní a jak by se mohla rozvíjet do budoucna?“. Předchozí kapitoly byly zaměřené na otázky teorie konceptuálního přístupu ke strategiím, historických východisek SBOP, právního ukotvení SBOP a na konkrétní právní úpravu *de lege lata*. Kapitoly věnované konkrétním subjektům a nástrojům SBOP nastiňovaly problémy aktuálního stavu a dotkly se možných řešení. V této závěrečné kapitole budou shrnuta zjištění a rozšířena úvaha o možnostech právní úpravy *de lege ferenda*.

7.1. Shrnutí výsledků a doporučení pro budoucí vývoj společné obranné politiky EU

Evropská unie je geopolitický útvar *sui generis*, ke kterému je těžké v současném světě, a i historicky, nalézt vhodnou paralelu. Proto na Společnou obrannou a bezpečnostní politiku musíme nahlížet jako na něco unikátního a neznámého. Existuje řada příkladů, jak vypadá obranná politika federací (které se v této oblasti chovají jako unitární státy) a vnější činnost mezinárodních organizací. Protože je EU tak unikátní, nemůže čerpat z cizích zkušeností. Může se jen sama na základě široké shody pokusit nalézt řešení.

Evropská integrace je dlouhodobým procesem, jehož kořeny můžeme nalézt hluboko v historii. Podstatný impulz a směr k dnešní Evropské unii nabrala západní Evropa po druhé světové válce, která vedla ke vzniku Evropského společenství uhlí a oceli. Se vznikem bipolárního světa došlo i k integraci bezpečnostní. Bezpečnostně se západní Evropa integrovala přes Severoatlantickou alianci vzniklou v roce 1949, která ale měla jasného hegemonu ve Spojených státech amerických. Čistě na evropské bázi vznikl o rok dříve Bruselský pakt, který ale nebyl zaměřen na obranu před „novým nebezpečím“ v podobě východního bloku, ale před „starým nebezpečím“ v podobě Německa. Pařížskou dohodou byl Bruselský pakt v roce 1955 přeměněn na Západoevropskou unii, tentokrát již za účasti Západního Německa. Členy Západoevropské unie se staly jen státy, které již byly členy NATO i ESUO. Za téměř šedesát let své existence se Západoevropská unie nijak výrazně nepodepsala na evropské bezpečnosti.

Poněkud úspěšnější byla pokračující integrace založená na ekonomických zájmech. Vedle ESUO vzniklo roku 1958 Evropské hospodářské společenství. Následně se Slučovacími smlouvami v roce 1967 ESUO, EHS a EUROATOM staly součástí Evropských společenství. Krátce po vzniku Evropských společenství vzniká neformální systém zahraniční kooperace mezi státy v zahraniční politice. Až Jednotný evropský akt roku 1987 formalizuje Evropskou politickou

spolupráci. Teprve od tohoto okamžiku se dá hovořit o strukturované koordinované zahraniční politice členů Evropských společenství. Ani JEA ale ještě nemá ambice posunout zahraničně politickou koordinaci ke společné zahraniční politice. Společná zahraniční a bezpečnostní politika se stává jedním ze tří pilířů nově vzniklé Evropské unie v důsledku Maastrichtské smlouvy v roce 1993.

Maastrichtská smlouva zavedla společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Evropské unie. Ve své preambuli vybízela členské státy, aby případně na platformě EU vymezily společnou obrannou politiku. Vizionářsky text hovořil o možném pozdějším posunu ke společné obraně. Počátek devadesátých let byl obdobím optimismu, kdy úvahy o „konci dějin“ vedly k představě, že EU nebude potřebovat silové nástroje na obranu před napadením. Již ale události provázající rozpad Jugoslávie a nasazení sil OSN v Somálsku a Rwandě ukázaly, že evropské státy budou nadále muset udržovat své ozbrojené síly připravené pro bojové nasazení. Válka v Zálivu potvrdila vojensky-technologickou dominanci západního světa, včetně schopnosti efektivně velet mnohonárodnostním silám. Ukázka *hard power* členů EU zajistila celé EU jistou schopnost odstrašování.

Evropská unie se skrze své aktivity věnovala především budování *soft power*. Hospodářský růst, stabilita a vnější činnosti EU lákaly další státy z bývalého východního bloku. Dosud největší rozšíření EU v roce 2004 demonstrovalo sílu unijní *soft power*. Podstatně větší Unie potřebovala změnu primárního práva, protože s tolika členy přestávala být akceschopná, kvůli hledání konsenzu nad téměř všemi otázkami. Protože proces integrace pokročil, a navíc se změnila bezpečnostní situace, byl čas a ochota na další krok k evropské obranné politice.

Lisabonská smlouva z roku 2009 změnila Unii a procesy jejího vnitřního uspořádání. Jako podskupina Společné zahraniční a bezpečnostní politiky se vydělila Společná bezpečnostní a obranná politika. Článek 42 odst. 7 SEU přinesl závazek ke kolektivní obraně v případě napadení člena EU, který je závaznější než známější čl. 5 Severoatlantické smlouvy. Vysoký představitel Unie se stal klíčovou osobou při realizaci SZBP a získal i řadu pravomocí v oblasti SBOP. Přesto EU nadále musí při svých misích spoléhat na civilní a vojenské prostředky, které jí poskytnou členské státy. Lisabonská smlouva kodifikovala oblast SBOP, ale ještě nevytvořila společnou obrannou politiku. Ta má být postupně vymezena, aby mohla časem vést ke společné obraně. Oblast obrany zůstává oblastí natolik citlivou, že státy nemají zájem přenést ji na nadnárodní úroveň.

Dokud nebude existovat shoda na zájmech celé Unie v konkrétních regionech světa, nemůže efektivně ani existovat společná obranná politika. Jednotlivé státy se rozcházejí nejen

v náhledu na cíle, ale i ve volbě prostředků. Nasazení vojenských sil s sebou nese nemalá politická rizika a značnou zodpovědnost. Řada, dobrých i těžko pochopitelných, důvodů vede některé členy EU k větší či menší ochotě použít sílu. Francie dlouhodobě patří mezi státy ochotné nasadit své ozbrojené síly i na velké vzdálenosti a nést spojená rizika. Naopak Německo je v otázce použití násilí velmi opatrné. Rakousko a Irsko kvůli své neutralitě odmítají často podpořit i mírové mise. Protože neexistuje shoda na požadovaných *cílech*, je nesmyslné prosazovat společnou obrannou politiku, tedy jednu z *cest*. Budování strategie skrze řešení *cesty*, bez známého *cíle* odporuje logice *ends-ways-means*. Bez společných cílů je potenciální společná obranná politika vyprázdňeným pojmem, který sám sebe v praxi neunes.

To ale neznamená, že EU má rezignovat na tvorbu a provedení SBOP. Právě naopak, EU je vnějšími okolnostmi nucená posilovat svou obranyschopnost. Nejdříve je nutné nalézt shodu ve fundamentálních otázkách a po stanovení těchto *cílů* vybrat nejlepší možné *cesty* při užití dostupných *zdrojů*.

Primární právo stanovuje dva základní cíle vnějších činností Unie, které vycházejí z *grand strategy* pro evropský mír. Tím prvním je spolupráce se státy, které o to mají zájem a prosazují nebo chtějí přijmout stejné hodnoty jako EU. Tím druhým je ochrana vlastní suverenity a demokracie, života, zdraví a blahobytu občanů a obyvatel. Strategie vůči přátelským státům se má opírat o *soft power* a tvořit kooperativní mír. Strategie vůči systémovým protivníkům se musí opírat o *hard power* a odstrašování. Aby EU mohla odstrašovat potenciální protivníky, musí být politicky solidární, jednotná a mít operačně připravené ozbrojené síly s technologickou převahou schopné mnohonárodnostní spolupráce.

Potřebu mít síly rychlé reakce si EU uvědomila již na začátku tisíciletí. Odpovědí se staly mnohonárodnostní *battlegroups*, které jsou na rotačním principu uváděny do půlročních pohotovostí. Podkapitola jim věnovaná popsala jejich nedostatky, jmenovitě absenci podpůrných dopravních kapacit, nízkou interoperabilitu a neexistující politickou vůli k nasazení. Snad největší překážkou jsou rozdílné priority států v různých oblastech, kde by *battlegroups* mohly být nasazeny. Snad největším argumentem proti konceptu *battlegroups* je fakt, že ještě nikdy nebyly aktivovány. Je dobře, že si EU vzala z úspěšné operace *Artemis* ponaučení. Bohužel si ale vzala to špatné – potřebu držet neustále v pohotovosti poměrně malé síly složené z mnoha národů. Poučení mělo být, že v případě politické ochoty jsou státy EU schopné rychlého nasazení efektivních sil na relativně velkou vzdálenost a úspěšné v plnění realistických cílů.

Hlavní problémy *battlegroups* by nevyřešila existence občas zmiňované evropské armády, nebo alespoň *eurobrigády*. Hlavní problémy nejsou těmito návrhy vůbec adresovány:

potřeba extenzivní podpory v oblasti zpravodajství a logistiky, politická neochota, absence shody na cílech a konkrétních pravidlech nasazení. Vhodnějším opatřením by bylo připravit zázemí pro případ aktivace *ad hoc* sil na základě ochoty států poskytnout prostředky pro evropskou misi. Vhodnými opatřeními by bylo dokončit transformaci Vojenského štábu EU na centrum schopné velet zahraničním misím EU a dosažení co největší standardizace výcviku, výstroje a výzbroje evropských armád.

Nástrojem co největší standardizace ozbrojených sil se měla stát stálá strukturovaná spolupráce. PESCO mělo vést ke sjednocení nebo alespoň harmonizaci postupů, výcviku, výstroje a výzbroje mezi členskými státy, které o to projeví zájem. Místo toho se ale stalo jeho hlavní náplní práce EDA a došlo k rozdělení na řadu partikulárních projektů za limitované účasti států. Aby šlo někdy v budoucnu uvažovat o společné obraně, musejí být evropské ozbrojené síly interoperabilní. Větší míra sjednocení by usnadnila i současná nasazení v zahraničních misích a zjednodušila zásobování. Společné obstarávání jednotné výstroje, výzbroje a munice by také ve svém důsledku snížilo jejich jednotkovou cenu. Na druhou stranu je třeba připustit, že členské státy se z mnoha důvodů nebudou chtít zbavit svého národního průmyslu. Cynicky se dá říct, že každý stát bude souhlasit se sjednocováním, pokud právě jeho výrobek se stane standardem. Mezi důvody patří ty politické, jako zajištění vlastní zaměstnanosti v sektoru, udržení *know-how*, národní hrdost, příjmy z daní... Mezi bezpečnostní důvody patří obava o bezpečnost dodávek (počátek pandemie covid-19 ukázal, že v důsledku každý stát hájí své zájmy), přizpůsobení výrobku požadavkům uživatele, neochota sdílet některé utajované informace (např. knihovny signálů pro elektronický boj).

Evropský obraný fond nepatří *stricto sensu* do SBOP. Vznikl ale jako prostředek pro posílení evropské obrany a udržení strategické autonomie EU, proto mu v této práci bylo věnováno tolik prostoru. Evropa jistě potřebuje investovat do přelomových technologií, aby si udržela svůj technologický náskok. Převaha v technologiích je významnou součástí evropské schopnosti odstrašovat protivníky. V případě konfliktu dávají technologie evropským armádám schopnost nejen vyhrát, ale učinit tak při nasazení menších sil a při nižším riziku ztrát na životech. Bohužel nelze předpokládat, že EDF přinese nějaké přelomové výsledky. Mezi hlavní důvody patří: nedostatečné finanční prostředky na vývoj komplexních systémů, rigidní stanovení očekávaných výsledků výzkumu a vývoje, minimální prostor pro vývoj přelomových technologií. Roční pracovní programy stanovují nejen, co má být vyzkoumáno a vyvinuto, ale stanovují, i kdy mají být úkoly splněné. Přelomové technologie a řešení nemohou vzniknout tak, že dojde ke stanovení časového plánu i očekávaného výsledku zadavatelem. Taková logika připomíná plánované hospodářství. Skutečný výzkum a vývoj postupuje jen díky přijímání rizika neúspěchu a zkoušení

nevyzkoušeného. EDF je nastaven jako vysoce riziko averzní, tedy neschopný zásadního pokroku za cenu podstoupení rizika neúspěchu.

Pokud má EDF přinést s vyčleněnými prostředky užitečné výsledky, je třeba úplně změnit jeho strukturu. EU je limitována primárním právem, kdy nemůže hradit náklady na operace v souvislosti s vojenstvím nebo obranou. Proto je EDF koncipován jako nástroj podpory přeshraniční spolupráce a technologické základny s cílem podpořit evropskou konkurenceschopnost. Tohoto účelu by ale EDF mohl lépe dosáhnout, pokud by skutečně podporoval svobodný výzkum a vývoj. Navrhovaná struktura podpory evropské průmyslové základny vychází z těchto tezí:

- 1) EU má aktuálně řadu nástrojů, jak podpořit obranný výzkum a vývoj. Tyto nástroje ale používá neefektivně, když si často konkurují, a přitom nemají alokované dostatečné prostředky.
- 2) EDA má vyšší kompetenci k organizaci grantového programu, než může mít DG DEFIS. EDA je stabilní institucí s profesionálním aparátem. Zaměstnanci DG DEFIS jsou v rámci rotace přemísťovány k ostatním DGs.
- 3) Velké zbrojní programy (např. perspektivní tank, bojový letoun, fregata...) jsou mimo finanční možnosti Unie. Jejich řízení potřebuje větší spoluúčast států a profesionální řízení.

Na základě uvedených tezí si lze představit následující řešení. Přesunutí EDF z kompetence DG DEFIS pod EDA. EDA by se stala hlavní unijní technologickou agenturou přidělující granty na obranný výzkum a vývoj. Vyčleněné prostředky by byly účelněji využity, pokud by byly EDA stanoveny jen tematické okruhy (např. technologie pro letecký boj v prostoru s aktivní protivzdušnou obranou) a soutěž o granty by byla otevřená soutěži návrhů nespecifikovaných řešení (tak jako nyní existují netematické výzvy). Prostředky z EDF by podporovaly zejména nejrizikovější fázi, tedy výzkum. Zároveň by EDF byl co nejvíce otevřený financování *start-ups* a výzkumných institucí. Vývojová fáze by byla menší částí aktivit EDF, pokud perspektivní technologie má mít reálné uplatnění, musejí o ni projevit již v této fázi zájem státy. Rozhodnutí o akvizici jsou navýsost politickou záležitostí států, do fungování EDF by ale měli být více zapojeni koncoví uživatelé – ozbrojené síly. Proto by minimálně poradním orgánem EDA pro EDF měl být Vojenský výbor EU. Cílem by mělo být učinit z EDA pomocí EDF obdobu americké DARPA (*Defence Advanced Research Projects Agency*). Takové řešení by nevyžadovalo zásah pro primárního práva EU, protože by ještě více než dnes bylo zaměřené na podporu technologické základny a budoucí konkurenceschopnosti.

Evropská unie by měla navázat co nejtěsnější spolupráci s OCCAR, který má zkušenosti s vedením rozsáhlých mnohonárodnostních programů. OCCAR by měl být hlavním kontraktorem pro velké projekty obranného vývoje v případě mnohonárodnostního zájmu. EU by mohla najít nástroje, jak projekty OCCAR otevřít co nejširší účasti, a jak případně poskytnout finanční prostředky na základě ustanoveních primárního práva o podpoře technologické základny. Výsledky společného výzkumu a vývoje by se měly projevit zvýšenou konkurenceschopností produktů na mezinárodním trhu. Unie by mohla požadovat nějaký finanční podíl na prodejích hotových produktů mimo EU jako příspěvek do fondů na podporu projektů OCCAR a EDA.

Jak již bylo opakovaně uvedeno, cílem EU by měla být co největší standardizace evropských ozbrojených sil. Primární právo neumožňuje EU financovat akvizice jednotných produktů³⁵⁹ nebo zasahovat do hospodářské soutěže.³⁶⁰ Skrze PESCO by ale Unie mohla vypracovat závazné standardy pro státy účastníci se PESCO, a případně poskytnout výhodné půjčky a finanční záruky pro akvizice standardizovaných produktů. Unie by měla více využívat EDA při společném obstarávání standardizovaných produktů. Pro členské státy by byla krom interoperability devízovou i nižší jednotková cena produktů. Za tímto účelem může EU více využívat směrnici o veřejných zakázkách v oblasti obrany.

Evropská SBOP se ve své strategii odstrašování spoléhá na schopnosti jednotlivých členských států a princip kolektivní obrany. Odstrašování posiluje hrozba použití omezujících opatření, kterými Unie jako hospodářsky silný celek může systémové protivníky zásadně poškodit. Operace v zahraničí posilují evropskou *soft power* při spolupráci s partnery na výcvikových a školicích misích. Bojové operace účinně používají evropskou *hard power* proti původcům nestability. Společně zahraniční mise zvyšují regionální bezpečnost a stabilitu, čímž přispívají k evropské bezpečnosti. Vhodnou kombinací civilních investic (např. podpora regionálního hospodářství), *soft power* a *hard power* Unie naplňuje cíle stanovené v zakládacích dokumentech.

Použití těchto prostředků je pro budoucí evropskou bezpečnost nutné především v oblasti Magrebu, subsaharské Afriky a Blízkého východu. Unie se bude muset vypořádat s následky globálního oteplování ve jmenovaných regionech, které budou průvodními jevy globálního oteplování zasaženy nejvíce. Nedostatek vody, dopady sucha, stoupající hladina oceánů a desertifikace zemědělské krajiny povede k tlaku na vládnoucí režimy a masové migraci do bohaté a bezpečné Evropy. Jen rázné kroky a investice v zasažených oblastech mohou tlak zmírnit.³⁶¹

---

³⁵⁹ Čl. 41 odst. 2 SEU.

³⁶⁰ Čl. 173 odst. 3 alinea 2 SFEU.

³⁶¹ Middle East & North Africa Climate Roadmap (2021-2025): Driving transformational climate action and green recovery in MENA, 2022. *The World Bank Group* [online]. 1–30 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

Zdrojem napětí i nadále zůstane Balkán, kde přetrvává napětí různého původu. Zásadním zdrojem rizika je Srbsko a jeho revizionistická politika v Bosně a Hercegovině a Kosovu. Je možné, že Unie bude muset posílit své kapacity v oblasti o míse k udržení a vynucení míru. Unie může důrazněji uplatnit politiku „cukru a biče“. Může přislíbit členství všem státům jižního Balkánu v EU výměnou za normalizaci jejich vztahů, včetně uznání Kosova Srbskem, a pohrozit rozmístěním vojenských sil a omezujícími opatřeními.

Nelze předpokládat, že ruská válka proti Ukrajině skončí v dohledné době. Pokud by se tak i stalo, zůstane Rusko a jeho spolupachatel Bělorusko rizikem pro evropskou bezpečnost. Je v zájmu EU Rusko porazit, aby EU obnovila svou odstrašující schopnost proti potenciálním útočníkům na evropské hodnoty.

Budoucí možné vytyčení společné obrany a právní vymezení společné obranné politiky bude vyžadovat zásahy do primárního práva EU. Protože se jedná o otázku vize budoucí EU, bude třeba široké podrobné diskuze. Pokud má EU ambice dosáhnout takové (nutně potřebné) míry integrace, je třeba začít se těmito otázkami seriózně zabývat a mezitím navyšovat schopnosti ozbrojených sil členských států.

7.2. Kritické zhodnocení práce a navrhované směry pro další výzkum

Tato diplomová práce si dala ambiciózní cíl komplexně pokrýt stávající podobu právní úpravy společné obranné politiky EU a nabídnout doporučení pro její budoucí vývoj. Vývoj bezpečnostního prostředí, ve kterém dnes EU existuje, byl extenzivně popsán od třicetileté války po současnou ruskou agresi na Ukrajině. Uskutečněný výzkum nabízí solidní základ pro pochopení základních bezpečnostních teorií a jejich aplikaci na společnou obrannou a bezpečnostní politiku EU. Práce obsahuje důležité poznatky a analýzy, které přispívají k hlubšímu porozumění tomu, jak se společná obranná politika EU vyvíjela a jakými směry by se mohla ubírat v budoucnosti.

Bylo by vhodné, aby se budoucí výzkum zaměřil na to, jaké další kroky EU přijme k posílení své obranyschopnosti, především v důsledku ruského útoku na Ukrajinu. Evropský obranný fond má poskytovat podporu obrannému průmyslu do roku 2027, bylo by proto vhodné provést po tomto roce analýzu výsledků EDF a vypracovat doporučení pro nastavení potenciálních obdobných programů. Další možností by bylo provést srovnávací studii postoje členů EU k otázce SBOP a vymezení společné obranné politiky.

8. Seznam použitých zdrojů

8.1. Poznámka k citačnímu stylu

V této práci je pro označení všech zdrojů užit citační styl podle české technické normy (ČSN) ISO 690. Přímé citace i odkazy na zdroje informací jsou v textu označeny poznámkou pod čarou s plným citačním záznamem. Stejný záznam se nachází i v seznamu použitých zdrojů. Pokud se v textu zdroje opakují, jsou při druhé a další příležitosti uvedeny ve zkráceném záznamu. Výjimku představují opakující se zdroje, mezi jejichž užitím je delší rozestup, v takovém případě jsou i při další příležitosti uvedeny v plném znění.

Záznamy citovaných zákonů jsou uvedeny v zaužívaném formátu [právní síla předpisu, číslo předpisu, označení sbírky, název předpisu], například: zákon č. 1/1918 Sb., *jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení*. Mezinárodní smlouvy jsou obvykle citovány pomocí jejich názvu, data a místa podpisu. Předpisy Evropské unie (primární i sekundární) jsou uvedeny ve formátu [Celex, číslo předpisu, název předpisu a v závorce uvedený používaný název].

Zdroje jsou v seznamu řazeny abecedně podle příjmení hlavního autora, které je uvedeno kapitálkami. V případech, kdy není znám autor zdroje, je zdroj do seznamu abecedně zařazen podle počátečního písmena názvu zdroje. Zdroje v seznamu použitých zdrojů jsou řazeny do podkapitol podle typu formy zdroje mezi literaturu (citované knihy ve fyzické podobě), internetové zdroje (zdroje dostupné na internetu, včetně odborných článků a jiných publikací), právní předpisy (české, unijní a mezinárodní právní předpisy), judikaturu a ostatní zdroje.

8.2. Seznam použité literatury

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad, 2015. 19. (6. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost. ISBN 978-80-7545-001-2.

BERAN, Karel, 2005. Veřejnoprávní korporace. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Alena WINTEROVÁ. *Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI, s. 29–49. ISBN 80-7357-057-2.

BERKA, Karel a Thomas HOBBS, 2010. *Leviathan*. Praha: Oikoymenh. ISBN 9788072981069.

BULGAKOV, Michail Afanasjevič, 2020. *Mistr a Markétka*. V Praze: Rybka Publishers. ISBN 978-80-87950-75-3.

CLAUSEWITZ, Carl von, 2020. *O válce: slavná komplexní inspirace vojáků, politiků, intelektuálů, manažerů a organizátorů*. Voznice: Leda. Prameny (Leda). ISBN 978-80-7335-672-9.

DIENSBIER, Jakub, 2017. Bránící se demokracie. In: WINTR, Jan a Marek ANTOŠ. *Aktuální problémy demokracie*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 14–25. ISBN 9788087975695.

ECO, Umberto, 2018. *Jméno růže*. 11. vydání (v Argu 3.). Praha: Argo. ISBN 978-80-257-2435-4.

EICHLER, Jan, 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS. ISBN 80-727-8326-2.

EVANS, Richard J., 2005. *The Third Reich in Power*. New York: Penguin. ISBN 0143037900.

FUKUYAMA, Francis, 2002. *Konec dějin a poslední člověk*. Praha: Rybka Publishers. ISBN 80-861-8227-4.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK, 2013. *Ústavní systém České republiky*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-423-7.

KANT, Immanuel, 1999. *K věčnému míru: filosofický projekt: O obecném rčení: je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi*. Praha: Oikoymenh. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-860-0585-2.

KARAFFA, Vladimír, HRINKO, Martin, ZŮNA, Jaromír, 2022. *Vybrané kapitoly o bezpečnosti*. Praha: CEVRO Institut (vysoká škola). ISBN 978-808-7125-359.

KISSINGER, Henry, 1999. *Umění diplomacie: Od Richelieua k pádu Berlínské Zdi*. 3. vydání. Praha: Prostor. Obzor (Prostor). ISBN 80-726-0025-7.

MARSHALL, Tim, 2018. *V zajetí geografie: jak lze pomocí deseti map pochopit světovou politiku*. V Praze: Rybka Publishers. ISBN 978-80-87950-49-4.

PŘIKRYL, Pavel, 2015. Americká Grand Strategy a Evropa. In: PŘIKRYL, Pavel. *USA a evropská integrace: nenápadný půvab americké hegemonie*. Praha: Karolinum, s. 80–126. ISBN 9788024626888.

TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír, MALENOVSKÝ, Jiří, et al., 2017. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-184-7.

VON MOLTKE, Helmuth, HUGHES, Daniel, ed., 1997. *Moltke on the Art of War: Selected Writings*. New York: Presidio Press. ISBN 9780891415756.

WINTR, Jan, 2010. *Česká parlamentní kultura*. Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-13-1.

8.3. Seznam použitých elektronických zdrojů

A Strategic Compass for Security and Defence – For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security, 2022. *European Sources Online* [online]. Cardiff: European Information Hub [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.europeansources.info/record/a-strategic-compass-for-security-and-defence-for-a-european-union-that-protects-its-citizens-values-and-interests-and-contributes-to-international-peace-and-security/>.

BARIGAZZI, Jacopo, 2023. EU's Borrell proposes new target to train 40,000 Ukrainian soldiers by year end. *Politico* [online]. 30. 8. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-top-diplomat-josep-borrell-new-target-train-40000-ukraine-soldiers/>.

BAYLIS, John, 1984. Britain, the Brussels Pact and the Continental Commitment. *International Affairs* [online]. **60**(4), 615–629 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2620045>.

BIDDLE, Tami Davis, 2015. Strategy and Grand Strategy: What Students and Practitioners Need to Know. *Strategic Studies Institute* [online]. US Army War College [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep11726>.

BISCOP, Sven, 2023. War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics: Must the EU Draw New Battlelines or Keep an Open Door? *EGMONT PAPER* [online]. Royal Institute for International Relations, (123), 1–14 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2023/05/Sven-Biscop_Paper_123_vFinal.pdf?type=pdf.

BLANNING, T. C. W., November 1994. Paul W. Schroeder's Concert of Europe. *The International History Review* [online]. **16**(4), 701–714 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40107382>.

BLAUBERGER, Michael a Vera VAN HÜLLEN, 2021. Conditionality of EU funds: an instrument to enforce EU fundamental values?. *Journal of European Integration* [online]. **43**(1), 1–16 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/07036337.2019.1708337>.

BOROWICZ, Jessica, 2022. Port in the desert. *A Journal of Strategic Airpower & Spacepower* [online]. **1**(3) 81–95 [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48681612>.

BRZOZOWSKI, Alexandra, 2018. European Defence Fund could be breaching European treaties, legal opinion says. *Euroactiv*[online]. 14. 12. 2018 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/european-defence-fund-could-be-breaching-european-treaties-legal-opinion-says/>.

CICERO, Marcus T., FONTAINE, Michael, ed., 2021. *How to Tell a Joke: An Ancient Guide to the Art of Humor* [online]. Princeton: Princeton University Press [cit. 2023-05-13]. ISBN 9780691211077. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/j.ctv160btp8>.

CLARKSON, Gavin a Puay Khoon TOH, 2010. 'Keep Out' Signs: The Role of Deterrence in the Competition for Resources. *Strategic Management Journal* [online]. **31**(11), 1202–1225 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40927670>.

CONSTAS, Helen, 1958. Max Weber's Two Conceptions of Bureaucracy. *American Journal of Sociology* [online]. **63**(4), 400–409 [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2774140>.

COOK, Lorne, 2023. EU mulls ways to ramp up ammunition production for Ukraine. *Associate press* [online]. 20. 2. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-nato-politics-european-union-europe-66fdaa3eb94605337f698340c9df6341>.

CUELLAR, Roberto, 2009. *Social Cohesion and Democracy* [online]. International IDEA, 1–13 [cit. 2023-10-02]. Dostupné z: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/chapters/the-role-of-the-european-union-in-democracy-building/eu-democracy-building-discussion-paper-27.pdf>.

DANILOVIC, Vesna a Joe CLARE, 2007. The Kantian Liberal Peace (Revisited). *American Journal of Political Science*, [online]. **51**(2), 397–414 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4620073>.

Defence Industry and Space, 2023. *European Commission* [online]. Brusel: European Commission [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/defence-industry-and-space_en.

DRENT, Margriet, 2012. The European Security System Revisited: EU-Russia Relations. *Studia Diplomatica* [online]. **65**(1), 5–16 [cit. 2023-08-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26531515>.

EHL, Martin, 2022. Analýza: Skončí zbraně jako uhlí? Zbrojaři se bojí nových unijních pravidel, která mohou oslabit celou Evropu. *Hospodářské Noviny* [online]. 6. 1. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67018440-skonci-zbrane-jako-uhli-zbrojari-se-boji-novych-unijnich-pravidel-ktera-mohou-oslabit-celou-evropu?fbclid=IwAR0hrZSP3h6WX6cUf1GeaBxWUnRKyvbCLbw7kx0VtgeDIr3Co1yeoLfEH0Y>.

EICHLER, Jan, 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS [cit. 2023-06-02]. ISBN 80-727-8326-2. Dostupné z: https://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf.

EIKMEIER, Dale C., 2007. A Logical Method for Center-of-gravity Analysis. *Military Review* [online]. Army University Press, **87**, 62–66 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20071031_art009.pdf.

ELROD, Richard B., January 1976. The Concert of Europe: A Fresh Look at an International System. *World Politics* [online]. Cambridge University Press, **28**(2), 159–174 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2009888>.

Evropský parlament ratifikoval asociační dohodu mezi EU a Ukrajinou, 2014. *Zpravodajství* [online]. Evropský parlament, 16. 9. 2014 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20140915IPR62504/evropsky-parlament-ratifikoval-asociacni-dohodu-mezi-eu-a-ukrajinou>.

FACKLER, Maxim, 1965. The Franco-German Treaty: The End of Hereditary Enmity. *The World Today* [online]. Royal Institute of International Affairs, **21**(1), 24–33 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40394497>.

FITCH, Frederic B., 1946. Self-Reference in Philosophy. *Mind* [online]. **55**(217), 64–73 [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2250821>.

FLECK, Jörn a Ben JUDAH, 2023. How the EU and UK can start to collaborate in a post-Brexit world. *Atlantic Council* [online]. [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-the-eu-and-uk-can-start-to-collaborate-in-a-post-brexit-world/>.

GALEOTTI, Mark, April 2019. The Baltic States as Targets and Levers: The Role of the Region in Russian Strategy. *George C. Marshall European Center for Security Studies* [online]. [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/baltic-states-targets-and-levers-role-region-russian-strategy-0>.

GALTUNG, Johan, 1969. Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research* [online]. **6**(3), 167–191 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/422690>.

GAVIN, Gabriel, 2023. EU to host Armenia-Azerbaijan peace talks. *Politico* [online]. [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/eu-host-armenia-azerbaijan-peace-talk-ilham-aliev-nikol-pashinyan-charles-michel/>.

GLIÈRE, Catherine, ed., 2008. EU battlegroups. *Chaillot paper: EU security and defence* [online]. (112), 40–43 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp112-English.pdf>.

GORDON, Philip H., Summer 2002. NATO and the War on Terrorism a Changing Alliance. *The Brookings Review* [online]. Brookings Institution Press, **20**(3), 36–38 [cit. 2023-05-07]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20081052>.

GUTMANN, Myron P., Spring 1988. The Origins of the Thirty Years' War. *The Journal of Interdisciplinary History* [online]. The MIT Press, **18**(4), 749–770 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/204823>.

HANCHER, Leigh, 2021. Retrospective application of legal rules in the European Union: recent practice in the energy sector. <https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1804712> [online]. **39**(1), 65–81 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1804712>.

HÄGE, Frank M, 2013. Coalition Building and Consensus in the Council of the European Union. *British Journal of Political Science* [online]. **43**(3), 481–504 [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/23526241>.

HERSHEY, Amos S., January 1912. History of International Law Since the Peace of Westphalia. *The American Journal of International Law* [online]. **6**(1), 30–69 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2187396>.

HINTON, 2023. *Lean on the Barrage: The Role of Artillery in Ukraine's Counteroffensive* [online]. 12. 7. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/lean-barrage-role-artillery-ukraines-counteroffensive>.

HOBSON, CHRISTOPHER, 2011. Towards a Critical Theory of Democratic Peace. *Review of International Studies* [online]. Cambridge University Press, **37**(4), 1903–1922 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23025581>.

HOROVITZ, Liviu a Lydia WACHS, March 2023. France's Nuclear Weapons and Europe. *SWP Comment* [online]. German Institute for International and Security Affairs, (15), 1–7 [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2023C15_Frances_NuclearWeapons.pdf.

HUNTINGTON, Samuel P., 1993. The Clash of Civilizations?. *Foreign Affairs* [online]. 72(3), 22–49 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20045621>.

How Much 155mm Ammunition Costs Now: an Example of the Rheinmetall Contract For 10,000 Shells, 2022. *Defense Express* [online]. 18. 12. 2022 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://en.defence-ua.com/analysis/how_much_155mm_ammunition_costs_now_an_example_of_the_rheinmetall_contract_for_10000_shells-5178.html.

HYNEK, Jiří, 2020. Jiří Hynek: Musíme vést vážnou diskusi o podpoře českého obranného průmyslu. *SECURITY Magazin* [online]. 21. 12. 2020 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://www.securitymagazin.cz/defence/jiri-hynek-musime-vest-vaznou-diskusi-o-podpore-ceskeho-obranneho-prumyslu-1404066241.html?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu.

CHUM, Jiří, 2023. Jourová o právním státu v Česku: V Evropě jsme lepší průměr. Řešit by se měla korupce a střet zájmů. *IRozhlas* [online]. 5. 7. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/evropska-komise-unie-doporuceni-korupce-justice-pravni-stat-jourova_2307051707_har.

INBAR, Efraim a Shmuel SANDLER, 1992. The Diminishing Israeli Deterrent. *Israel Studies Bulletin* [online]. 7(2), 4–7 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41805224>.

JANKŮ, Linda a Petr SUCHÝ, 2013. Strategie odstrašování a terorismus. *Obrana a strategie* [online]. 13(1), 31–46 [cit. 2023-05-31]. ISSN 1802-7199. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&xsekce=79973&clanek=80536&>.

JUDSON, Jen, 2023. US Army eyes sixfold production boost of 155mm shells used in Ukraine. *DefenseNews* [online]. 28. 3. 2023 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.defensenews.com/digital-show-dailies/2023/03/28/us-army-eyes-six-fold-production-boost-of-155mm-shells-used-in-ukraine/>.

JENSEN, Benjamin A Matthew Strohmeyer, 2022. The Changing Character Of Combined Arms. *War on the Rocks* [online]. 23. 5. 2022 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2022/05/the-changing-character-of-combined-arms/>.

KELLER, Jan, 1989. Co je to vlastně byrokracie? Změny v pohledu západní sociologie. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review* [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, **25**(5), 507–518 [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41130556>.

KELSEY, F. W., January 1909. Cicero's Jokes on the Consulship of Caninius Rebilus. *The Classical Journal* [online]. The Classical Association of the Middle West and South, **4**(3), 129-131 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3286857>.

KIM, Dong Jung, 2019. Economic Deterrence Through Economic Engagement. *Foreign Policy Analysis* [online]. Oxford University Press, **15**(2), 176–186 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/fpa/ory001>.

KOLLERT, Lukáš, 2021. Výjimečný stav a jeho regulace v právním státě. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. **29**(2), 227–260 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-2-2>.

KOLÍN, Vilém, 2018. Stálá strukturovaná spolupráce (PESCO): nový pilíř v budování evropské obrany. *Vojenské rozhledy* [online]. **27**(4) [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-a-obranna-politika/pesco>.

KROTZ, Ulrich, 2014. Three eras and possible futures: a long-term view on the Franco-German relationship a century after the First World War. *International Affairs* [online]. Oxford University Press, **90**(2), 337–350 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24538558>.

LEUPRECHT, Christian a Jayson DEROW, 2019. Conceptions of deterrence: the eFP's political and military posture. In: *The Alliance Five Years after Crimea: Implementing the Wales Summit Pledges* [online]. Roma: NATO Defense College, s. 19–29 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep23664.7>.

LINDSTROM, Gustav, 2007. Challenges facing the EU Battlegroups. In: *Enter the EU Battlegroups* [online]. European Union Institute for Security Studies, 27–62 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep06964.6>.

LINDSTROM, Gustav, 2007. The origins of the EU Battlegroups. In: *Enter the EU Battlegroups* [online]. European Union Institute for Security Studies, 9–26 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep06964.5>.

LIPSET, Seymour Martin, 1959. Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review* [online]. **53**(1), 69–105 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1951731>.

LUDVÍK, Jan, 2014. Odstrašení a jaderná strategie: Konceptuální analýza. *Mezinárodní vztahy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů, 27–40 [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: [https://www.academia.edu/47624816/Odstrašen%C3%AD_a_jadern%C3%AD_strategie_Konceptuáln%C3%AD_analýza](https://www.academia.edu/47624816/Odstrašen%C3%AD_a_jadern%C3%AD_strategie_Konceptu%C3%AD_n%C3%AD_anal%C3%AD_za).

LUDVÍK, Jan a Luděk MORAVEC, 2011. Co je to strategie? Konceptualizace pojmu a model pro využití v bezpečnostní strategii České republiky. *Obrana a strategie* [online]. Brno: University of Defence, **2011**(1), 1–22 [cit. 2023-05-18]. ISSN 1214-6463. Dostupné z: https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/permalink/420CKIS_INST/1pop0hq/cdi_proquest_journals_876285058.

LUKYANOV, Fyodor, 2009. Putin's Russia: The Quest for a New Place. *Social Research* [online]. The Johns Hopkins University Press, **76**(1), 117–150 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40972141>.

LYKKE JR., Arthur F., 1997. Defining Military Strategy. *Military Review* [online]. **76**(1), 183–186 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/75th-Anniversary/75th-PDF/75th-Lykke.pdf>.

MALKOPOULOU, Anthoula a Ludvig NORMAN, 2018. Three Models of Democratic Self-Defence: Militant Democracy and Its Alternatives. *Political Studies* [online]. **66**(2), 442–458 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/320281544>.

MARKS, Sally, 2013. Mistakes and Myths: The Allies, Germany, and the Versailles Treaty, 1918–1921. *The Journal of Modern History* [online]. The University of Chicago Press, **85**(3), 632–659 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/670825>.

MARTIN, Mary, 2007. A force for good? The European Union and human security in the Democratic Republic of Congo. *African Security Studies* [online]. **16**(2), 63–77 [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10246029.2007.9627418>.

MAURER, John H., 1997. Arms Control and the Anglo-German Naval Race before World War I: Lessons for Today?. *Political Science Quarterly* [online]. Oxford University Press, **112**(2), 285–306 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2657942>.

MAŚLANKA, Łukasz, 2023. ASAP: EU support for ammunition production in member states. *OSW Commentary*[online]. Center for Eastern Studies, 6. 9. 2023, (537), 1–5 [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-09-06/asap-eu-support-ammunition-production-member-states>.

MCCRAY, Matthew, 2014. Rapid Reaction Capability of the European Union: Taking that Last Big Step. *Connections* [online]. Partnership for Peace Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes, **13**(4), 1–24 [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26326375>.

MCLOUGHLIN, Kate, 2008. Voices of the Munich Pact. *Critical Inquiry* [online]. **34**(3), 543–562 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/589484>.

MEARSHEIMER, John J., 2019. Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security* [online]. **43**(4), 7–50 [cit. 2023-07-06]. Dostupné z: https://doi.org/10.1162/isec_a_00342.

MILLER, Lynn H., 1999. The Idea and the Reality of Collective Security. *Global Governance* [online]. Brill, **5**(3), 303–332 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27800235>.

MOMMSEN, Wolfgang J., 1990. Kaiser Wilhelm II and German Politics. *Journal of Contemporary History* [online]. Sage Publications, **25**(2/3), 289–316 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/260734>.

MOURLON-DRUOL, Emmanuel, 2017. Rethinking Franco-German relations: a historical perspective. *Policy Contribution* [online]. Bruegel, (29), 1–10 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp_attachments/PC-29-2017.pdf.

MULÁK, Jiří, 2022. Právo na odpor a koncept brání se demokracie – český přístup. *Studia Iuridica Cassoviensia* [online]. **10**(2), 70–83 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.33542/SIC2022-2-06>.

NAIDU, M. V., August 1996. A Proposal for a General Peace Theory. *Peace Research* [online]. Canadian Mennonite University, **28**(3), 1–22 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23607282>.

NILSEN, Alleen P., December 1994. In Defense of Humor. *College English* [online]. National Council of Teachers of English, **56**(8), 928–933 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/378770>.

NYE, Joseph S., 2008. Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Sage Publications, (616), 94–109 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25097996>.

NYE, Joseph S., 1990. Soft Power. *Foreign Policy* [online]. (80), 153–171 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1148580> • <https://www.jstor.org/stable/1148580>.

OCCAR Business Plan 2023 [online], 2023. OCCAR [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: https://www.occar.int/sites/default/files/downloads/OC_businessplan_2023_WEB_0.pdf.

OSIANDER, Andreas, Spring 2001. Sovereignty, International Relations, and the Westphalian Myth. *International Organization* [online]. MIT Press, **55**(2), 251–287 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3078632>.

OSOJNÍK, Alexander, 2022. Od taxonomie EU k společenské taxonomii EU? *ERSTE* [online]. 8. 9. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://www.erste-am.cz/cs/privatni-investori/novinky/tiskove_zpravy/2022/09/08/od-taxonomie-eu-k-spoleenske-taxonomii-eu-.

PEDEN, G. C., 2012. Suez and Britain's Decline as a World Power. *The Historical Journal* [online]. **55**(4), 1073–1096 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23352191>.

PFLANZE, Otto, 1958. Bismarck's "Realpolitik." *The Review of Politics* [online]. **20**(4), 492–514 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/1404857>.

PORTER, Patric, 2010. Why Britain Doesn't Do Grand Strategy. *The RUSI Journal* [online]. **155**(4), 6–12 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/03071847.2010.514098>.

PROKOP, Daniel, Paulína TABERY, Martin BUCHTÍK, Tomáš DVOŘÁK a Matouš PILNÁČEK, 2019. *Rozdělení svobodou: česká společnost po 30 letech* [online]. V Praze: Radioservis [cit. 2023-10-03]. ISBN 978-80-88286-08-0. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/documents/4cb643625998e931d8f0a9aa34bbb254.pdf>.

REHMAN, Iskander, 2019. Raison d'Etat: Richelieu's Grand Strategy During the Thirty Years' War. *Texas National Security Review* [online]. **2**(3), 38–75 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.26153/tsw/2928>.

REYKERS, Yf a Johan ADRIAENSEN, 2022. The politics of understaffing international organisations: the EU Military Planning and Conduct Capability (MPCC). *European Security* [online]. 1–20 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2142040>.

ROSENBERG, Alexander. *How history gets things wrong: the neuroscience of our addiction to stories*. Cambridge: The MIT Press, 2018. ISBN 978-0-262-03857-7.

Ruská vojenská agrese vůči Ukrajině: EU uvalila sankce na prezidenta Putina a ministra zahraničních věcí Lavrova a přijala další rozsáhlé individuální a hospodářské sankce, 2022. *Rada EU* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/02/25/russia-s-military-aggression-against-ukraine-eu-imposes-sanctions-against-president-putin-and-foreign-minister-lavrov-and-adopts-wide-ranging-individual-and-economic-sanctions/>.

SANTORO, David, November/December 2017. The Case for Collective Security. *The National Interest* [online]. (152), 47–57 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26557429>.

SHABU, Martin, 2011. My name is Bren; I am an assault rifle. *Lidovky.cz* [online]. 8. 3. 2011 [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/ceska-pozice/my-name-is-bren-i-am-an-assault-rifle.A110308_135528_pozice_7718.

SCHEU, Harald Christian, 2019. Právo na bezpečnost v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. *Bezpečnostní teorie a praxe* [online]. 20(1), 3–14 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/10/Právo-na-bezpecnost-v-judikatuře-Soudn%C3%ADho-dvora-Evropské-unie.pdf>.

SCHMULOWITZ, Nat, May 1948. Liberty, Laughter and the Law: Jests and Jokes as Symbols of a Free People. *American Bar Association Journal* [online]. 34(5), 360–363, 430–431 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25716408>.

SCHOTT, Jeffrey J., 2023. Economic sanctions against Russia: How effective? How durable? *Policy Brief* [online]. Peterson Institute for International Economics, 23(3) [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.piie.com/sites/default/files/2023-04/pb23-3.pdf>.

SCHULTZ, Randall L., Dennis P. SLEVIN a Jeffrey K. PINTO, 1987. Strategy and Tactics in a Process Model of Project Implementation. *Interfaces* [online]. 17(3), 34–46 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25060965>.

SILOVE, Nina, 2017. Beyond the Buzzword: The Three Meanings of “Grand Strategy”. *Security Studies* [online]. 27(1), 27–57 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09636412.2017.1360073>.

SOKOLSKA, Ina, 2023. The Maastricht and Amsterdam Treaties. *European Parliament* [online]. Brusel: European Parliament, březen 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/3/the-maastricht-and-amsterdam-treaties>.

SPURNÝ, Martin, 2023. *Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku – listopad a prosinec 2022* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 1–15 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5606/f9/po230202.pdf.

SMETANA, Jan, 2014. Analýza francouzské operace v Mali. *Ústav mezinárodních vztahů* [online]. 9. 6. 2014 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/analyza-francouzske-operace-v-mali>.

SMITH, Cairo, 2015. “90,000 Tons of Diplomacy” – Northrop Grumman [Military, U.S., 2010s]. In: *reddit* [online]. [cit. 2023-05-08]. Dostupné z: https://www.reddit.com/r/PropagandaPosters/comments/3qqc7n/90000_tons_of_diplomacy_northrop_grumman_military/.

STAMOULI, Nektaria, 2022. Turkey renews threat of war over Greek territorial sea dispute. *Politico* [online]. Brussels: Politico SRL [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/turkey-mevlut-cavusoglu-threat-war-greece-territorial-sea-dispute/>.

Standardization, 2022. *NATO* [online]. 14. 10. 2022 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69269.htm.

STOREY, John, 2022. War in Ukraine and the forgotten lesson of Munich. *The Strategist* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.aspistrategist.org.au/war-in-ukraine-and-the-forgotten-lesson-of-munich/>.

TAORMINA, Robert J. a Jennifer H. GAO, 2013. Maslow and the Motivation Hierarchy: Measuring Satisfaction of the Needs. *The American Journal of Psychology* [online]. **126**(2), 155–177 [cit. 2023-10-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.5406/amerjpsyc.126.2.0155>.

TEICHLER, Ulrich, 1996. Student Mobility in the Framework of ERASMUS: Findings of an Evaluation Study. *European Journal of Education* [online]. **31**(2), 153–179 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1503594>.

TERTRAIS, Bruno, April 2016. *Article 5 of the Washington Treaty: Its Origins, Meaning and Future* [online]. Rome [cit. 2023-05-07]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep10238>. Research Paper No.130. NATO Defense College.

TOMUSCHAT, Christian, ed., 2004. The 1871 Peace Treaty between France and Germany and the 1919 Peace Treaty of Versailles. In: LESAFFER, Randall. *Peace Treaties and International Law in European History: From the Late Middle Ages to World War One Search within full text* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, s. 382–396 [cit. 2023-05-28]. ISBN 9780511494239. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511494239.018>.

The EU in the World: 2020 Edition [online], 2020. Luxembourg: Publications Office of the European Union [cit. 2023-02-15]. ISBN 978-92-76-15703-8. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/15241600/KS-EX-20-001-EN-N.pdf/802b9bd6-cbf6-a84a-136b-6c82dfdc42b?t=1667386501062>.

The European Union's primary law, 2023. EUR-Lex [online]. Luxembourg: Publications Office [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-union-s-primary-law.html>.

The Foreign Policy of the Little Entente, 1927. *Advocate of Peace through Justice* [online]. **89**(9/10), 549–557 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20661706>.

The Military Balance 2022 [online], 2022. 122. [cit. 2023-02-15], s. 521–526. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/04597222.2022.2034359>.

The Military Balance 2023 [online], 2023. 123. [cit. 2023-09-27], s. 150–207. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/04597222.2023.2162717>.

THRONTVEIT, Trygve, 2011. The Fable of the Fourteen Points: Woodrow Wilson and National Self-Determination. *Diplomatic History* [online]. Oxford University Press, **35**(3), 445–481 [cit. 2023-05-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24916429>.

TRAMOND, Olivier a Philippe SEIGNEUR, 2013. Early Lessons From France's Operation Serval In Mali. *ARMY* [online]. Association of the United States Army, 40–43 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.ausa.org/sites/default/files/Tramond_June2013.pdf.

TSEBELIS, George, 1990. Are Sanctions Effective? A Game-Theoretic Analysis. *The Journal of Conflict Resolution* [online]. **34**(1), 3–28 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/pdf/174132.pdf?refreqid=excelsior%3A27ec8c4d8603b7d55e76cd2f45eed072&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1.

TUOMIOJA, Erkki, 30. 7. 2009. The Role of Soft Power in EU Common Foreign Policy [online]. Berlin: International Symposium on Cultural Diplomacy, 1–5 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/articles/speakers/detailed/erkki-tuomioja/erkki-tuomioja_-_the-role-of-soft-power-in-eu-common-foreign-policy.pdf.

Výcvik ukrajinských vojáků v Česku začal. Kde se pohybují, nechce ministerstvo komentovat, 2022. *iRozhlas* [online]. 4. 12. 2022 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ukrajina-vojak-vycvik-libava_2212041618_gut.

WAGNER, Hermann, 1969. Erweiterung der europäischen Politik mit anderen Mitteln. *Neue Juristische Wochenschrift* [online]. **22**(19), 835–864 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2fzeits%2fNJW%2f1969%2fcont%2fNJW%2e1969%2eH19%2ehtm>.

WEBER, Max a Miloš HAVELKA, 1998. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: Oikoymenh. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-860-0548-8.

WELSH, Jennifer M., 2019. Norm Robustness and the Responsibility to Protect. *Journal of Global Security Studies* [online]. **4**(1), 53–72 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jogss/ogy045>.

WILLIAMS, Bruce, 2013. The Military in a Wicked World: A European Union Military Point of View. *PRISM* [online]. Institute for National Strategic Security, National Defense University, **4**(3), 46–59 [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26469827>.

WILSON, Ernest J., 2008. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. Sage Publications, (616), 110–124 [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25097997>.

WIVEL, Anders, 2018. Realism and Peaceful Change. *Realism in Practice: An Appraisal* [online]. 1–11 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/02/09/realism-and-peaceful-change/>.

WOLF, Vojtěch, 2022. Evropa hodlá zbrojit, avšak banky se nechtějí špinit. *Ekonom* [online]. 17. 3. 2022 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-67046030-evropa-hodla-zbrojit-avsak-banky-se-nechteji-spinit>.

8.4. Seznam použitých právních předpisů

Administrativní ujednání mezi Evropskou obrannou agenturou (EDA) a Organizací pro společnou spolupráci při vyzbrojování (OCCAR) o navázání spolupráce podepsané 27. července 2012 v Bruselu, dostupné z: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/aa---eda---occar-27-07-12.pdf>.

A/RES/3314, *Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 (XXIX), Definice agrese*, dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/190983>.

A/RES/60/1, *Rezoluce Valného shromáždění OSN 2005 World Summit Outcome*, dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement>.

C (2017) 2262 final, *Commission Decision of 11. 4. 2017 on the financing of the 'Preparatory action on Defence research' and the use of unit costs for the year 2017*. Dostupné z: [https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/decision-on-the-financing-of-the-preparatory-action-on-defence-research-\(padr\)-and-the-use-of-unit-costs-for-the-year-2017.pdf](https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/decision-on-the-financing-of-the-preparatory-action-on-defence-research-(padr)-and-the-use-of-unit-costs-for-the-year-2017.pdf)

C (2023) 2178 final, *European Commission Decision C(2023) 2178 of 31 March 2023 on Horizon Europe work programme 2023–2024*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2023-2024/wp-1-general-introduction_horizon-2023-2024_en.pdf.

C (2023) 2296 final, *Commission Implementing Decision of 29. 3. 2023 on the financing of the European Defence Fund established by Regulation (EU) No 2021/697 of the European Parliament and the Council and the adoption of the work programme for 2023 – Part II*. Dostupné z: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/system/files/2023-03/C_2023_2296_EDF%20Financing%20Decision%20and%20Work%20Programme%202023%20Part%202%20%282%29.pdf.

Celex 02015D1835-20151013, *Konsolidovaný text: Rozhodnutí Rady (SZBP) 2015/1835 ze dne 12. října 2015, kterým se vymezuje statut, sídlo a způsob fungování Evropské obranné agentury (přepřacované znění)*.

Celex 11951K/TXT, *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli.*

Celex 11957A/TXT, *Smlouva zakládající Evropské společenství pro atomovou energii.*

Celex 11957E/TXT, *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství.*

Celex 11965F/TXT, *Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství (Slučovací smlouva).*

Celex 11986U/TXT, *Akt o jednotné Evropě (Jednotný evropský akt).*

Celex 11992M/TXT, *Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva).*

Celex 11997D/TXT, *Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty (Amsterodamská smlouva).*

Celex 12001C/TXT, *Niceská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty (Niceská smlouva).*

Celex 12007L, *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství (Lisabonská smlouva).*

Celex 12008M/PRO/10, *Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie – PROTOKOLY – Protokol (č. 10) o stálé strukturované spolupráci stanovené článkem 42 Smlouvy o Evropské unii.*

Celex 12012E, *Smlouva o fungování Evropské unie.*

Celex 12012M, *Smlouva o Evropské unii.*

Celex 12016P/TXT, *Listina základních práv Evropské unie.*

Celex 22014A0529(01), *Dohoda o přidružení mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Ukrajinou na straně druhé* (Asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou).

Celex 32004E0551, *Společná akce Rady 2004/551/SZBP ze dne 12. července 2004 o zřízení Evropské obranné agentury* (rozhodnutí o EDA).

Celex 32008E0851, *Společná akce Rady 2008/851/SZBP ze dne 10. listopadu 2008 o vojenské operaci Evropské unie s cílem přispět k odvrácení, prevenci a potlačení pirátství a ozbrojených loupeží u pobřeží Somálska.*

Celex 32009L0081, *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/81/ES ze dne 13. července 2009 o koordinaci postupů při zadávání některých zakázek na stavební práce, dodávky a služby zadavateli v oblasti obrany a bezpečnosti a o změně směrnic 2004/17/ES a 2004/18/ES* (směrnice o veřejných zakázkách v oblasti obrany).

Celex 32010D0427, *2010/427/EU: Rozhodnutí Rady ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost.*

Celex 32011R0182, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 182/2011 ze dne 16. února 2011, kterým se stanoví pravidla a obecné zásady způsobu, jakým členské státy kontrolují Komisi při výkonu prováděcích pravomocí* (nařízení o kontrole Komise).

Celex 32017D2315, *Rozhodnutí Rady (SZBP) 2017/2315 ze dne 11. prosince 2017, kterým se zřizuje stálá strukturovaná spolupráce a stanoví seznam zúčastněných členských států.*

Celex 32018R1046, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2018/1046 ze dne 18. července 2018, kterým se stanoví finanční pravidla pro souhrnný rozpočet Unie, mění nařízení (EU) č. 1296/2013, (EU) č. 1301/2013, (EU) č. 1303/2013, (EU) č. 1304/2013, (EU) č. 1309/2013, (EU) č. 1316/2013, (EU) č. 223/2014 a (EU) č. 283/2014 a rozhodnutí č. 541/2014/EU a zrušuje nařízení (EU, Euratom) č. 966/2012* (finanční nařízení).

Celex 32018R1092, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1092 ze dne 18. července 2018, kterým se zřizuje Evropský program rozvoje obranného průmyslu s cílem podpořit konkurenceschopnost a inovační kapacitu obranného průmyslu Unie* (nařízení o EDIDP).

Celex 32020R0852, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic a o změně nařízení (EU) 2019/2088* (nařízení o taxonomii pro udržitelné aktivity).

Celex 32021R0695, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/695 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků a zrušují nařízení (EU) č. 1290/2013 a (EU) č. 1291/2013* (nařízení o Horizont Evropa).

Celex 32021D0764, *Rozhodnutí Rady (EU) 2021/764 ze dne 10. května 2021 o zavedení zvláštního programu, kterým se provádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa, a o zrušení rozhodnutí 2013/743/EU* (rozhodnutí o Horizont Evropa).

Celex 32021R0697, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/697 ze dne 29. dubna 2021, kterým se zřizuje Evropský obranný fond a zrušuje nařízení (EU) 2018/1092* (nařízení o Evropském obranném fondu).

Celex 32021R2139, *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2021/2139 ze dne 4. června 2021, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852, pokud jde o stanovení technických screeningových kritérií pro určení toho, za jakých podmínek se hospodářská činnost kvalifikuje jako významně přispívající ke zmírňování změny klimatu nebo k přizpůsobování se změně klimatu, a toho, zda tato hospodářská činnost významně nepoškozuje některý z dalších environmentálních cílů.*

Celex 32022D0313, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/313 ze dne 24. února 2022 o poskytnutí makrofinanční pomoci Ukrajině.*

Celex 32022D1968, *Rozhodnutí Rady (SZBP) ze dne 17. října 2022 o vojenské pomocné misi Evropské unie na podporu Ukrajiny* (EUMAM Ukraine).

Celex 32022D1201, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1201 ze dne 12. července 2022 o poskytnutí mimořádné makrofinanční pomoci Ukrajině.*

Celex 32022D1628, *Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1628 ze dne 20. září 2022 o poskytnutí mimořádné makrofinanční pomoci Ukrajině, navýšení společného rezervního fondu o záruky ze strany členských států a zvláštní rezervy na některé finanční závazky týkající se Ukrajiny, na které se poskytuje záruka podle rozhodnutí č. 466/2014/EU, a o změně rozhodnutí (EU) 2022/1201.*

Celex 32022R2463, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2463 ze dne 14. prosince 2022, kterým se zřizuje nástroj pro poskytování podpory Ukrajině na rok 2023 (makrofinanční pomoc +).*

Celex 32023R1525, *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1525 ze dne 20. července 2023 o podpoře výroby munice (ASAP).*

Celex 52021IP0159, *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 29. dubna 2021 o Rusku: případ Alexeje Navalného, posilování vojenské přítomnosti na ukrajinských hranicích a ruské útoky v České republice (2021/2642(RSP)).*

Celex 52021IP0515, *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. prosince 2021 o situaci na ukrajinských hranicích a na Ruskem okupovaných územích Ukrajiny (2021/3010(RSP)).*

Charta Spojených národů přijatá 26. června 1945 v San Franciscu, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=30&r=1947>.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech přijatý 19. prosince 1966 v New Yorku, dostupný z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>.

Protokol doplňující a upravující Bruselskou dohodu (Pařížská dohoda) podepsaný 23. října 1954 v Paříži, dostupné z: https://www.cvce.eu/en/obj/modified_brussels_treaty_paris_23_october_1954-en-7d182408-0ff6-432e-b793-0d1065ebe695.html.

S/RES/1814 (2008), *United Nations Security Council Resolution 1814 of 15th May 2008*. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/343/79/PDF/N0834379.pdf?OpenElement>.

Severoatlantická smlouva podepsaná 4. dubna 1949 ve Washingtonu, D.C., dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs.

Schumanova deklarace z 9. května 1950, dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_cs.

Smlouva o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně (Bruselská smlouva) podepsaná 17. března 1948 v Bruselu, dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm.

Strategická koncepce NATO 2022 přijatá 29. června 2022 na summitu v Madridu, dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf.

Usnesení č. 478 z jednání vlády dne 28. června 2023 k materiálu Bezpečnostní strategie České republiky 2023, dostupné z: <https://odok.cz/portal/services/download/attachment/2023/478/pdf/>.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení Listiny Základních Práv a Svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná 4. listopadu 1950 v Římě, dostupné z: <https://mintegration.zcu.cz/files/soubory/klicove-dokumenty/01-Hlavni-predpisy-a-Koncepce-integrace-cizincu/Umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-zakladnich-svobod.pdf>.

Úmluva o založení Organizace pro společnou spolupráci ve vyzbrojování podepsaná 9. září 1998
ve Farnborough, dostupné z:
https://www.occar.int/sites/default/files/downloads/OCCAR_Convention.pdf.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., *o bezpečnosti České republiky*.

Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., *kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Všeobecné deklarace lidských práv ratifikovaná 10. prosince 1948 v Paříži, dostupné z:
https://www.mzv.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf.

Zákon č. 585/2004 Sb., *o branné povinnosti a jejím zajišťování* (branný zákon).

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*.

8.5. Seznam použité judikatury

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964.
Flaminio Costa proti E.N.E.L. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce: Giudice conciliatore di Milano – Itálie. Věc 6/64.

8.6. Seznam použitých akademických prací

LUDVÍK, Jan, 2009. *Národní bezpečnostní strategie Spojených států amerických 2002 Imperiální Grand Strategy?*. Praha: Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií, 2009, 88 s. Diplomová práce. Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova.

SYRUČEK, Václav, 2022. *Izrael a Strategie Odstrašení* [online]. Praha [cit. 2023-05-12].
Dostupné z:
<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/176317/130343758.pdf?sequence=1>.

Bakalářská práce. Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova. Vedoucí práce Irena Kalhousová, Ph.D.

8.7. Seznam ostatních zdrojů

2022 Annual Activity Report [online], 2023. European External Action Service [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/2022%20EEAS%20Annual%20Activity%20Report.pdf>.

7371/22, *Strategický kompas pro bezpečnost a obranu – Za Evropskou unii, která chrání své občany, hodnoty a zájmy a přispívá k mezinárodnímu míru a bezpečnosti*, dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/cs/pdf>.

Annual Report 2022 [online], 2023. European Defence Agency [cit. 2023-09-11]. ISBN 978-92-95075-75-7. Dostupné z: https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/eda-annual-report-2022_en-web.pdf.

Battle Order, 2022, How the Abrams is Changing Poland's Tank Force, YouTube video. [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=b7z0zITIFg0>.

Bezpečnostní politika. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/index.html.

Bezpečnostní strategie České republiky 2015, dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

Bezpečnostní strategie České republiky 2023, dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/dokumenty/index.html.

Co je taxonomie EU, 2023. *Fakta o klimatu* [online]. Brno: Otevřená data o klimatu, z. ú. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/taxonomie-eu>.

COM(2022) 233 final, *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Pomoc Ukrajině a její obnova* z 18. května 2022, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0233>.

COM(2023) 338 final, *Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení nástroje pro Ukrajinu* z 20. června 2023, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0338>.

Commission and EDA sign Delegation Agreement for Preparatory Action on Defence Research, 2017. *European Defence Agency* [online]. 31. 5. 2017 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2017/05/31/commission-and-eda-sign-delegation-agreement-for-preparatory-action-on-defence-research>.

Czech Republic GDP, 2023. *Trading Economics* [online]. [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/czech-republic/gdp>.

Časová osa – omezující opatření EU vůči Rusku v souvislosti s Ukrajinou, 2014. *Evropská rada / Rada Evropské unie* [online]. 28. 7. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>.

Důvodové zpráva Ústavního zákona č. 395/2001 Sb., *Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky*, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28796>.

EEAS 02021/8/14 REV 8, EU Concept for Military Command and Control – Rev 8 of 23 April 2019. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8798-2019-INIT/en/pdf>.

EUCO 1/22, *Zasedání Evropské rady (24. a 25. března 2022) – závěry*, dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2022-INIT/cs/pdf>.

EU Commission, EDA and OCCAR sign European Defence Fund agreements, 2022. *European Defence Agency* [online]. 14. 12. 2022 [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/12/14/european-commission-signs-european-defence-fund-agreement-with-eda-and-occar>.

EU Defence Innovation Scheme (EUDIS), 2023. *European Union* [online]. Brussel: Directorate-General for Communication [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: https://eudis.europa.eu/index_en.

EU Grants: How to complete your ethics self-assessment. Verze 2.0 z 13. července 2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/how-to-complete-your-ethics-self-assessment_en.pdf.

EU imports of Russian LNG have jumped by 40% since the invasion of Ukraine, 2023. *Global Witness* [online]. 30. 8. 2023 [cit. 2023-08-31]. Dostupné z: <https://www.globalwitness.org/en/press-releases/eu-imports-russian-lng-have-jumped-40-invasion-ukraine/>.

EU MAM Ukraine (EUMAM UA), 2023. *European Union External Action* [online]. 31. 3. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-mam-ukraine-eumam-ua_en.

EU Rapid Deployment Capacity, 2023. *European Union External Action* [online]. 13. 2. 2023 [cit. 2023-09-19]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-rapid-deployment-capacity-0_en.

EU Special Representatives, 2023. *European Union External Action* [online]. [cit. 2023-09-12]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-special-representatives_en.

European Commission 2019–2024: Allocation of portfolios and supporting services, 21. 12. 2020. European Commission [cit. 2023-09-11]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/system/files/2022-12/allocation_of_portfolios_and_supporting_services_0.pdf.

European Defence Industrial Development Programme 2020, 2021. *European Commission* [online]. 30. 6. 2021, 1-4 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://defence-industry->

space.ec.europa.eu/system/files/2021-07/DEFIS%20_%20EDIDP%20Factsheet%20_%2030%20June%202021___.pdf.

European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). *European Commission* [online]. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-industrial-development-programme-edidp_cs.

European External Action Service: HQ Organisation chart [online], 2023. As of 1 May 2023. Dostupné také z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/2023_-_05_-_01_-_EEAS_OrgChart.pdf.

Evropský srovnávací program, 2023. *Český statistický úřad* [online]. 14. 6. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program.

Factsheet: Hub for EU Defence Innovation (HEDI), 2022. *European Defence Agency* [online]. 16. 5. 2022, 1–2 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: [https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/hedi-factsheet-\(final\).pdf](https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/hedi-factsheet-(final).pdf).

FISCHER-LESCANO, Andreas, 2018. Legal Issues Relating to the Establishment of a European Defence Fund (EDF). *Expert Report for the GUE/NGL Parliamentary Group in the EP* [online]. 18.11.2018, 1–31 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://left.eu/issues/publications/legal-issues-relating-to-the-establishment-of-a-european-defence-fund/>.

Gross domestic product at market prices, 2023. *Eurostat: Data Browser* [online]. 2. 10. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>.

Headline Goal 2010, schváleno 17. května 2004 Radou pro obecné otázky a vnější vztahy a přijato Evropskou radou 17. a 18. června 2004. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede110705headlinegoal2010/_sede110705headlinegoal2010_en.pdf.

Hub for EU Defence Innovation Established within EDA, 2022. *European Defence Agency* [online]. 17. 5. 2022 [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/05/17/hub-for-eu-defence-innovation-established-within-eda>.

JOIN(2022) 49 final, *Společné sdělení Evropskému parlamentu a Radě: Politika EU v oblasti kybernetické obrany z 10. listopadu 2022*, dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Comm_cyber%20defence.pdf.

Kalkulačka inflace: jak se znehodnocuje česká koruna?: Výpočet inflace 2011–2021. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2023-08-13]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/znehodnoceni-koruny-inflace#inflace>.

Koncepce zahraniční politiky České republiky, 2019. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/1565920/Koncepce_zahranicni_politiky_CR.pdf.

LUDVÍK, Jan, 2023. @nuclearJan. In: Twitter [online]. [cit. 2023-09-25]. Dostupné z: <https://twitter.com/nuclearJan/status/1620793316098064384>.

Memorandum o porozumění mezi Evropským parlamentem a Verchovnou Radou Ukrajiny o společném rámci pro podporu parlamentní demokracie, Brusel 22. března 2021. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/238320/Memorandum%20of%20Understanding.pdf>.

Middle East & North Africa Climate Roadmap (2021–2025): Driving transformational climate action and green recovery in MENA, 2022. *The World Bank Group* [online]. 1–30 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/6f868d4a875db3ef23ef1dc747fcf2ca-0280012022/original/MENA-Roadmap-Final-01-20.pdf>.

Mission Letter: Commissioner for Internal Market, 1. 12. 2019. European Commission [cit 2023-09-13]. Dostupné z: https://commissioners.ec.europa.eu/system/files/2022-12/president-elect_von_der_leyens_mission_letter_to_thierry_breton.pdf.

Obnova a rekonstrukce Ukrajiny, 2023. *Evropská komise* [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_cs.

PESCO Projects Adapt and Accelerate Amid Shifting European Security Landscape, EU Report Finds, 2023. *European Defence Agency* [online]. 11. 6. 2023 [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2023/07/11/pesco-projects-adapt-and-accelerate-amid-shifting-european-security-landscape-eu-report-finds>.

PESCO Projects: Military Mobility (MM). *Permanent Structured Cooperation (PESCO)* [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.pesco.europa.eu/project/military-mobility/>.

Pilot Project and Preparatory Action on Defence Research. *European Defence Agency* [online]. [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://eda.europa.eu/what-we-do/all-activities/activities-search/pilot-project-and-preparatory-action-for-defence-research>.

Population on 1 January, 2023. *Eurostat: Data Browser* [online]. 25. 9. 2023 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>.

Projev Václava Havla v Cáchách při předávání Ceny Karla Velikého, 15. 5. 1996, dostupné z: <https://www.vaclavhavel.cz/cs/index/novinky/1248/evropa-jako-ukol>.

Projev Václava Havla v Bruselu na slavnostním zasedání Evropského parlamentu, 11. 11. 2009, dostupné z: <https://archive.vaclavhavel-library.org/File/Show/157720>.

Projev Vladimíra Putina na Mnichovské bezpečnostní konferenci, 10. 2. 2007, dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/Speech_and_the_Following_Discussion_at_the_Munich_Conference_on_Security_Policy.

Proposal for a Regulation establishing the European Defence Fund. *Legislative Train Schedule* [online]. [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-mff-european-defence-fund>.

Report by The Foreign Ministers of the Member States on the Problems of Political Unification, November 1970. In: *Bulletin of the European Communities n° 11*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Vol 3, No 11. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/18088eac-28e1-11ed-8fa0-01aa75ed71a1>.

Rozhovor mezi autorem práce a generálním ředitelem Explosia Ing. Kamilem Dudkem, Ph.D., uskutečněný 24. července 2023.

Spaghetti all'Amatriciana [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://ricette.giallozafferano.it/Spaghetti-all-Amatriciana.html>.

Speech by President Jean-Claude Juncker at the Defence and Security Conference Prague: In defence of Europe, 9. 6. 2017, dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_17_1581.

The Military Planning and Conduct Capability (MPCC), 2018. *European Union External Action* [online]. [cit. 2023-09-22]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf.

The Nordic Battlegroup 2008 – a part of the EU's rapid reaction capability [online], 2010. RiR 2010:20. The Swedish National Audit Office [cit. 2023-09-21]. Dostupné z: https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b32a88/1518435463539/Summary_RiR_2010_20.pdf.

Ukraine: Datasets, 2023. *International Monetary Fund* [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/datamapper/profile/UKR>.

U.S. Security Cooperation with Ukraine, 2023. *Bureau of Political-Military Affairs* [online]. U.S. Department of State, 21. 9. 2023 [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/>.

VAVyskov, 1. 4. 2014, kpt. PhDr. Stanislav Balík: Helmut von Moltke starší, YouTube video. [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2G1H-rQnQ3o>.

Výroční zpráva 2021, Bezpečnostní informační služba, dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2021-e1718a7b.html>.

Základní statistické údaje o kriminalitě: leden–prosinec 2022 v meziročním srovnání, 2023. *Vývoj registrované kriminality v roce 2022* [online]. Praha: Policie České republiky [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

Závěry Evropské rady k nevyprovokované a neodůvodněné vojenské agresi Ruska vůči Ukrajině, Brusel 24. února 2022. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/54492/st00018-cs22.pdf>.

Závěry jednání Rady pro zahraniční věci, Brusel 17. března 2014. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/141601.pdf.

Závěry summitu Evropské rady v Helsinkách, dodatek IV, Helsinky 11. –12. prosince 1999. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/summits/hel2_en.htm.

ZELINKA, Ivo, 2022. @IvoZelinka. In: *Twitter* [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://twitter.com/IvoZelinka/status/1576995135170060288>.

Zemřelí podle zkráceného seznamu příčin smrti v ČR, krajích a okresech – 2013–2022 [online], 2023. Praha: Český statistický úřad [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191186725/13020623001.pdf/8951595d-660a-4cc0-a3c0-f4278efa47bb?version=1.1>.

Společná obranná politika v kontextu práva EU

Abstrakt:

Tato diplomová práce se zabývá společnou obrannou politikou v kontextu práva EU. Společná obranná politika je zatím nevytyčená oblast společné obranné a bezpečnostní politiky EU.

První část práce je věnována nutné teorii bezpečnostní politiky, teoretickému konceptu *grand strategy*, strategii odstrašování a stručným dějinám bezpečnostní integrace Evropy, až po vznik Evropské unie, a čím dál extenzivnější právní úpravě oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky. Zvláštní důraz je kladen na představení v České republice méně známých konceptů, jako je teorie *grand strategy*, teoretický přístup k formování strategie *ends-ways-means*, a výzkumu míru. Mír je v práci nazírán jako ideální stav, který ale sám o sobě potřebuje širší teoretický výzkum. Pochopení teorie míru je důležité pro chápání kroků, které Evropská unie musí podnikat směrem k potenciálním spojencům a systémovým protivníkům, aby zabezpečila svou suverenitu, demokracii a život, zdraví a majetek svých občanů a obyvatel. Pozitivní mír je budován pomocí *soft power* a mezinárodní kooperace. Negativní mír je udržován pomocí *hard power* a strategie odstrašování.

Následující části práce jsou věnovány úpravě společné bezpečnostní a obranné politiky v primárním právu EU, zejména Smlouvě o Evropské unii a konformitě úpravy s ústavním pořádkem České republiky. Zvláštní prostor je věnován ustanovením SEU o kolektivní obraně v případě napadení jednoho člena Unie. Následně je představena činnost vybraných subjektů realizujících SBOP a vybraným nástrojům realizace SBOP. Ruská agrese na Ukrajině ukazuje na důležitost vymezení společné obranné politiky, proto se práce zabývá jednotlivými kroky EU po začátku války a možnými důsledky pro budoucnost evropské obrany. Výzkumnou otázkou práce je: „Současná podoba právního ukotvení společné obranné politiky Evropské unie a proměny její implementace v období let 1991–2023. Jak se vyvíjela společná obranná politika EU, jak vypadá nyní a jak by se mohla rozvíjet do budoucna?“.

Klíčová slova: Evropská unie, Evropský obranný fond, Společná zahraniční a bezpečnostní politika, Společná bezpečnostní a obranná politika.

Common defence policy in the context of EU law

Abstract:

This thesis deals with the common defence policy in the context of EU law. The common defence policy is an undefined area of the EU's common defence and security policy.

The first part of the work is devoted to the necessary theory of security policy, the theoretical concept of grand strategy, deterrence strategy and a brief history of the security integration of Europe, up to the establishment of the European Union and the increasingly extensive legal regulation of the area of common security and defence policy. Special emphasis is placed on the presentation of less well-known concepts in the Czech Republic, such as the theory of grand strategy, the theoretical approach to the formation of an ends-ways-means strategy and peace research. Peace is seen in the work as an ideal state, which itself, however, needs wider theoretical research. An understanding of peace theory is important for understanding the steps the European Union must take towards potential allies and systemic adversaries in order to ensure the security of its sovereignty, democracy and the lives, health and property of its citizens and residents. Positive peace is built using soft power and international cooperation. Negative peace is maintained through hard power and a strategy of deterrence.

The following parts of the thesis are devoted to the adjustment of the common security and defence policy in the primary law of the EU, especially the Treaty on European Union and the conformity of the adjustment with the constitutional order of the Czech Republic. Special space is devoted to the TEU provisions on collective defence in the event of an attack on one member of the Union. Subsequently, the activities of selected entities implementing CSDP and selected CSDP implementation tools are presented. Russian aggression in Ukraine shows the importance of defining a common defence policy, therefore the work deals with the individual steps of the EU after the start of the war and the possible consequences for the future of European defence. The research question of the thesis is: "The current form of the legal anchoring of the common defence policy of the European Union and changes in its implementation in the period 1991-2023. How has the EU's common defence policy developed, how does it look now and how could it develop in the future?".

Klíčová slova: European Union, European defence fund, Common foreign and security policy, Common security and defence policy